

**PROGRAM
OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA
GMINY PACZKÓW
NA LATA 2004- 2008**

Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY DO 2010 ROKU

AUTORZY:

dr inż. Mirosław Szymański

mgr Małgorzata Oszczygieł

mgr Elżbieta Wolny

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE.....	5
II. UWARUNKOWANIA PRAWNE.....	10
III. STRUKTURA DOKUMENTU.....	14
DIAGNOZA STANU NATURALNEGO GMINY PACZKÓW ..	16
IV. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	17
V. WARUNKI GEOGRAFICZNE.....	31
5.1 Położenie i ukształtowanie powierzchni.....	32
5.2 Budowa geologiczna i surowce mineralne.....	33
5.3. Warunki klimatyczne.....	34
VI. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	36
6.1 Zbiorowiska leśne i zadrzewienia.....	37
6.2 Zabytkowe parki.....	38
6.2.1 Planty miasta Paczkowa.....	38
6.2.2 Parki podworskie.....	40
6.2.3 Park przy ul. Jagiellońskiej w Paczkowie.....	43
6.3 Obszar chronionego krajobrazu.....	43
6.4 Zbiorowiska nieleśne.....	45
6.5 Złoża kopalin użytecznych.....	45
6.5.1 Złoże ilów trzeciorzędowych.....	45
6.5.2 Złoża kruszywa naturalnego.....	46
6.6 Zagrożenia dla przyrody ożywionej.....	46
6.6.1 Zagrożenie dla środowiska glebowego i wodnego.....	46
6.6.2 Zagrożenie środowiska leśnego.....	50

6.7 Działania rekomendowane w <i>Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków</i> – zasoby środowiska przyrodniczego.....	53
VII. WARTOŚCI KULTUROWE.....	57
7.1 Działania rekomendowane w <i>Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków</i> – wartości kulturowe.....	63
VIII. GLEBY.....	65
8.1 Jakość gleb.	66
8.2 Użytkowa waloryzacja gleb.	67
8.3 Rolnicze użytkowanie gleb.....	68
8.4 Działania rekomendowane w <i>Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków</i> – ochrona gleb.....	71
IX. WODY.	74
9.1 Stan wód powierzchniowych.	75
9.1.1 Rzeki zlewni Nysy Kłodzkiej.....	75
9.1.2 Zbiornik retencyjne na terenie gminy Paczków.....	78
9.1.3 Zagrożenia dla wód powierzchniowych:.....	80
9.2 Wody podziemne.	80
9.3 Zaopatrzenie w wodę.	80
9.4 Gospodarka wodno-ściekowa.....	82
9.5 Działania rekomendowane w <i>Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków</i> – ochrona wód.....	83
X. POWIETRZE ATMOSFERYCZNE.....	87
10.1 Zanieczyszczenia.....	88
10.2 Stan gazyfikacji i ciepłownictwa.	89
10.3 Działania rekomendowane w <i>Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków</i> – ochrona powietrza.....	89
XI. HAŁAS I PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE.	92
11.1 Hałas.	92
11.1.1 Hałas i jego dopuszczalne poziomy.	92
11.1.2 Hałas przemysłowy.	95
11.1.3 Hałas komunikacyjny.....	95
11.2 Promieniowanie elektromagnetyczne.....	96
11.3 Działania rekomendowane w <i>Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków</i> – ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.	96

XII. GOSPODARKA ODPADAMI.....	98
12.1 Odpady komunalne.....	99
12.2 Gospodarka odpadami na obszarze gminy Paczków.....	100
12.3 Działania rekomendowane w <i>Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – Zagospodarowanie odpadów</i>	105
XIII. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA (NZŚ), W TYM OCHRONA PRZECIWPOWODZIOWA.	107
13.1 Nadzwyczajne Zagrożenia Środowiska.....	108
13.2 Ochrona przeciwpowodziowa.	109
13.3 Działania rekomendowane w <i>Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – Nadzwyczajne zagrożenia środowiska</i>	110
XIV. INFORMACJA O ŚRODOWISKU I EDUKACJA EKOLOGICZNA.....	112
14.1 Działania rekomendowane w <i>Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – Informacja o środowisku i edukacja ekologiczna</i>	115
XV. WSPÓŁPRACA PRZYGRANICZNA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA.	119
XVI. UWARUNKOWANIA FINANSOWE DLA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY PACZKÓW.	123
16.1 Ważniejsze dane dotyczące budżetu gminy w latach 2001 - 2003.....	123
16.2 Polityka inwestycyjna gminy i możliwości realizacji.	127
XVII. ZAŁOŻENIA REALIZACYJNE.	143
XVIII. ZESTAWIENIE I HARMONOGRAM DZIAŁAŃ.	175
XIX. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.	187
19.1 Monitorowanie Programu – mierniki realizacji zadań.	188

XX. FUNDUSZE STRUKTURALNE UNII EUROPEJSKIEJ W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA DOSTĘPNE DLA POLSKI W LATACH 2004 – 2006.....	190
20.1 Program Operacyjny Pomoc techniczna.....	191
20.2 Strategia wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004 – 2006	192
20.3 Sektorowe programy operacyjne dotyczące ochrony środowiska.....	195
20.3.1 Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Gospodarki (SOP WKG).....	195
20.3.2 Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich	197
20.3.3 Sektorowy program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb	200
20.4 Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)	201
Załącznik nr 1.....	236
Załącznik nr 2.....	260
Załącznik nr 3.....	262
Spis tabel:	264
MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	265

I. Wprowadzenie.

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków” został opracowany na podstawie ustawy **Prawo ochrony środowiska** z 27 kwietnia 2001 w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Program sporządzany jest, podobnie jak polityka ekologiczna państwa, co 4 lata i określa cele i priorytety ekologiczne, rodzaje i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe. Program zatwierdzany jest przez Radę Gminy, a z jego wykonania sporządzany jest co 2 lata raport.

Program OŚ powstał w oparciu o dokumenty określające kierunki rozwoju społeczno-ekonomiczno-przestrzennego „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Paczków*” i „*Strategię rozwoju gminy Paczków 2020*”. Dokumenty te formułują długookresowe cele rozwoju gminy.

Głównym celem polityki przestrzennej gminy jest ożywienie gospodarcze i zapewnienie zrównoważonego rozwoju w oparciu o:

- nowoczesne rolnictwo
- dynamiczny rozwój usług i turystyki
- aktywność biznesową małych i średnich przedsiębiorstw

Wsparciem dla tego procesu ma być szybki rozwój infrastruktury technicznej, rozwój mieszkalnictwa, wzrost kwalifikacji i umiejętności zasobów rynku pracy oraz realizacja polityki proekologicznej. Do zrealizowania celu generalnego wymagana jest realizacja celów szczegółowych, które stanowią strategię działania gminy.

1. **Cele ekonomiczne** – wyrażają się w kształtowaniu mechanizmów stymulujących efektywny i wielostronny rozwój gospodarczy miasta i gminy oraz w podejmowaniu działań zapewniających obniżenie bezrobocia i wzrost standardu życia mieszkańców, poprzez:
 - aktywizację rozwoju funkcji podstawowych gminy tj. przemysłu, rolnictwa i turystyki,
 - restrukturyzację istniejącego przemysłu (w tym również zakładów przetwórstwa rolnego),

- wspieranie przedsiębiorczości i jej promocji
- zapewnienie wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw,
- zapewnienie korzystnych warunków do inwestowania,
- umacnianie pozycji rodzinnych gospodarstw rolnych, ich przeobrażenie strukturalne,
- wprowadzanie nowych rozwiązań agrotechnicznych, rozwój lokalnego przetwórstwa rolnego,
- wsparcie dla tworzenia się grup producenckich rolników,
- rozwój sektora bankowego w mieście
- modernizacja układu komunikacyjnego i poprawa stanu dróg,
- odpowiednia ilość telefonów na wsi i w mieście

2. **Cele społeczne** – wyrażają się w poprawie standardu życia lokalnej społeczności, w sprawnym funkcjonowaniu gminy, a w szczególności polegają na:

- stworzeniu warunków dla realizacji budownictwa mieszkaniowego,
- zapewnieniu dogodnych warunków życia w drodze rozwijania infrastruktury społecznej w dostosowaniu do potrzeb lokalnych,
- zapewnieniu mieszkańcom odpowiedniej ilości i jakości usług,
- wyposażeniu obszaru gminy w potrzebne, niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej tj. skanalizowanie obszarów osadniczych, gazyfikacja wsi, zwodociągowanie, telefonizacja, zapewnienie odbioru ścieków,
- zapewnieniu odpowiedniego poziomu ochrony zdrowotnych warunków życia mieszkańców,
- poprawie bezpieczeństwa mieszkańców, w tym stworzenie warunków ochrony przeciwpowodziowej,

3. **Cele przestrzenne** – polegają na zachowaniu lub przywracaniu ładu przestrzennego w zagospodarowaniu miasta i wiejskich jednostek osadniczych w uwzględnieniu wartości kulturowych i przyrodniczych; w szczególności:

- porządkowaniu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy,
- przygotowaniu terenów dla mieszkalnictwa, działalności przemysłowej, usługowej oraz komunalnej,
- likwidacji zaniedbań i nieprawidłowości w dotychczasowym zagospodarowaniu przestrzennym poprzez rewitalizację i rehabilitację zabudowy,

- racjonalnej gospodarce terenami i efektywnym ich wykorzystaniu,
 - zabezpieczeniu funkcji i obiektów chronionych,
 - określeniu odpowiedniej funkcji dla obszarów problemowych,
 - zalesianiu obszarów rolnych rolniczo nieprzydatnych,
 - stosowaniu rozwiązań architektonicznych nawiązujących do tradycji lokalnych,
4. **Cele kulturowe** – polegają na zachowaniu wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowaniu atrakcyjnego wizerunku gminy poprzez:
- ochronę istniejących zasobów kulturowych; ich restrukturyzację, renowację i rewitalizację,
 - kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego z zachowaniem naturalnych krajobrazów i zabytkowych układów urbanistycznych, uwzględnienie w planach miejscowych Paczkowa i jednostek wiejskich problematyki ochrony wartości kulturowych,
5. **Cele ekologiczne** – wyrażają się w ochronie i racjonalnym kształtowaniu środowiska przyrodniczego poprzez:
- uwzględnienie problematyki ochrony środowiska jako nierozłącznej części wszystkich procesów rozwojowych,
 - pełną ochronę wartości przyrodniczych, a wraz z nimi wartości kulturowych,
 - ochronę ciągów ekologicznych, obszaru chronionego krajobrazu „Jezior Otmuchowsko – Nyskich”, pomników przyrody, zabytkowych parków, użytków ekologicznych ,
 - ochronę lasów, gleb, surowców naturalnych, wód, atmosfery,
 - hamowanie procesów degradacji środowiska naturalnego (np. likwidacja dzikich wysypisk śmieci),
 - stosowanie nowoczesnych technologii w zakresie infrastruktury technicznej (m.in. w ciepłownictwie) – przyjaznych dla środowiska,
 - rozwiązanie problemu gospodarki ściekami.

W „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Paczków*” przyjęto założenie, że celem generalnym będzie ekorozwój, przez który należy rozumieć zrównoważony udział czynników ekologicznych, gospodarczych i społecznych w kształtowaniu procesów rozwoju gminy. Efektem pożądanych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, zapisanych w przekroju różnych sfer gospodarowania, będzie sukcesywne wypełnianie podstawowych celów rozwoju gminy, do których w ujęciu generalnym zaliczono:

- poprawę jakości życia
- zwiększenie efektywności gospodarowania
- tworzenie ładu przestrzennego

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków w swojej strukturze zawiera działania usankcjonowane regulacjami prawnymi, odwołujące się do instrumentów dostępnych administracji samorządowej, a więc dokumentów planistycznych i różnego rodzaju środków reglamentujących korzystanie ze środowiska, tj. pozwolenia, decyzje, opłaty itp.

Przy opracowywaniu *Programu ochrony środowiska dla gminy Paczków* uwzględniono międzynarodowe zobowiązania rządu związane z przystąpieniem do Unii Europejskiej zawarte w dokumentach programowych przyjętych na wszystkich poziomach administracyjnych (program rządowy, wojewódzki, powiatowy), jak również dokumenty planistyczne dotyczące rozwoju gminy.

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków uwzględnia wszystkie cele określone w wytycznych do gminnych programów ochrony środowiska przedstawione w *Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nyskiego*:

Cel 1 – Zachowanie i wzbogacanie walorów krajobrazu i struktury geologicznej.

Cel 2 – Zachowanie wielkości i jakości wód podziemnych.

Cel 3 – Ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych.

Cel 4 – Ochrona przed Nadzwyczajnymi Zagrożeniami Środowiska (NZŚ), w tym ochrona przeciwpowodziowa.

Cel 5 – Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych.

Cel 6 – Zachowanie i wzrost różnorodności biologicznej.

Cel 7 – Utrzymanie dobrej jakości powietrza oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Cel 8 – Poprawa klimatu akustycznego i minimalizacja zagrożeń ze strony promieniowania elektromagnetycznego.

Cel 9 – Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i promocja walorów przyrodniczych.

Cel 10 – Współpraca przygraniczna na rzecz ochrony środowiska.

II. Uwarunkowania prawne.

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków z jednej strony odzwierciedla ogólne zasady, które leżą u podstaw ochrony środowiska w Unii Europejskiej, z drugiej odwołują się do polityki ekologicznej naszego państwa. Wspomniane zasady ogólne to:

- a) **zasada zrównoważonego rozwoju**, która opiera się na założeniu, że polityka i działania w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego powinny być wprowadzone w taki sposób, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe, nie doznające uszczerbku, możliwości korzystania z nich zarówno przez obecne, jak i przyszłe pokolenia. Istotą zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.
- b) **zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego**, którą należy postrzegać w następujących kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej – zaspokajania potrzeb materialnych i cywilizacyjnych obecnego pokolenia, z równoczesnym tworzeniem i utrzymywaniem warunków do zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń;
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej – zaspokajania potrzeb materialnych i cywilizacyjnych grup społecznych i jednostek ludzkich w ramach sprawiedliwego dostępu do ograniczonych zasobów i walorów środowiska;
 - równoważenia szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą – zapewnienia zdrowego i bezpiecznego funkcjonowania w sensie fizycznym, psychicznym, społecznym i ekonomicznym jednostek ludzkich, przy zachowaniu trwałości podstawowych procesów przyrodniczych wraz z ochroną różnorodności biologicznej.
- c) **zasada przezorności** przewiduje, że rozwiązywanie pojawiających się problemów ekologicznych powinno następować już wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że problem wymaga rozwiązania, a nie dopiero wtedy, gdy istnieje pełne naukowe tego potwierdzenie.

- d) **zasada uspołecznienia** polityki ekologicznej powinna być realizowana w gminie poprzez stworzenie warunków do udziału obywateli w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, rozbudzaniu świadomości i wrażliwości ekologicznej oraz kształtowaniu nowej etyki zachowań wobec środowiska naturalnego.
- e) **zasada „zanieczyszczający płaci”**, która nakłada pełną odpowiedzialność, w tym materialną, za skutki zanieczyszczania i stwarzania innych zagrożeń dla środowiska na ich sprawcę.
- f) **zasada prewencji**, która zakłada, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska naturalnego musi być podejmowane na etapie planowania przedsięwzięć mogących negatywnie oddziaływać na środowisko.
- g) **zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej** przy wyborze planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresie ochrony środowiska oznacza potrzebę minimalizacji nakładów inwestycyjnych na jednostkę uzyskanego efektu ekologicznego.

Zasady, do których odwołuje się *Polityka ekologiczna państwa* mają przede wszystkim na celu **racjonalne użytkowania zasobów naturalnych oraz poprawę jakości środowiska**.

Przy sporządzaniu *Programu ochrony środowiska dla gminy Paczków* uwzględniono cele i działania ujęte w „*II Polityce ekologicznej państwa*” oraz uszczegółowiającej ją „*Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010*”, „*Długookresowej strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju – Polska 2025*” i „*Narodowym programie przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej*”.

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków przygotowano w oparciu o następujące ustawy (wraz z aktami wykonawczymi)¹:

- ⇒ *Ustawa o samorządzie gminnym* z dnia 8 marca 1990 roku (Dz. U. 2001.142.1591 j.t., z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o ochronie przyrody* z 16 października 1991 roku (Dz. U. 2001.99.1079 j.t., z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa Prawo ochrony środowiska* z 27 kwietnia 2001 roku (Dz. U. 2001.62.627, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminach* z 13 września 1996 roku (Dz. U. 1996.132.662, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o odpadach* z 27 kwietnia 2001 roku (Dz. U. 2001.62.628, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o opakowaniach i odpadach opakowaniowych* z 11 maja 2001 roku (Dz. U. 2001.63.638, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest* z 19 czerwca 1997 roku (Dz. U. 1997.101.628, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw* z 27 lipca 2001 roku (Dz. U. 2001.100.1085, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o nawozach i nawożeniu* z 26 lipca 2000 roku (Dz. U. 2000.89.991)
- ⇒ *Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych* z 3 lutego 1995 roku (Dz. U. 1995.16.78, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia* z dnia 8 czerwca 2001 roku (Dz. U. 2001.73.764, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym* z dnia 7 lipca 1994 roku (Dz. U. 1999.15.139 j.t., z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o lasach* z dnia 28 września 1991 (Dz.U. 2000.56.679 j.t., z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa Prawo wodne* z 18 lipca 2001 roku (Dz. U. 2001.115.1229, z późniejszymi zmianami),

¹ Pełny wykaz ustaw wraz z ważniejszymi rozporządzeniami znajduje się w załączniku nr 1.

- ⇒ *Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków* z 7 czerwca 2001 roku (Dz. U. 2001.72.747, z późniejszymi zmianami),
- ⇒ *Ustawa o ochronie dóbr kultury* z 15 lutego 1962 (Dz. U. 1999.98.1150 i Dz. U. 2002.113.984).

Zaproponowane w programie działania są adekwatne do kompetencji organów samorządowych szczebla gminnego i odwołują się do przepisów prawnych, obowiązujących na dzień jego sporządzenia. Ponadto **Program ochrony środowiska dla gminy Paczków** jest skoordynowany z obecnie obowiązującymi, następującymi dokumentami planistycznymi:

- ⇒ *„Program ochrony środowiska województwa opolskiego na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010”*, wydany przez Zarząd Województwa Opolskiego Opole 18.11.2003,
- ⇒ *„Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla powiatu Nyskiego”*, wydany przez Zarząd Powiatu Nyskiego Nysa 2003,
- ⇒ *„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Paczków”*, opracowane przez Biuro Urbanistyczno - Architektoniczne ARPLAN Sp. z o.o. 48-300 Nysa, ul. Słowiańska 17, zatwierdzony Uchwałą Rady Miejskiej XXVII/225/2001 z 31 maja 2001 r.,
- ⇒ *„Strategia Rozwoju Gminy Paczków 2020”*, zatwierdzona uchwałą nr 277/98 Rady Miejskiej w Paczkowie,
- ⇒ *„Projekt wieloletniego programu inwestycyjnego dla gminy Paczków”*.

III. Struktura dokumentu.

Przyjęto dwuczęściową formę dokumentu ***Program ochrony środowiska dla gminy Paczków*** z podziałem na:

- ❑ raport o stanie środowiska
- ❑ plan działania

Poszczególne rozdziały diagnozy stanu kończą się podsumowaniem wyodrębnionych problemów. Powstają w ten sposób rekomendacje dla programu zawierające wnioski z diagnozy każdego z obszarów środowiska i, wraz z celami określonymi w programach wojewódzkim i powiatowym, stanowią podstawę wyboru przedstawionych projektów oraz zaproponowanych działań.

W naturalny sposób cele zostały podzielone na:

- ❑ **długookresowe**
- ❑ **średniookresowe**
- ❑ **krótkookresowe**

przy czym zapisane w programie cele główne są utożsamiane z celami długookresowymi, cele szczegółowe mają charakter celów średniookresowych, a projekty wraz z zadaniami realizacyjnymi składają się na program operacyjny na najbliższe 2 – 5 lat (cele krótkoterminowe).

W części drugiej ***Program ochrony środowiska dla gminy Paczków*** zawiera opisy wszystkich projektów - ich intencją jest wyjaśnienie wagi problemów oraz pokazanie możliwości sposobów ich rozwiązania. Najważniejszym elementem jest zbiorcza tabela określająca, kto wykonuje zadania, w jakim czasie, co jest podstawą prawną wybranego projektu, ile przeznaczono środków na jego realizację oraz w jaki sposób będzie monitorowane jego wykonanie. Każde zadanie jest bowiem zapisane w formie mierzalnego i

określonego w czasie celu, któremu przyporządkowano wskaźnik będący miarą jego wykonania. **Program ochrony środowiska dla gminy Paczków** obejmuje lata 2004 – 2008, ale uwzględnia w swoich założeniach i przyjętych limitach perspektywę do 2010 roku. Nie jest więc dokumentem zamkniętym, co oznacza, że będzie podlegał stałej weryfikacji.

Obowiązek sporządzania co 2 lata raportu z wykonania zadań będzie za każdym razem możliwością oceny stopnia realizacji zadań, ich wykonalności i ewentualnej potrzeby modyfikacji. Rozpisanie szczegółowego harmonogramu na lata 2004- 2008 nie ma bowiem na celu sztywnego narzucenia limitów czasowych, a jedynie pomoc w spełnieniu wymogów do określonych standardów ochrony środowiska, takich np. jak przygotowanie planu gospodarki odpadami (grudzień 2004).

DIAGNOZA STANU NATURALNEGO GMINY PACZKÓW

IV. Ogólna charakterystyka gminy.

Gmina Paczków położona jest w południowo-zachodniej części Polski, w województwie opolskim, na granicy z województwem dolnośląskim i Republiką Czeską, nad rzeką Nysą Kłodzką, pomiędzy Jeziorami Otmuchowskim i, niedawno powstałym, Paczkowskim (Zbiornik Kozielnym), u podnóża Gór Złotych. Teren gminy o powierzchni 79,69 km² zamieszkuje blisko 14500 osób. Paczków jest gminą rolniczo-przemysłowo-turystyczną, siedzibą władz gminnych jest miasto Paczków.

Historia miasta sięga XIII wieku, swą urodę zachowaną do dziś zawdzięcza kamiennym murom ze średniowiecza. Na łącznej długości ok. 1200 m zachował się niemal w całości wewnętrzny pierścień tych murów obronnych, stąd często nazwa miasta to „Polskie Carcassonne”.

Obwarowania wzniesione w XIV wieku z kamienia łamanego najeżone są 19 basztami łupinowymi i 3 wieżami bramnymi – Wrocławską, czyli Dolną (od północy), Ząbkowicką, niegdyś zwaną Wieżą Głodową (od zachodu), i Kłodzką, czyli Górną (od południa). Jedynym uszczerbkiem w tych fortyfikacjach jest brak założeń bramnych, które rozebrano w XIX wieku.

Bogactwo architektury miasta uzupełniają:

- budynek Ratusza miejskiego z 1552 roku, z 45-metrową wieżą,
- kamieniczki Starego Miasta, renesansowe i barokowe, bogato zdobione,
- unikalny w Polsce kamiennie-ceglany masywny kościół gotycki Św. Jana Ewangelisty z lat 1361-1389, z renesansową attyką z 1529 roku. Przylega on do murów miejskich i był w historii włączony w system fortyfikacji służąc jako schron dla ludności. Interesującą wewnętrzną budowlą tego kościoła jest studnia, tzw. tatarska.

W miejsce otaczającej mur miasta fosy w drugiej połowie XIX wieku utworzono pas zieleni. Powstałe planty miejskie porośnięte obecnie wiekowymi platanami, lipami i kasztanowcami, tworzą urokliwy ciąg spacerowy wokół średniowiecznych murów.

W mieście znajduje się unikatowe Muzeum Gazownictwa z bogatą kolekcją 150 gazomierzy i urządzeń gazowych stosowanych w gospodarstwach domowych i zakładach przemysłowych.

Miasto posiada duży potencjał przemysłowy i znaczące tradycje w zakresie przemysłu meblarskiego, chemicznego, maszynowego i produkcji materiałów budowlanych. Do najważniejszych przedsiębiorstw i firm należą:

- „FAMAD” Fabryka Maszyn i Urządzeń Przemysłowych Sp. z o.o.
- Paczkowskie Zakłady Chemii Gospodarczej „POLLENA” Sp. z o.o.
- Opolskie Fabryki Mebli S.A.
- Jarpark s.c.
- Lex-Bud Sp. z o.o.
- PPHU „Kalmar” s.c.
- Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane „Marklud”
- „Remont” s.c.
- “Trans-Com”
- Transport Terenowo-Osobowy „Autokomis”
- Zakłady Ceramiki Budowlanej „Wacław Jopek” Sp. z o.o.
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Hydrotechnicznego „Energopol”.

W samorządowym rejestrze działalności gospodarczej zapisano dotąd 770 podmiotów, które prowadzą działalność handlową, usługową oraz zajmują się rzemiosłem (dane gminy). W mieście i gminie funkcjonuje szereg urządzeń usługowych o znaczeniu ponad gminnym, głównie w zakresie zdrowia (szpital, prewentorium), opieki społecznej (dom dziecka) oraz szkolnictwa ponadpodstawowego.

Gmina położona jest przy ważnej drodze krajowej nr 408, zwanej szlakiem podsudeckim (z Gliwic przez Nysę, Kłodzko do Kudowy Zdroju), w ciągu której wybudowana została obwodnica miasta Paczkowa i wsi Kamienica – obecnie zmieniono numerację tej trasy na nr 46 (z Opola przez Nysę), dalej jako 408. Uzupełnieniem głównej osi komunikacyjnej są drogi wojewódzkie: z Paczkowa do granicy państwa, do Dzierżoniowa przez Ząbkowice Śląskie.

Drogi wojewódzkie na terenie gminy liczą 8,5 km, miejskie 15 km, a gminne 356 km. Przez miasto Paczków przebiega linia kolejowa relacji Katowice-Legnica, obsługująca ruch pasażerski i towarowy, a w nim głównie kopalnie surowców mineralnych (żwiru i piasku) oraz zakłady przemysłowe.

Gmina posiada międzynarodowe przejście graniczne towarowo-osobowe Paczków – Bily Potok.

Obszar gminy podzielony jest na 11 sołectw (tabela nr 1).

TABELA NR 1. PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY PACZKÓW (DANE GMINY).

MIEJSCOWOŚĆ	GŁÓWNA FUNKCJA
Dziewiętlice	rolnicza, turystyczna
Gościce	rolnicza, turystyczna
Kamienica	rolnicza
Kozielno	rolnicza, turystyczna
Lisie Kąty	rolnicza
Stary Paczków	rolnicza
Ścibórz	rolnicza
Trzeboszowice	rolnicza, przemysłowa, usługowa
Ujeździec	rolnicza
Unikowice	rolnicza
Wilamowa	rolnicza

Rozkład ludnościowy na obszarze gminy ma charakter nierównomierny.

TABELA NR 2. LUDNOŚĆ GMINY PACZKÓW (GUS 2003).

	OGÓŁEM	LUDNOŚĆ na 1 km²	W tym ludność w wieku		
			Przedprodukcyjnym	Produkcyjnym	Poprodukcyjnym
OBSZAR GMINY	13982	175	3255	8690	2037
W tym miasto Paczków	8310	1259	1851	5199	1260

Na przestrzeni ostatnich lat 1998 – 2002 liczba ludności wyraźnie spada.

Miasto Paczków	ROK: 1998	2000	2001	2002 (31.12)
Liczba ludności	8568	8583	8538	8310

Tendencja spadkowa liczby mieszkańców Paczkowa wynika głównie z niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej, której przejawem jest zjawisko depresji gospodarczej uzewnętrzniającej się bardzo wysokim bezrobociem. Stopa bezrobocia w obrębie gminy wynosi 34,2 %, a a samym mieście 36,3 % (GUS 2003).

Gmina Paczków zaliczana jest do rejonów intensywnej produkcji rolnej. Na jej obszarze dominują grunty użytkowane rolniczo – 82 % powierzchni. Pozostałe 18 % stanowią lasy (1,7 %), grunty nieużytkowane rolniczo: drogi, tereny osiedlowe, nieużytki i inne (16,3 %). Paczków zajmuje 660 ha, w tym użytki rolne na jego terenie stanowią 56 % (369 ha) ogólnej powierzchni miasta. Pozostałe tereny to zabudowa osiedlowa i komunikacyjna. Strukturę użytkowania przedstawiają tabele 3 i 4.

TABELA 3. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW (GUS 2003).

	OGÓŁEM powierzchnia w ha	UŻYTKI ROLNE W HA					LASY
		Razem	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska	
Gmina	7970	6298	5727	38	441	92	118
W tym miasto Paczków	660	364	326	8	23	7	1
Użytkowanie gruntów w gospodarstwach indywidualnych							
Gmina	3209	3015	2759	33	198	26	13
W tym miasto Paczków	372	356	323	7	20	6	-

**TABELA 4. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW W GOSPODARSTWACH ROLNYCH
(GUS 2003).**

POWIERZCHNIA OGÓLNA	W tym użytki rolne						Lasy	Pozostałe grunty
	Ogółem	Grunty orne		Sady	Łąki	Pastwiska		
		Razem	W tym odłogi i ugory					
6538	6190	5624	97	38	436	92	52	297

W strukturze użytków rolnych zdecydowanie przeważają grunty orne (ok.87 %) o III i IV klasie bonitacyjnej. Aktualnie na terenie gminy w strukturze stanu władania użytkami rolnymi przeważa sektor prywatny (52,4 %) ogólnej powierzchni użytków rolnych). Sektor publiczny zajmujący 47,6 % obejmuje grunty Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, gospodarstw spółek mieszanych z przewagą mienia państwowego, zasobów gruntów mienia komunalnego i rolniczych jednostek gospodarki uspołecznionej. Średnia wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego na terenie wsi wynosi ok. 5,9 ha i jest znacznie niższa od średniej w województwie opolskim (7,8 ha).

**TABELA NR 5. GOSPODARSTWA ROLNE WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH
POWIERZCHNI UŻYTKÓW ROLNYCH (GUS 2003).**

OGÓŁEM	Do 1 ha	Grupy obszarowe użytków rolnych powyżej 1 ha						
		RAZEM	1 - 2	2 - 3	3 - 5	5 - 7	7 - 10	10 i więcej
833	403	430	132	50	53	50	61	84

Gospodarstwa ukierunkowane są na intensywną produkcję roślinną. Dominuje uprawa zbóż, roślin okopowych i oleistych (rzepak). Gmina posiada duże tradycje w uprawie chmielu.

**TABELA 6. POWIERZCHNIA ZASIEWÓW WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH
POWIERZCHNI UŻYTKÓW ROLNYCH (DANE SPISU POWSZECHNEGO 2003).**

Grupy obszarowe użytków rolnych	OGÓŁEM		W tym gospodarstwa indywidualne	
	Liczba gospodarstw	Powierzchnia w ha	Liczba gospodarstw	Powierzchnia w ha
Ogółem	749	5527,00	746	2633,38
Do 1 ha	336	130,66	336	130,66
1 – 5	220	411,07	219	409,07
5 – 10	109	671,58	109	671,58
10 – 15	40	418,76	40	418,76
15 ha i więcej	44	3894,93	42	1003,31

**TABELA NR 7. POWIERZCHNIA ZASIEWÓW GŁÓWNYCH ZIEMIOPŁODÓW
(DANE SPISU POWSZECHNEGO 2003).**

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓŁEM		W tym gospodarstwa indywidualne	
	w ha	w odsetkach	w ha	w odsetkach
OGÓŁEM	5527,00	100,0	2633,38	100,0
Zboża ogółem ^a	3960,35	71,7	2072,35	78,7
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	3258,22	59,0	1868,22	70,9
Strączkowe jadalne na ziarno	0,03	0,0	0,03	0,0
Ziemniaki	167,37	3,0	167,37	6,4
Przemysłowe	941,02	17,0	314,02	11,9
w tym:				
buraki cukrowe	216,32	3,9	82,32	3,1
rzepak i rzepik	724,70	13,1	231,70	8,8
Pastewne ^b	366,66	6,6	48,74	1,9
Pozostałe	91,57	1,7	30,87	1,2
w tym warzywa	9,94	0,2	9,94	0,4

a Zboża ogółem łącznie z kukurydzą na ziarno. b Łącznie z mieszankami zbożowo-strączkowymi.

**TABELA NR 8. POWIERZCHNIA ZASIEWÓW ZBÓŻ PODSTAWOWYCH
(DANE SPISU POWSZECHNEGO 2003).**

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓŁEM		W tym gospodarstwa indywidualne	
	w ha	w odsetkach	w ha	w odsetkach
OGÓŁEM	3210,43	100,0	1820,43	100,0
Pszenica	2647,43	82,5	1386,43	76,2
Żyto	2,10	0,1	2,10	0,1
Jęczmień	508,18	15,8	380,18	20,9
Owies	32,00	1,0	31,00	1,7
Pszenżyto	20,72	0,6	20,72	1,1

**TABELA NR 9. GOSPODARSTWA ROLNE ZAJMUJĄCE SIĘ UPRAWĄ GŁÓWNYCH
ZIEMIOPLÓDÓW (DANE SPISU POWSZECHNEGO 2003).**

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓŁEM	w % ogółu gospodarstw rolnych
Gospodarstwa rolne prowadzące uprawy:		
Zboża.....	628	75,4
Ziemniaki.....	584	70,1
Buraki cukrowe.....	51	6,1
Rzepak i rzepik.....	91	10,9
Warzywa.....	196	23,5
Pastewne (na gruntach ornych).....	106	12,7

Część gospodarstw rolnych prowadzi działalność pozarolniczą. Zakres ich działalności przedstawia tabela nr 10.

**TABELA NR 10. GOSPODARSTWA ROLNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ
POZAROLNICZĄ (DANE SPISU Powszechnego 2003).**

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓŁEM	w % ogółu gospodarstw rolnych
OGÓŁEM.....	102	12,2
gospodarstwa:		
prowadzące działalność w obrębie jednej sekcji działalności pozarolniczej.....	97	11,6
w tym z zakresu:		
handlu.....	24	2,9
przetwórstwa przemysłowego.....	16	1,9
budownictwa.....	5	0,6
transportu i magazynowania.....	6	0,7
agroturystyki, wynajmu pokoi i innych.....	3	0,4
prowadzące działalność w obrębie dwóch i więcej sekcji działalności pozarolniczej.....	5	0,6

Obszar gminy jest w całości zwodociągowany. W sieć kanalizacji sanitarnej uzbrojone jest częściowo miasto Paczków z oczyszczalnią ścieków typu mechaniczno-biologiczną. Poza miastem w gminie brak jest zorganizowanego systemu odprowadzania ścieków.

W sieć gazowniczą zaopatrzone jest miasto oraz częściowo wieś Wilamowa.

Na terenie gminy funkcjonuje nowoczesne wysypisko odpadów komunalnych we wsi Ujeździec.

Gmina posiada duże walory turystyczno-rekreacyjne:

- tereny wypoczynkowe w Ściborzu nad Jeziorem Otmuchowskim, obejmujące rejon wypoczynku świątecznego i pobytowego – II klasy o znaczeniu krajowym,

- zbiornik retencyjny Kozielno (Jezioro Paczkowskie), z potencjalnymi terenami rekreacyjnymi położonymi wzdłuż południowego brzegu zbiornika,
- zieleń niską i wysoką ciągnącą się wzdłuż doliny Nysy Kłodzkiej, przechodzącą w las komunalny (rejon ul. Wojska Polskiego),
- planty miejskie i zabytkowe parki we Frydrychowie i Ujeźdźcu,
- urbanistyczny układ i zabytki miasta Paczkowa,
- kąpielisko miejskie,
- wody otwarte, w tym rzeka Nysa Kłodzka, stawy (z miejscami do wędkowania),
- obiekty kultury materialnej z parkami krajobrazowymi na terenach wiejskich,
- istniejąca baza campingowa w Paczkowie (w tym Ośrodek Rekreacyjny z basenem kąpielowym przy ul. Jagiellońskiej – camping nr 258) i w Ściborzu,
- istniejąca baza hotelowo-motelowa w Paczkowie

Istniejącą bazę noclegową przedstawia tabela nr 11.

TABELA NR 11. BAZA NOCLEGOWA (GUS 2003).

Obiekty turystyczne	Miejsca noclegowe	Miejsca noclegowe całoroczne	Liczba osób korzystających z noclegów
3	217	50	1090

Gmina Paczków leży na ważnym szlaku turystycznym prowadzącym ze Śląska i Małopolski w rejon Kotliny Kłodzkiej. Obszar gminy przecinają **szlaki turystyczne**, w tym trasy piesze, rowerowe, kajakowe:

1. trasy piesze:

- Główny Szlak Sudecki im. M. Orłowicza (tzw. czerwony) Paczków – Świeradów. Całkowita długość tego szlaku oznaczone kolorem czerwonym wynosi 350 km, a czas przejścia 87 godzin.

- szlaki prowadzące z Paczkowa: Paczków – Kozielno – Błotnica – Kolonia Błotnicka – Złoty Stok.

2. trasy rowerowe:

- Cyklostrada L-J-O (Łądek Zdrój – Jawornik – Paczków – Otmuchów),
- trasy wycieczek rowerowych bliższych - do 30 km, bez oznaczeń:
 - po Przedgórzu Paczkowskim (18 km) – Paczków – Unikowice – Lisie Kąty – Bily Potok – Gościce – Kamienica – Paczków
 - wzdłuż Nysy Kłodzkiej (18 km) – Paczków – Kozielno – Topola – Paczków
 - szlak czerwony im. M. Orłowicza (20 km) – Paczków – Kozielno – Błotnica – Kolonia Błotnicka – Kamienica – Paczków
 - po Obniżeniu Otmuchowskim (24 km) – Paczków – Stary Paczków – Ścibórz – Trzeboszowice – Paczków
 - wzdłuż granicy polsko-czeskiej (28 km) – Paczków – Złoty Stok (przejście małego ruchu granicznego) – Bila Voda – Jawornik – Horni Hostice – Bily Potok – Paczków
 - szlakiem Krzyży Pokutnych (28 km) – Paczków – Kamienica – Unikowice – Lubiatów – Mrokocim – Paczków
 - po Przedgórzu Rychlebskich Hor (28 km) – Paczków – Dziewiętlice (przejście małego ruchu granicznego) – Bernartice – Uicice – Uhelna – Jawornik – Paczków
- trasy dla dalszych wycieczek rowerowych z Paczkowa, do 100 km, bez oznaczeń:
 - wokół Jeziora Otmuchowskiego (40 km) – Paczków – Ścibórz – Otmuchów – Sarnowice – Paczków
 - Góry Złote i Bardzkie (55 km) – Paczków – Złoty Stok – Ożary – Bardo – Paczków
 - do Jesenika, Czechy (60 km) – Paczków – Jawornik – Żulowa – Jesenik – Paczków
 - Kotlina Kłodzka (60 km) – Paczków – Złoty Stok – Kłodzko – Paczków

- Góry Opawskie (100 km) – Paczków – Otmuchów – Nysa – Głuchołazy – Paczków
- Góry Stołowe (ok. 100 km) – Paczków – Kłodzko – Radków – Paczków

3. trasy kajakowe:

- spływ kajakowy (32 km) – Bardo Śląskie – Paczków – Jezioro Otmuchowskie

Ogólny stan środowiska przyrodniczego gminy można określić jako dobry. Nie występują generalnie przekroczenia dopuszczalnych norm w zakresie ochrony powietrza, wód powierzchniowych i wglębnych.

Gmina Paczków jest otwarta na kontakty zagraniczne – współpracuje z miastami partnerskimi Einbeck (Niemcy) i Uzes (Francja) oraz Jawornikiem (Czechy). Jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu PRADZIAD.

V. Warunki geograficzne.

5.1 Położenie i ukształtowanie powierzchni.

Gmina Paczków usytuowana jest w południowo-zachodniej części województwa opolskiego w granicach makroregionu Przedgórze Sudeckie.

Do oligocenu teren Przedgórza Sudeckiego stanowił jedną całość z blokiem sudeckim, przy czym w przeciwieństwie do samych Sudetów od czasów górnokarbońskich był to stale obszar lądowy. Po wypiętrzeniu zrębów górskich Sudetów powstała falista równina wzniesiona od 200 do 300 m n.p.m. z kilkoma wyższymi wzniesieniami, wśród których wyróżnia się wysokością położony poza granicami województwa masyw Ślęzy (718 m n.p.m.). Poza tymi wzniesieniami zbudowanymi ze skał krystalicznych, powierzchnię Przedgórza Sudeckiego pokrywają częściowo utwory trzecio- i czwartorzędowe, zbliżone do lessu pylaste deluwia, na których rozwinęły się gleby zaliczane do III i IV klasy bonitacyjnej.

Północna część gminy Paczków leży w granicach mezoregionu Obniżenie Otmuchowskie. Mezoregion ten jest zapadliskiem tektonicznym wypełnionym utworami trzeciorzędowymi, na których zalegają plejstocénskie osady rzeczne. Rów wykorzystany jest przez środkowy bieg Nysy Kłodzkiej. Płaskie, szerokie (do 4 km) dno doliny położone na wysokości 198 – 203 m n.p.m. przecinane jest siecią dopływów, z których większymi są: Świdna, Raczyzna i Kamienna.

Południowa część gminy Paczków wchodzi w skład Przedgórza Paczkowskiego. Mezoregion ten przecina granicę polsko-czeską. Po stronie polskiej na granitach zalegają żwiry i piaski z okresu deglacjacji (zanikania) zlodowacenia środkowopolskiego.

Pod względem przyrodniczym gmina położona jest w piątej Kotlinie Kłodzkiej, dzielnicy Przedgórze Sudeckie.

Rzeźba terenu charakteryzuje się układem pasmowym. Wzdłuż północnej granicy rozciąga się płaski teren zalewowy Nysy Kłodzkiej, z ujściowym odcinkiem rzeki Kamienna. Drugi równoleżnikowy pas stanowi krawędź tarasu zaznaczającym się stromym zboczem, wyraźnym w miejscowościach Kozielno, Paczków i Stary Paczków.

Na południe od krawędzi tarasu rozpościera się falista wysoczyzna, od południa i zachodu oparta o skłony Przedgórza. Teren poprzecinany jest licznymi, bezimiennymi ciekami wodnymi. Wysoczyznowe spłaszczenia rozciągają się przez miejscowości Unikowice, Stary Paczków, Wilamowa, Ścibórz i Trzeboszowice.

5.2 Budowa geologiczna i surowce mineralne.

Z tektonicznego punktu widzenia gmina Paczków położona jest na obszarze krystalniku bloku przedsudeckiego (otmuchowsko-strzelińskiego), tworząc następujące ogniwo litostratygraficzne:

- jednostkę Jawornika (łupki metamorficzne i gnejsy proteozoiku), wzdłuż nasunięcia ramzowskiego wąską strefę skał będących odpowiednikiem serii Branny, znanej z terenu czeskiego.

Utwory kenozoiku wchodzi w skład młodoalpejskiego piętra strukturalnego, tworząc fragment basenu Paratetydy – strefę rowu Paczków – Kędzierzyn.

Utwory holocenu tworzą: osady rzeczne, namuły ilasto – torfowe, mady łąkowe i mady piaszczysto – ilaste den dolinnych, jak również żwiry den dolinnych.

Utwory plejstocenu to: gliny z rumoszem, gliny pylasto – piaszczyste, lessopodobne, gliny pylasto – piaszczyste (peryglacialne), gliny pylasto – piaszczyste (peryglacialne) na piaskach i żwirach tarasów 25 m n.p. rzeki, gliny pylasto – piaszczyste (peryglacialne) na żwirach zasypania wysokiego. Plejstocen budują również piaski i żwiry tarasów 10 m n.p. rzeki (stadiał Warty), piaski i żwiry tarasów 10 m n.p. rzeki, na pliocenie piaski i żwiry tarasów 10 m n.p. rzeki, na miocenie piaski i żwiry tarasów 25 m n.p. rzeki, żwiry zasypania wysokiego, żwiry zasypania wysokiego na łąkach białych i różowych pliocenu, żwiry zasypania wysokiego na piaskach, łąkach i żwirach pliocenu.

Utwory trzeciorzędowe to: iły i iły piaszczyste z układami węgla brunatnego, iły białe i różowe, iły szarozielone, piaski i żwiry kwarcowe.

Utwory czwartorzędowe to:

- osady rzeczne w ogólności: żwiry i piaski tarasów zalewowych występujące wzdłuż obecnego koryta Nysy Kłodzkiej oraz wypełniające starorzecza;
- namuły torfiaste tworzą niewielkie występowanie w południowej części koło Dziewiętlic, osadziły się one w miejscach, gdzie płytko pod powierzchnią występuje

nieprzepuszczalne podłoże; wody gruntowe w tych miejscach występują na powierzchni lub też pod nią; zawierają dużą domieszkę części humusowych o brunatnym zabarwieniu i miąższości do 1,5 m;

- gliny pylasto – piaszczyste, lessopodobne : zalegają na żwirach i piaskach tarasów 25 do 25 m n.p. rzeki oraz żwirach i piaskach tarasów 10 – 12 m n.p. rzeki na wierzchołkach i słabo nachylonych stokach; w okolicach Dziewiętlic często zalegają bezpośrednio na trzeciorzędowym podłożu; gliny te zawierają materiał ilasty, z domieszką frakcji pylistej oraz piaszczystej w postaci ziaren kwarcu i muskowitu;
- gliny z rumoszem skalnym: składające się ze zwięzłego gruzu amfibolitowego i gnejsowatego zmieszanego z gliną, piaskiem i żwirem; stanowią one brzeżne partie podgórskich stożków usypiskowych;
- piaski i żwiry wodnolodowcowe (plejstocen), występujące na piaskach rzecznych lub łąkach trzeciorzędowych i na amfibolitach na wysokości 275-290 m n.p.m.; skład tych utworów to: materiał północny, kwarc, gnejsy, litydy, szarogłazy, zieleńce, łupki grafitowe, aplity;
- żwiry i piaski tarasów rzeki, występujące na wysokości 250-350 m n.p.m.; żwiry składają się głównie z kwarcu, gnejsu, granitu i margli;
- żwiry i piaski zlodowacenia bałtyckiego zalegające tarasy 4-5 m n.p. rzeki.

Surowce mineralne eksploatowane w obrębie gminy to złoża łąw trzeciorzędowych na obszarze górniczym Paczków oraz złoża kruszywa naturalnego w granicach obecnego zbiornika Kozielno.

5.3. Warunki klimatyczne.

Charakterystyczna dla tego regionu jest łagodna zmiana temperatury pomiędzy poszczególnymi porami roku. Jako podgórski region pluwiotermiczny wyróżnia się w województwie opolskim chłodniejszymi zimami, zaś lata są cieplejsze. Na warunki termiczne i opadowe znaczący wpływ wywiera położone na północnej granicy gminy Jezioro Otmuchowskie.

Z danych wielolecia wynika, że średnia roczna temperatura powietrza waha się od $+7,4^{\circ}\text{C}$ do $+9,8^{\circ}\text{C}$. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń z temperaturą $+0,2^{\circ}\text{C}$ do $-7,3^{\circ}\text{C}$ (średnia $-1,8^{\circ}\text{C}$), zaś najcieplejszy jest lipiec z temperaturą od $+15,5^{\circ}\text{C}$ do $20,9^{\circ}\text{C}$ (średnia

+17,7⁰C). Średnia temperatura najzimniejszego miesiąca jest tu wyższa o ok. 3⁰C w porównaniu z uzdrowiskami Kotliny Kłodzkiej (Łądek Zdrój, Duszniki).

Średnioroczny opad wynosi 636 mm, z czego na okres wegetacyjny, który trwa 220 dni, przypada 68 %, to jest 432 mm. W ciągu roku najwięcej opadów deszczu przypada na miesiące letnie, tj. od maja do września, a maksimum opadów występuje w lipcu (100 – 232 mm).

Opady śniegu w tym rejonie rejestrowane są w miesiącach od listopada do kwietnia i trwają 40 – 60 dni. Średnia liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 45 dni.

Parowanie z powierzchni wód na tym terenie w okresie letnim waha się od 40 do 100 mm miesięcznie, zaś wilgotność względna wynosi średnio 76 %. Największa wilgotność utrzymuje się w miesiącach zimowych (październik – luty).

Przeważają wiatry słabe (ok. 50 %), tj. do 5 m/s. Notuje się 20 % wiatrów silnych (powyżej 5 m/s), słabe wiatry (od 0 do 2 m/s) i cisze stanowią 30 %. Kierunki wiatru to przeważnie SW i NW.

VI. Zasoby środowiska przyrodniczego.

W gminie Paczków naturalna roślinność zachowana jest fragmentarycznie. Większość terenów zajmują uprawy polowe i łąki, niewielki procent stanowią obszary zalesione, skupione głównie wzdłuż cieków wodnych. Często mają one charakter parków lub zadrzewień śródpolnych. W przeważającej części są to pozostałości lasów liściastych: łęgów i grądów. Są one silnie zmienione pod wpływem działalności człowieka.

Występuje znacznie zniekształcone runo (cespityzacja, fruticetyzacja) jako wynik prześwietlania drzewostanu. W większości brak jest gatunków charakterystycznych dla określonych zespołów roślinnych, co świadczy o pierwszej fazie ich degeneracji, wywołanej przez czynnik antropogeniczny.

6.1 Zbiorowiska leśne i zadrzewienia.

Gmina charakteryzuje się wyjątkowo niską lesistością (1,7 %). Lasy porastają głównie nieprzydatne bądź trudne do uprawy rolnej grunty, np. skarpy, pochyłości i obniżenia terenu, pagórki. Powierzchnie kompleksów leśnych wynoszą od 0,1 do 1 ha, rzadziej 1 – 5 ha, czy powyżej 5 ha.

Bogate siedliska, głównie lasu świeżego i wilgotnego, złożonego z gatunków liściastych, jak dąb, olcha szara i czarna, jesion wyniosły, lipa drobnolistna, osika, wierzb, brzoza, czereśnia ptasia, topola rosną w zmieszaniu zróżnicowanym w wieku przeważnie od 40 do 70 lat. Rzadko występują w pełnym zwarciu, przez co charakteryzują się obfitym podszytem i podrostem bzu czarnego, leszczyny, głogu, iwy, jarzębiny, czerwchy, osiki.

Rozmieszczenie lasów i zajmowana przez nie powierzchnia charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem i nierównomiernością.

Największy kompleks leśny znajduje się we wsi Kozielno. Jest to las wodochronny iglasto (świerk, sosna) – liściasty (dąb).

W rejonie Paczkowa lasy mają charakter parkowy, są to lasy liściaste z dominującym drzewostanem dębowo – jesionowo – jaworowym. W podszyciu występuje czosnek niedźwiedzi – gatunek chroniony.

Większe skupisko lasu grądowego znajduje się w dolinie Nysy Kłodzkiej. Wysoki grąd, zubożały florystycznie, z dominującą lipą drobnolistną i dębem szypułkowym występuje w rejonie Ściborza, Ujeźdźca i Lisich Kątów.

Lasy łęgowe topolowo – wierzbowe i olchowe występują w rejonie Ujeźdźca, zaś łęg z dębem szypułkowym i bezszypułkowym w rejonie wsi Dziewiętlice.

W zadrzewieniach dominują ciągi drzew przydrożnych – większość dróg w gminie jest obsadzona. Są także długie odcinki dróg nie obsadzone, bądź z nielicznymi już drzewami, kwalifikujące się do pełnego obsadzenia. Poza nielicznymi fragmentami najczęściej w obrębie zwartej zabudowy miejskiej, zadrzewienia przydrożne stanowią młode drzewa, najczęściej topolowe, rzadziej jesionu, klonu czy lipy w wieku 20 – 30 lat.

Nieliczne są przydrożne zadrzewienia z drzew owocowych: jabłoni, czereśni, grusz.

Znaczne jest również zadrzewienie dróg i cieków wodnych towarzyszące zabudowie miejskiej. Długie ciągi zadrzewień, składających się ze starodrzewu, występują w miejscowościach: Trzeboszowice, Dziewiętlice, Unikowice, Gościce.

W obrębie gminy niewiele jest zadrzewień śródpolnych. Tworzą je pasy zieleni porosłej nieczynny trakt kolejowy (biegnący od Śliwic przez Dziewiętlice do granicy państwa), nieliczne nasadzenia wzdłuż cieków wodnych, rowów i wału przeciwpowodziowego nad rzeką Świdną. Często przeplatają się z gruntami zakwalifikowanymi do leśnych. Stanowią one młody, sięgający 40 lat, drzewostan, głównie dębu, olch, wierzb i lip.

Rzadkością w krajobrazie pól są wolno rosnące, pojedyncze okazy drzew np. dębów.

Duża powierzchnia leśna (20 ha) znajduje się w granicach miasta Paczkowa. Jest ona usytuowana między zabudową miejską w kierunku jeziora i rzeki Nysy Kłodzkiej. Przeważają drzewostany liściaste z gęstym poszyciem krzewów i porostów. Ponadto zieleń wysoką w obrębie miasta stanowią ciągi zadrzewień ulic, wzdłuż dróg przelotowych. Wskładzie dominują lipy drobnolistne (powyżej 50 lat), kasztanowce (aleja prowadząca do PKP), i topole. Nieliczne fragmenty starodrzewia występują na cmentarzu i w sąsiedztwie basenu kąpielowego. Dużo estetyki do wyglądu miasta wnoszą liczne zadrzewienia przydomowe wokół i w sąsiedztwie domów jednorodzinnych.

6.2 Zabytkowe parki.

6.2.1 Planty miasta Paczkowa.

Planty są charakterystyczną formą szaty roślinnej w granicach miasta. Zostały założone w miejsce zburzonych w XIX wieku zewnętrznych murów obronnych i fortyfikacji. Powstanie plant związane jest z historią paczkowskich fortyfikacji najlepiej zachowanych na Śląsku i stanowiących reprezentatywny przykład miejskiej architektury obronnej. Planty kształtowano etapami, na co wskazuje zróżnicowany wiek drzewostanu. Pierwotne

nasadzenia to głównie lipy, platany, jesiony. Najwcześniej urządzona została południowa część usytuowana pomiędzy Bramą Górną (Kłodzką) a Bramą Nyską. Występują tam dwie aleje: jedna wysadzana lipami drobnolistną i szerokolistną (szacunkowy wiek 100 lat), drugą nieco młodszymi kasztanowcami (60-70 lat). Na poszczególnych odcinkach plant występują pojedyncze egzemplarze drzew starszych:

- pomiędzy Bramą Nyską a Bramą Dolną występuje 13 sztuk platanów o średnicy pnia do 120 cm;
- pomiędzy Bramą Dolną a Bramą Ząbkowicką stare egzemplarze platanu i buka zwyczajnego o średnicy pnia 100 - 150 cm;
- pomiędzy Bramą Ząbkowicką a Bramą Górną występują młodsze drzewa o średnicy pnia do 60 cm, wśród nich pojedyncze egzemplarze buków, klonów, topól białych o średnicy pnia 90 – 100 cm.

Na terenie plant wprowadzono również pojedyncze egzemplarze drzew aklimatyzowanych: klon tatarski, miłorząb dwuklapowy, magnolia japońska, lipa amerykańska, cyprysik nuktajski, choina kanadyjska.

Planty powstały na zewnętrznym obwodzie zachowanych średniowiecznych murów miejskich na terenie zniwelowanych fos, tworząc zamknięty pierścień zieleni otaczający stare jądro miejskie. Pierścień ten o promieniu od 175 do 265 m zajmuje obszar 4,6 ha, a 30 – 40 m

pas zieleni ciągnie się na długości 1300 m. Pod względem kompozycyjnym planty tworzą ciąg spacerowy z nasadzeniami przy głównej drodze biegnącej całą długością plant oraz wieloma odrębnymi wnętrzami z układem zieleni nawiązującym do rozwiązań naturalistycznych. Łącznie na plantach zewidencjonowano 36 gatunków drzew, w tym 7 gatunków iglastych oraz 20 gatunków nierodzimych obejmujących w sumie 1165 drzew. Najliczniejsze są klony zwyczajne, lipa drobnolistna, jawory i jesiony oraz iglaste: daglezie i świerki kłujące.

Spśród drzew, co najmniej 5 sztuk, w tym jesiony o średnicy 135 i 117 cm, buk zwyczajny purpurowy - 100 cm, topola biała – 110 cm, lipa drobnolistna – 120 cm kwalifikują się do uznania pomnikami przyrody.

Porastające planty krzewy w formie żywopłotów i skupień obejmują 13 gatunków, z których najliczniejsze to śnieguliczka biała, jaśminowiec wonny, ligustr zwyczajny, dereń, bez czarny, bez lilak i forsycja.

Planty, założone na terenie zasypanych fos, wchodzących w skład fortyfikacji miejskich, stanowią układ zieleni wysokiej wydzielającej stare miasto z otaczającej współczesnej zabudowy miejskiej, podkreślając jego odmienny charakter oraz przebieg częściowo zlikwidowanych umocnień. W panoramie miasta drzewostan plant stanowi dominantę widokową, będąc jednocześnie doskonałym tłem dla zachowanych murów miejskich.

Planty, kształtowane etapowo, począwszy od XIX wieku stanowią, wraz z prawie całkowicie zachowaną linią murów wewnętrznych, cenny pod względem historycznym i zabytkowym obiekt. Korzystne jest także jego usytuowanie na trasie turystycznej Opole – Nysa – Paczków – Kłodzko.

6.2.2 Parki podworskie.

W granicach administracyjnych gminy znajdują się dwa parki podworskie o łącznej powierzchni 6,5 ha. Parki te pochodzą z XIX wieku. Zakładane przy dworach właścicieli dużych majątków ziemskich, na podstawie wcześniejszych założeń lub na kanwie obszarów leśnych, odzwierciedlały zamożność i upodobania ówczesnych gospodarzy. Miały wtedy charakter różnego rodzaju ogrodów krajobrazowych wkomponowanych w otoczenie i były zakładane przez wybitnych znawców sztuki parkowej. Oprócz rodzimych drzew rosną w tych parkach gatunki sprowadzane z innych rejonów klimatycznych np. Ameryki Północnej i Dalekiego Wschodu.

Parki te w okresie powojennym uległy znacznej dewastacji. Brak zabiegów pielęgnacyjnych, wycinka starych drzew spowodowały, że w większości utraciły one swój pierwotny styl.

Park we Frydrychowie

Park podworski we Frydrychowie został założony w XIX wieku przez rodzinę Humboldt. Jego obecny obszar wynosi 2,2 ha, łącznie z pałacem i budynkami gospodarczymi. Od strony zachodniej jego granicę stanowi droga prowadząca do folwarku, od północy ruchliwa szosa Paczków – Otmuchów, zaś od południowego wschodu granicę wyznacza aleja dojazdowa oraz obszar prywatnego gospodarstwa rolnego i folwarku. Całość ma kształt trójkąta. Mimo niewielkich rozmiarów można tu spotkać wiekowe okazy zdrowych drzew:

- dęby szypułkowe liczące 200 – 250 lat (pięć z nich o obwodzie pnia 400 – 483 cm i wysokości 22 m kwalifikuje się do ochrony pomnikowej),
- klony pospolite,
- klon jawor (o obwodzie pnia 246 cm – kwalifikuje się do ochrony pomnikowej),
- daglezie,
- graby pospolite.

Dużo drzew i krzewów to samosiewy, z dominacją robinii akacjowej i bzu czarnego. Założenia parkowe we Frydrychowie, mimo niewielkich rozmiarów spełniają istotną rolę w kształtowaniu krajobrazu bezleśnej okolicy.

Park w Ujeźdźcu

Park podworski w Ujeźdźcu został założony w połowie XIX wieku przez rodzinę Jerinów. Jego obecna powierzchnia łącznie z pałacem i zabudowaniami wynosi 4,3 ha. Usytuowany jest po prawej stronie drogi biegnącej ze wsi Dziewiętlice do Paczkowa. Częściowo otoczony płotem z siatki drucianej, wyraźnie wytyczony jest granicami pól uprawnych, drogi i obszarem wsi.

Cały park poprzecinany jest gęstą siecią alejek. Ok. 20 m na północ od pałacu rośnie enklawa buków pospolitych – są to okazałe drzewa, dwa z nich o obwodzie pnia 380 i 385 cm kwalifikują się do ochrony pomnikowej. Innym egzemplarzem proponowanym do ochrony jest jesion wyniosły o obwodzie pnia 316 cm, rosnący w odległości ok. 60 m od zabudowań w kierunku zachodnim. W północnej części założeń parkowych znajduje się wzgórek widokowy. U jego podnóża od strony zachodniej rośnie enklawa drzew iglastych: świerki

pospolite, modrzewie europejskie i sosny czarne. Od strony południowo-zachodniej rośnie dorodny dąb czerwony. Część zachodnią parku tworzą liczne wzgórki widokowe oraz sztucznie uformowane wąwozy i wały. Porośnięte są drzewami iglastymi z modrzewiem europejskim, sosną czarną i sosną wejmutką oraz okazałym dębem czerwonym.

W obrębie parku zachowały się pierwotne ścieżki i alejki. Wśród okazałych drzew znajduje się wiele samosiewów, szczególnie bzu czarnego. Obecny stan zachowania parku można ocenić jako dobry. Podobnie jak park we Frydrychowie pełni on ważną rolę w kształtowaniu krajobrazu.

6.2.3 Park przy ul. Jagiellońskiej w Paczkowie.

Park wpisany jest do rejestru zabytków pod nr 179/88. Park jest ogrodzony i nie jest ogólnie dostępny. W jego drzewostanie dominują kasztanowce i dęby.

6.3 Obszar chronionego krajobrazu.

Obszar uchwalony uchwałą WRN w Opolu nr XXIV/193/88 z dnia 26.05.1988, obejmuje swoimi granicami dwa jeziora zaporowe – Jezioro Nyskie i Jezioro Otmuchowskie. Celem powołania tego obszaru było utrzymanie w nim wysokich walorów krajobrazowych i zachowanie walorów przyrodniczych.

W gminie Paczków w zasięg strefy krajobrazu chronionego wchodzi teren okalający zbiornik Otmuchowski w pasie obejmującym Kanał Ulgi, dalej wzdłuż drogi krajowej 408, po północną granicę miasta. Do osobliwości florystycznych tego rejonu należy występujący tu wątrobowiec (*Cephalozia integerium*) – jest to jedyne stanowisko w Polsce tego gatunku. Rosną tutaj również kruszyk szerokolistny i goryczka wąskolistna, pięciornik płonny – zaliczany w Polskiej Czerwonej Księdze do kategorii rzadkich (R)². Dla potwierdzenia występowania tych gatunków należy przeprowadzić ponowną inwentaryzację florystyczną tego rejonu.

Brzegi i okolice zbiorników Otmuchowskiego i Nyskiego pozbawione są generalnie roślinności drzewiastej. Jedynie strefę tzw. cofki porastają łożowiska i zarośla łęgowe.

² Dane z roku 1991, wg Powszechnej Inwentaryzacji Gminy Paczków.

Najwartościowszą grupą zwierząt omawianego terenu są ptaki. Oba zbiorniki wodne stanowią ostoję ptaków w randze europejskiej IBA nr rejestracyjny E-IBAE Poland 054 i E-IBAE Poland 055. Teren ten jest miejscem postoju i koncentracji przelotnych ptaków wodnych i błotnych. Notowano tutaj do 30 tysięcy dzikich kaczek, 4 tysięcy dzikich gęsi, 35 – 40 tysięcy mew i 10 tysięcy siewkowatych, w tym głównie czajek. Zbiorniki zaporowe są również zimowiskiem tysięcy kaczek oraz traczy nurogęsi. Stwierdzono tutaj niezwykle rzadkie w Polsce gatunki: mewę orlicę, biegusa, kulinka płonego, świergotka tajgowego, czajkę towarzyską, siewkę azjatycką, kulika cienkodziobego, płatkonoga płaskodziobego, rybitwę krótkodziobą, wydrzyka wielkiego, orła cesarskiego, raroroga, czapłę nadobną, bociana czarnego i rybitwę popielatą. Awiofaunę lęgową reprezentują mewy pospolite, sieweczka obłożna, rybitwa zwyczajna, kaczka płaskonoga, dziwonia i remiz.

W zbiornikach wodnych występuje wiele gatunków ryb: okoń, jaź, kleń, szczupak, lin, karaś, kielb, ukleja. Rzadko pojawiają się miętusy, jazgarze, ślize, kozy i trocie jeziorne.

Na obszarze chronionego krajobrazu prowadzona jest działalność gospodarcza związana z rekreacją i turystyką. Powinna być ona zgodna z wymogami ochrony środowiska i krajobrazu. Zagospodarowanie tych terenów nie może zaburzać względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych. W celu zachowania obszaru chronionego krajobrazu na tym terenie obowiązują, zgodnie z Rozporządzeniem nr P/14/2000 Wojewody Opolskiego z dnia 17.05.2000:

1. Zakazy w zakresie:

- płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt,
- niszczenia nor, lęgówisk zwierzęcych i ptasich gniazd,
- niszczenia lub uszkodzania drzew i innych roślin (rzadkich i chronionych),
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczenia wód, gleb, powietrza,
- uszkodzania i zanieczyszczania przedmiotów i obszarów objętych ochroną.

2. Ograniczenia w zakresie:

- pozyskiwania drzew i innych roślin,
- zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków,
- wydobywania skał, minerałów i torfu,
- niszczenia gleb lub zmiany sposobu jej użytkowania,
- stosowania środków chemicznych w gospodarce rolnej i leśnej,

- prowadzenia działalności przemysłowej i hodowlanej,
- budowy lub rozbudowy linii komunikacyjnych,
- umieszczania na obszarach lub przedmiotach objętych ochroną tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków nie związanych z ochroną przedmiotu, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa.

6.4 Zbiorowiska nieleśne.

Pod względem florystycznych interesujące są murawy kserotermiczne koło Kozielna (Złote Wzgórze 253 m n.p.m.), zwirowiska i pozostałości grądu nad Nysą Kłodzką. Nad ciekami stwierdzono występowanie gatunków synantropijnych, które stosunkowo niedawno pojawiły się we florze polskiej: kroplik (*Mimulus guttatus*), niecierpek (*Impatiens glandulifera*) oraz gatunki roślin, które są pod częściową ochroną – kalina koralowa, kruszyna pospolita, pierwiosnka wyniosła, konwalia majowa, centauria pospolita, kopytnik pospolity i marzanka wonna.

6.5 Złoża kopalin użytecznych.

6.5.1 Złoże iłłów trzeciorzędowych.

Złoża te stanowią zaplecze surowcowe Cegielni Paczków „Fabryki WYROBÓW Ceramicznych W. JOPEK”. Dla w/w decyzją Głównego Geologa kraju nr ZK/012/M/5111/86 z dnia 05.08.1986 zatwierdzono zasoby bilansowe w kategoriach: B1 – 1030 tysięcy m³ i C1 – 2759 tysięcy m³ na powierzchni 29,45 ha.

Zarządzeniem nr 4/06 Ministra Budownictwa, Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej z dnia 26.06.1987 utworzono obszar górniczy „Paczków”:

- obszar górniczy o powierzchni 37,4205 m² dla złoża surowca ilastego ceramiki budowlanej
- teren górniczy o powierzchni 140,5 ha

6.5.2 Złoża kruszywa naturalnego.

Są to złoża żwirów czwartorzędowych obecnie znajdujące się na terenie zbiornika Kozielno.

Na terenie gminy Paczków ochroną prawną objęte są:

- 1. Pomnik przyrody – dąb szypułkowy rosnący w miejscowości Ścibórz przys. Frydrychów, przy drodze krajowej 408, 250 lat o obwodzie pnia 445 cm i wysokości 23 m, nr rejestracyjny 172;**
- 2. Planty miejskie Paczkowa – wpis do rejestru zabytków nr 283/91 (Dz. U. Woj. Op. Nr 5 z 1990 roku);**
- 3. Parki podworskie we Frydrychowie i Ujeźdźcu;**
- 4. Park przy ul. Jagiellońskiej w Paczkowie – w rejestrze zabytków nr 179/88;**
- 5. Obszar chronionego krajobrazu Jezior Otmuchowsko – Nyskich (utworzony uchwałą WRN w Opolu nr XXIV/193/88 z dnia 26.05.1988);**
- 6. Udokumentowane złoża surowców mineralnych.**

6.6 Zagrożenia dla przyrody ożywionej.

6.6.1 Zagrożenie dla środowiska glebowego i wodnego.

1. Pestycydy:

- środki ochrony roślin – przede wszystkim środki owadobójcze stanowiące zagrożenia dla pszczół przy zabiegach na kwitnących roślinach i kwitnących chwastach,
- zalegają w glebie i są niebezpieczne dla żyjących w tym środowisku organizmów,
- przyczyniają się do pojawienia się populacji opornych na pestycydy, co w przypadku fitofagów jest niepożądane – stają się przez to czynnikiem selekcji eliminując osobniki wrażliwe z populacji szkodników i chorób grzybowych, prowadząc do powstania osobników odpornych,

- przenikają do wód gruntowych i zbiorników wodnych skażając wodę,
- źródłem zanieczyszczenia są również wylwane resztki nie zużytej cieczy i wody z mytej aparatury ochrony roślin bezpośrednio do rzek, stawów itp.,
- dużo pestycydów zalega w mułach i osadach dennych, które spełniają rolę absorbenta i mogą stwarzać wtórne źródło zanieczyszczenia wody. Obecność pestycydów w wodzie jest dużym zagrożeniem dla bezkręgowców, które są bardziej wrażliwe niż kręgowce, przy czym stanowiąc ich pokarm doprowadzają do zatrucia całego łańcucha pokarmowego.

Aby zmniejszyć zagrożenie zanieczyszczenia pestycydami należy:

- stosować prawidłową agrotechnikę dopasowaną do uprawianych roślin,
- chemiczne zabiegi wykonywać tylko wtedy i tylko na tych polach, gdzie zostaje przekroczony próg zagrożenia roślin przez agrofagi,
- wybierać takie zabiegi chemiczne i takie pestycydy, które są mniej szkodliwe dla środowiska.

2. Nawozy.

Nawozy mineralne i organiczne są z jednej strony niezbędnym źródłem i uzupełnieniem związków potrzebnych roślinie do wzrostu, z drugiej zaś strony, szczególnie w przypadkach stosowania dużych dawek i częstego nawożenia, mogą niekorzystnie wpływać na rośliny, glebę i wodę. Z punktu widzenia ochrony środowiska najbardziej niebezpieczne jest gromadzenie się mineralnych form azotu w wyniku przemian tego pierwiastka zachodzących w glebie (skażenie nitrozoaminami i zakwaszanie gleby). Duże niebezpieczeństwo stanowią również metale ciężkie wprowadzane do gleby wraz z nawozami.

Aby ograniczyć negatywne skutki nawożenia należy:

- stosować racjonalne nawożenie z uwzględnieniem dawek, terminów i gatunków roślin,
- stosować prawidłowy płodozmian i zmianowanie,

- wprowadzać nowe technologie nawożenia poprzez stosowanie nawozów sprzyjających środowisku – nawozy dolistne, zawieszinowe, granulowane, donasienne,
- wykorzystać alternatywne źródła składników pokarmowych (wiązanie atmosferycznego azotu, stosowanie substancji odpadowych).

3. Technika rolnicza.

Ciężkie maszyny rolnicze używane do zbioru i transportu płodów rolnych powodują:

- nadmierne ugniatanie gleby,
- niszczenie struktury warstwy ornej oraz naruszenie naturalnej budowy profilowej, co prowadzi do spadku potencjalnej i efektywnej żyzności gleby.

Aby ograniczyć ujemne skutki pracy ciężkich maszyn należy:

- pola, na których stosuje się ciężką mechanizację intensywniej nawozić organicznie i utrzymać dodatni bilans substancji organicznej w glebie – ciągły dopływ masy organicznej do gleby warunkuje, pomimo destrukcyjnego działania maszyn, utrzymanie dobrej struktury roli i powiększa jej żyzność,
- częściej niż zwykle stosować różnego rodzaju orki pogłębiające lub inne zabiegi spulchniające (do 34 - 40 cm),
- szeroko stosować u ciągników koła bliźniacze (zmniejsza to nacisk na glebę prawie o połowę) oraz powszechnie używać łap spulchniających ślady kół,
- przystosować organizację pól i dróg do dużych i ciężkich środków transportu,
- stosować inne działania doskonalące mechanizmy jezdne maszyn i narzędzi rolniczych w kierunku zmniejszenia ich destrukcyjnego działania na glebę.

4. Produkcja zwierzęca.

Produkcja zwierzęca oddziałuje na środowiska przyrodnicze w **sposób bezpośredni** poprzez emisję z budynków inwentarskich zanieczyszczeń powietrznych: pyły (roślinne, zwierzęce, alergenowe), gazy (amoniak, metan, siarkowodór), drobnoustroje (grzyby, wirusy, bakterie, choroby zakaźne i inwazyjne),

hałas. W **sposób pośredni** poprzez ścieki odzwierzęce (gnojowica) czy odpady (soki kiszonkowe), które przedostając się do środowiska glebowo-wodnego mogą stanowić zagrożenie dla zwierząt i ludzi.

Aby ograniczyć ujemne skutki produkcji zwierzęcej należy:

- obniżyć zapylenie w budynkach inwentarskich, tym samym ograniczając jego emisję do środowiska poprzez:
 - nawilżanie powietrza wentylacyjnego i zwiększenie zawartości pary wodnej wewnątrz pomieszczeń,
 - zastosowanie lamp ultrafioletowych i jonizatorów,
 - zmianę konsystencji skarmianej paszy (z sypkiej na granulowaną),
- zmniejszyć emisję toksycznych gazów i odorów z pomieszczeń inwentarskich przez dodanie do ściółki:
 - zeolitów,
 - bentanitu,
 - węgla brunatnego (odmiany ziemistej), który to minerał nie tylko wykazuje działanie bakteriostatyczne i dezodorujące, lecz znacznie poprawia wartość nawozową, głównie pomiotu kurzego,
 - superfosfatu lub formaliny.
- ograniczyć stopień zanieczyszczenia mikrobiologicznego powietrza w budynkach inwentarskich, a więc i emisji do środowiska zewnętrznego powietrznych zanieczyszczeń biologicznych poprzez:
 - bieżące ogólne zabiegi dezynfekcyjne i dezynekcyjne pomieszczeń,
 - zastosowanie specjalnych filtrów wentylacyjnych lub recyrkulacyjnych ze środkami dezynfekcyjnymi,
 - zastosowanie promieni ultrafioletowych (lamp kwarcowo – rtęciowych),
 - utrzymanie ogólnej higieny zwierząt i pomieszczeń.

Bardzo skutecznym sposobem ograniczenia emisji wszelkich zanieczyszczeń powietrza (pyły, gazy, drobnoustroje) z budynków inwentarskich czy oczyszczalni i zbiorników ścieków, są strefy ochronne w postaci pasów zieleni. System ten jest najbardziej

naturalnym postępowaniem profilaktycznym i zbliża się do podstawowych zasad rolnictwa ekologicznego.

Zaleca się organizowanie stref izolacyjnych i ochronnych z udziałem:

- drzew wysokich – buk zwyczajny, topola berlińska, grab zwyczajny, klon, jesion wyniosły, wiąz, lipa drobnolistna, dąb, sosna czarna, modrzew europejski,
- drzew średnio wysokich – klon jesionolistny, olsza czarna, grab zwyczajny, wierzba iwa, jarząb pospolity,
- krzewów – głóg, śnieguliczka biała, ligustr pospolity, suchodrzew tatarski, czeremcha amerykańska, róża dzika, dereń biały, bez czarny lub lilak.

Mogą być one uformowane w strukturze zwartej, ażurowej lub przestrzennej. Prawidłowo zagospodarowane strefy ochronne są najlepszym sposobem izolacji uciążliwych dla naturalnego środowiska obiektów hodowlanych i fermowych.

6.6.2 Zagrożenie środowiska leśnego.

Zagrożenie środowiska leśnego obejmują następujące czynniki:

1. Abiotyczne:

- czynniki atmosferyczne:
 - termiczne - ciepłe zimy, niskie temperatury, późne przymrozki, upalne lata,
 - wilgotnościowe – deficyt wody, obfity śnieg,
 - wiatr – huragany i zachodnie kierunki wiatrów,
- właściwości gleby:
 - wilgotnościowe – deficyt wilgotności, niski poziom wód gruntowych,
 - żyznościowe – grunty porolne,
- warunki fizjograficzne – rzeźba terenu,

2. Biotyczne:

- niekorzystna struktura drzewostanu – skład gatunkowy, niezgodność z siedliskiem,
- szkodliwe owady:

- pierwotne,
- wtórne,
- grzyby pasożytnicze:
 - liści i pędów,
 - korzeni,
 - pni
- nadmierne występowanie zwierząt roślinożernych (m.in. gryzoni)

3. Antropogeniczne:

- zanieczyszczenie powietrza:
 - energetyka,
 - gospodarka komunalna,
 - transport,
- zanieczyszczenie wód i gleby:
 - przemysł,
 - gospodarka komunalna,
 - rolnictwo,
- przekształcenia powierzchni ziemi
- pożary
- nadmierna penetracja lasu:
 - rekreacja,
 - grzybobranie,
- niewłaściwa gospodarka leśna – schematyczne zagospodarowywanie.

W związku z ogólnokrajowym programem zwiększenia lesistości część gruntów porolnych o najniższej bonitacji będzie przeznaczona pod zalesienie. Zagrożeniem dla przyszłych upraw mogą być pędraki i masowe występowanie pasożytniczych grzybów będące typowym zjawiskiem dla gruntów porolnym, określanym mianem tzw. syndromu gruntu porolnego.

Struktura gleb porolnych i panujące w niej stosunki wodno-powietrzne nie sprzyjają rozwojowi systemu korzeniowego drzew. Udział substancji organicznej w tych glebach jest zbyt niski, zwłaszcza w strefie penetracji korzeni. Rozkład materii organicznej w lesie opiera się na działalności grzybów, natomiast na gruntach rolniczych – bakterii. Obie te grupy żyją

w odmiennych warunkach kwasowości, stąd mamy do czynienia z nieustabilizowanym obiegiem pierwiastków i niewłaściwym odczynem gleb na zalesianych gruntach. Po 20 – 30 latach po posadzeniu i po wyczerpaniu się wierzchniej warstwie pierwiastków, przyrost masy spada o ok. 1/3, a osłabione, opanowane przez hubę korzenie drzewa zaczynają stopniowo zamierać. Zagrożenie wywołane grzybami korzeniowymi ma charakter trwały i może się poszerzać obszarowo na inne rejony.

Podstawowym procesem inicjującym proces lasotwórczy na glebach porolnych jest wprowadzenie do drzewostanów saprofitycznego grzyba *Phlebiopsis gigantea* – naturalnego komponentu ekosystemów leśnych.

Antropopresja związana z turystyką i wypoczynkiem.

Sezonowe użytkowanie określonego obszaru przez dużą ilość osób powoduje w ekosystemach leśnych uruchomienie procesów degradacyjnych. Odporność zbiorowisk leśnych na antropopresję jest bowiem niska – wydeptywanie runa powoduje zmiany w jego składzie gatunkowym (giną gatunki wrażliwe), niszczeniu ulegają naloty i podrosty, a także grzybnie, szczególnie najwartościowszych gatunków mikoryzowych. Dewastacja grzybowisk jest szczególną formą antropopresji. Procesom degradacji ulega także wierzchnia warstwa gleby. Na skutek intensywnego wydeptywania uruchamiane zostają procesy erozyjne i następuje odsłonięcie korzeni drzew. W degradowanym drzewostanie pojawia się posusz. Masowa i niekontrolowana turystyka to także połamane gałęzie i młode drzewka, zdarta na rozpalamie ognisk kora, powycinane na pniach napisy, pożary, płoszona zwierzyna leśna. Wzrasta przy tym ilość szkód rolniczych, gdyż niepokojone zwierzęta często chronią się w łąkach zbóż.

Chłonność rekreacyjna jest to wielkość graniczna antropopresji, której przekroczenie powoduje negatywne skutki w ekosystemie lasu. Stopień degradacji w wyniku masowej turystyki, zbieractwa ocenia się na podstawie ubytku roślinności naturalnej w runie określonego typu siedliskowego lasu oraz pojawienia się w nim roślinności synantropijnej.

W planach rozwoju turystyczno-rekreacyjnego terenów leśnych, nadjeziornych, należy brać pod uwagę przede wszystkim pojemność rekreacyjną danego obszaru i dostosować do niej intensywność jego zagospodarowania.

6.7 Działania rekomendowane w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – zasoby środowiska przyrodniczego.

Podstawą podejmowania działań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego jest realizacja zapisów *Ustawy o ochronie przyrody* z 16.10.1991 wraz ze wszystkimi dalszymi poprawkami oraz uchwalony w kwietniu 2001 *Ustawy Prawo ochrony środowiska*. Zasady ochrony środowiska przyrodniczego wyznacza *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego* z 27.06.2001 w sprawie oceny wpływu pewnych planów i programów na stan środowiska. Jej celem jest zagwarantowanie wysokiego poziomu ochrony środowiska poprzez przygotowanie i wdrożenie planów i programów w świetle promowania zrównoważonego rozwoju oraz poprzez przeprowadzenie oceny programów mogących mieć istotny wpływ na stan ochrony środowiska.

W świetle powyższego w gminnym programie ochrony środowiska w zakresie środowiska przyrodniczego rekomendowane jest zrealizowanie następujących działań:

- *zapewnienie istnienia odpowiednich obszarów funkcjonalnych w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego,*
- *sporządzenie nowych planów ekofizjograficznych pozwalających na bieżące monitorowanie posiadanych zasobów przyrodniczych,*
- *wykorzystanie obszarów o wysokiej atrakcyjności przyrodniczo-krajobrazowej dla rozwoju funkcji turystyczno – rekreacyjnej, w szczególności turystyki pieszej, rowerowej i turystyki przyrodniczej z uwzględnieniem ich ochrony,*
- *dbałość o rozwój funkcji gospodarczej gminy, bazującej na bogactwie przyrody, w tym rolnictwo ekologiczne, agroturystyka, turystyka, rekreacja, lecznictwo,*
- *podporządkowanie infrastruktury technicznej (drogi, linie wodociągowe i kanalizacyjne) ochronie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy,*
- *utrzymanie istniejących miedz, oczek wodnych, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz, w miarę możliwości, wzbogacanie krajobrazu rolniczego o te elementy, jako ostoje różnorodności biologicznej,*
- *przygotowanie podstaw do rozszerzenia zakresu zalesień; weryfikacja klasyfikacji gruntów, wprowadzenie lub aktualizacja granicy polno – leśnej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,*

- *zaplanowanie nowych ścieżek dydaktycznych, szlaków pieszych, wodnych i rowerowych,*
- *współpraca przy planowaniu i wykorzystaniu turystycznym obszaru pogranicza,*
- *utrzymanie istniejących i proponowanie nowych pomników przyrody,*
- *właściwe wykorzystanie istniejących zbiorników retencyjnych do celów turystyczno – rekreacyjnych,*
- *rewitalizacja parków podworskich, przypałacowych i miejskich,*
- *opracowanie i wdrożenie projektów chroniących obiekty i obszary cenne przyrodniczo wraz z ich wykorzystaniem dla rozwoju gminy,*
- *ochrona i rozwój istniejących obszarów objętych prawną ochroną, w tym również uwzględnienie znanych złóż w granicach ich udokumentowania,*
- *tworzenie użytków ekologicznych,*
- *edukacja ekologiczna w zakresie ochrony i racjonalnego korzystania ze środowiska przyrodniczego.*

Rekomendowane działania są zbieżne z priorytetowymi kierunkami działań określonymi w *Programie Ochrony Środowiska Powiatu Nyskiego na lata 2004 – 2007*:

Cel 1 - Zachowanie i wzbogacanie walorów krajobrazu i struktury geologicznej:

- zachowanie przestrzennych powiązań między chronionymi obszarami cennymi przyrodniczo (kompleksy leśne, doliny rzeczne, zbiorniki wodne),
- powiązanie zadań w zakresie ochrony walorów przyrodniczych z ochroną walorów kulturowych i architektonicznych,
- zagospodarowanie terenu (w tym rozwój infrastruktury) z możliwie najmniejszym naruszeniem jego naturalnej rzeźby – minimalizacja negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze poprzez wprowadzenie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem,
- pierwszeństwo ochrony rzeźby terenu przed eksploatacją kopalni,

Cel 6 – Zachowanie i wzrost różnorodności biologicznej:

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody,
- pogodzenie wymogów ochrony przyrody z potrzebami turystyki i rekreacji,

- wydzielenie obszarów szczególnej ochrony środowiska przyrodniczego i określenie zasad ochrony – objęcie ochroną prawną obszarów i form przyrodniczych o wysokich walorach ekologicznych i krajobrazowych,
- renaturyzacja ekosystemów wodno – błotnych, w szczególności dolin cieków wodnych,
- powiększenie i ochrona obszarów leśnych,
- dostosowanie drzewostanu leśnego do warunków siedliskowych,

Cel 9 – Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i promocja walorów przyrodniczych gminy:

- edukacja na rzecz poszanowania zieleni urządzonej i dzikiej przyrody,
- inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć na rzecz promocji walorów krajobrazowych gminy,
- rozszerzenie informacji o stanie środowiska na stronach internetowych organów administracji
- rozwój sieci przyrodniczych ścieżek dydaktycznych

Realizacja działań rekomendowanych w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków pozwoli na:

- zarządzanie zielenią urządzoną – m.in. na jej ochronę, utrzymanie i dalszy rozwój, wg spójnej koncepcji; pozwoli również na ochroną prawną terenów zadrzewionych i cennych przyrodniczo; przyczyni się do powstania nowych miejsc rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców; podniesie atrakcyjność wizerunku gminy, chroniąc jednocześnie cenne ekologicznie tereny,
- przeciwdziałanie degradacji różnorodności biologicznej, która powinna obejmować zarówno gatunki chronione, jak i pospolite gatunki roślin i zwierząt; przykładem takiego działania może być tworzenie użytków ekologicznych, które pełnią ważną rolę siedliskotwórczą i krajobrazową w przestrzeni rolniczej, warunkując stabilne funkcjonowanie dzikiej przyrody i wpływając na zwiększenie efektów produkcyjnych rolników,
- zwiększenie zdolności retencyjnych terenów rolnych poprzez tworzenie pasów zieleni śródpolnej; nasadzenia śródpolne powinny być elementem zabezpieczającym przed

erozją wietrzną i zabezpieczającym stosunki wodne w glebie, a także ograniczającym spływ zanieczyszczeń z pól (powinny stanowić bariery biogeochemiczne),

- zwiększenie wiedzy i dbałości o środowisko poprzez edukację ekologiczną w terenie, między innymi dzięki korzystaniu z rowerowych i pieszych ścieżek ekologicznych oraz poszerzy udział i wspieranie akcji porządkowania i usuwania śmieci na terenach leśnych (np. „Sprzątanie Świata”), jak też akcji porządkowych na obszarze wsi (konkursy ogrodowe).

VII. Wartości kulturowe.

Podstawowymi elementami zachowanego dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Paczków są zabytkowe obiekty, układy przestrzenne i krajobrazowe (pałace, zespoły pałacowo – parkowe i dworsko – parkowe) oraz charakterystyczne dla Dolnego Śląska układy ulicowe z dość dobrze zachowanymi zagrodami (frontowe budynki szczytowe, budynki wycugowane, okazałe bramy i / lub budynki bramne, spichlerze, zabudowa murowana o bogatym wystroju architektonicznym i inne).

Ze względu na znaczne wartości historyczne i kulturowe ochronie konserwatorskiej podlegają zespoły urbanistyczne, obiekty architektury i budownictwa, parki, cmentarze, zabytki ruchome oraz stanowiska archeologiczne znajdujące się na terenie gminy. Szczegółnej ochronie podlegają obiekty znajdujące w rejestrze i ewidencji zabytków. Szczegółowy wykaz obiektów zabytkowych przedstawia załącznik nr 2.

Istnienie na terenie gminy Paczków styku kulturowego pomiędzy ludnością napływową a autochtoniczną obliguje do uszanowania istniejących reliktyw kultury:

- pomników poświęconych ludności miejscowej poległej na frontach wojen światowych,
- płyt nagrobnych sprzed 1945 roku, niejednokrotnie z końca XIX wieku, usytuowanych na cmentarzach przykościelnych lub wydzielonych,
- kaplic i przydrożnych krzyży pokutnych, często związanych z rozwiniętym na tym terenie kultem Św. Jana Nepomucena,

poprzez objęcie ich ochroną konserwatorską.

Obiektom objętym ochroną konserwatorską wyznaczona została funkcja nawiązująca do ich pierwotnego przeznaczenia:

- obiekty i zespoły sakralne – funkcja religijna, mieszkalna,
- zespoły pałacowo – dworskie – funkcja mieszkalna, administracyjna, usługowa,
- budynki zagród – funkcja mieszkalna, gospodarcza, usługowa,

- parki – funkcja rekreacyjno – wypoczynkowa, w powiązaniu z w/u zespołem pałacowym lub dworskim,
- cmentarze – adaptacja funkcji religijnej,
- stanowiska archeologiczne – zabudowa, prace ziemne, prowadzenie upraw polowych – po uprzednim uzyskaniu zezwolenia WKZ i ewentualnie przeprowadzeniu prac wykopaliskowych.

Obiekty stanowiące dziedzictwo kultury na obszarze gminy Paczków.

1. Obiekty, dla których zostały wyznaczone strefy ochronne dla obszaru staromiejskiego miasta Paczkowa:

- **Strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej** – obejmująca obszar miasta wraz z terenami obwarowań miejskich (mury, planty) oraz zabudową usytuowaną w linii ulicy podkreślającej zewnętrzną linię obwarowań z granicą biegnącą od strony południowo-wschodniej wzdłuż cmentarza i zewnętrznego brzegu fosy, na północnym wschodzie przy kościele ewangelickim wzdłuż Potoku, na tyłach ulicy Staszica, szpitala i ulicy Sienkiewicza na południowym zachodzie,
- **Strefa „B” – ochrony konserwatorskiej dóbr kultury i zachowania elementów zabytkowych** – obejmująca tereny przedmieść Mikołajskiego i Nyskiego od strony północnej i północno wschodniej oraz na północy i południowy zachód od centrum, w tym część przedmieścia Kłodzkiego,
- **Strefa „K” – ochrony krajobrazu** – obejmująca tereny: dwóch cmentarzy katolickich, tereny zielone pomiędzy ulicami Kopernika i Wojska Polskiego, aleję spacerową pomiędzy ulicami Zawadzkiego i Mickiewicza, planty miejskie wokół pierścienia murów miejskich wraz z terenami naturalnej zieleni, rozciągającym się na południe od centrum wzdłuż Potoku Kamiennej i ulicy Spacerowej łączącej się z zielenią parkową wokół budynku dworskiego przy ulicy Jagiellońskiej, teren zielony wokół budynku dworskiego przy ulicy Kościuszki, zieleń towarzyszącą budynkowi sanatorium przy ul. Wojska Polskiego,

- **Strefa „E” – ekspozycji układu** – otwarcie widokowe miasta wzdłuż ciągów komunikacyjnych na kierunkach od strony dróg dojazdowych do miasta oraz teren na północ od miasta wzdłuż koryta rzeki Nysy Kłodzkiej, od tej strony najlepiej wyeksponowana jest panorama miasta ze wszystkimi dominantami wysokościowymi,
- **Strefa „OW” – obszar nawarstwień kulturowych** – pokrywająca się z granicami Strefy „A” ochrony konserwatorskiej, obejmuje miasto wraz z terenami obwarowań,
- **Strefa „W” – obejmuje teren położony na północ od starego miasta, gdzie domniemane jest usytuowanie XIX-wiecznego zamku.**

2. **Obiekty w obrębie gminy, dla których zostały wyznaczone strefy ochronne:**

- Lisie Kąty – **Strefa „B” ochrony elementów zabytkowych** – obejmuje zespół dworski wraz z zabudowaniami gospodarczymi folwarku i zielenią towarzyszącą,
- Ścibórz – **Strefa „B” ochrony elementów zabytkowych** – obejmuje zespół dworski,
- Trzeboszowice – **Strefa „B” ochrony elementów zabytkowych** – obejmuje obiekty dawnego dworu,
- Ujeździec – **Strefa „B” ochrony konserwatorskiej dóbr kultury i elementów zabytkowych** – obejmuje zespół dworsko – folwarczny i park.

3. **Zabytkowe układy ulic we wsiach:**

- Dziewiętlice,
- Gościce,
- Kamienica,
- Stary Paczków,
- Trzeboszowice,
- Ujeździec,
- Unikowice,
- Wilamowa.

4. **Zabytkowe cmentarze:**

- istniejące,
- zamknięte,
- tereny zieleni pocmentarnej usytuowane przeważnie w obrębie zespołów kościelnych, usytuowanych we wsiach Dziewiętlice, Gościce, Kamienica, Kozielno, Stary Paczków, Trzeboszowice, Ujeździec, Unikowice, Wilamowa (z cennymi zabytkami sztuki sepulkarnej, z zachowanym układem alejek i ścieżek cmentarnych, w otoczeniu okazałego drzewostanu), oraz w Paczkowie (dawny cmentarz - obecnie zieleniec oraz cmentarz komunalny),

5. **Stanowiska archeologiczne** – Stary Paczków – grodzisko stożkowe XIII-XIV wiek, o powierzchni 0,1 ha, nr rejestracyjny A-390/75.

6. **Krzyże pokutne w Kamienicy i Ulanowicach (poza granicami gminy).**

7. **Parki dworskie związane funkcjonalnie i przestrzennie z zabudową dworską** – planty w Paczkowie i parki podworskie we Frydrychowie i Ujeźdźcu.

7.1 Działania rekomendowane w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – wartości kulturowe.

Podstawą podejmowania działań w zakresie ochrony wartości kulturowych jest realizowanie zapisów *Ustawy o ochronie dóbr kultury* z 15.02.1962 z późniejszymi zmianami oraz dokumentu *Ochrona i Konserwacja Zabytkowego Krajobrazu Kulturowego Województwa Opolskiego* wydanego przez Wojewodę Opolskiego, na podstawie którego określono obszary o predyspozycjach rezerwatów kulturowych o znaczeniu światowym, krajowym (miasto Paczków i jego okolice) oraz obszary parków kulturowych.

W gminnym programie ochrony środowiska w zakresie wartości kulturowych i krajobrazowych należy zrealizować następujące działania uwzględniające:

- *konserwację i rewitalizację w odniesieniu do obiektów i terenów zabytkowych,*
- *adaptację w odniesieniu do obiektów i terenów o potencjalnych wartościach kulturowych,*
- *modernizację w odniesieniu do zabytków nie mających cech zabytkowych, a dysharmonizujących obszar o wartościach kulturowych,*
- *utrwalenie dotychczasowej formy przestrzennej w danej miejscowości w sytuacji niewielkiego nawarstwienia w stosunku do formy pierwotnej,*
- *ochronę terenów osadniczych przed niekontrolowaną pod względem estetyki architektonicznej zabudową niedostosowaną do środowiska kulturowego,*
- *eliminację czynników degradujących układy historyczne jednostek osadniczych,*
- *adaptację i modernizację elementów zabudowy i krajobrazu do potrzeb współczesnych,*
- *zagospodarowanie obiektów opuszczonych,*
- *rewitalizację wartości krajobrazowych, z zachowaniem i adaptacją dawnych zagród chłopskich i folwarków stanowiących wartości historyczne i krajobrazowe,*
- *eksponowanie regionalnej odrębności terenu,*
- *bezwzględną ochronę historycznego układu przestrzennego i komunikacyjnego jednostek osadniczych,*

- *projektowanie indywidualne nowej zabudowy w dostosowaniu do otoczenia oraz przy zachowaniu równowagi elementów krajobrazu historycznego regionu,*

Rekomendowane działania są zbieżne z priorytetowymi kierunkami działań określonymi w *Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nyskiego*:

Cel 1 – Zachowanie i wzbogacanie walorów krajobrazu i struktury geologicznej:

- powiązanie zadań w zakresie walorów przyrodniczych z ochroną walorów kulturowych,
- podtrzymanie tradycyjnych, regionalnych i architektonicznych form przestrzennych,
- ochrona stanowisk archeologicznych,
- opracowanie i wdrożenie jednolitych zasad ochrony krajobrazu kulturowego na wyznaczonych obszarach parków kultury,
- poprawa ładu przestrzennego i krajobrazowego, ochrona i konserwacja ukształtowanych układów urbanistycznych i historycznej zabudowy na terenach wiejskich
- rewaloryzacja parków podworskich, przypałacowych i miejskich,
- ochrona ciągów i panoram widokowych przez ograniczenie rozpraszania zabudowy i wprowadzenie obiektów agresywnych krajobrazowo (dużych lub małych).

Realizacja zadań rekomendowanych w *Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków* pozwoli na:

- zachowanie wysokich walorów krajobrazu kulturowego gminy oraz dziedzictwa historycznego, jakimi są zabytkowe obiekty, układy przestrzenne i krajobrazowe, zbiorowiska parkowe, zespoły urbanistyczne,
- ochronę środowiska kulturowego oraz świadome jego przekształcanie i formowanie w taki sposób, aby, dostosowując je do nowych potrzeb, uniknąć szpetoty, deformacji lub form niewłaściwych, w jak najszerszej rozumianym interesie ogólnospołecznym oraz zachować istniejące wartości obok tworzenia nowych.

VIII. Gleby.

8.1 Jakość gleb.

Na obszarze gminy Paczków występują dwa rodzaje gleb różniące się pochodzeniem geologicznych skały macierzystej. Są to gleby wykształcone z utworów gliniastych oraz pyłowych. Do gliniastych skał macierzystych gleb należą gliny zwałowe i aluwialne. Gliny zwałowe występują przede wszystkim w południowej części gminy, na Przedgórzu Paczkowskim. W dolinach rzecznych Nysy Kłodzkiej i jej dopływów zalegają natomiast gliny aluwialne (napływowe). Powstają one w wyniku osadzania przez wodę warstw różniących się składem mechanicznym.

W obrębie utworów pyłowych występują pyły aluwialne oraz pyły lessowate akumulacji deluwialno – wietrznej, które są rozmieszczone plamiście na Przedgórzu Paczkowskim (w południowej części gminy).

W porównaniu z lessami pyły lessowate charakteryzują się większą zawartością minerałów ilastych. W związku z tym są żyzniejsze, ale posiadają gorsze właściwości agro – fizyczne.

Pyły rzeczne aluwialne zalegają w dolinach rzecznych Nysy Kłodzkiej i jej dopływów. Z utworów pyłowych, szczególnie lessów pochodzenia eolicznego, tworzą się bardzo dobre gleby. Natomiast z glin zwałowych gleby średnio dobre i dobre. Gleby tego rodzaju stanowią przeważającą część gruntów ornych (68,6 %) i użytków zielonych (83,7 %).

**TABELA NR 12. RODZAJ GLEB WYSTĘPUJĄCYCH NA OBSZARZE GMINY PACZKÓW
(DANE POWSZECHNEJ INWENTARYZACJI PRZYRODNICZEJ GMINY).**

Rodzaj utworów glebowych	Powierzchnia w ha	% użytków rolnych	% zajmowanej powierzchni	
			Grunty orne	Użytki zielone
Gleby gliniaste	4736	71,0	68,6	83,7
Utwory pyłowe	1120	16,8	18,8	2,6
Gleby lessowe i lessowate	675	10,1	tylko jako orne 11,6	-
Utwory ilaste	94	1,4	-	wyłącznie jako użytki zielone 10,8
Utwory żwirowe	47	0,7	razem 1%	-
Utwory piaszczyste	36	0,5		2,9

**TABELA NR 13. TYP GLEB WYSTĘPUJĄCYCH NA OBSZARZE GMINY
(DANE POWSZECHNEJ INWENTARYZACJI PRZYRODNICZEJ GMINY).**

Typ gleb	Powierzchnia w ha	% użytków rolnych	% zajmowanej powierzchni i występowanie	
			Grunty orne	Użytki zielone
Pseudobielice (płowe)	3619	54,3	57,9	27,7
Gleby brunatne	1772	26,6	28,8	10,4
Mady (łąki i pastwiska)	1208	18,1	11,4	61,9 (doliny rzeczne)
Czarnoziem zdegradowany	109	1,6	tylko grunty orne 1,9 (północna część gminy - Obniżenie Otmuchowskie)	

**TABELA NR 14. STRUKTURA JAKOŚCI GLEB WG KLAS BONITACJI
(DANE POWSZECHNEJ INWENTARYZACJI PRZYRODNICZEJ GMINY).**

Klasa bonitacji gruntów ornych wraz z sadami	Powierzchnia w ha	% w stosunku do powierzchni gruntów ornych	Użytki zielone	
			Powierzchnia w ha	% w stosunku do powierzchni użytków zielonych
I	21	0,4	2	0,2
II	621	10,6	60	6,9
III A	1603	27,4	III - 213	24,4
III B	966	16,6	-	-
IV A	1122	19,2	IV - 484	55,4
IV B	826	14,2	-	-
V	630	10,8	106	12,1
VI	45	0,8	9	1,0
VI Z	0	0,0	0	0,0

8.2 Użytkowa waloryzacja gleb.

Ocena wartości użytkowej gruntów ornych w gminie Paczków (w skali 100 - punktowej), stawia gminę na 15 miejscu w województwie opolskim, zaś użytków zielonych

na 34 miejscu. Współczynnik jakości i przydatności gleb obliczany jako średnia współczynników klas bonitacyjnych i kompleksów przydatności rolniczej wynosi 70,5 dla gruntów ornych oraz 47,7 dla użytków zielonych - ogólnie 60,5 dla użytków rolnych.

Ogółem użytki rolne na terenie gminy Paczków zajmują 6298 ha (GUS 2003), co stanowi 83,7 % ogólnej powierzchni. Z tego grunty orne zajmują 5727 ha, zaś użytki zielone 874 ha. Ponadto ok. 100 ha stanowią grunty zdewastowane wymagające rekultywacji. Największą ich powierzchnię stanowią użytki kopane (grunty po eksploatacji surowców mineralnych), częściowo użytki rolne oraz nieużytki i tereny komunikacyjne.

Miasto zajmuje 660 ha, z tego użytki rolne stanowią 56 % (369 ha) ogólnej powierzchni miasta. Pozostałe tereny to głównie tereny zabudowane.

Największą obszarowo wsią jest Kamienica (1280 ha), a najmniejszą Lisie Kąty (220 ha). Udział procentowy gruntów rolnych w ogólnej powierzchni wsi waha się od 82 % w Kozielnicy do 93 % w Kamienicy.

Na obszarze gminy Paczków przeważają gleby kwaśne i lekko kwaśne o zwiększonym zapotrzebowaniu na wapnowanie, średnio zasobne w fosfor, ubogie w potas, magnez, molibden i bor. Wykazują natomiast dużą zawartość przyswajalnego manganu, cynku i miedzi (dane z lat 1991 – 1998).

Warunki glebowe wraz z agroklimatem, rzeźbą terenu i stosunkami wodnymi wywierają decydujący wpływ na produkcję rolną. Działając kompleksowo wchodzi w skład syntetycznego wskaźnika waloryzacji – tzw. ogólnego wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, która pozwala ocenić warunki agroekologiczne i charakteryzuje potencjalną przydatność terenu do produkcji rolnej oraz porównuje jego możliwości produkcyjne z innymi obszarami. W skali 100 – stopniowej dla gminy Paczków wskaźnik ten wynosi 89,6 (dane z 1991 roku), co kwalifikuje gminę do obszarów o dobrych potencjalnych możliwościach do produkcji rolnej i stawia ją na 14 miejscu w województwie opolskim.

8.3 Rolnicze użytkowanie gleb.

Głównym kierunkiem gospodarki rolnej w gminie Paczków jest produkcja roślinna. W strukturze zasiewów dominują zboża, rośliny okopowe i oleiste (rzepak). Zjawisko przewagi zbóż w uprawach oceniane jest jako niekorzystne dla środowiska glebowego, ponieważ

wpływa ono na zaburzenie równowagi i zmniejszenie zdolności retencyjnej gleby. Z kolei podwyższone w takiej sytuacji ryzyko koncentracji patogenów wymusza stosowanie wyższych dawek pestycydów.

W ostatnich latach obserwuje się tendencję do obniżania zużycia syntetycznych środków ochrony roślin i nawozów w rolnictwie, co związane jest głównie z pogarszającą się sytuacją finansową gospodarstw. Oszczędne gospodarowanie środkami finansowymi stwarza konieczność planowych zakupów ściśle według bieżących potrzeb, co skutkuje również pozytywnymi zjawiskami, tj. ograniczeniem przedawkowania oraz eliminacją składowania przeterminowanych związków chemicznych w mogielnikach. Na terenie gminy nie ma obecnie tego typu obiektów.

Łatwo pozyskiwanym, tanim i wartościowym nawozem, stosowanym tradycyjnie w gospodarstwach rolnych jest nadal obornik. Problemатyczne pozostaje jednak jego niewłaściwe przechowywanie, które może trwać do kilku miesięcy. Składowanie obornika w przydomach przy budynkach inwentarskich lub na polach jest nadal powszechnie praktykowane, pomimo poważnego zagrożenia skażenia środowiska – odciekające i wypłukiwane przez opad atmosferyczny składniki obornika (azotany, fosforany, potas) przenikają do gleb i wód gruntowych. Obowiązek przechowywania nawozów naturalnych na nieprzepuszczalnych podłożach (płyty obornikowe) i w szczelnych zbiornikach (na gnojówkę i gnojownicę)

nałożony jest ustawowo (*Ustawa o nawozach i nawożeniu* z 26.07.2000 r.). Przyjmuje się, że na jedną dużą sztukę zwierząt powinno przypadać 3,5 m³ płyty obornikowej.

**TABELA NR 15. POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA OBSZARZE GMINY
PACZKÓW (GUS 2003).**

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓŁEM	w tym gospodarstwa indywidualne
	w szt.	
Bydło.....	1916	592
w tym krowy.....	814	315
w tym krowy mleczne.....	814	315
Trzoda chlewna.....	5895	2661
w tym lochy.....	527	307
Owce.....	9	9
w tym maciorki 1-roczone i starsze.....	1	1
Kozy.....	96	96
w tym samice 1-roczone i starsze.....	52	52
Konie.....	8	5
w tym konie 3-letnie i starsze	5	5
Króliki (samice).....	129	129
Pozostałe zwierzęta futerkowe (samice).....	75	75
Pnie pszczele.....	81	81
Drób ogółem.....	17222	17222
w tym drób kurzy.....	11342	11342
Obsada zwierząt gospodarskich w sztukach dużych na 100 ha użytków rolnych.....	39	29

Dodatkowo na terenach miejscowości Gościce i Ujeździec prowadzi się hodowlę karpia oraz w Trzeboszowicach ryb i narybku pstrąga i karpia.

Dobra jakość gleb oraz niska zawartość pierwiastków śladowych (Cd, Cu, Ni, Pb, Zn) na poziomie naturalnym predysponuje gminę do wprowadzenia na szerszą skalę rolnictwa

ekologicznego. Procesy inwestycyjne związane z rozwojem funkcji turystycznej (zbiornik Kozielnego), mieszkaniowej i produkcyjnej pociągną za sobą zajmowanie użytków rolnych. Powierzchnia gruntów użytkowanych rolniczo może zmniejszyć się z 82 % do poziomu 74 – 76 % (wg założeń *Studium zagospodarowania przestrzennego...*), zwiększy się przy tym udział lasów do 3 % i ilość terenów nierolniczych do wielkości 21 – 23 %. Wzrost udziału lasów wiązać się będzie z dodatkowymi założeniami określonymi w wyznaczonej granicy polno – leśnej, zgodnie z którymi część użytków rolnych o najniższych walorach bonitacyjnych i częstokroć stanowiących enklawę wśród terenów leśnych przeznaczonych zostanie na zalesienie.

W perspektywicznej zmianie w strukturze użytkowania gruntów należy uwzględnić dwa zasadnicze cele:

1. ochronę kompleksów rolnych I – III klasy przed przeznaczeniem na cele nierolne,
2. ograniczenie dostępności gruntów rolnych klasy I – V przed przeznaczeniem na cele nierolne.

8.4 Działania rekomendowane w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – ochrona gleb.

Główne zasady ochrony gruntów rolnych i leśnych oraz poprawienie ich wartości użytkowej i rekultywacji określa *Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych* z 1995 roku. Podstawą działania z zakresu ochrony powierzchni i warunki korzystania z zasobów glebowych określają również uchwalone w latach następnych kompetentne Ustawy: *o nawozach i nawożeniu* (2000 r.), *Prawo ochrony środowiska* (2002 r.), *Prawo wodne* (2001 r.), *o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia* (2001 r.).

W świetle powyższego w gminnym programie ochrony środowiska w zakresie ochrony gleb rekomendowane jest zrealizowanie następujących działań:

- *opracowanie programu ochrony kompleksów rolnych I – III klasy bonitacji oraz ograniczenie dostępności gruntów I – V klasy przed przeznaczeniem na cele nierolne,*
- *propagowanie wśród rolników Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej,*

- *okresowe monitorowanie zasobności gleb,*
- *edukacja o zasadności budowania płyt obornikowych oraz zbiorników na gnojówkę i gnojownicę,*
- *upowszechnienie zasad rolnictwa ekologicznego,*
- *edukacja o zasadności tworze nie stref ochronnych wokół budynków inwentarskich,*
- *zalesienie terenów o słabych glebach,*
- *rekultywacja zdewastowanych gruntów (wyróbiska).*

Rekomendowane działania są zbieżne z priorytetowymi kierunkami działań określonymi w *Programie Ochrony Środowiska Powiatu Nyskiego*:

Cel 6 – Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych:

- *ochrona gleb o wysokich wartościach produkcyjnych – propagowanie rolnictwa zintegrowanego i ekologicznego (szansa rozwoju małych gospodarstw),*
- *przeznaczenie najsłabszych gruntów o niskim potencjale produkcyjnym narażonych na erozję (w tym grunty odłogowe) do zalesienia – realizacja programu zalesień,*
- *prowadzenie działań ograniczających negatywne skutki erozji mechanicznej i chemicznej gleb,*
- *ograniczenie chemizacji w rolnictwie, podnoszenie produktywności gleb metodami biologicznymi,*
- *zwiększenie udziału zieleni śródpolnej,*
- *tworzenie przeciwwietrznych pasów zieleni oraz zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg,*
- *rekultywacja terenów z dużym udziałem gleb zdegradowanych.*

Realizacja zadań rekomendowanych w *Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków* umożliwi:

- *właściwe administrowanie zasobami glebowymi*
- *poprzez propagowanie dobrej praktyki rolniczej ochronę gleby przed wyjałowieniem oraz reprodukcję związków organicznych i poprawę zdolności retencyjnych gleby,*
- *dzięki badaniom zasobności gleb racjonalne stosowanie środków produkcji – badania te będą również formą lokalnego monitoringu jakości użytkowanych gruntów, a jego*

wyniki w wieloletniej perspektywie wskażą kierunki zmian zachodzących w środowisku glebowym,

- właściwe przechowywanie nawozów naturalnych do czasu ich wykorzystania (składowanie odchodów bezpośrednio na gruncie, przy budynkach inwentarskich lub na polach stanowi poważne zagrożenie skażenia środowiska); **posiadanie płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę i gnojowicę jest egzekwowane w Unii Europejskiej, a w Polsce stanie się całkowicie obowiązkowe po roku 2008,**
- poprzez tworzenie stref ochronnych wokół budynków inwentarskich ograniczenie emisji do środowiska szkodliwych pyłów, gazów i drobnoustrojów chorobotwórczych, zwiększając jednocześnie stopień zadrzewienia i zakrzewienia terenów wiejskich,
- racjonalizację struktury użytkowania przestrzeni przyrodniczej.

Zwiększenie zalesienia gruntów najsłabszych wpłynie pozytywnie na warunki przyrodnicze terenu (poprawa bilansu węglowego, korzyści ekologiczne, zmniejszenie deficytu wody, ochrona przed erozją wodną i wietrzną gleb), krajobrazowe (zmniejszenie fragmentaryzacji i regulacja kształtu kompleksów leśnych) oraz ekonomiczne (zwiększenie produkcji drewna, stworzenie nowych miejsc pracy i dodatkowe źródło dochodu dla gospodarstw rolnych).

IX. Wody.

9.1 Stan wód powierzchniowych.

9.1.1 Rzeki zlewni Nysy Kłodzkiej.

Obszar gminy Paczków ograniczony jest od północy rzeką Nysą Kłodzką oraz południowym brzegiem Jeziora Otmuchowskiego. Wszystkie rzeki i potoki płynące po tym terenie znajdują się w dorzeczu Nysy Kłodzkiej, której zlewnia traktowana jest jako chroniona, ze względu na sposób zasilania urządzeń wodociągowych miast: Nysa, Brzeg, Oława i Wrocław.

Nysa Kłodzka – lewy dopływ Odry, płynie na pograniczu Sudetów Środkowych i Wschodnich, dnem Kotliny Kłodzkiej i przez Góry Bardzkie, następnie przez Przedgórze Sudeckie (Obniżenie Otmuchowskie), i Nizinę Śląską. Wypływa na wysokości 845 m n.p.m. na zachodnich stokach Jasienia, a inne jej ciekі źródłowe w grupie Śnieżnika na wysokości 800 – 900 m n.p.m. Do Przełęczy Kłodzkiej ma ona charakter potoku górskiego, poniżej płynie dnem Kotliny Kłodzkiej jako jej główna arteria wodna. Rzeką zbiera liczne dopływy z otaczających ją gór. Dno doliny wyścielają osady górnokredowe, w nich wzdłuż doliny odsłaniają się miejscami zmetamorfizowane skały starszego podłoża.

Długość Nysy Kłodzkiej od zachodniej granicy gminy do wpłynięcia do Jeziora Otmuchowskiego wynosi 10,7 km. Po lewej stronie rzeki występuje szerokie rozlewisko zajmujące ok. 2 km² powierzchni. Poniżej miejscowości Kozielno do Nysy Kłodzkiej doprowadza potok odwadniający zlewnię na południe od Kozielna. Powyżej Paczkowa Nysa Kłodzka rozdziela się na dwie odnogi, z których większa przepływa przez Paczków, gdzie łączą się z nią wody rzeki Kamiennej. W przekroju Starego Paczkowa do rzeki doprowadzane są wody potoku odwadniającego wąski pas terenu od granicy państwa do ujścia Nysy. Głównymi dopływami Nysy Kłodzkiej na terenie gminy są rzeki – Kamienna (dł. 7 km), Główny Potok (dł. 4,8 km), Raczyzna (dł. 7 km) i Świdna (11,4 km).

Rzeką Kamienna wpływa do Nysy Kłodzkiej powyżej Jeziora Otmuchowskiego, zaś Świdna i Raczyzna (łączą się w dolnym biegu), wpływają do Nysy Kłodzkiej powyżej Jeziora Nyskiego, już na terenie gminy Otmuchów. Poza wymienionymi rzekami przez gminę przepływają następujące ciekі wodne – Czarna Woda (dł. 4,48 km), Jaworzna (dł. 1 km), Kanał Ulgi Tarnawki (dł. 2,825 km), Olchowiec (dł. 3,68 km), Szronka (dł. 0,6 km), Średnica (dł. 1,4 km) i Tarnawka (dł. 9,73 km). Rzeki Kamienna, Tarnawka, Czerwona Woda, Raczyzna i Świdna biorą swój początek na terenie Czech. Wpływając na teren gminy Paczków

mogą nieść ze sobą znaczny ładunek zanieczyszczeń. Wskazana jest współpraca pomiędzy naszym krajem a Republiką Czeską w zakresie ochrony zlewni tych rzek w strefie przygranicznej.

Jakość wody Nysy Kłodzkiej na obszarze powyżej granicy województwa opolskiego.

Rzeka Nysa Kłodzka bierze początek w województwie dolnośląskim, przez które przepływa na odcinku 89,4 km. Zlewnia rzeki jest zróżnicowana. Rzeka w górnym biegu przepływa przez tereny góryste o charakterze turystyczno-wypoczynkowym, gdzie zlokalizowane są miejscowości uzdrowiskowe: Duszniki Zdrój, Polanica Zdrój, Lądek Zdrój, Długopole Zdrój, a także miejscowości turystyczne, np. Międzyzlesie i Międzygórze. Poza tym w zlewni biegu górnego znajdują się inne miejscowości: Bystrzyca Kłodzka, Bardo, Ząbkowice Śląskie, Złoty Stok, w których funkcjonują zakłady różnych branż przemysłowych.

Poza tym są tereny rolnicze (np. okolice Ząbkowic Śląskich).

Na terenie województwa dolnośląskiego rzeka badana jest w siedmiu przekrojach pomiarowo-badawczych na odcinku 89,4 km.

Stan czystości rzeki u wylotu z województwa dolnośląskiego przedstawia się następująco (dane z 2002 r. – Raport o stanie województwa dolnośląskiego 2002):

- zawartość związków organicznych - na poziomie II i III klasy czystości,
- zasolenie – I klasa czystości,
- zawiesiny – I klasa czystości,
- stężenie związków specyficznych (fenole lotne, metale, detergenty) – I klasa czystości,
- stężenie związków biogennych – poza III klasą czystości,
- stan sanitarny (zanieczyszczenia mikrobiologiczne i zawartość chlorofilu „a”) – poza III klasą czystości.

Wody Nysy Kłodzkiej wpływające na teren województwa opolskiego wykazują zwiększoną zawartość niektórych wskaźników chemicznych oraz biologicznych.

Rzeki gminy Paczków objęte są państwowym monitoringiem środowiska:

- Nysa Kłodzka – monitoring podstawowy z punktem pomiarowo-kontrolnym (ppk) w Starym Paczkowie,
- Kamienna – monitoring regionalny z punktem pomiarowo-kontrolnym (ppk) w Paczkowie,
- Raczyzna – monitoring regionalny z punktem pomiarowo-kontrolnym (ppk) w Trzeboszowicach,
- Świdna – monitoring regionalny z punktem pomiarowo-kontrolnym (ppk) w Śliwicach / Meszno (poza granicami gminy Paczków).

TABELA NR 16. WYNIKI KLASYFIKACJI WÓD POWIERZCHNIOWYCH OBJĘTYCH MONITORINGIEM PODSTAWOWYM I REGIONALNYM (LATA 2000, 2002).

RZEKA	WYNIKI KLASYFIKACJI NA PODSTAWIE STĘŻEŃ					
	2000		2001		2002	
	średnich	ekstremalnych	średnich	ekstremalnych	średnich	ekstremalnych
Nysa Kłodzka (Stary Paczków)	III	N (azotyny), miedź, miano coli	III	N, miano coli, chlorofil „a”	N, chlorofil „a”	N (azotyny)
Kamienna (Paczków)	-	-	-	-	N, miano coli	N (azotyny), zawiesiny, fosforany, żelazo, miano coli
Raczyzna (Trzeboszowice)	-	-	-	-	III	N (azotyny)
Świdna (Śliwice / Meszno)	-	-	-	-	II	N, zawiesiny, fosfor ogólny, Fe

Z przedstawionej ogólnej klasyfikacji wód Nysy Kłodzkiej i jej niektórych dopływów wynika, że w zakresie średniej zawartości poszczególnych wskaźników zanieczyszczeń, badane wody odpowiadają III klasie jakości, jednak niektóre z oznaczanych wskaźników

występują w stężeniach przekraczających ilości dopuszczalne dla klasy III i wówczas wody zaliczane są do wód pozaklasowych.

Z wieloletnich danych opracowywanych w corocznych raportach WIOŚ pt. „Stan środowiska w województwie opolskim” wynika, że z roku na rok następuje znaczna poprawa jakości wód, tzn. zmniejszenie poszczególnych wskaźników zanieczyszczeń, np. zmniejszył się stopień zanieczyszczenia wód Nysy Kłodzkiej (ppk Stary Paczków) w latach 1965 – 2002:

- dla zapotrzebowania tlenu metodą nadmanganianową z 34,4 do 5,5 mg O₂/dm³,
- dla BZT₅ z 4,6 do 2,3 mg O₂/dm³,
- dla azotu amonowego z 0,82 do 0,29 mg N/dm³.

Biorąc pod uwagę jakość wody Nysy Kłodzkiej wpływającej na teren gminy Paczków, stopień jej zanieczyszczenia nie ulega pogorszeniu na obszarze zlewni tego terenu.

9.1.2 Zbiornik retencyjne na terenie gminy Paczków.

Zbiornik retencyjny Kozielno

W celu ochrony terenów zlewni Nysy Kłodzkiej wybudowany został zbiornik retencyjny w miejscowości Kozielno. Poza funkcją przeciwpowodziową (redukcja kulminacyjnych przepływów powodziowych) ma on polepszyć retencyjność wody powierzchniowej w czasie jej niskich poziomów występujących z okresie suszy, przez co wpływa na zmniejszenie skutków zanieczyszczenia wprowadzanymi do niej ściekami. Poza tym ma pełnić funkcję wykorzystania energetycznego oraz wykorzystania otoczenia zbiornika dla rekreacji.

Zbiornik posiada następujące parametry:

- NPP (normalny poziom piętrzenia) – 222,5 m n.p.m.,
- Max. PP (maksymalny poziom piętrzenia) – 223,5 m n.p.m.,
- Min. PP (minimalny poziom piętrzenia) – 218,5 m n.p.m.,

- pojemność zbiornika przy NPP – 15 mln m³,
- pojemność zbiornika przy Max. PP – 18 mln m³,
- powierzchnia zalewu przy NPP – 333 ha,
- powierzchnia zalewu przy Max. PP – 346 ha.

Zbiornik nie jest jeszcze zagospodarowany pod względem wykorzystania rekreacyjnego.

Zbiornik Kozielno, łącznie ze zlokalizowanym powyżej zbiornikiem Topola, tworzy zespół zbiorników wielozadaniowych wchodzących w skład systemu ochrony przed powodzią doliny Nysy Kłodzkiej, z oddziaływaniem również na ochronę doliny rzeki Odry. System kaskadowy tworzą łącznie z eksploatowanymi od lat zbiornikami Nysa i Otmuchów.

W celu dodatkowego zwiększenia retencyjności terenów zlewni Nysy Kłodzkiej projektowany jest również zbiornik małej retencji „Stary Paczków”, zlokalizowany na potoku Tarnówka, o powierzchni 24 ha i pojemności 1 mln m³. Zbiornik będzie pełnił również funkcję ochrony przeciwpowodziowej i rekreacyjno-turystycznej.

9.1.3 Zagrożenia dla wód powierzchniowych:

- gospodarka komunalna przyjmująca na oczyszczalnię także ścieki przemysłowe,
- niewykorzystana moc przerobowa oczyszczalni ścieków,
- brak systemu kanalizacji sanitarnej terenów wiejskich,
- spływy powierzchniowe związane z: wylewaniem gnojowicy i zawartości szamb na pola oraz niekontrolowanym stosowaniem nawozów sztucznych i środków ochrony roślin,
- zanieczyszczenia cieków przygranicznych przez stronę czeską.

9.2 Wody podziemne.

Na terenie gminy Paczków w części północnej występują trzeciorzędowe warstwy wodonośne stanowiące zbiornik wodny zaliczany do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych wymagających wysokiej ochrony. GZWP jest to porowy Subzbiornik „Paczków – Niemodlin” nr 338 o przybliżonej powierzchni ok. 735 km², średniej głębokości ujęć wynoszącej od 80 – 150 m i szacunkowej zasobności 60 tys. m³/dobę. Zbiornik ten obejmuje swym zasięgiem większą część powiatu Nyskiego i wykracza poza granicę województwa opolskiego.

9.3 Zaopatrzenie w wodę.

Obszar gminy jest w całości zwodociągowany. Zarówno miasto Paczków, jak i sołectwa (11) posiadają sieć wodociągową. Na obszarze gminy funkcjonują 3 stacje uzdatniania wody:

- SUW Kozielno – zaopatruje miejscowość Kozielno,
- SUW Stary Paczków – zaopatruje Stary Paczków, Wilamową, Trzeboszowice, Dziewiętlice i Ujeździec,
- SUW Paczków – zaopatruje Kamienicę, Gościce, Unikowice, Lisie Kąty i Paczków.

Stan istniejącej sieci wodociągowej jest niejednorodny. Starsze odcinki wodociągowe zbudowane są z rur azbestowo-cementowych:

- Paczków – ul. Wojska Polskiego, odcinek 350 m,
- wieś Wilamowa, odcinek 2,6 km,
- wieś Stary Paczków, odcinek 3,3 km.

Jakość wody dostarczanej przez sieć wodociągową badana jest przez Laboratorium Badania Wody i Ścieków Wodociągów i Kanalizacji "Akwa" Sp. z o.o. w Nysie (ul. Mazowiecka 1).

Woda charakteryzuje się niską mineralizacją, a jej uzdatnienie polega na usuwaniu związków żelaza i manganu, które w wodzie surowej występują w znacznych ilościach (Fe do 2,6 mg/l, Mn do ok. 0,7 mg/l). Woda dodatkowo jest chlorowana. W zakresie oznaczeń bakteriologicznych w roku 2003 nie stwierdzono przekroczeń normatywnych określonych przez Ministra Zdrowia 19.11.2002 r. (Dz. U. Nr 203.02.1718).

W ostatnich latach (2002, 2003) obserwuje się stałą tendencję spadkową ogólnego zużycia poboru wody z sieci wodociągowej. W przeliczeniu na 1 mieszkańca ilość zużytej wody maleje zarówno w samym mieście, jak i na terenie wsi:

- miasto Paczków – z 40,7 m³ na jednego mieszkańca / rok do 35 m³ na jednego mieszkańca / rok,
- w gminie – z 32,6 m³ na jednego mieszkańca / rok do 29,9 m³ na jednego mieszkańca / rok,

W celu poprawienia parametrów jakościowych dostarczanej wody zakłada się w projekcie wieloletniego planu inwestycyjnego modernizację Stacji Uzdatniania Wody w Paczkowie.

Na dzień dzisiejszy głównym zadaniem jest wyeliminowanie rur azbestowo-cementowych z ogólnej sieci wodociągowej.

9.4 Gospodarka wodno-ściekowa.

Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Paczków wynosi 12,4 km i obejmuje wyłącznie miasto Paczków (w 90 %). Sieć kanalizacyjna, głównie przedwojenna, wymaga naprawy i wymiany w związku ze zbyt małym przekrojem rur (ulice: Staszica, Młyńska, Moniuszki). Tereny wiejskie nie posiadają kanalizacji sanitarnej.

TABELA NR 17. LUDNOŚĆ W MIEŚCIE KORZYSTAJĄCA Z SIECI WODOCIĄGOWEJ I KANALIZACYJNEJ (GUS 2002).

Ogólna liczba ludności (w tys.)	Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej (w tys.)	Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej (w tys.)
8,5	8,2	6,9

TABELA NR 18. SIEĆ WODOCIĄGOWA I KANALIZACYJNA NA OBSZARZE GMINY PACZKÓW (GUS 2003).

	Rok	Długość sieci wodociągowej (w km)	Długość sieci kanalizacyjnej (w km)	Podłączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych	Podłączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych	Zużycie wody w gospodarstwach domowych (w dm ³)	Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca (w m ³)
Gmina	2001	63,4	12,4	1645	435	463,4	brak danych
	2002	67,9	12,4	1752	435	438,8	32,6
	2003	70,3	14,6	1785	465	418,1	29,9
w tym miasto Paczków	2001	16,9	12,4	730	435	349,0	brak danych
	2002	16,9	12,4	740	435	319,3	40,7
	2003	16,9	14,6	746	465	291,5	35

Z powyższych danych wyraźnie widać dysproporcję między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Budowa kanalizacji sanitarnej na obszarze gminy jest sprawą priorytetową w założeniach inwestycyjnych na najbliższe lata.

9.5 Działania rekomendowane w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – ochrona wód.

Podstawą podejmowania działań w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych, a także gospodarowanie nimi są – *Ustawa Prawo wodne* z 2001 r. oraz *Ustawy: o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków* (2001 r.), *o utrzymanie porządku i czystości w gminach* (1996 r.), *o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (1995 r.), w tym *Dyrektywy: 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych, 98/83/WE w sprawie jakości wody przeznaczonej na cele konsumpcyjne, 91/676/EWG - Dyrektywa Azotanowa oraz 2000/60/WE – Ramowa Dyrektywa Wodna.*

Dyrektywa Azotanowa ma na celu ochronę wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego. Zgodnie z jej wytycznymi każdy kraj na terytorium UE jest zobowiązany m.in. do opracowania i upowszechniania Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej. Wśród producentów wody *Ramowa Dyrektywa Wodna* ustanawia dla terytoriów UE ogólne ramy polityki wodnej służącej zapobieganiu i ograniczeniu zanieczyszczenia wszystkich rodzajów wód, promowaniu zrównoważonego korzystania z ich zasobów, poprawieniu jakości ekosystemów jako całości oraz zmniejszeniu skutków powodzi i suszy. Dyrektywa ta opiera się o koncepcję zlewniowego zarządzania jakością wód, niezależnie od przebiegu granic administracyjnych. W celu wspólnego wykonywania zadań publicznych istnieje możliwość tworzenia celowych związków międzygminnych, co na gruncie prawa polskiego reguluje artykuł 64 *Ustawy o samorządzie gminnym* z 1990 r.

W świetle powyższego w gminnym programie ochrony środowiska w zakresie ochrony wód rekomendowane jest zrealizowanie następujących działań:

- *modernizacja istniejącej oraz rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej na obszarze całej gminy,*
- *propagowanie wśród rolników Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej,*
- *modernizacja infrastruktury wodociągowej, w tym wymiana rur azbestowo-cementowych,*
- *racjonalizacja gospodarowania zasobami wodnymi,*

- *zapewnienie odpowiedniego systemu nawodnień i odwodnień gruntów rolnych,*
- *edukacja z zakresu właściwego składowania nawozów naturalnych,*
- *ochrona cieków wodnych przed zanieczyszczeniami w strefie przygranicznej,*

Rekomendowane działania są zbieżne z priorytetowymi kierunkami działań określonymi w *Programie Ochrony Środowiska Powiatu Nyskiego*:

Cel 2 – Zachowanie wielkości i jakości wód podziemnych oraz

Cel 3 – Ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych:

- **zapewnienie odtwarzalności zasobów wód podziemnych i bezpieczeństwa dostaw na cele konsumpcyjne – kształtowanie i racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych,**
- **aktualizacja stref ochrony dla ujęć wody pitnej – ochrona jakościowa i ilościowa głównych poziomów wodonośnych gminy,**
- **ograniczenie chemizacji w rolnictwie, podnoszenie produktywności gleb metodami biologicznymi, przy dostosowaniu nawożenia do możliwości sorpcyjnych kompleksów glebowych,**
- **modernizacja stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowych, wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci,**

- modernizacja miejskiego systemu zaopatrzenia w wodę ukierunkowana na zmniejszenie strat wody,
- realizacja kompleksowego systemu kanalizacji sanitarnej uwzględniającej objęcie grupowym systemem oczyszczania ścieków jednostki osadniczo stabilne,
- ujęcie i racjonalne zagospodarowanie ścieków hodowlanych (zbiorniki na gnojówkę, szczelne silosy kiszonkowe, itp.),
- ochrona cieków wodnych przed zanieczyszczeniami spływającymi z pól uprawnych poprzez zróżnicowaną zabudowę biologiczną.

Realizacja zadań rekomendowanych w ***Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków*** pozwoli na:

- dostęp większej liczby mieszkańców (docelowo wszystkich) do systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków – obecna sieć kanalizacyjna obejmuje wyłącznie miasto Paczków.

Budowa sieci na obszarze gminy, likwidacja szamb i zapewnienie oczyszczania ścieków wpływają bezpośrednio na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska. Skutkuje to również w mniej ważne efekty: polepszenie warunków sanitarnych gospodarstw oraz poprawę jakości życia ludzi,

- zlikwidowanie punktowych źródeł zanieczyszczeń, jakimi mogą być nieprawidłowo eksploatowane i nieszczelne szamba umieszczane w obrębie gospodarstw; ograniczy się przez to ich ujemny wpływ na stan sanitarny wód gruntowych, a pośrednio na stopień zanieczyszczenia wód powierzchniowych,
- ograniczenie spływu powierzchniowego biogenów z pól oraz właściwe przechowywanie nawozów organicznych, co ma wpływ na ochronę wód.

Pozostałości niewłaściwie wykorzystanych nawozów i środków ochrony roślin mogą stanowić poważne zagrożenie dla równowagi środowiska glebowego i wód gruntowych, a spływając z powierzchni obszarów rolnych zanieczyszczać wody powierzchniowe. Zaniedbania w zakresie przechowywania odchodów zwierząt bezpośrednio na gruncie sprzyjają powstaniu punktowych skażeń gleb i wód gruntowych, a w dalszej kolejności cieków powierzchniowych,

- ograniczenie poboru z sieci wodociągowej wody uzdatnionej do spożycia i ochronę ilościową zasobów wód podziemnych.

Podstawowym założeniem *polityki ekologicznej* w prawidłowym gospodarowaniu jest przeznaczenie wód podziemnych wyłącznie do zaopatrywania mieszkańców w dobrej jakości wodę pitną, a powierzchniowych na cele np. produkcji rolnej lub przemysłowej,

- zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych oraz kompensowanie nierównomiernych opadów atmosferycznych dzięki właściwemu utrzymaniu i eksploatacji urządzeń melioracyjnych oraz rozwijaniu pasów roślinności śródpolnej.

Roślinność śródpolna przyczynia się do poprawy bilansu wodnego na obszarach rolniczych poprzez zmniejszenie siły wiatru i redukcji parowania, ograniczenie spływów powierzchniowych, łagodzenie wahań temperatury i wilgotności powietrza,

- polepszenie jakości cieków wodnych w strefie przygranicznej.

X. Powietrze atmosferyczne.

10.1 Zanieczyszczenia.

Powietrze atmosferyczne na terenie gminy Paczków nie podlega stałej kontroli jakościowej – brak jest punktów pomiarowych stałego monitoringu. Pośrednio można ocenić stan skażenia powietrza biorąc pod uwagę wyniki uzyskiwane z pomiarów prowadzonych na obszarze powiatu Nyskiego (punkt pomiarowy w Nysie). Ocena bieżąca wykonana w 2002 r.³ wykazała, że dla celów ochrony zdrowia powiat Nyski, jako jedyny w województwie opolskim, uzyskał dla wszystkich ocenianych siedmiu substancji (SO₂, NO₂, PM₁₀, Pb, C₆H₆, CO, O₃, wynikową klasę A; dla klasy tej nie ma potrzeby prowadzenia działań związanych z poprawą jakości powietrza, a należy jedynie utrzymać na tym samym lub lepszym poziomie. Dla celów ochrony roślin powiat również uzyskał klasę A dla trzech ocenianych substancji (NO₂, SO₂ i O₃), a więc klasę nie wymagającą działań na rzecz poprawy jakości powietrza.

Emisje przemysłowe na obszarze Paczkowa

Z danych GUS 2003 określających emisję i redukcję przemysłowych zanieczyszczeń powietrza wynika, że zakłady przemysłowe na terenie miasta Paczkowa posiadają wystarczająco wydajne urządzenia redukujące emisję zanieczyszczeń do atmosfery.

**TABELA NR 19. EMISJA I REDUKCJA PRZEMYSŁOWYCH ZANIECZYSZCZEŃ
POWIETRZA DLA MIASTA PACZKOWA (GUS 2003).**

Emisja zanieczyszczeń				Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń (w % zanieczyszczeń wytworzonych)	
pyłowych (w tys. ton)	gazowych (w tys. ton)		pyłowych na 1 km ² (w t)	pyłowych	gazowych
	ogółem	w tym SO ₂			
0,0	0,0	0,0	4,4	60,3	-

³ „Stan środowiska w województwie opolskim 2002”, WIOŚ w Opolu.

10.2 Stan gazyfikacji i ciepłownictwa.

Na obszarze gminy Paczków zanieczyszczenie powietrza wynika głównie z tzw. emisji niskiej i jest generalnie związane ze strukturą zużycia paliwa do celów grzewczych. Gaz dostarczany jest na obszar gminy gazociągiem przesyłowym w/c Otmuchów – Paczków (DN100 o ciśnieniu nominalnym 4,0 Mpa), który przebiega wzdłuż drogi krajowej nr 46. Z gazociągu tego korzysta miasto Paczków oraz częściowo wieś Wilamowa.

TABELA NR 20. SIEĆ GAZOWA, ODBIORCY I ZUŻYCIE GAZU Z SIECI W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH (GUS 2002).

	Sieć rozdzielcza (w km)	Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych	Odbiorcy gazu z sieci	Zużycie gazu (w tys. m ³ /rok)	Zużycie gazu na jednego odbiorcę (w m ³ /rok)
Gmina	17,4	769	2510	983	396,6
W tym miasto Paczków	15,9	702	2430	939	391,3

Na obszarze miasta istnieje tylko jedna kotłownia gazowa – przy nowym osiedlu, pozostałe kotłownie wykorzystują wyłącznie węgiel i koks. Na terenach wiejskich źródłem ogrzewania są także piece węglowo-koksowe.

10.3 Działania rekomendowane w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – ochrona powietrza.

W świetle obowiązującego prawa w zakresie ochrony powietrza samorząd gminy nie posiada uprawnień bezpośrednio wykonawczych, lecz może realizować zadania o charakterze zobowiązująco - reglamentacyjnym. Działania w tym obszarze określają *Ustawy* uchwalone w 2001 r.: *Prawo ochrony środowiska* oraz *o wprowadzeniu Ustawy Prawo ochrony środowiska, o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw*.

Do ich zapisów przeniesiono postanowienia Dyrektyw unijnych dotyczących jakości powietrza mających na celu kontrolę i zapobieganie zanieczyszczeniom.

Gmina może podejmować działania zmierzające do redukcji tzw. emisji niskiej, poprzez zaspokojenie zbiorowych potrzeb mieszkańców w zakresie zaopatrzenia w energię ciepłą oraz gaz, co, jako zadania własne gminy, zostało zapisane w *Ustawie o samorządzie gminnym* z 1990 r.

W świetle powyższego w gminnym programie ochrony środowiska w zakresie ochrony powietrza rekomendowane jest zrealizowanie następujących działań:

- *rozbudowa sieci gazowej i upowszechnienie ogrzewania z użyciem gazu,*
- *edukacja na rzecz zmiany nośnika energii używanego do celów grzewczych:*
 - *zamiana kotłowni węglowo-koksowych na olejowo-gazowe,*
 - *wprowadzenie odnawialnych źródeł energii (np. kotłowni opalanych słomą, obsługujących gospodarstwa na wsi),*
- *okresowe badanie poziomu zanieczyszczeń komunikacyjnych przy drodze krajowej nr 46 i drogach wojewódzkich o zwiększonym nasileniu ruchu tranzytowego,*
- *opracowanie systemu przekazywania gminie przez kompetentne instytucje wyników poziomów emisji gazów i pyłów z lokalnych źródeł (w tym okresowe pomiary z terenu miasta Paczkowa)*

Rekomendowane działania są zbieżne z priorytetowymi kierunkami działań określonymi w *Programie Ochrony Środowiska Powiatu Nyskiego*:

Cel 7 – Utrzymanie dobrej jakości powietrza oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii:

- zmniejszenie wielkości niskiej emisji zanieczyszczeń w mieście i na terenach wiejskich poprzez budowę i rozbudowę sieci ciepłowniczych, w tym zastąpienie węgla, jako paliwa w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych, innym, bardziej ekologicznym nośnikiem ciepła – zastąpienie kotłowni węglowych gazowo-olejowymi,
- budowa i rozbudowa sieci gazowniczej – upowszechnienie ogrzewania w oparciu o gaz,
- promocja przez edukację odnawialnych źródeł energii (np. wykorzystanie energii wody, biogazu, biomasy),

- stworzenie scentralizowanego systemu ciepłowniczego na terenie miasta,
- zastosowanie w mieszkalnictwie termoizolacji obiektów starych i nowobudowanych, nie spełniających norm cieplnych,
- zmniejszenie emisji komunikacyjnej,
- wspieranie stosowania ekologicznych środków transportu, tworzenie tras rowerowych, systemu szlaków rowerowych.

Realizacja zadań rekomendowanych w *Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków* pozwoli na:

- ograniczenie zanieczyszczenia powietrza wynikającego z emisji niskiej, związanego generalnie ze strukturą zużycia paliwa do celów grzewczych.

Na terenie gminy funkcjonują w większości kotłownie węglowe, a sieć gazowa swoim zasięgiem obejmuje miasto i częściowo wieś Wilamowa. Rozbudowa sieci gazowej stworzy w odniesieniu do gospodarstw indywidualnych możliwość wykorzystania gazu jako nośnika energii wygodniejszego w użyciu, taniego i mniej szkodliwego dla środowiska oraz umożliwi proces likwidacji kotłowni węglowych,

- rozpoznanie emisji zanieczyszczeń pochodzenia komunikacyjnego i systematyczną obserwację zmian stanu środowiska na terenie leżącym w bezpośrednim sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu,
- systematyczną kontrolę przez gminę wielkości emisji na swoim terenie.

Na podstawie okresowych pomiarów prowadzonych przez lokalnych emitatorów zanieczyszczeń można będzie w przyszłości oszacować, jakie obszary na terenie miasta i gminy zagrożone są podwyższonym stężeniem określonych zanieczyszczeń.

XI. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne.

11.1 Hałas.

11.1.1 Hałas i jego dopuszczalne poziomy.

Powszechność występowania zjawisk akustycznych powoduje wiele negatywnych skutków, szczególnie dla życia i zdrowia człowieka. Hałas jest obecnie uznawany za najczęściej spotykany czynnik zanieczyszczający środowisko, a właściwe kształtowanie klimatu akustycznego staje się obecnie jednym z priorytetowych zadań w dziedzinie ochrony środowiska.

Do głównych źródeł hałasu, kształtujących klimat akustyczny w mieście zalicza się:

- komunikację samochodową, kolejową, tramwajową, lotniczą,
- parkingi, zajezdnie autobusowe i tramwajowe,
- zakłady przemysłowe, rzemieślnicze, usługowe,
- obiekty publiczne związane z hałaśliwą działalnością,
- tereny budowy.

Dyrektywa parlamentu europejskiego dotycząca oceny i zarządzania hałasem środowiskowym COM/2000/468 traktuje hałas jako zanieczyszczenie, wobec którego należy przyjmować takie same ogólne zasady, obowiązki i formy postępowania, jak do pozostałych zanieczyszczeń i związanych z nimi dziedzin ochrony środowiska. Zalecenia Dyrektywy obowiązywać będą w pełni po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Jednak wprowadzona 01.10.2001 r. *Ustawa Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. Nr 62.01.627) jest świadectwem dostosowania prawa krajowego do standardów unijnych. Dopuszczalne poziomy hałasu (Dz. U. Nr 66.98.436) muszą stanowić bezwzględnie przestrzeganą normę w odniesieniu do nowo planowanych terenów, natomiast wartości progowe poziomów zawarte w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 09.01.2002 r. (Dz. U. Nr 8.02.81) stanowią kryterium, jakie należy stosować w przypadkach terenów najbardziej zanieczyszczonych hałasem, wymagających działań naprawczych. Dla terenów wymagających intensywnej ochrony przed hałasem określa się najniższe poziomy dopuszczalne, natomiast dla terenów, gdzie ochrona przed hałasem jest zagadnieniem krytycznym, poziomy dopuszczalne są najwyższe.

TABELA NR 21. WARTOŚĆ PROGOWA POZIOMÓW HAŁASU W ŚRODOWISKU.

Klasa standardu akustycznego	RODZAJ TERENU	Wartość progowa poziomu hałasu wyrażona równoważnym poziomem dźwięku A/ L_{Aeq} [dB]			
		drogi lub linie kolejowe		pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu	
		pora dnia (przedział czasu odniesienia równoważny 16 h)	pora nocy (przedział czasu odniesienia równoważny 8 h)	pora dnia (przedział czasu odniesienia równoważny 8 najmniej korzystnym godzinom dnia)	pora nocy (przedział czasu odniesienia jednej godziny najmniej korzystnej godziny nocy)
1	Obszar A ochrony uzdrowiskowej	60	50	50	45
2	Teren wypoczynkowo-rekreacyjny poza miastem	60	50	-	-
3	- Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży,	65	60	60	50
	- Tereny zabudowy szpitalnej i domów opieki zdrowotnej	65	60	60	50
4	Tereny zabudowy mieszkaniowej	75	67	67	57

**TABELA NR 22. DOPUSZCZALNE POZIOMY HAŁASU W ŚRODOWISKU
POWODOWANEGO PRZEZ POSZCZEGÓLNE GRUPY ŹRÓDEŁ HAŁASU Z
WYŁĄCZENIEM HAŁASU POWODOWANEGO PRZEZ LINIE MAGNETYCZNE
I STATKI POWIETRZNE:**

Klasa standardu akustycznego	RODZAJ TERENU	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A/L _{Aeq} [dB]			
		pora dnia (przedział czasu odniesienia równoważny 16 h)	pora nocy (przedział czasu odniesienia równoważny 8 h)	pora dnia (przedział czasu odniesienia równoważny 8 najmniej korzystnym godzinom dnia)	pora nocy (przedział czasu odniesienia jednej godziny najmniej korzystnej godziny nocy)
1	A. Obszary A ochrony uzdrowiskowej B. Tereny szpitali poza miastem	50	40	40	35
2	A. Tereny wypoczynkowo-rekreacyjne poza miastem B. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej C. Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży D. Tereny domów opieki społecznej	55	45	45	40
3	A. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego B. Tereny zabudowy mieszkaniowej z usługami rzemieślniczymi C. Tereny zabudowy zagrodowej	60	50	50	40

Zgodnie z zaleceniami WHO dotyczącymi dokuczliwości zakłóceń snu i zakłóceń rozmów należy uznać, że przekroczenie granicy poziomów hałasu na zewnątrz budynku równej 70 dB w porze dziennej i 60 dB w porze nocnej stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia.

11.1.2 Hałas przemysłowy.

Hałas przemysłowy odczuwany jest jako jeden z najbardziej dokuczliwych hałasów w środowisku. W aktualnych przepisach prawnych zastąpiono tradycyjną nazwę hałasu przemysłowego nazwą „hałas instalacyjny”. Hałas ten bywa najczęstszą przyczyną interwencji ludności. Wynika to m.in. z faktu, że hałas tego typu ma przeważnie charakter ciągły, dokuczliwe brzmienie, w związku z czym jest o wiele mniej akceptowalny przez mieszkańców niż np. hałas drogowy.

Wśród zakładów zaliczanych do uciążliwych należą m.in. kopalnie surowców mineralnych, zakłady przeróbcze kruszyw, zakłady produkcji drzewnej i opakowań drewnianych. Najczęstszym powodem interwencji jest hałas powodowany przez drobne zakłady rzemieślnicze oraz obiekty usługowe zlokalizowane pośród zabudowy mieszkaniowej.

Hałas przemysłowy na tym terenie gminy Paczków ma charakter lokalny i związany jest przede wszystkim z lokalizacją dużej liczby zakładów blacharskich (31 – dane gminy) na terenie zabudowy mieszkaniowej oraz zakładów przemysłowych uciążliwej produkcji:

- Paczkowskie Zakłady Chemii Gospodarczej „Pollena” Sp. z o.o.,
- Fabryka Ceramiki Budowlanej Sp. z o.o. Wacław Jopek,
- Opolskie Fabryki Mebli Zakład Nr 5 w Paczkowie.

Przykładowo, badania wykonane przez WIOŚ w Opolu (Sprawozdanie nr 12/HS/03) w Paczkowskich Zakładach Chemii Gospodarczej „Pollena” Sp. z o.o. w dniach 18 i 24.09.2003 r. wykazały przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu:

- w porze dziennej o 12 dB/A/Leq,
- w porze nocnej o 20,2 dB/A/Leq.

11.1.3 Hałas komunikacyjny.

Hałas komunikacyjny związany jest z ruchem drogowym i lokalnie z ruchem kolejowym. Występowanie na terenie gminy krajowej drogi nr 46 oraz dróg wojewódzkich o znacznym obciążeniu ruchem tranzytowym może być potencjalnym źródłem hałasu na tym obszarze.

Teren gminy Paczków nie jest objęty systematycznymi badaniami klimatu akustycznego środowiska. Obowiązek prowadzenia takich badań i sporządzanie odpowiednich map zagrożenia obejmuje aglomeracje powyżej 100 tysięcy mieszkańców oraz tereny położone w zasięgu podstawowych źródeł hałasu: komunikacyjnych, przemysłowych, komunalnych (*Ustawa Prawo ochrony środowiska*). Niemniej jednak rozpoznanie zagrożeń hałasem poprzez okresowe badania leży w gestii samorządu.

11.2 Promieniowanie elektromagnetyczne.

Źródłem promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego na obszarze gminy są przecinające ją linie energetyczne średniego i wysokiego napięcia (110 KV - relacji Nysa – Paczków) oraz dwie stacje przekaźnikowe telefonii komórkowej:

- PTK Centertel ul. Wojska Polskiego 28 (na terenie Fabryki Maszyn i Urządzeń „FAMAD”),
- Polskiej Telefonii Cyfrowej Sp. z o.o. w Warszawie (przy ul. Jagiellońskiej na terenie bazy GS-u).

Rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, prowadzony jest przez Wojewodę Opolskiego i jest corocznie aktualizowany (zgodnie z *Ustawą Prawo ochrony środowiska*).

11.3 Działania rekomendowane w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.

Zgodnie z *Ustawą Prawo ochrony środowiska* z 2001 r. samorząd gminy nie posiada kompetencji do podejmowania działań związanych bezpośrednio z ochroną przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Szczegółowe pomiary widma pól elektromagnetycznych na obszarze całego województwa opolskiego, jak również inwentaryzacja źródeł promieniowania (z komunikacji i łączności oraz przemysłu i energetyki) zostały zaplanowane na lata 2002 – 2010 w *Programie ochrony środowiska województwa opolskiego*.

W przypadku klimatu akustycznego samorząd może podejmować działania oparte na ograniczeniu wydawania pozwoleń na działalność rzemieślniczą, usługową i przemysłową, która jest zbyt uciążliwa dla otoczenia.

W świetle powyższego w gminnym programie ochrony środowiska w zakresie ochrony przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym rekomendowane jest zrealizowanie następujących działań:

- *identyfikacja źródeł hałasu i promieniowania elektromagnetycznego,*
- *prowadzenie ich aktualnego rejestru,*
- *priorytetowe potraktowanie tych dziedzin produkcyjnych, rzemieślniczych i usługowych, które będą mniej uciążliwe dla środowiska niż obecna infrastruktura rzemieślniczo – usługowa,*
- *wdrożenie wojewódzkiego programu ochrony przed hałasem.*

Rekomendowane działania są zbieżne z priorytetowymi kierunkami działań określonymi w *Programie Ochrony Środowiska Powiatu Nyskiego*:

Cel 8 – Poprawa klimatu akustycznego i minimalizacja zagrożeń ze strony promieniowania elektromagnetycznego poprzez:

- tworzenie stref ciszy na terenach rekreacyjnych oraz wartościowo przyrodniczych,
- wspieranie działań na rzecz ograniczenia istniejących uciążliwości akustycznych, związanych z transportem kołowym (wymiana nawierzchni, pasy zieleni, ekrany),
- ewidencję oraz kontrolę źródeł promieniowania niejonizującego, określenie poziomów zagrożeń w celu wykluczenia nowej zabudowy na obszarze występowania pola elektromagnetycznego.

Realizacja zadań rekomendowanych w *Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków* umożliwi wstępne rozpoznanie zagrożeń promieniowaniem elektromagnetycznym i hałasem na swoim terenie. Realizacja celów ekonomicznych określonych jako jeden z głównych kierunków rozwoju gminy umożliwi restrukturyzację istniejącego przemysłu, rzemiosła i usług w kierunku przedsięwzięć bardziej przyjaznych środowisku.

XII. Gospodarka odpadami.

12.1 Odpady komunalne.

Odpady są nieodłącznym elementem prawie każdej działalności człowieka. Ich ilość wzrasta, z uwagi na zwiększający się z roku na rok poziom produkcji, jak i konsumpcji. Racjonalne zagospodarowanie wzrastającej masy odpadów jest jednym z najważniejszych zadań do rozwiązania, bowiem wśród problemów związanych z ochroną środowiska – na tym polu są w Polsce największe zaniedbania. Funkcjonujący obecnie system gospodarki odpadami należy uznać za typowo ekstensywny, ponieważ niemal w całości są one wywożone na składowiska. Powyższy sposób zagospodarowania odpadów jest może na swój sposób „wygodny”, jednak daleko odbiegający od zasad racjonalnej gospodarki odpadami. Wśród wytwarzanych rodzajów odpadów ze względu na zróżnicowany skład morfologiczny oraz właściwości fizyko-chemiczne na szczególną uwagę zasługują odpady komunalne.

Zgodnie z *Ustawą o odpadach* z 27.04.2001 r. przez **odpady komunalne** rozumie się odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych, pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych. Źródłem powstawania odpadów komunalnych i przemysłowych są skupiska ludzkie, obiekty użyteczności publicznej oraz zakłady produkcyjno – usługowo – handlowe.

Skład morfologiczny odpadów komunalnych zależy od miejsca i czasu ich powstania, rodzaju i wyposażenia budynków oraz zachowań mieszkańców. Do ważniejszych ich składników należą: papier, tworzywa sztuczne, szkło i ceramika, tekstylia, metale, resztki kuchenne, trawa, listowie, zwiędłe liście, guma, zmiotki uliczne. Charakteryzują się one dużą zawartością substancji organicznej. Wyraźne różnice w składzie odpadów występują w mieście i na wsi. Odpady komunalne pochodzące z terenów wiejskich charakteryzują się czterokrotnie niższą zawartością substancji organicznej oraz przeszło dwukrotnie wyższą ilością frakcji o $\varnothing < 10$ mm w porównaniu z odpadami miejskimi. Odpady organiczne w gospodarstwach rolnych są w znacznym stopniu wykorzystywane jako karma dla zwierząt, do celów nawozowych oraz energetycznych (spalanie). Stosunkowo znaczną zawartość w odpadach wiejskich frakcji najdrobniejszych stanowi popiół pochodzący z opalania gospodarstw węglem i drzewem. Bardzo istotne w składzie odpadów komunalnych jest występowanie odpadów niebezpiecznych takich jak: przeterminowane lekarstwa, chemikalia,

pestycydy, farby i lakiery, oleje i tłuszcze, baterie, akumulatory, rozpuszczalniki, detergenty, lampy rtęciowe, freony i halony. Mimo, że stanowią one ok. 1 - 2 % masy odpadów to jednak ze względu na właściwości toksyczne stanowią szczególne zagrożenie dla środowiska, tym samym niezwykle ważne jest wydzielenie ich ze strumienia odpadów komunalnych w celu odpowiedniego zagospodarowania. Problemem jest fakt, że nie są one objęte obowiązkiem oddzielnego gromadzenia. Konsekwencją tego jest ich obecność w kompostach, pozostałościach po spalaniu oraz odciekach wód wysypiskowych.

Podstawową zasadą, jaka winna obowiązywać we współczesnej gospodarce odpadami jest kierowanie jak najmniejszej ich ilości na składowiska, a jak największej do ponownego wykorzystania. Na składowisko odpadów powinny trafić jedynie odpady nieużyteczne, stanowiące w odpadach komunalnych ok. 25 %⁴. Frakcje nieużyteczne to: popiół, żużel, gruz, pył oraz znaczna część odpadów niebezpiecznych. Wobec powyższego ok. 75 % masy odpadów komunalnych może być ponownie włączona do obiegu gospodarczego w postaci surowców wtórnych, masy organicznej będącej substratem do produkcji kompostu lub w postaci energii.

Ze względu na to, że brak jest w kraju spalarni odpadów komunalnych, jedynym sposobem redukcji masy odpadów jest maksymalny odzysk surowców znajdujących się w odpadach. Należy pamiętać, że np.:

- produkując wyroby ze stłuczki szklanej oszczędzamy 30 % energii,
- wykorzystanie złomu aluminium to oszczędność 95 % energii,
- do wyprodukowania tony papieru trzeba ściąć 17 dorodnych drzew,
- rozkład niektórych tworzyw w środowisku naturalnym trwa nawet kilkaset lat,
- litr oleju może skazić 1 m³ ziemi lub 4400 l wody,

Podstawą gospodarki odpadami jest ekologiczna świadomość społeczeństwa rozumiejącego, że stan środowiska naturalnego zależy w znacznym stopniu od zachowań każdego obywatela i nie zawsze jest to związane z wymiernymi efektami ekonomicznymi.

12.2 Gospodarka odpadami na obszarze gminy Paczków.

⁴ *Informator o stanie środowiska Wrocławia 1991.*

Gospodarkę odpadami w gminie Paczków reguluje Uchwała Rady Miejskiej nr 210/97 określająca zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Paczków, powstała w związku z wejściem w życie Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych niesegregowanych objętych jest 100 % mieszkańców gminy. Odpady gromadzone są w pojemnikach: 110, 250 i 1100 dm³ i kontenerach KP7.

Od 2002 roku prowadzi się w gminie selektywną zbiórkę odpadów. Zbiórka odbywa się na terenie miasta Paczków, gdzie przygotowano 28 pojemników typu Minilander o pojemności 1,5 m³ – zbiórką objęto szkło białe i kolorowe, butelki plastikowe typu PET oraz zużyte baterie. Przy szkołach, w domu dziecka oraz przy ogródkach działkowych ustawione są pojemniki do selektywnej zbiórki o pojemności 240 dm³. W szkołach podstawowych oraz gimnazjum prowadzona jest co roku akcja „Nasze cenne śmieci” finansowana przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu. Akcja polega na selektywnej zbiórce szkła białego i kolorowego oraz opakowań typu PET do osobnych pojemników znajdujących się na terenie szkół. Po zbiórce trwającej kilka miesięcy odpady zabierane są przez firmy zajmujące się recyklingiem: firma D.S.S. Recykling Sp. z o.o. Chruścina Opolska (szkło), firma Eko-Damex Sp. z o.o. w Głucholazach (plastik). W 2003 roku w ramach powyższej akcji zbierano również makulaturę oraz zużyte baterie.

Gmina Paczków jest gminą pilotażową w ramach programu PHARE-TWINNING określającego sposób wdrażania dorobku Unii Europejskiej na szczeblu lokalnym w dziedzinie gospodarki odpadami.

SKŁADOWISKO ODPADÓW KOMUNALNYCH W UJEŹDZCU

Odpady komunalne z gospodarstw domowych usuwane są na Składowisko Odpadów Komunalnych w Ujeźdźcu przez Zakład Usług Komunalnych i Mieszkaniowych Sp. z o.o. w Paczkowie, ul. Mickiewicza 3.

Składowisko to zostało oddane do eksploatacji w 1997 roku. Właścicielem jest gmina Paczków, zaś zarządzającym Zakład Usług Komunalnych i Mieszkaniowych Sp. z o.o. Wysypisko posiada dwie kwatery urządzone (trzecia natomiast przeznaczona jest do dalszego

wykorzystania), stawy odciekowe, drenaże i folie uszczelniające. Aktualnie (2003 rok) użytkowana jest druga kwatera, zapelniona w 35 %.

Wysypisko posiada uregulowany stan formalno-prawny w zakresie ochrony środowiska – został opracowany Przegląd Ekologiczny.

Od 1997 roku zgromadzono na terenie składowiska 28 tysięcy Mg odpadów przy planowanej pojemności całkowitej 80 tysięcy Mg. Ilość odpadów składowanych w kolejnych latach wynosiła:

- 1997 rok – 4410 t
- 1998 rok – 4900 t
- 2002 rok – 3224,6 Mg odpadów mieszanych (komunalne ze sprzątania ulic, gruz, żużel, popioły); 655,28 Mg osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków w Paczkowie; 60,82 Mg ze skratek.

Powierzchnia całkowita składowiska wynosi 5,4 ha. Na terenie składowiska wydzielone są miejsca do składowania opakowań z tektury, szkła, plastiku typu PET. Segregowane odpady są zabierane przez firmy recyklingowe.

Składowisko uszczelnione jest folią PE 6 mm, posiada drenaż odcieków oraz staw do ich gromadzenia oraz studnię odgazowującą. Wyposażone jest w brodzik oraz spychacz i środki transportu. Otoczone jest pasem zieleni.

Składowisko zgodnie z danymi w opracowanym Przeglądzie Ekologicznym nie wykazuje negatywnego oddziaływania na środowisko, jest objęte monitoringiem gazu wysypiskowego oraz wód odciekowych, powierzchniowych i podziemnych. Składowisko przewidziane jest do zamknięcia po 2014 roku po wyczerpaniu możliwości projektowej możliwości składowania wynoszącej 64 - 70 tysięcy Mg.

Odpady niebezpieczne pochodzą głównie z przemysłu i innej działalności gospodarczej oraz w niewielkim stopniu ze strumienia odpadów komunalnych pochodzących z gospodarstw domowych. Najczęściej występującymi odpadami niebezpiecznymi są:

Dolnośląski Instytut Technologiczny – ECO

103

Wrocław 2004

- lampy fluorescencyjne (światłówki),
- baterie i akumulatory (ołowiane i niklowo-kadmowe),
- zużyte oleje, smary, rozpuszczalniki, farby itp.,
- grupa odpadów medycznych (odpady mogące zagrażać powstaniem infekcji),
- przeterminowane chemikalia i leki.

Wszystkie podmioty gospodarcze będące potencjalnymi producentami odpadów niebezpiecznych powinny posiadać stosowne zezwolenia wydane przez Starostwo Powiatowe w Nysie. Określają one ściśle ilości odpadów poszczególnych rodzajów dopuszczalnych do wytworzenia w ciągu roku, sposób gospodarowania nimi oraz miejsce i sposób ich magazynowania. Zgodnie z udzielonymi zezwoleniami wytwarzający odpady niebezpieczne zobowiązany jest do ich ścisłego ewidencjonowania i gromadzenia w zabezpieczonych miejscach oraz powierzenia odbioru i transportu tych odpadów firmom posiadającym odpowiednie uprawnienia. Na terenie województwa opolskiego funkcjonuje jedno składowisko odpadów niebezpiecznych w Kędzierzynie-Koźlu.

- Monitoring gospodarowania tego typu odpadami prowadzony jest przez WIOŚ -

Odpady zawierające azbest

Usuwanie eternitu z pokryć dachowych w gospodarstwach indywidualnych odbywa się w sposób niekontrolowany. Czynności remontowe w zakresie napraw bądź usuwania materiałów zawierających azbest powinny być poprzedzone zgłoszeniem właściwemu terenowemu organowi nadzoru budowlanego i wykonywane wyłącznie przez podmioty posiadające odpowiednie zezwolenia na prowadzenie działalności, w wyniku której powstają odpady niebezpieczne (Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 14.08.1998 r. w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest). W *Wojewódzkim Programie Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego* przewidziane jest wybudowanie kwatery przeznaczonej na składowanie odpadów azbestowych na składowisku odpadów komunalnych w Ziemiłowicach (gmina Namysłów).

Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010 w odniesieniu do odpadów komunalnych zakłada, że stworzone zostaną

podstawy do nowoczesnego gospodarowania odpadami komunalnymi i niebezpiecznymi oraz zapewniony zostanie wzrost odzysku, a tym samym zmniejszenie ilości odpadów składowanych. Biorąc pod uwagę planowane limity redukcji odpadów kierowanych na składowiska, w tym również niebezpiecznych, przyjęto w *Planie Gospodarki Odpadami dla Powiatu Nyskiego* prowadzenie w skali powiatu wspólnej polityki gmin wobec odpadów komunalnych i niebezpiecznych. 18.06.2003 r. w siedzibie Starostwa Nyskiego wójtowie i burmistrzowie gmin Skoroszyce, Korfantów, Kamiennik, Pakosławice i Paczków podpisali porozumienie o współpracy w zakresie zadań dotyczących gospodarki odpadami. 25.07.2003 r. wójtowie i burmistrzowie powiatów Nyskiego, Brzeskiego i Prudnickiego wypowiedzieli się za utworzeniem Regionalnego Centrum Gospodarki Odpadami (RCGO) na terenie powiatu Nyskiego z uwzględnieniem składowiska w Domaszkowicach jako centralnego punktu systemu gospodarki odpadami.

Powyższe działania prowadzą do powstania Związku Gmin, który mógłby skuteczniej realizować obowiązki samorządów lokalnych w zakresie gospodarki odpadami wynikające z dostosowania prawa polskiego w dziedzinie gospodarki odpadami do dyrektyw Unii Europejskiej. Podstawowym celem Związku w zakresie zagospodarowania odpadów będzie ograniczenie do minimum ich negatywnego oddziaływania na środowisko oraz maksymalny wzrost ich gospodarczego wykorzystania.

12.3 Działania rekomendowane w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – Zagospodarowanie odpadów.

Gospodarowanie odpadami na terenie gminy powinno odbywać się w odniesieniu do standardów unijnych ustalonych w ok. 30 aktach prawnych z kluczową *Dyrektywą Rady 75/439/EWG*. Standardy te zostały przeniesione do prawa polskiego i zapisane w *Ustawie o odpadach* oraz *Prawo ochrony środowiska* uchwalonych w 2001 r. (wraz z *Ustawą o wprowadzeniu Ustawy Prawo ochrony środowiska, Ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw*). Dla osiągnięcia celów polityki ekologicznej państwa oraz zapobiegania powstawaniu odpadów, ograniczenia ich ilości i negatywnego oddziaływania na środowisko (w tym również zapewnienia odpowiedniego odzysku lub unieszkodliwiania) wymienione przepisy wprowadziły obowiązek gospodarowania wg stosownego planu. Zgodnie z Ustawą gminny plan gospodarki odpadami powinien obejmować wszystkie rodzaje odpadów powstających oraz przywożonych na teren gminy, a zwłaszcza: odpady komunalne (z

uwzględnieniem odpadów biodegradowalnych), opakowaniowe, budowlane, wraki samochodowe, opony, odpady niebezpieczne (w tym medyczne, weterynaryjne, oleje, baterie i akumulatory itp.).

Zgodnie z procedurą gminny plan ma być uchwalony w celu realizacji zaleceń dokumentu wyższego rzędu, jakim jest powiatowy plan gospodarowania odpadami.

W świetle powyższego w gminnym programie ochrony środowiska w zakresie gospodarki odpadami rekomendowane jest sporządzenie gminnego planu gospodarki odpadami w oparciu o założenia Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Nyskiego.

XIII. Nadzwyczajne Zagrożenia Środowiska (NZŚ), w tym ochrona przeciwpowodziowa.

13.1 Nadzwyczajne Zagrożenia Środowiska.

Na terenie województwa opolskiego służby ochrony przeciwpożarowej i Inspekcja Ochrony Środowiska dokonały kwalifikacji zakładów produkcyjnych ze względu na stopień zagrożeń awariami przemysłowymi. **Na obszarze gminy Paczków nie występują zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii.**

Poza zakładami przemysłowymi mogą wystąpić poważne awarie obejmujące zdarzenia o charakterze nadzwyczajnym: emisje, pożar, eksplozje powstające w wyniku awarii przemysłowych i transportowych z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych prowadzące do natychmiastowego zagrożenia zdrowia lub życia ludzi, zagrożenia środowiska, ewentualnie powstania takiego zagrożenia. Jednym z głównych celów polityki ekologicznej państwa jest eliminowanie lub zmniejszenie skutków dla środowiska z tytułu poważnej awarii, a także doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia poważnej awarii. Źródłem zagrożeń środowiskowych jest również załadunek i rozładunek materiałów niebezpiecznych, w szczególności zaś ich transport po drogach publicznych przy wykorzystaniu specjalistycznego sprzętu jezdnego. Z uwagi na

konfliktowość przewożonych ładunków trasy przewozów prowadzone winny być przy zachowaniu maksymalnego bezpieczeństwa dla mieszkańców i środowiska.

W latach 1998 – 2003 na terenie gminy Paczków nie odnotowano zdarzeń o znamionach nadzwyczajnego zagrożenia środowiska.

13.2 Ochrona przeciwpowodziowa.

Na obszarze gminy Paczków występuje zagrożenie powodziowe. Zagrożenie występuje w zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej:

- w Paczkowie – rzeka Nysa Kłodzka,
- we wsi Gościce i Unikowice.

Zagrożenia lokalne bez konieczności ewakuacji ludności mogą wystąpić wzdłuż rzek: Raczyzna, Świdna, Czerwona Woda i Kamienna.

W oparciu o artykuł 28 i 33 Ustawy z dnia 18.04.2002 r. o stanie klęsk żywiołowych (Dz. U. Nr 62.02.558) został opracowany plan operacyjny ochrony przed powodzią gminy Paczków. Plan ten, zawierający procedury, schematy, wykazy, stanowi jedno z podstawowych narzędzi burmistrza i Gminnego Zespołu Przeciwpowodziowego do działań

ratowniczych na wypadek zdarzeń mogących wywołać sytuację kryzysową podczas działań podejmowanych w przypadku powodzi. Plan został wprowadzony Zarządzeniem nr 23/2003 Burmistrza gminy Paczków 15.05.2003 r.

13.3 Działania rekomendowane w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – Nadzwyczajne zagrożenia środowiska.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady postępowania na wypadek wystąpienia poważnych awarii jest *Ustawa Prawo ochrony środowiska* określająca ogólne regulacje w zakresie postępowania na wypadek poważnych awarii, instrumenty służące przeciwdziałaniu poważnym awariom przemysłowym, obowiązki prowadzącego zakład i organów administracji, w tym również w kontekście transgranicznym. Zdarzenia zaliczane do klęsk żywiołowych są przedmiotem uregulowań prawnych *Ustawy o klęskach żywiołowych*. Wszystkie przedsięwzięcia w zakresie poważnych awarii ukierunkowane są na działania profilaktyczne w celu nie dopuszczenia do awarii, bądź ograniczenia jej skutków, a także na działania ratownicze w przypadku zaistnienia awarii oraz na likwidację jej skutków jej wpływu na środowisko.

Zadania związane z ochroną przeciwpowodziową reguluje *Ustawa Prawo wodne* z 18.07.2001 r. Na jej podstawie na obszarze gminy Paczków bezpośrednią ochroną przed powodzią zajmuje się powołany przez Burmistrza Gminny Zespół Przeciwpowodziowy. Ochronę przeciwpowodziową na obszarze gminy stanowią wielozadaniowe zbiorniki wodne - Nysa, Otmuchów, Kozielno oraz system obwałowań przeciwpowodziowych.

W gminnym programie ochrony środowiska rekomendowane są:

- *sporządzenie przez gminę raportu o możliwościach wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska,*
- *edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska,*
- *utrzymanie i rozbudowa systemu monitoringu przeciwpowodziowego,*
- *utrzymanie w należyтым stanie technicznych istniejących zabezpieczeń przeciwpowodziowych.*

Rekomendowane działania są zbieżne z priorytetowymi kierunkami działań określonymi w *Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nyskiego*:

Cel 4 – Ochrona przez Nadzwyczajnymi Zagrożeniami Środowiska, w tym ochrona przeciwpowodziowa:

- stworzenie systemu wczesnego ostrzegania przed NZŚ, w tym przede wszystkim przed powodzią,
- zabezpieczenie i rozbudowa systemu melioracyjnego – uruchomienie programu systematycznego odtwarzania i czyszczenia rowów melioracyjnych,
- zinwentaryzowanie i modernizacja rowów odprowadzających wody opadowe z sołectw,
- zabezpieczenie należytego funkcjonowania istniejących zbiorników przeciwpowodziowych,
- odtwarzanie wałów zniszczonych przez powódź, umacnianie, naprawa i utrzymanie w należytym stanie technicznym wałów przeciwpowodziowych,
- wdrożenie programów zwiększenia retencji zlewni Nysy Kłodzkiej oraz renaturalizacja układów hydrologicznych,
- ochrona obszarów wodno-błotnych, zalesianie wododziałów,
- zapobieganie lokalizacji zabudowy na terenach zalewowych,
- określenie optymalnych tras przewozu towarów niebezpiecznych.

Zrealizowanie działań rekomendowanych w *Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków* pozwoli na:

- rozpoznanie przez samorząd gminny poziomu zagrożenia spowodowanego funkcjonowaniem podmiotów będących potencjalnym źródłem awarii, łącznie z ryzykiem transportu materiałów niebezpiecznych,
- minimalizację strat spowodowanych zalewami powodziowymi.

XIV. Informacja o środowisku i edukacja ekologiczna.

Edukację ekologiczną ukierunkowaną na ochronę środowiska i kształtowanie proekologiczne wzorców konsumpcyjnych w gospodarstwach domowych prowadzona jest w gminie przez:

- Inspektora ds. Ochrony Środowiska, będącego etatowym pracownikiem Wydziału Gospodarki Komunalnej, Rolnictwa, Działu gospodarki Gruntami i Ochrony Środowiska Urzędu Miasta i Gminy,
- Inspektora ds. Rolnictwa, będącego przedstawicielem Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Łosiu (dofinansowania unijne, odszkodowania za klęski żywiołowe, wszelkie sprawy związane z rolnictwem),
- organizacje pozarządowe – Polski Związek Wędkarski, Ochotniczą Straż Pożarną, Koło Łowieckie „Jarząbek”, Koło Gospodyń Wiejskich, Towarzystwo Przyjaciół Paczkowa, Ośrodek Kultury i Rekreacji w Paczkowie, Szkolne Koło Przyjaciół Przyrody „pro – Natura” przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Paczkowie.

Edukacja prowadzona jest zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych w różnych formach, które obejmują:

1. Upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy na temat:

- stanu środowiska,
- źródeł zanieczyszczeń wód, gleb i powietrza,
- sposobów ochrony przyrody,
- przyczyn i skutków zanieczyszczeń środowiska,
- bioindykatorów stanu środowiska naturalnego,
- funkcji lasów, ich stanu oraz przyczyn degradacji,
- przyczyn i skutków zanieczyszczenia środowiska w aspekcie jakości żywności,
- stanu lokalnej flory i fauny (np. akcja „Bocian” w ramach Fundacji Pro Natura, pozwalająca określić liczbę, stan, położenie i zasiedlenie gniazd bocianich na obszarze gminy);

W ramach edukacji dotyczącej ochrony środowiska organizowane są m.in.:

- Turniej Wiedzy Ekologicznej w dwóch kategoriach: szkoły podstawowe (5 - 6 klasa) „Żyjmy z przyrodą w zgodzie” oraz gimnazja – „Ziemia jest naszym domem”,
 - konkurs plastyczny na plakat o tematyce ekologicznej „Ziemia i jej zagrożenia”.
2. Aktywne uczestnictwo dzieci w wieku przedszkolnym oraz młodzieży szkolnej w corocznej (od 11 lat) „Akcji Sprzątania Świata”, która, poza wymiernym efektem estetycznym, podnosi wrażliwość na zaśmiecanie, wnosi wiedzę na temat gospodarki odpadami, miejsc i sposobu ich składowania oraz potrzebę i możliwości ich recyklingu.
3. Organizację przez placówki oświatowe obchodów „Dni Ziemi”.
4. Organizację i koordynację zbiórki surowców wtórnych (makulatura, szkło, butelki PET, baterie) wraz z uświadamianiem potrzeby ich segregacji i selektywnej zbiórki.
5. Corocznie organizowane imprezy kulturalne:
- Dni Paczkowa – dwudniowy blok imprez kulturalnych i sportowych dla mieszkańców Paczkowa i okolicznych miejscowości obejmujący koncerty, wystawy, jarmark i turnieje sportowe,
 - Lato w Mieście – imprezy rekreacyjno – sportowe z wakacyjnymi zawodami wędkarskimi,
 - Dożynki Gminne,
 - Unia bez Tajemnic – turniej wiedzy o Unii Europejskiej dla młodzieży gimnazjum,
 - Przyjaźń bez granic – prezentacje muzyczne w ramach współpracy kulturalnej Ośrodków Kultury Paczkowa i Jawornika,
 - Anturium – wystawa kompozycji kwiatowych,
 - Paczków w malarstwie,

- Wystawa gołębi pocztowych.

6. Coroczne konkursy:

- na najładniejszy balkon, okno – „Ukwiecamy nasze miasto”,
- na najładniejszy ogródek przydomowy,

7. Umieszczenie informacji o Unii Europejskiej i możliwościach korzystania z unijnych funduszy w biuletynie informacyjnym wydanym przez Gminne Centrum Informacyjne.

14.1 Działania rekomendowane w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków – Informacja o środowisku i edukacja ekologiczna.

Polityka ekologiczna państwa nakłada obowiązek udostępnienia każdemu obywatelowi informacji o środowisku i jego ochronie. Zakłada również skuteczną realizację szeroko podejmowanych zadań edukacyjnych w zakresie ochrony jego walorów. Powinno temu sprzyjać właściwe wykonywanie przez organy władzy i administracji publicznej nałożonych na nie obowiązków w zakresie – **zapewnienia udziału społeczeństwa** w

procedurze ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, planów i programów wynikających z uchwalonej w 2001 r. *Ustawy Prawo ochrony środowiska*. Dotyczy to m.in. projektów programu ochrony środowiska i programu gospodarowania odpadami.

W świetle powyższego w zakresie dostępu do informacji, edukacji ekologicznej i udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska rekomendowane jest zrealizowanie następujących działań:

- *stworzenie systemu gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku naturalnym i działaniu na rzecz jego ochrony,*
- *publikacja i szeroka dystrybucja Gminnego Programu Ochrony Środowiska i Gminnego Programu Gospodarki Odpadami,*
- *bieżące szkolenie pracowników Urzędu Gminy i jednostek współpracujących w zakresie realizacji zadań z ochrony środowiska, w tym możliwości pozyskania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,*
- *zaplanowanie potrzeb kadrowych w gminie związanych z wdrożeniem Gminnego Programu Ochrony Środowiska i Gminnego Programu Gospodarki Odpadami,*
- *opracowanie planu współpracy z przedstawicielami lokalnego biznesu na rzecz zachowania równowagi w rozwoju gminy,*
- *podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez edukację ekologiczną dzieci, młodzieży i dorosłych,*
- *promowanie walorów przyrodniczych i kulturowych gminy.*

Rekomendowane działania są zbieżne z priorytetowymi kierunkami działań określonymi w *Programie Ochrony Środowiska Powiatu Nyskiego*:

Cel 9 – Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i promocja walorów przyrodniczych powiatu:

- rozszerzenie zakresu informacji o stanie środowiska i działaniach proekologicznych na stronach internetowych organów administracji,
- promocja walorów rekreacyjno-przyrodniczych gminy (tym samym powiatu),
- promocja naturalnych walorów wsi, w tym promowanie gospodarstw produkujących zdrową żywność,

- tworzenie i utrzymanie systemu szlaków rowerowych, wodnych, pieszych, prezentujących najcenniejsze obszary przyrodnicze i kulturowe gminy (tym samym powiatu),
- rozwój sieci ścieżek dydaktycznych oraz muzeów i izb przyrodniczych wraz z ośrodkami edukacji ekologicznej,
- powierzenie wyznaczonych w gminie ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych, obiektów przyrodniczych prawem chronionych (lub proponowanych do ochrony) opiece uczniów szkół ponadpodstawowych,
- opracowanie i wydanie folderów, broszur o treści ekologicznej,
- upowszechnienie informacji w zakresie możliwości oszczędzania wody, segregacji odpadów itp. na terenie całej gminy (tym samym powiatu),
- podnoszenie proekologicznej świadomości poprzez odczyty, szkolenia, ulotki itp., konkursy, pisma ekologiczne, seminaria dla posiadaczy małych gospodarstw (5 – 10 ha) na temat produkcji zdrowej żywności (w kooperacji z dużymi producentami żywności).

- **Wszystkie wymienione działania mają charakter pozainwestycyjny –**

Realizacja wymienionych działań pozwoli na:

- zapoznanie mieszkańców ze stanem środowiska na terenie własnej gminy,
- upowszechnienie wiedzy dotyczącej realizacji zasad zrównoważonego rozwoju w gminie,
- przygotowanie potencjału kadrowego i technicznego do realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska,
- przeprowadzenie działań ekologicznych przy coraz większym udziale społeczności lokalnej, reprezentowanej przez przedstawicieli wszystkich, właściwych ze względu na zasięg swojej działalności, instytucji związanych z ochroną środowiska i zagospodarowaniem przestrzennym, przedsiębiorstw oddziałujących na środowisko oraz społeczeństwa – organów samorządu terytorialnego, szkół, organizacji ekologicznych,

- rozwój funkcji turystycznej gminy poprzez zwiększenie oferty rekreacyjno-turystycznej regionu, dzięki działalności promującej walory środowiskowo-kulturowe gminy.

Zadaniem gminy jest przygotowanie ofert inwestycyjnych pod odpowiednie segmenty rynku, w których pokazywanie walorów czystego środowiska będzie jednym z elementów zaplanowanej strategii promocji swojego regionu.

XV. Współpraca przygraniczna na rzecz ochrony środowiska.

W Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Nyskiego wyznaczono priorytetowe kierunki działań dla samorządów gminnych w zakresie współpracy przygranicznej. Mają być one realizowane na szczeblu gminnym i częściowo lub całkowicie finansowane przez gminy.

Zadania te polegają na:

- określeniu zasad współpracy przy planowaniu i wykorzystywaniu turystycznym obszaru pogranicza w ramach Euroregionu PRADZIAD,
- sporządzeniu planów i tworzeniu wspólnych z Republiką Czeską transgranicznych obszarów chronionych włączonych do systemu przyrodniczego kraju, integrującego elementy europejskich systemów przyrodniczych NATURA 2000 i ECONET PL – ochrona całego pasma Gór Opawskich i ochrona transgranicznych dolin rzecznych,
- współpracy przy porządkowaniu gospodarki wodno-ściekowej,
- wprowadzaniu internetowego systemu informacji o zagrożeniach środowiska,
- opracowaniu analiz możliwości wystąpienia powodzi i podtopień – współpraca przy tworzeniu instrukcji działania zbiorników retencyjnych na terenie Czech w obszarze zlewni cieków wpływających do Polski,
- promocji strefy nadgranicznej i ustalenie tras tranzytowych obejmujących tereny Polski i Czech,
- poprawie infrastruktury przygranicza,
- wytyczeniu i oznakowaniu (wraz z mapami) ścieżek rowerowych na terenie Euroregionu,
- rozszerzeniu sieci punktów informacji turystycznej,
- rozwoju serwisu internetowego Euroregionu.

W gminie Paczków w ramach współpracy przygranicznej funkcjonują obecnie:

Przejścia graniczne:

- Paczków – Bily Potok – przejście krajowe, drogowe i osobowo-towarowe,
- Bernartice – Dziewiętlice – przejście lokalne, piesze i turystyczne.

Trasy turystyczne:

- rowerowe – Cyklostrada L-J-O,
- trasy bez oznaczeń – wzdłuż granicy polsko-czeskiej,
- po Przedgórzu Rychlebskich Hor,

Imprezy kulturalne – np. w ramach współpracy Ośrodków Kultury Paczkowa i Jawornika:

- „Przyjaźń bez granic”.

W odniesieniu do wytyczonych celów w Programie Ochrony Środowiska Powiatu Nyskiego, w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków rekomendowane są:

- *współpraca przy porządkowaniu gospodarki wodno-ściekowej w celu ochrony cieków transgranicznych przed zanieczyszczeniami,*
- *współpraca w zakresie ochrony różnorodności biologicznej strefy przygranicza,*
- *ustalenie nowych przejść lokalnych dla ruchu turystycznego i współpraca w rozwijaniu turystyki w strefie pogranicza, np. otwarcie nowego lokalnego przejścia turystycznego Gościce – Horní Hostice (wg „Studium rozwoju koordynacyjnego pogranicza polsko-czeskiego”).*

Powyższe działania pozwolą na:

- *ochronę cieków wpływających na teren Polski przed niekontrolowanymi zanieczyszczeniami,*
- *rozwój turystyki w strefie nadgranicznej.*

XVI. Uwarunkowania finansowe dla realizacji Programu ochrony środowiska dla gminy Paczków.

16.1 Ważniejsze dane dotyczące budżetu gminy w latach 2001 - 2003⁵.

Dochody

Gmina Paczków wśród gmin miejsko – wiejskich województwa opolskiego należy do grona gmin o średnich dochodach budżetowych (na 31 gmin zajmuje 21 miejsce – GUS 2002). Dochody własne (podatki, opłaty lokalne, dochody z majątku gminy) stanowią mniej niż 50 % łącznych dochodów gminy. W latach 2001 – 2003 dochody kształtowały się na poziomie przedstawionym w tabeli nr 23.

TABELA NR 23. DOCHODY OGÓŁEM A DOCHODY Z BUDŻETU GMINY.

ROK	DOCHODY OGÓŁEM (tys. zł)	DOCHODY WŁASNE (tys. zł)	UDZIAŁ (%)
2001	15696	7625	48,57
2002	18263	7767	42,52
2003	17799	7388	41,5

Największy udział (stale rosnący) w dochodach gminy stanowiły subwencje (51 – 58 %). W strukturze dochodów własnych największy udział miały opłaty lokalne (43 – 48 %), podatki od nieruchomości (33 – 30 %), oraz podatki od osób fizycznych (22 – 21 %). udział poszczególnych składników w dochodach budżetu gminy w latach 2001 – 2003 przedstawia tabela nr 24.

⁵ Opracowane w oparciu o dane gminy.

**TABELA NR 24. UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH SKŁADNIKÓW W DOCHODACH
BUDŻETU GMINY W LATACH 2001-2003⁶.**

Rok	Ogółem	Dochody własne					Dotacje celowe	Subwencje	Pozostałe dochody
		Razem	Podatki						
			od osób prawnych	od osób fizycznych	od nieruchomości	Opłaty lokalne			
2001	15 696	7 625	69	1 687	2 549	3 320	1 218	6 036	817
2002	18 263	7 767	81	1 659	2 400	3 627	1 447	7 946	1 103
2003	17 799	7 388	53	1 583	2 215	3 537	1 291	7 974	1 145

Wydatki z budżetu gminy

1. Wydatki w poszczególnych działach w latach 2001 – 2003.

Poziom wydatków poszczególnych działań w latach 2001 – 2003 przedstawia tabela nr 25.

**TABELA 25. WYDATKI BUDŻETOWE W POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁACH (W %) W
LATACH 2001 – 2003.**

	2001		2002		2003	
	w tys. zł	%	w tys. zł	%	w tys. zł	%
Kultura fizyczna, Sport, Turystyka	205	1,25	215	1,38	354	1,93
Kultura	720	4,39	811	5,20	917	4,99
Gospodarka komunalna, Ochrona Środowiska, Transport	2 923	18,05	742	4,76	1 094	5,96
Ochrona Zdrowia i Opieka Społeczna	4 248	25,88	4 727	30,33	4 662	25,38
Oświata i Wychowanie	5 613	34,20	5 726	36,74	6 411	34,90
Administracja Publiczna i Bezpieczeństwo	1936	11,79	2093	13,43	2224	12,11
Gospodarka Mieszkaniowa	236	1,44	798	5,12	2 247	12,23
Rolnictwo i Leśnictwo	164	1,00	166	1,06	60	0,33
Pozostałe	369	2,25	3,09	1,98	400	2,18
RAZEM	16 414	100	15 587	100	18 369	100

⁶ Dane własne gminy.

Z powyższej analizy wynika, że:

- główną pozycję w realizacji budżetu gminy stanowią: oświata i wychowanie (34 – 36 %) oraz ochrona zdrowia i opieka społeczna (25 – 30 %), łącznie wydatki na realizację zadań w tych działach pochłaniają od 59 % do 66 % całego budżetu gminy,
- wydatki na gospodarkę komunalną, ochronę środowiska i transport wyraźnie spadły z 18,05 % w 2001 r. do 4,7 – 5,6 % w latach 2002 – 2003,
- najniższy udział w podziale funduszy gminy miały rolnictwo i leśnictwo – od 1 (2001 r.) do 0,33 % (2003 r.),
- działem, dla którego wzrastał udział procentowy w wydatkach gminy jest gospodarka mieszkaniowa – z 1,44 % (2001 r.) do 12,23 % (2003 r.).

Poziom wydatków z budżetu gminy dla poszczególnych działów gospodarki związany był i jest z planowanymi inwestycjami np.:

- w roku 2001 wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska wynosiły 18,05 %, w tym udział inwestycji stanowił 82,95 %: budowa kolektora sanitarnego na ul. Daszyńskiego, nowe pompy do SUW, wodociąg w miejscowości Wilamowa,
- w roku 2003 wydatki na gospodarkę mieszkaniową wynosiły 12,3 %, w tym inwestycje stanowiły 78,24 %,
- w roku 2004 planuje się inwestycję dla działu kultury i sportu w wysokości 2 mln złotych – budowa hali sportowej.

Strukturę wydatków inwestycyjnych wg działów w latach 2001 – 2003 przedstawiają tabele nr 26 i 27.

**TABELA NR 26. STRUKTURA WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH WEDŁUG DZIAŁÓW
W LATACH 2001 – 2003 (W %).**

	2001	2002	2003
Kultura fizyczna, Sport, Turystyka	-	-	1,80
Kultura	-	-	-
Gospodarka komunalna, Ochrona Środowiska, Transport	82,95	13,44	13,40
Ochrona Zdrowia i Opieka Społeczna	0,19	5,94	0,21
Oświata i Wychowanie	0,35	3,62	0,21
Administracja Publiczna i Bezpieczeństwo	-	2,24	2,36
Gospodarka Mieszkaniowa	7,87	64,94	78,24
Rolnictwo i Leśnictwo	5,14	9,82	-
Pozostałe	3,5	-	3,78
RAZEM	100	100	100

**TABELA NR 27. POZIOM WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH I ICH UDZIAŁ W
WYDATKACH BUDŻETU GMINY.**

Rok	Wydatki inwestycyjne (zł)	Udział inwestycji w wydatkach budżetowych (%)
2001	2 566	15,63
2002	1 161	7,45
2003	2 335	12,71

Struktura wydatków inwestycyjnych w gminie jest zmienna. Z powyższych tabel wyraźnie wynika, że znaczne kwoty z budżetu są ukierunkowane i przeznaczone w danym roku na większe inwestycje, które poprzez istotne dofinansowanie można szybciej zrealizować.

2. **Plany inwestycyjne w roku 2004** w zakresie ochrony środowiska, gospodarki komunalnej, transportu i usług przeznaczone do realizacji w Wydziale Gospodarki Komunalnej i Rolnej Urzędu Miejskiego:

- transport i łączność – 122 000 zł – budowa dróg w Paczkowie, 58 000 zł – modernizacja dróg na terenie gminy,
- gospodarka mieszkaniowa – 100 000 zł – modernizacja ogrzewania w Gimnazjum,
- działalność usługowa – 19 520 zł - plan zagospodarowania przestrzennego, 15 585 zł – cmentarz Wilamowa, 100 000 zł – budowa targowiska miejskiego,
- gospodarka komunalna i ochrona środowiska – 110 000 zł – kanalizacja w mieście,
- kultura fizyczna i sport – 2 mln zł – budowa hali sportowej.

W 2004 r. zaplanowano inwestycje na łączną kwotę 2 525 105 zł. W tym największy udział mają koszty związane z budową hali sportowej – koszty te nie zostały ujęte w Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków na lata 2004 – 2005, gdyż inwestycja ta nie jest bezpośrednio związana z zagrożeniami ochrony środowiska.

Środki finansowe przeznaczone na realizację powyższych inwestycji w całości zabezpieczono w budżecie gminy.

16.2 Polityka inwestycyjna gminy i możliwości realizacji.

W projekcie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego władze gminy Paczków założyły realizację inwestycji na lata 2004 – 2010, których łączne koszty będą wynosiły ok. 61 mln zł, w tym ok. 19 mln 700 tys. przewidziano na udział finansowy z budżetu gminy. Pozostałe fundusze muszą zostać pozyskane z innych źródeł.

Na lata 2004 – 2010 zaplanowano następujące inwestycje:

1. Budowa hali sportowej.
2. Modernizacja i rozbudowa miejskiej sieci kanalizacyjnej
 - a) Osiedle Górka oraz ul. Kościuszki i ul. Wesoła
 - b) ul. Staszica

oraz przygotowanie planu ochrony oczyszczalni ścieków przed nadmiernymi obciążeniami hydraulicznymi (uporządkowanie rozdziału kanalizacji sanitarnej i deszczowej).

3. Budowa 5-ciu separatorów.
4. Skanalizowanie wsi w gminie, budowa wiejskich oczyszczalni ścieków.
5. Modernizacja i remont cząstkowy dróg gminnych.
6. Zbrojenie terenów rekreacyjnych przy Jeziorze Paczkowskim.
7. Likwidacja niskiej emisji – ochrona powietrza w mieście.
8. Renowacja, konserwacja i ekspozycja świetlna zabytkowych zabudowań w mieście (w tym: stopniowa wymiana pokryć dachowych, stopniowe malowanie elewacji, renowacja baszt i murów obronnych, oświetlenie wieży kościelnej i baszt oraz remont generalny Ratusza).
9. Cmentarze w Wilamowej i Paczkowie.
10. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Paczkowie.
11. Plan zagospodarowania przestrzennego.
12. Selektywna zbiórka odpadów.

Zadanie (j/w)	Planowany koszt dokumentacji	Planowany koszt inwestycji (całość)	Koszt inwestycji (w tys. zł) - etapy						
			2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1.	jest	5 202 170,50	2 328,9	2 873,2	-	-	-	-	-
2 a	jest	4 079 365	-	-	800,3	1 079,0	2 200,0	-	-
2 b	50 000	4 000 000	50,0	450,0	2 000,0	1 550,0	-	-	-
3	20 000	500 000	-	-	-	-	20,0	100,0	200,0
4	300 000	30 000 000	-	-	-	-	-	100,0	1 000,0
5	100 000	1 900 000	70,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	-
6	80 000	4 000 000	-	-	-	80,0	500,0	2 500,0	1 000,0
7	100 000	1 900 000	-	-	-	50,0	50,0	50,0	50,0
8	30 000	5 000 000	-	40,0	30,0	30,0	40,0	-	60,0
9	20 000	115 580	15,58	10,0	25,0	-	-	-	-
10		4 000 000	-	-	-	-	-	-	-
11		-	19,5	19,5	-	-	-	-	-
12		100 000	-	-	15,0	25,0	20,0	20,0	20,0

Poza budową hali sportowej (lata 2004 – 2005) i remontem cząstkowym dróg gminnych (lata 2004 – 2009) pozostałe inwestycje związane są z ochroną środowiska w jej najszerszym pojęciu i ujęte w *Programie ochrony środowiska dla gminy Paczków*.

Plan wydatków inwestycyjnych i pozainwestycyjnych potrzebnych do realizacji zadań *Programu ochrony środowiska dla gminy Paczków* przedstawia tabela nr 28.

**TABELA NR 28. PLAN WYDATKÓW ZWIĄZANYCH Z REALIZACJĄ PROGRAMU
OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY PACZKÓW.**

LATA	Wydatki inwestycyjne	Wydatki pozainwestycyjne
2004 - 2005	149 000	102 000
2006 - 2010	16 645 580	-
2006 - 2008	-	19 000
po roku 2010	32 900 000	-

Planowany koszt inwestycji na lata 2004 – 2010 wynosi 16 794 580 zł. Wartość ta jest mniejsza od założeń wydatków budżetowych (19 700 000 zł) zaplanowanych w projekcie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego. Zakładając, że część funduszy można pozyskać w ramach funduszy strukturalnych i innych finansowych dotacji gmina pod względem finansowym jest przygotowana do realizacji założonych celów inwestycyjnych.

Koszty realizacji zadań w POŚ obejmujące działania nieinwestycyjne obejmują w latach 2004 – 2010 sumę ok. 120 000 zł. Do ich realizacji poza budżetem gminy można wykorzystać możliwości następujących funduszy:

- budżety Wojewody i Powiatu,
- budżety pozarządowych organizacji ekologicznych,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Fundusz Leśny,
- Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych.

Najkosztowniejsze inwestycje, których realizacja przekracza możliwości finansowe gminy to:

- całkowite skanalizowania gminy – 30 mln zł,
- gazyfikacja gminy – kosztów nie objęto w planach do roku 2010.

Na realizację tych zamierzeń niezbędne jest pozyskanie Funduszu Spójności i funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Pełny wykaz funduszy, z których może korzystać gmina miejsko – wiejska, jaką jest Paczków w zakresie ochrony środowiska i rozwoju regionalnego przedstawiono w Rozdziale XX.

PROGRAM DZIAŁAŃ

Ekologiczna koncepcja ochrony przyrody w planach zagospodarowania przestrzennego i w działalności urzędniczej

Nowoczesna ekologiczna koncepcja ochrony przyrody opiera się na dwóch podstawowych kryteriach:

1. Wg stosunku człowieka do życia przyrody nieożywionej:

- podmiotowy sposób traktowania przyrody,
- centrum uwagi stanowi równowaga ekologiczna,
- makroskala rozwiązań przestrzennych,
- równorzędność układów przyrodniczych i układów społeczno-gospodarczych,
- pożądanym stanem przyrody jest dynamiczny stan równowagi środowiska przyrodniczego: klimaks lub zbliżony do klimaksu,
- zmiany w stanie przyrody nie powinny naruszać równowagi ekologicznej.

2. Wg stosunku do potrzeb społeczno-gospodarczych a ochrony środowiska przyrodniczego:

- preferencja w zakresie potrzeb, których realizacja nie zakłóca równowagi przyrodniczej,
- planowe zaspakajanie potrzeb na podstawie racjonalności społecznej na obszarach dominacji człowieka oraz na zasadzie pełnego podporządkowania prawom przyrody na pozostałych obszarach,
- pozyskiwanie zasobów i udostępnianie walorów na zasadzie utrzymania równowagi w systemach ekologicznych, łącznie z harmonijnym rozwojem społeczno-gospodarczym,
- przetwarzanie zasobów i użytkowanie walorów wg reguły: najdłuższego utrzymania zasobów w obiegu gospodarczym (dążenie do pełnej recykulacji), a także użytkowanie walorów tylko w granicach odporności środowiska,
- odprowadzanie zużytych zasobów tylko wówczas, gdy nie ma technicznych możliwości ich utrzymania w obiegu gospodarczym,
- rekultywacja zdegradowanych walorów powinna prowadzić do odnowienia stanów równowagi, gdy tylko istnieje możliwość techniczna.

Na obszarach gmin wiejskich (również miejsko-wiejskich) działalność urzędniczo-rolnicza musi uwzględniać zasady kształtowania krajobrazu i ogólne prawa przyrody. Zabiegi urzędniczo-rolnicze wywołują wiele zmian w środowisku, np.:

c) scalanie gruntów powoduje zmiany:

- w przebiegu, długości i liczbie miedz,
- w wielkości oraz kształcie pól i działek,

d) melioracje wodne wprowadzają:

- zmiany w składzie szaty roślinnej i gatunków zwierząt,
- do środowiska sztuczne cieki,
- zmiany poszczególnych składników bilansu wodnego danego terenu,

e) w fitomelioracji:

- na wprowadzeniu określonych gatunków roślin do środowiska (drzew i krzewów),
- w zmianie warunków wodnych i mikroklimatycznych,
- w zmianie w składzie gatunków fauny,

f) transformacja użytków powoduje zmiany:

- w przestrzennym rozmieszczeniu poszczególnych użytków,
- w miernikach wodnych,
- w składzie roślinności naturalnej i uprawianej przez człowieka.

Ze względu na to realizacja powyższych zabiegów powinna być poprzedzona planem kształtowania krajobrazu i przestrzeni wiejskiej.

W krajobrazach zmienionych działalnością człowieka niezbędne jest prowadzenie zabiegów mających na celu zachowanie, odtworzenie lub kształtowanie biologicznych lub estetycznych właściwości krajobrazu.

W zakres uprawy krajobrazu wchodzi:

1. **Ochrona krajobrazu** – działalność o charakterze konserwatorskim – świadome oddziaływanie na krajobraz zmierzające do zachowania możliwie niezmienionych

naturalnych składników krajobrazu i utrzymanie ich w układzie, w którym każdy z tych składników uczestniczy w możliwie optymalnym stopniu w zapewnieniu równowagi biologicznej.

2. **Pielęgnowanie krajobrazu** – działalność polegająca na utrwaleniu jego cech naturalnych i zapobieganiu ich niszczenia – przedmiotem zabiegów pielęgnacyjnych są m.in.:

- przywrócenie lasom naturalnego składu gatunkowego drzew,
- przywrócenie łąkom naturalnego składu traw i ziół,
- zagadnienia oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych,
- zabezpieczenie gleb przed erozją,
- zapobieganie stepowieniu itp.

Pielęgnacja krajobrazu ma charakter ochronny, zapobiega, bowiem przekształceniu się krajobrazu kulturowego harmonijnego w krajobraz zdewastowany.

3. **Kształtowanie krajobrazu (architektura krajobrazu)** – dotyczy obszarów objętych intensywną gospodarką człowieka i polega na celowym działaniu w kierunku przywrócenia naruszonej równowagi biologicznej, a także obszarów, które będą podlegały intensywnemu zainwestowaniu.

Architektura krajobrazu ma na celu odtworzenie tych naturalnych składników krajobrazu zdewastowanego, które uległy zniszczeniu oraz harmonijne włączenie gospodarki człowieka w gospodarkę przyrody. Jest więc najważniejszym i najtrudniejszym zadaniem uprawy krajobrazu.

Na terenach wiejskich architekturą krajobrazu zajmuje się planowanie przestrzenne (zgodnie z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego) oraz urządzeniorolne. Na obszarach wiejskich oba te rodzaje planowań mają do czynienia z **krajobrazem otwartym**, który to termin używany jest do określenia rozległego widoku obszarów niezabudowanych, zielonych itp. Jak w każdym krajobrazie, tak i w **krajobrazie otwartym** występują elementy naturalne i antropogeniczne. Do najbardziej charakterystycznych elementów przyrodniczych krajobrazu otwartego zalicza się:

- rzeźbę terenu,

- wody powierzchniowe,
- szatę roślinną.

Natomiast do sztucznych:

- szlaki komunikacyjne,
- budowle i osiedla.

Ogólne zasady kształtowania niektórych elementów krajobrazu otwartego:

1. Właściwe wykorzystanie rzeźby terenu w planach planistycznych jako podstawy utrzymania i zwiększenia wartości estetycznych krajobrazu oraz ekonomiczności zagospodarowania infrastrukturalnego.

Rzeźba terenu stanowi jedną z najbardziej charakterystycznych cech wyrażenie kształtujących krajobraz i decyduje często o wyborze jego poszczególnych części na różne cele, o organizacji i strukturze gospodarki rolnej, o sposobie i zakresie melioracji, o trasowaniu sieci komunikacyjnej i sieci technicznego uzbrojenia terenu, o wyznaczeniu stref ochronnych przed powodzią, itp. W wielu działaniach jednak człowiek zmienia ukształtowanie terenu, dlatego też zabiegi architektury krajobrazu powinny dążyć do zapobiegania negatywnym skutkom tych zmian, takich jak uaktywnienie się niektórych procesów morfologicznych (spłukiwanie, osuwanie, itp.), pogarszanie się klimatu lokalnego czy mikroklimatu, pogarszanie się stosunków wodnych (leje depresyjne, zawodnienia), niszczenie pokrywy glebowej i roślinnej, itp.

2. Zachowanie wód powierzchniowych w ich naturalnych brzegach wraz z powstaniem towarzyszących im zadrzewień. Zasada ta nakłada na architektów krajobrazu obowiązek uwzględnienia w odniesieniu do wód płynących elementów biologicznej zabudowy cieków, a w odniesieniu do jezior naturalnych zabezpieczenie przed dewastacją naturalnie ukształtowanych brzegów poprzez właściwe ich zagospodarowanie.
3. Zwiększenie retencji wód poprzez lokalizację zbiorników zaporowych.
Poza funkcją gospodarczą retencja stwarza w danym krajobrazie korzystny element klimatyczny i stanowi czynnik ożywiający krajobraz.

4. Tworzenie korytarzy ekologicznych między kompleksami leśnymi dla potrzeb przemieszczania się zwierzyny leśnej oraz zagospodarowanie lasów zgodnie z ich funkcjami.

Utrzymanie korytarzy ekologicznych między kompleksami leśnymi zapobiega m.in. szkodom w rolnictwie wyrządzonym przez zwierzynę łowną oraz daje zwierzętom leśnym swobodę przemieszczania się między zbiorowiskami leśnymi. Tylko planowanie i urządzenie lasów o funkcjach ochronnych i krajobrazowo-rekreacyjnych, o stosunkowo małych powierzchniach, może przebiegać w skali gminy. Wszelkie czynności gospodarcze w tych kategoriach lasów powinny być podporządkowane funkcjom ochrony środowiska przyrodniczego oraz motywom estetycznym i rekreacyjnym i prowadzone w taki sposób, by nie oszpeciły krajobrazu.

5. Właściwe kształtowanie zadrzewień w celu poprawienia warunków klimatycznych terenu, biologicznych i estetycznych cech krajobrazu oraz warunków produkcji rolnej.

Do podstawowych form zadrzewień zalicza się:

- grupy zielenie śródpolnej,
- pasy wiatrochronne,
- zadrzewienia wzdłuż szlaków komunikacyjnych,
- zadrzewienia brzegów cieków oraz zbiorników wodnych, sztucznych i naturalnych oraz wałów przeciwpowodziowych.

Zadrzewienia powinny być zakładane w sposób planowy, z uwzględnieniem nie tylko kryterium funkcjonalnego, ale również biologiczno-ekologicznego oraz estetycznego, uwzględniający w krajobrazie ład przestrzenny.

6. Zachowanie w krajobrazie pojedynczych drzew i krzewów.

Elementy te mogą stanowić przestrzeń życiową wielu małych form życia, miejsce do gniazdowania, snu i wypoczynku, dostarczać pożywienia ptakom i ssakom oraz tworzyć pewną dominantę w krajobrazie rolniczym.

7. Zagospodarowanie terenów rolniczych zgodnie z ogólnymi prawami przyrody.

Krajobraz kultur rolnych jest zmienny w czasie, co wynika m.in. z następstwa zmianowania, które wpływa na dobór gatunków roślin oraz procentowy udział poszczególnych grup upraw. Wielkość i kształt pól w danym krajobrazie będą zależały przede wszystkim od:

- struktury własnościowej gospodarstw rolnych,
- stopnia zróżnicowania gleby,
- ilości oraz wielkości poszczególnych kompleksów użytkowo-rolniczych,
- ukształtowania terenu,
- sieci dróg, rowów i innych trwałych przeszkód naturalnych.

Piękno krajobrazu otwartego wyraża się proporcją powierzchni pól uprawnych do innych elementów krajobrazu. Największą rolę w zagospodarowaniu terenów rolniczych mają urządzenia rolne.

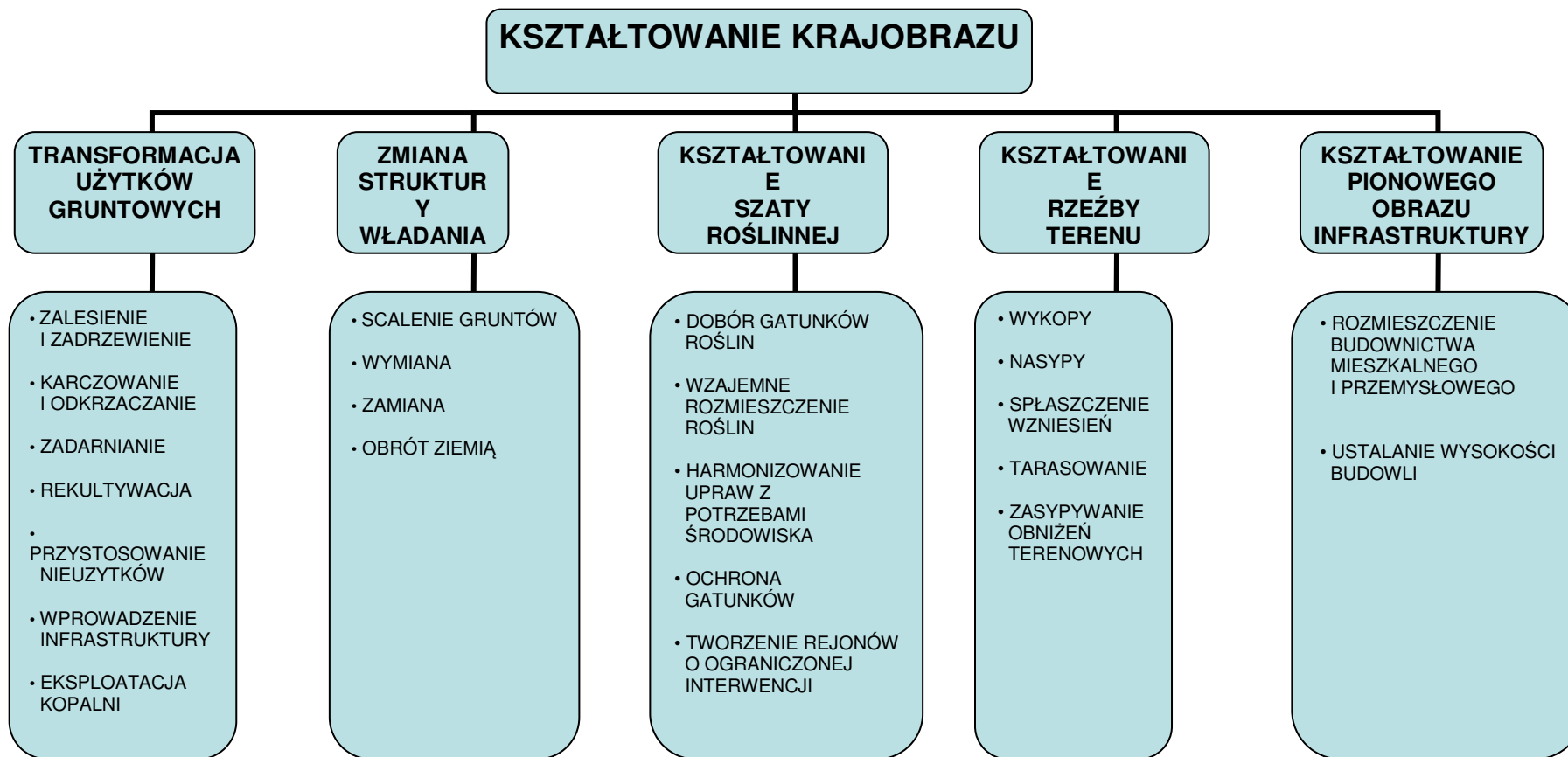
8. W wyborze lokalizacji i kształtowaniu infrastruktury technicznej (szlaki komunikacyjne, linie energetyczne i telekomunikacyjne, budynki i obiekty budowlane) należy dążyć do jej dopasowania w krajobraz; elementy te nie powinny zakłócać spokoju, nie zmniejszać siły wyrazu lub porządku innych elementów w krajobrazie, podkreślać walory krajobrazu oraz nawiązywać skalą do otoczenia. Elementy infrastruktury technicznej bardzo silnie oddziałują na naturalne elementy krajobrazu oraz na jego układ plastyczny. Stąd też projektowane obiekty muszą wykazywać logiczny związek między kształtem plastycznym a rzeźbą terenu, zadrzewieniami, wodami itp. Dobrze wkomponowany techniczny obiekt powinien łączyć się z przyrodą i podnosić wygląd krajobrazu.
9. Tworzenie stref ochronnych wokół obiektów szkodliwych oraz obiektów chronionych. Niektóre obiekty infrastruktury technicznej wywierają wpływ na warunki otoczenia, doprowadzające często do niszczenia otaczającego środowiska i powstania krajobrazu zdewastowanego. W krajobrazie otwartym występują także obiekty (np. ujęcia wody pitnej) lub obszar (np. rezerваты, parki narodowe), które wymagają szczególnej ochrony. Istnieje wówczas potrzeba wyznaczania stref ochronnych, które wymagają specjalnego zagospodarowania.

W kształtowaniu krajobrazu należy pamiętać, że otaczający nas obraz odbieramy jako sumę kół, spirali, łuków i ich fragmentów ukształtowanych płasko lub w postaci brył. Takie właśnie formy przeważają w naturalnych krajobrazach, dlatego też **architektura krajobrazu** powinna w swej działalności zmierzać do kształtowania krajobrazu kulturowego, harmonijnego, zbliżonego w swym wyglądzie do naturalnego.

Architektura krajobrazu może być prowadzona różnymi metodami i sposobami oraz wymaga wykonania określonych zabiegów zmieniających cechy charakteryzujące dany krajobraz.

Rysunek nr 1⁷.

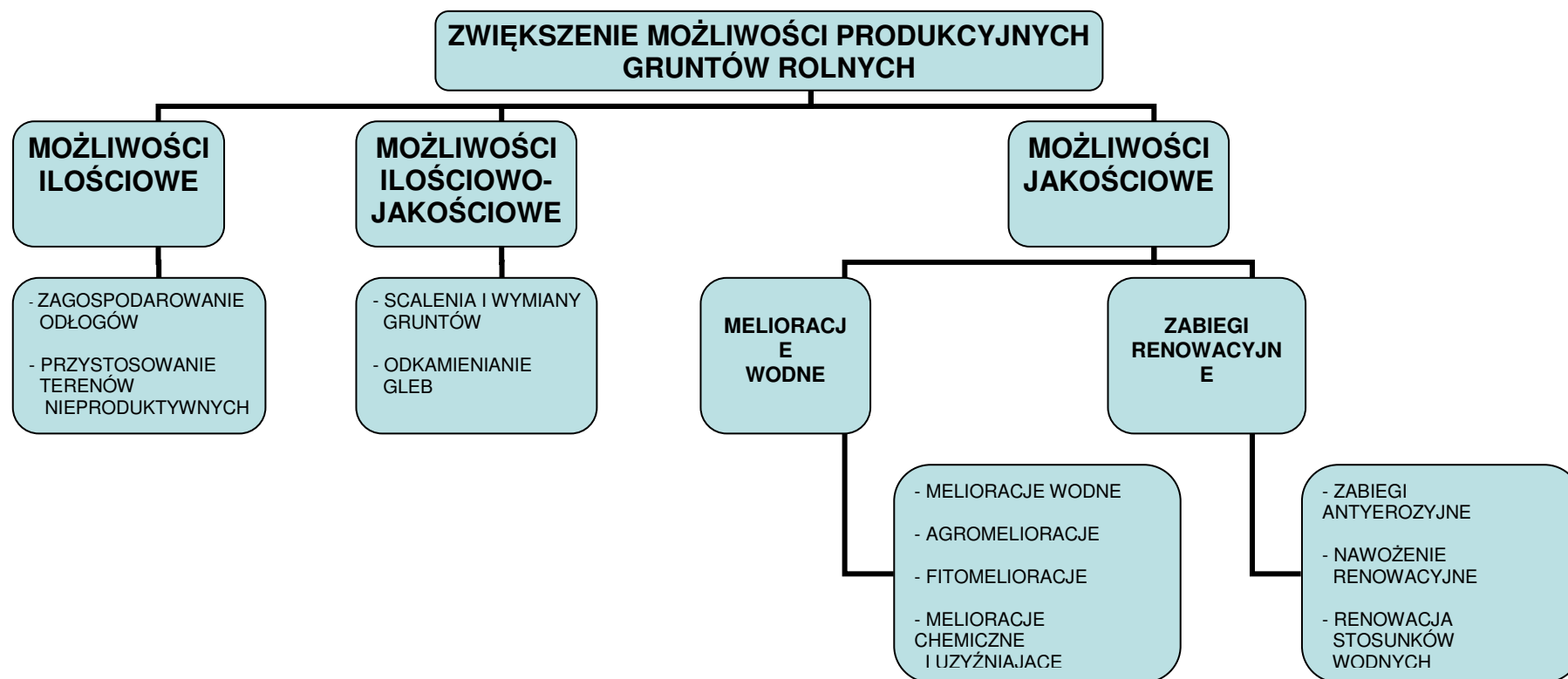

⁷ S. Bieszczad, J. Sobota, *Zagrożenia, ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczo-rolniczego*.

W kształtowaniu krajobrazu wiejskiego ogromną rolę odgrywają urządzenia rolne, które działając na terenach rolnych, wprowadzają istotne zmiany w ukształtowaniu poziomym krajobrazu. Nawet działania mające na celu podniesienie produktywności użytków rolnych wprowadzają wiele istotnych zmian do czynników biologiczno-ekologicznych oraz estetyczno-widokowych krajobrazu otwartego.

Rysunek nr 2⁸.

⁸ S. Bieszczad, J. Sobota, *Zagrożenia, ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczo-rolniczego*.

Architektura krajobrazu przez zakomponowanie formy, jaką nadaje środowisku przyrodniczemu i przez formy pierwotne, którym daje oprawę, wychowuje człowieka w szacunku dla przyrody.

XVII. Założenia realizacyjne.

Program ochrony środowiska jest pierwszym, kompleksowym podejściem gminy do zagadnień ochrony środowiska, w którym pojęcie „zrównoważonego rozwoju” przestaje być tylko modnym hasłem i zaczyna funkcjonować jako potrzeba zrównoważenia różnych obszarów życia w gminie. Wybrane cele wskazują na możliwość lepszego wykorzystania szans rozwoju gospodarczego, zrozumienia sensu zachowania stref funkcjonalnych w rozwoju przestrzennym, a przede wszystkim poprawienia jakości życia obecnego i przyszłych pokoleń.

Założono, że przyjęte do realizacji projekty będą wypadkową obiektywnych potrzeb gminy i realnych możliwości ich spełnienia. Ich wybór wynika z:

- zadań obligatoryjnych, nałożonych na samorząd gminy przez ustawodawcę, zawartych w obowiązujących aktach prawnych i wytycznych „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010”,
- bezpośrednich zagrożeń środowiska, potwierdzonych diagnozą stanu środowiska naturalnego w gminie Paczków,
- strategii rozwojowych gminy Paczków przyjętych w 1999 roku w dokumentach kierunkowych takich jak: „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Paczków” zostało przyjęte Uchwałą Rady Miejskiej nr 11/66/99, a „Strategię rozwoju gminy Paczków 2020” przyjęto Uchwałą z 1998 roku,
- zatwierdzonego przez Zarząd Województwa Opolskiego „Program ochrony środowiska województwa opolskiego na lata 2003 – 2006”, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- możliwości budżetu gminy, potwierdzonych wnikliwą analizą finansową.

Układ tematyczny programu działań odpowiada poszczególnym działom środowiska naturalnego, opisanym w diagnozie stanu, a wybrane projekty i zadania są odpowiedzią na umieszczone w podsumowaniu każdego z rozdziałów rekomendacje. Jak napisano już wcześniej – w programie działań, zgodnie z przyjętym kluczem, rekomendowane działania przyporządkowano określonym celom w czasie. Cele zostały podzielone na długookresowe, średniookresowe oraz krótkookresowe. Zapisane w programie cele główne, których realizacja wymaga dłuższej perspektywy, odpowiadają zadaniom długookresowym. Cele szczegółowe

mają charakter celów średniookresowych, a projekty, które składają się na program operacyjny na najbliższe 2 – 5 lat, utożsamiane są z celami krótkookresowymi.

Ze względu na określony czas realizacji wyznaczono następujące cele:

CELE DŁUGOOKRESOWE:

- A. Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i wartości kulturowych.
- B. Ochrona gleb.
- C. Ochrona wód.
- D. Ochrona powietrza.
- E. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym i hałasem.
- F. Zagospodarowanie odpadów.
- G. Ochrona przed Nadzwyczajnymi Zagrożeniami Środowiska, w tym przed powodzią.
- H. Kształtowanie proekologicznych postaw mieszkańców.
- I. Współpraca przygraniczna.

CELE ŚREDNIOOKRESOWE:

- A.1. Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym.
- A.2. Podniesienie walorów przyrodniczych i estetycznych gminy.
- A.3. Zwiększenie oferty turystycznej i rekreacyjnej gminy.
- A.4. Dbłość o tereny i obiekty znajdujące się pod ochroną.
- B.1. Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb użytkowanych rolniczo.
- B.2. Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb przy trasach komunikacji samochodowej.
- B.3. Racjonalne zagospodarowanie terenów o słabych glebach.
- C.1. Ochrona jakościowa wód.
- C.2. Zapewnienie dobrej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.
- C.3. Zapobieganie deficytom wody.
- D.1. Ograniczenie emisji gazów i pyłów.
- E.1. Rozpoznanie zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym i hałasem.
- F.1. Racjonalne zagospodarowanie odpadów.
- G.1. Zapobieganie Nadzwyczajnym Zagrożeniom Środowiska.

G.2. Ochrona przed powodzią.

H.1. Upowszechnienie wiedzy dotyczącej realizacji zasad zrównoważonego rozwoju w gminie Paczków.

H.2. Przygotowanie potencjału kadrowego i technicznego do realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska.

I.1. Ochrona strefy przygranicznej.

CELE KRÓTKOOKRESOWE:

A.1.1. Wprowadzenie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo przed przeinwestowaniem.

A.2.1. „Zielona gmina” – rozwój terenów zielonych dostępnych publicznie.

A.2.2. Rozwijanie i tworzenie nowych pasów zieleni śródpolnej.

A.2.3. Ochrona terenów zadrzewionych i cennych przyrodniczo.

A.3.1. Plan zagospodarowania obrzeża zbiornika Kozielno.

A.3.2. Ekologiczne ścieżki rekreacyjne.

A.4.1. Utrzymanie istniejących i objęcie ochroną nowych pomników przyrody.

A.4.2. „Zabytki kultury dobrem wszystkich mieszkańców”.

B.1.1. Właściwe rolnicze użytkowanie gleb.

B.1.2. Budowa płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę i gnojownicę.

B.1.3. Tworzenie zielonych stref wokół budynków inwentarskich.

B.2.1. Rozpoznanie skali zanieczyszczeń komunikacyjnych.

B.3.1. Identyfikacja gruntów i nieużytków do planowanego zalesienia.

C.1.1. Zapobieganie skażeniu wód gruntowych i powierzchniowych.

C.1.2. Kontrola gospodarki ściekowej.

C.2.1. Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej na terenie całej gminy.

C.2.2. Modernizacja infrastruktury wodociągowej.

C.3.1. Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wody.

D.1.1. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniu powietrza przez lokalne kotłownie.

D.1.2. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza ze źródeł komunikacyjnych.

E.1.1. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.

E.1.2. Ochrona przed hałasem.

F.1.1. Sporządzenie gminnego planu gospodarki odpadami.

G.1.1. Ochrona przed Nadzwyczajnymi Zagrożeniami Środowiska.

G.2.1. Monitoring infrastruktury przeciwpowodziowej.

H.1.1. „Poznaj swoje środowisko naturalne”.

H.2.1. Rozwój kadr dla środowiska.

H.3.1. Partycypacja społeczna w programach proekologicznych.

I.1.1. Współudział w sporządzaniu planów i tworzenie wspólnych z Republiką Czeską transgranicznych obszarów chronionych.

I.2.1. Współpraca przy planowaniu i wykorzystaniu turystycznym obszarów przygranicznych.

XVII. A. Zasoby środowiska przyrodniczego i wartości kulturowych – zalecane działania.

Cel ogólny: A. Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego i wartości kulturowych.

Cele szczegółowe	A.1. Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym.
Projekty / programy	A.1.1. Wprowadzenie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo przed przeinwestowaniem.
Zadania i cele realizacyjne	A.1.1.1. - do 2005 roku aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem tworzenia obszarów funkcjonalnych chroniących obszary cenne przyrodniczo i krajobrazowo.

Uzasadnienie:

Projekt jest adresowany do administracji gminy Paczków oraz potencjalnych inwestorów w gminie. Wskazuje na potrzebę określenia wpływu inwestycji na środowisko i odpowiedzi na pytanie, czy inwestycja nie naruszy w szczególności spójności krajowego systemu obszarów chronionych. Dotyczy to zarówno lokalizacji budownictwa lotniskowego na terenach obszaru chronionego, jak również dróg i innych budowli, których zła lokalizacja może doprowadzić do degradacji środowiska przyrodniczego.

Cele szczegółowe	A.2. Podniesienie walorów przyrodniczych i estetycznych gminy.
Projekty / programy	A.2.1. „Zielona gmina” – rozwój terenów zielonych dostępnych publicznie.
Zadania i cele realizacyjne	A.2.1.1. – do 2005 roku sporządzenie gminnego programu rozwoju i pielęgnacji zieleni trwałej na lata 2006 – 2007 (w tym uzupełnienie nasadzeń przy drogach komunikacyjnych) oraz uwzględnienie roślin ozdobnych. A.2.1.2. – w każdym roku dokonanie nasadzeń co najmniej 1000 sztuk drzew i 1000 sztuk krzewów.

Uzasadnienie:

Adresatem tego projektu są mieszkańcy gminy. Dbłość o rozwój terenów publicznych jest zadaniem własnym gminy wynikającym z Ustawy o samorządzie gminnym, z którego realizacji gmina jest rozliczana. Sporządzenie gminnego programu rozwoju i pielęgnacji zieleni trwałej na lata 2006 – 2007 pozwoli poprzez przygotowanie spójnej koncepcji i harmonogramu na lepsze zarządzanie zielenią urządzoną – m.in. na jej utrzymanie i dalszy rozwój. Problemem w gminie jest nie tyle dokonywanie nowych nasadzeń, co pielęgnacja obecnych zasobów oraz pozyskanie wsparcia mieszkańców w dbłości o gminne skwery czy pasy przydrożne. W powszechnym odbiorze tereny wiejskie są naturalnie zielone i nie wymagają specjalnego urządzania zieleni. Starannie wypielęgnowane tereny zielone wpływają pozytywnie zarówno na podniesienie walorów przyrodniczych gminy, jak i na jakość życia mieszkańców, poprzez poczucie lokalnej estetyki, mobilizując ich jednocześnie do większej dbłości o własne otoczenie i podnosząc atrakcyjność miejscowości gminnych.

Cele szczegółowe	A.2. Podniesienie walorów przyrodniczych i estetycznych gminy.
Projekty / programy	A.2.2. Rozwijanie i tworzenie nowych pasów zieleni śródpolnej.
Zadania i cele realizacyjne	A.2.2.1. – do 2005 roku – opracowanie programu nasadzeń roślinności śródpolnej. A.2.2.2. – do 2007 roku – utworzenie co najmniej 1 pasa roślinności śródpolnej. A.2.2.3. – do 2005 roku – upowszechnienie wśród rolników w gminie korzyści ekologicznych wynikających z nasadzeń śródpolnych.

Uzasadnienie:

Nasadzenia śródpolne są nie tylko pozytywnym elementem krajobrazu przyrodniczego gminy (odgrywają rolę siedlisk ptaków i korytarzy ekologicznych), ale stają się naturalnym sposobem zabezpieczenia terenów rolniczych przed erozją wietrzną, regulują stosunki wodne w glebie oraz ograniczają spływ zanieczyszczeń z pól (stanowią bariery biogeochemiczne). Największym problemem w realizacji tego projektu będzie pozyskanie akceptacji rolników, którzy poszerzając areał pod uprawy, do tej pory raczej wycinali drzewa z terenów objętych produkcją rolniczą. Dlatego najważniejszym zadaniem jest przygotowanie przez gminę przy współpracy z ODR i kołami łowieckimi dobrego programu edukacji dążącego do zmiany niekorzystnych działań na proekologiczne, uwzględniające zasady zrównoważonego rozwoju. Po opracowaniu programu nasadzeń roślinności śródpolnej ważne będzie zachęcenie przynajmniej jednego właściciela gruntu do utworzenia pasa zieleni śródpolnej, między innymi poprzez pomoc w pozyskaniu na ten cel środków z Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych.

Cele szczegółowe	A.2. Podniesienie walorów przyrodniczych i estetycznych gminy.
Projekty / programy	A.2.3. Ochrona terenów zadrzewionych i cennych przyrodniczo.
Zadania i cele realizacyjne	A.2.3.1. – do 2005 roku – rozpoznanie terenu gminy pod kątem ustanowienia użytków ekologicznych.

Uzasadnienie:

Adresatami tego projektu są głównie właściciele gruntów rolnych. Ponieważ dominującą formą użytkowania gruntów w gminie są pola uprawne, rozległe obszary rolnicze są nie tylko podatne na liczne zagrożenia, związane z jednostronną intensywną produkcją roślinną, lecz same wywierają ciągły wpływ na pozostałe elementy środowiska. Przeciwdziałanie degradacji różnorodności biologicznej powinno obejmować nie tylko gatunki chronione, lecz również pospolite gatunki roślin i zwierząt. Przykładem takiego działania może być tworzenie użytków ekologicznych, które pełnią ważną rolę siedliskotwórczą i krajobrazową w przestrzeni rolnej, warunkując stabilne funkcjonowanie dzikiej przyrody i wpływając na zwiększenie efektów produkcyjnych. Ustanowienie użytków ekologicznych mieści się w zakresie zadań obligatoryjnych gminy, regulowanych *Ustawą o samorządzie gminnym*. Wstępem do ich ustanowienia będzie realizacja projektu „Ochrona prawna terenów zadrzewionych i cennych przyrodniczo”, którego zasadniczym elementem będzie rozpoznanie terenów gminy pod tym kątem.

Cele szczegółowe	A.3. Zwiększenie oferty turystycznej i rekreacyjnej.
Projekty / programy	A.3.1. Plan zagospodarowania obrzeża zbiornika Kozielno.
Zadania i cele realizacyjne	A.3.1.1. – do 2007 roku – opracowanie dokumentacji technicznej uzbrojenia terenu wokół zbiornika Kozielno. A.3.1.2. – zagospodarowanie terenu wokół zbiornika Kozielno (z uwzględnieniem nasadzeń zieleni trwałej). Cała inwestycja zaplanowana do 2010 roku.

Uzasadnienie:

Projekt skierowany jest do władz gminnych, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej (właściciela zbiornika) i mieszkańców gminy. Projekt ten powinien obejmować zarówno zagospodarowanie rekreacyjne, jak i nasadzenia roślinności trwałej stanowiącej naturalną ochronę zbiornika i stwarzającej możliwości zasiedlenia przez zwierzęta. Zbiornik pod względem przyrodniczym powinien stanowić przedłużenie krajobrazowe obszaru chronionego Jeziora Otmuchowskiego. Dzięki odpowiednio prowadzonej gospodarce zarybieniowej stanie się atrakcją dla wędkarzy, przez co zwiększy się oferta rekreacyjna tego terenu.

Cele szczegółowe	A.3. Zwiększenie oferty turystycznej i rekreacyjnej.
Projekty / programy	A.3.2. Ekologiczne ścieżki rekreacyjne.
Zadania i cele realizacyjne	A.3.2.1. – do 2006 roku – wytyczenie i zagospodarowanie co najmniej jednej trasy turystyki pieszej i rowerowej o walorach edukacji ekologicznej.

Uzasadnienie:

Projekt ten jest adresowany głównie do młodzieży szkolnej, a także odwiedzających gminę turystów. Przebudowanie zachowań dotyczących umiejętnego korzystania ze środowiska, które nie zakłóci jego równowagi ekologicznej, nie może odbywać się w trakcie teoretycznych wykładów. Potrzebny jest naturalny teren szkoleniowy w postaci ścieżek edukacji ekologicznej. Do końca 2006 roku przewidywane jest wytyczenie i zagospodarowanie co najmniej jednej trasy turystyki pieszej i rowerowej o walorach edukacji ekologicznej. Realizacja podobnych projektów mieści się w celach polityki ekologicznej państwa.

Cele szczegółowe	A.3. Zwiększenie oferty turystycznej i rekreacyjnej.
Projekty / programy	A.3.3. „Czysta gmina” – wspieranie inicjatyw dotyczących porządku i czystości.
Zadania i cele realizacyjne	A.3.3.1. – coroczne uczestnictwo młodzieży szkolnej w akcjach porządkowych terenów leśnych i rekreacyjnych na obszarze gminy (m.in. w „Sprzątaniu świata”).

Uzasadnienie:

Projekt „Czysta gmina” jest skierowany do wszystkich mieszkańców gminy. Tylko poprzez aktywne uczestnictwo w zbieraniu śmieci dzieci, a przez nich ich rodzice, uczą się nowych nawyków i stwarzają szansę na trwałą zmianę zachowań związanych z ochroną środowiska.

Cele szczegółowe	A.4. Dbalność o tereny i obiekty znajdujące się pod ochroną.
Projekty / programy	A.4.1. Utrzymanie istniejących i objęcie ochroną nowych pomników przyrody.
Zadania i cele realizacyjne	A.4.1.1. – do 2006 roku – objęcie ochroną prawną drzew wyszczególnionych w załączniku nr.... A.4.1.2. – do 2007 roku – przeprowadzenie inwentaryzacji florystycznej na obszarze chronionego krajobrazu (uaktualnienie zbiorowisk roślin rzadkich).
Projekty / programy	A.4.2. „Zabytki kultury dobrem wszystkich mieszkańców gminy”.
Zadania i cele realizacyjne	A.4.2.1. – do 2005 roku – sporządzenie raportu o stanie zabytków na terenie gminy. A.4.2.2. – do 2006 roku – opracowanie programu obejmującego renowację parków podworskich wraz z zabudową dworską oraz plant w Paczkowie. A.4.2.3. – do 2006 roku – opracowanie planu renowacji i konserwacji zabytkowych zabudowań w Paczkowie. A.4.2.4. – do 2006 roku – opracowanie projektu renowacji cmentarza komunalnego w Paczkowie oraz budowy nowego w Wilamowej. A.4.2.5. – do 2006 roku – opracowanie programu ochrony układów przestrzennych na terenach wiejskich (zagrody chłopskie, folwarki, cmentarze), stanowiących wartości historyczne i krajobrazowe.

Uzasadnienie:

Zachowanie i ochrona cennych obiektów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych jest świadectwem naszej dbałości o historię i otaczające nas środowisko. Adresatem projektu są władze samorządowe, od decyzji których zależy sposób ochrony

przekształcenia i formowania środowiska kulturowego. Przekształcenie to powinno uwzględniać zachowanie istniejących wartości obok tworzenia nowych. Ochrona środowiska kulturowego i przyrodniczo-krajobrazowego powinna polegać na ochronie najcenniejszych (z różnych punktów widzenia) obiektów i obszarów oraz świadomym przekształceniu reszty środowiska w taki sposób, aby dostosowując je do nowych potrzeb uniknąć szpetoty, deformacji lub form niewłaściwych, w jak najszerzej rozumianym interesie społecznym.

XVII. B. Gleby – zalecane działania.

Cel ogólny: B. Ochrona gleb.

Cele szczegółowe	B.1. Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb użytkowanych rolniczo.
Projekty / programy	B.1.1. Właściwe rolnicze użytkowanie gleb.
Zadania i cele realizacyjne	B.1.1.1. – do 2005 roku – rozpoczęcie działań mających na celu propagowanie wśród rolników Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej. B.1.1.2. – do końca 2005 roku – ustalenie procedury kontrolnej, monitorującej postępowanie z opakowaniami po nawozach sztucznych i środkach ochrony roślin. B.1.1.3. - okresowe monitorowanie zasobności gleb.

Uzasadnienie:

Projekt jest skierowany głównie do rolników, użytkowników gruntów rolnych. Działalność gospodarcza nie jest zadaniem własnym gminy, ale pozostaje w kręgu zainteresowania władz samorządowych w zakresie tworzenia warunków do rozwoju gospodarczego. Projekt jest istotny z punktu widzenia podnoszenia wiedzy rolników o racjonalnym wykorzystaniu środków ochrony roślin, co w konsekwencji powinno przekładać się z jednej strony na większą zasobność gleb i lepsze plony rolnicze, z drugiej strony na zmniejszenie kosztów produkcji i ograniczenie zanieczyszczeń wód. Gmina powinna wystąpić w roli strony wspierającej działalność edukacyjną występując jako partner ODR-ów oraz innych organizacji zaangażowanych w propagowanie Dobrych Praktyk Rolniczych i

zrównoważonego rozwoju. Może również wspomóc rolników indywidualnych w prawidłowym administrowaniu zasobami glebowymi poprzez dofinansowanie lub zakup badań prowadzonych przez SChR ustalających zawartości składników pokarmowych w glebie. Niewłaściwy bowiem sposób i czas nawożenia zarówno organicznego, jak i mineralnego, wymieniany jest jako ważna przyczyna zachwiania równowagi gleb i skażenia wód. Jednocześnie powinna być także poinformowana o składowaniu i utylizacji opakowań po nawozach sztucznych i środkach ochrony roślin, by w razie potrzeby zorganizować zbiórkę starych opakowań, które, nieodpowiednio składowane, mogą spowodować przedostanie się toksycznych związków do gruntu i wody.

Cele szczegółowe	B.1. Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb użytkowanych rolniczo.
Projekty / programy	B.1.2. Budowa płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę i gnojowicę.
Zadania i cele realizacyjne	B.1.2.1. – do 2008 roku – podjęcie masowej akcji edukacyjnej poprzez dostarczenie do każdego gospodarstwa rolnego ulotki na temat potrzeby budowania płyt obornikowych lub zbiorników na gnojowicę.

Uzasadnienie:

Efektem projektu adresowanego do właścicieli gospodarstw rolnych powinno być wyeliminowanie powszechnej praktyki składowania odchodów zwierząt bezpośrednio na gruncie, przy budynkach inwentarskich lub na polach. Ociekające lub wypłukiwane przez opady atmosferyczne składniki obornika (azotany, fosforany, potas) przenikają do gleby i wód gruntowych. Posiadanie płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę i gnojowicę jest egzekwowane w Unii Europejskiej, a w Polsce stanie się całkowicie obowiązkowe po 2008 roku. W wyniku podjęcia masowej edukacji, oprócz efektu ekologicznego, zakłada się zwiększenie zdolności rolników do absorpcji środków unijnych na rozwój gospodarczy. Posiadanie płyt i zbiorników jest wymogiem przy ubieganiu się o środki z funduszy strukturalnych.

Cele szczegółowe	B.1. Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb użytkowanych rolniczo.
Projekty / programy	B.1.3. Tworzenie zielonych stref wokół budynków inwentarskich.
Zadania i cele realizacyjne	B.1.3.1. – do 2007 roku – podjęcie masowej edukacji poprzez dostarczenie ulotek do każdego gospodarstwa rolnego na temat zasadności tworzenia zielonych stref ochronnych wokół budynków inwentarskich.

Uzasadnienie:

Projekt jest skierowany do właścicieli gospodarstw rolnych. Tworzenie zielonych stref ochronnych w postaci pasów zieleni wokół budynków inwentarskich, oczyszczalni ścieków, szamb, zbiorników ścieków jest skutecznym sposobem ograniczenia emisji wszelkich zanieczyszczeń (pyły, gazy, drobnoustroje). System ten jest najbardziej naturalnym postępowaniem profilaktycznym i zbliża się do podstawowych zasad rolnictwa ekologicznego.

Cele szczegółowe	B.2. Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb przy trasach komunikacji samochodowej.
Projekty / programy	B.2.1. Rozpoznanie skali zanieczyszczeń komunikacyjnych.
Zadania i cele realizacyjne	B.2.1.2. – co najmniej raz w roku przeprowadzenie badania zanieczyszczenia gleb przy trasach o największym natężeniu ruchu.

Uzasadnienie:

Projekt odwołuje się bezpośrednio do obowiązku realizacji ustawowej dbałości o środowisko naturalne (*Ustawa Prawo ochrony środowiska*) i jest skierowany do władz samorządowych województwa, wraz z jego instytucjami kontrolnymi (WIOŚ). Projekt ten jest również wyrazem troski o jakość środowiska przyrodniczego, jak również o zdrowie ludzi. Dowiedziono bowiem, że skutkiem zanieczyszczeń komunikacyjnych jest zwiększenie zakwaszenia gleby i obniżenie zawartości próchnicy. Następuje również zwiększona ekspozycja roślin na metale ciężkie (np. kadm), które mogą się kumulować w surowcach roślinnych. Ze względu na obecność intensywnie uczęszczanych dróg: krajowej nr 46 i wojewódzkich, można spodziewać się lokalnego skażenia gleb na terenach leżących w bezpośrednim ich sąsiedztwie. Stworzenie systemu okresowego monitorowania pozwoli oszacować skalę dotychczas nierozpoznanego problemu, podjąć decyzję o ewentualnym przeciwdziałaniu, jak również zweryfikować przeznaczenie gruntów przy trasach komunikacyjnych i ewentualne dokonanie zmian w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego.

Cele szczegółowe	B.3. Racjonalne zagospodarowanie terenów o słabych glebach.
Projekty / programy	B.3.1. Identyfikacja gruntów i nieużytków do planowanego zalesiania.
Zadania i cele realizacyjne	B.3.1.1. – do 2008 roku zalesienie 5 ha terenów najniższej klasy bonitacji i nieużytków (w tym terenów zdegradowanych).

Uzasadnienie:

Projekt skierowany jest do właścicieli nieużytków, gruntów rolnych o słabej bonitacji. Zalesiania są zadaniem przypisanym do powiatów i w trakcie realizacji projektu gmina spełnia jedynie rolę informacyjną oraz administratora rejestrującego i opiniującego wnioski o zalesienie. W skali Polski obserwuje się rosnącą tendencję do odłogowania najsłabszych gruntów rolnych, które szybko tracą swoje walory użytkowe, a postępująca dalej ich degradacja stanowi poważne zagrożenie dla różnorodności biologicznej. Przekazanie gruntów z rolnictwa do leśnictwa ma na uwadze racjonalizację struktury użytkowania przestrzeni przyrodniczej. Określone to zostało w Krajowym Programie Zwiększania Lesistości. Jego realizacja opiera się na wielofunkcyjnym i zrównoważonym modelu rozwoju kraju. Nowe zalesienia pełnią funkcję pozytywnie regulujących warunki przyrodnicze (korytarze ekologiczne, poprawa bilansu węglowego, zmniejszenie deficytu wody, ochrona przed erozją wodną i wietrzną gleb), krajobrazowe (zmniejszenie fragmentaryzacji i regulacja kształtu kompleksów leśnych) oraz ekonomiczne (zwiększenie produkcji drewna, stworzenie nowych miejsc pracy i dodatkowego źródła dochodu dla gospodarstw rolnych).

XVII. C. Wody – zalecane działania.

Cel ogólny: C. Ochrona wód.

Cele szczegółowe	C.1. Ochrona jakościowa wód.
Projekty / programy	C.1.1. Zapobieganie skażeniu wód gruntowych i powierzchniowych.
Zadania i cele realizacyjne	Zadania i cele realizowane są takie same jak w Celu: Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb. C.1.1.1. – do 2005 roku – rozpoczęcie działań mających na celu propagowanie wśród rolników Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej. C.1.1.2. – do końca 2005 roku – ustalenie procedury kontrolnej monitorującej postępowanie z opakowaniami po nawozach sztucznych i środkach ochrony roślin. C.1.1.3. – okresowe monitorowanie zasobności gleb. C.1.1.4. – do 2008 roku – podjęcie masowej akcji edukacyjnej poprzez dostarczenie do każdego gospodarstwa rolnego ulotki na temat potrzeby budowania płyt obornikowych lub zbiorników na gnojowicę.

Uzasadnienie:

Adresatami działań mających na celu ochronę jakościową wód są wszyscy indywidualni i zbiorowi użytkownicy zasobów wodnych w gminie. Projekty i działania dotyczące ochrony wód powierzchniowych i podziemnych przed skażeniem w gminie Paczków wiążą się bezpośrednio z prowadzeniem racjonalnej gospodarki gruntami (charakter wiejski gminy), w tym stosowaniem środków ochrony roślin i właściwą utylizacją opakowań po zużytych środkach oraz odpowiednim przechowywaniem nawozów naturalnych, gnojowicy i obornika. Wymienione cele znajdują swoje odzwierciedlenie w polityce przeciwdziałania skażeniom wód, popartej, w przypadku rolników, planowanymi działaniami edukacyjnymi i kontrolnymi, a w przypadku wszystkich mieszkańców i podmiotów gospodarczych - konsekwentną polityką inwestycyjną zmierzającą do 100 % skanalizowania gminy.

Cele szczegółowe	C.1. Ochrona jakościowa wód.
Projekty / programy	C.1.2. Kontrola gospodarki ściekowej.
Zadania i cele realizacyjne	C.1.2.1. – kontrola postępowania ze ściekami na 50 posesjach rocznie. C.1.2.2. – do 2006 roku – inwentaryzacja źródeł spływu wód deszczowych na terenie gminy.

Uzasadnienie:

Organizacja gospodarki ściekami jest zadaniem własnym gminy wynikającym z zapisów *Ustawy Prawo ochrony środowiska* i *Ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków*. Skuteczna likwidacja nielegalnych zrzutów ścieków w gminie Paczków będzie możliwa po całkowitym zakończeniu budowy instalacji sanitarnej, która zakładana jest po 2010 roku. Dlatego w programie – w zakresie kontroli gospodarki ściekowej - przewidywane jest w latach 2004 – 2008 zintensyfikowanie działań inwentaryzacyjno-kontrolnych, które pozwolą władzom samorządowym na uporządkowanie wiedzy o potencjalnych źródłach skażenia wód – ustalenie liczby i jakości zbiorników bezodpływowych oraz źródeł spływu wód deszczowych, a także zaplanowaniu kanalizacji deszczowej przy okazji utwardzania dróg gminnych. Adresatem działań będą zarówno indywidualni, jak i zbiorowi użytkownicy środowiska.

Cele szczegółowe	C.2. Zapewnienie dobrej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.
Projekty / programy	C.2.1. Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej na terenie całej gminy.
Zadania i cele realizacyjne	C.2.1.1. – do 2010 roku – skanalizowanie wsi w gminie i budowa wiejskich oczyszczalni ścieków. C.2.1.2. – do 2008 roku – modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnej w Paczkowie (wraz z uporządkowaniem rozdziału kanalizacji sanitarnej i deszczowej). C.2.1.3. – do 2010 roku – modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków.

Uzasadnienie:

Zgodnie z *Ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków*, gmina pozostaje na swoim terenie planistą i organizatorem działań związanych z zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków. W wieloletnim planie inwestycyjnym zakłada się całkowite skanalizowanie terenów wiejskich po 2010 roku. W trakcie realizacji projektu będzie przeprowadzana równocześnie modernizacja i remont dróg. Przy tego typu inwestycjach możliwe jest korzystanie ze strukturalnych funduszy unijnych.

Cele szczegółowe	C.2. Zapewnienie dobrej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.
Projekty / programy	C.2.2. Modernizacja infrastruktury wodociągowej.
Zadania i cele realizacyjne	C.2.2.1. – modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Paczkowie – inwestycja przewidziana po 2010 roku. C.2.2.2. – do 2006 roku – wymiana odcinków rur wodociągowych azbestowo-cementowych na obszarze całej gminy.

Uzasadnienie:

Zgodnie z *Ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków*, obowiązkiem gminy jest dostarczenie mieszkańcom jakościowo dobrej wody. Występowanie elementów azbestowych w sieci wodociągowej może być źródłem skażenia wody azbestem. Ze względu na właściwości rakotwórcze tego związku powinno się jak najszybciej wyeliminować niebezpieczne odcinki rur sieci wodociągowej.

Cele szczegółowe	C.3. Zapobieganie deficytom wody.
Projekty / programy	C.3.1. Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wody.
Zadania i cele realizacyjne	C.3.1.1. – systematyczne zwiększanie liczby zakładanych oczek śródpolnych. C.3.1.2. – systematyczna konserwacja istniejącej sieci melioracyjnej.

Uzasadnienie:

Adresatami tego programu są: władze regionalne, odpowiedzialne za politykę zasobami wodnymi, przedsiębiorstwa produkujące wodę, spółki odpowiedzialne za konserwację urządzeń melioracyjnych, rolnicy. Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych, w tym wód, jest jedną z głównych wytycznych polityki ekologicznej państwa. Podstawowym jej zaleceniem jest przeznaczenie wód podziemnych wyłącznie na cele zaopatrzenia mieszkańców i przemysłu spożywczego lub farmaceutycznego, a powierzchniowych – na cele np. produkcji rolnej. Respektowanie tej zasady ma za zadanie ochronę ilościową zasobów wód podziemnych i ograniczenie poboru z sieci wodociągowej wody uzdatnionej do spożycia. Realizacja tego celu będzie możliwa poprzez podjęcie działań zmierzających do zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wody, takich jak: retencjonowanie wody, zakładanie oczek śródpolnych, weryfikacja funkcjonowania oraz dbałość o drożność sieci melioracyjnej. Rola gminy sprowadza się do organizacji przedsięwzięć, których wykonawcami będą: rolnicy indywidualni, spółki wodne, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych. Zadaniem gminy będzie również podejmowanie działań edukacyjnych i informacyjnych (w tym o źródłach finansowania) motywujących rolników do zakładania oczek śródpolnych i stawów.

XVII. D. Powietrze atmosferyczne – zalecane działania.

Cel ogólny: D. Ochrona powietrza.

Cele szczegółowe	D.1. Ograniczenie emisji gazów i pyłów.
Projekty / programy	D.1.1. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza przez lokalne kotłownie.
Zadania i cele realizacyjne	D.1.1.1. – do 2010 roku – stworzenie scentralizowanego systemu ciepłowniczego na terenie miasta. D.1.1.2. – do 2010 roku – rozbudowa sieci gazowej na obszarze gminy. D.1.1.3. – działania edukacyjne na rzecz zmiany nośnika energii używanego do celów grzewczych w gospodarstwach indywidualnych. D.1.1.4. – do 2006 roku – opracowanie systemu przekazywania władzom gminy przez WIOŚ wyników pomiarów emisji gazów i pyłów z lokalnych źródeł.

Uzasadnienie:

Projekt jest skierowany do właścicieli gospodarstw domowych oraz użytkowników instalacji grzewczych, które mogą oddziaływać niekorzystnie na środowisko. W świetle obowiązującej *Ustawy Prawo ochrony środowiska* w zakresie ochrony jakości powietrza samorząd gminny nie posiada uprawnień bezpośrednio wykonawczych. Zaopatrzenie w energię ciepłą i gaz nie należy już do obligatoryjnych zadań gminy, natomiast jest zadaniem samorządu zapewnienie ekologicznych, nie powodujących skażenia powietrza systemów ogrzewania w budynkach użyteczności publicznej. W interesie gminy leży jednak podejmowanie działań ograniczających emisję do atmosfery gazów z palenisk domowych przyczyniających się do zwiększenia efektu cieplarnianego. Dlatego w gminie Paczków kontynuowana jest rozbudowa sieci gazowej. Dbłość gminy o ochronę powietrza może przejawiać się również w monitorowaniu lokalnych emitorów zanieczyszczeń, których

burmistrz gminy, jako organ właściwy, powinien zobowiązać do okresowych pomiarów wielkości emisji i powiadamiania go o rezultatach tych pomiarów. Przyjmując zgłoszenia instalacji mogących negatywnie oddziaływać na środowisko, a z których emisja nie wymaga pozwolenia, burmistrz gminy powinien ustalić i egzekwować wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczące ich eksploatacji.

Cele szczegółowe	D.1. Ograniczenie emisji gazów i pyłów.
Projekty / programy	D.1.2. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza ze źródeł komunikacyjnych.
Zadania i cele realizacyjne	D.1.2.1. – do 2006 roku – rozpoznanie wielkości emisji pochodzenia komunikacyjnego. D.1.2.2. – okresowe badanie poziomu zanieczyszczeń komunikacyjnych przy drodze krajowej nr 46 i drogach o dużym nasileniu ruchu pojazdów.

Uzasadnienie:

Projekt jest adresowany do wojewódzkich służb samorządowych odpowiedzialnych za gromadzenie i udostępnianie informacji o jakości powietrza (WIOŚ), a także do mieszkańców terenów zlokalizowanych przy drodze krajowej nr 46 i innych drogach o dużym natężeniu ruchu. Obecnie brak jest udokumentowanych pomiarów czystości powietrza. Okresowe pomiary poziomu zanieczyszczeń emitowanych w związku z eksploatacją tych dróg, wraz z wynikami badań lokalnego skażenia gleb, pozwolą na systematyczną ocenę zmian stanu środowiska na terenach leżących w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Ponieważ są to głównie grunty orne, w wyniku skażeń istnieje możliwość kumulacji zanieczyszczeń w surowcach roślinnych. Może to być podstawą do zmiany przeznaczenia gruntów w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego z rolnych na przemysłowe.

XVII E. Promieniowanie elektromagnetyczne i hałas – zalecane działania.

Cel ogólny: E. Ochrona przed promieniowaniem i hałasem.

Cele szczegółowe	E.1. Rozpoznanie zagrożenia promieniowaniem i hałasem.
Projekty / programy	E.1.1. Ochrona przed promieniowaniem.
Zadania i cele realizacyjne	E.1.1.1. – do 2006 roku – zidentyfikowanie źródeł promieniowania elektromagnetycznego i prowadzenie ich aktualnego rejestru.

Uzasadnienie:

Nie ma obecnie danych na temat występowania, bądź nie, zagrożenia przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Ochrona przed promieniowaniem jest zadaniem własnym powiatu, jednak z uwagi na występowanie na obszarze gminy linii elektroenergetycznych i przekładników telefonii komórkowej, mieszkańcy mają prawo do otrzymania informacji o liczbie, lokalizacji i ewentualnej wielkości emisji promieniowania oraz jej potencjalnym wpływie na zdrowie. W przypadku ustalenia źródeł promieniowania przekraczających dopuszczalne normy, gmina może zaplanować działania zapobiegawcze w postaci budowy ekranów czy nasadzeń zieleni. Projekt ma charakter diagnostyczno-informacyjny i jest skierowany do zainteresowanych mieszkańców gminy.

Cele szczegółowe	E.1. Rozpoznanie zagrożenia promieniowaniem i hałasem.
Projekty / programy	E.1.2. Ochrona przed hałasem.
Zadania i cele realizacyjne	E.1.2.1. – do 2006 roku – zidentyfikowanie źródeł hałasu i prowadzenie ich aktualnego rejestru.

Uzasadnienie:

Na podstawie diagnozy stanu środowiska można przyjąć, że w gminie Paczków występują lokalne zagrożenia hałasem wymagające podjęcia działań interwencyjnych. Hałas o charakterze lokalnym jest związany z funkcjonowaniem zakładów blacharskich w obrębie osiedli mieszkaniowych. Działania interwencyjne związane są przede wszystkim z rozwojem gospodarczym gminy umożliwiającym zmianę struktury usług na mniej uciążliwą. Ze względu na wysoki stopień bezrobocia (powyżej 30 %), w obecnej chwili problem ten jest trudny do rozwiązania. W celu rozpoznania innych zagrożeń hałasem występujących na swoim terenie gmina powinna zidentyfikować te źródła zgodnie ze stanem aktualnym, jak również pod kątem inwestycji planowanych w przyszłości. Zgodnie z *Ustawą Prawo ochrony środowiska* Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego powinien zawierać przyporządkowanie poszczególnych terenów (wyróżnionych ze względu na sposób użytkowania lub pełnione funkcje) do określonych kategorii dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku. Projekt ma charakter diagnostyczno-informacyjny i jest skierowany do zainteresowanych mieszkańców gminy.

XVII. F. Gospodarka odpadami – zalecane działania.

Cel ogólny: F. Zagospodarowanie odpadów.

Cele szczegółowe	F.1. Racjonalne zagospodarowanie odpadów.
Projekty / programy	F.1.1. Sporządzenie gminnego planu gospodarki odpadami.
Zadania i cele realizacyjne	F.1.1.1. – do 30.06.2004 r. – powstanie uaktualniony dokument „Gminny plan gospodarki odpadami”.

Uzasadnienie:

Projekt skierowany jest do wszystkich użytkowników środowiska w gminie: mieszkańców, podmiotów społecznych i gospodarczych, osób przyjezdnych. Jest wymogiem *Ustawy Prawo ochrony środowiska* oraz *Ustawy o odpadach*. Zgodnie z procedurą gminny plan ma być uchwalony w celu realizacji dokumentu wyższego szczebla – powiatowego planu gospodarowania odpadami. Kluczowe więc dla stworzenia do czerwca 2004 r. nowego gminnego programu gospodarki odpadami będą propozycje i zalecenia powiatu Nyskiego zawarte w „Programie gospodarki odpadami dla Powiatu Nyskiego”. Program powinien obejmować wszystkie rodzaje odpadów powstających oraz przywożonych na teren gminy, a zwłaszcza odpady komunalne (z uwzględnieniem odpadów biodegradowalnych), opakowaniowe, budowlane, wraki samochodowe, opony oraz odpady niebezpieczne (w tym medyczne, weterynaryjne, oleje odpadowe, baterie i akumulatory). Powinien zatem powstać albo na bazie aktualizacja istniejącego międzygminnego planu gospodarki odpadami komunalnymi i uwzględnić wszystkie pozostałe grupy odpadów, albo przyjąć nowe, bardziej korzystne rozwiązania dotyczące odbioru i składowania odpadów, jeżeli zostaną zaproponowane w programie powiatowym.

Jednocześnie w gminie prowadzone są działania organizacyjne i edukacyjne zmierzające do wtórnego zagospodarowania odpadów i ich segregacji w miejscu powstania np. w gospodarstwach domowych.

XVII. G. Nadzwyczajne Zagrożenia Środowiska, w tym ochrona przeciwpowodziowa – zalecane działania.

Cel ogólny: G. Ochrona przed NZŚ, w tym przed powodzią.

Cele szczegółowe	G.1. Zapobieganie Nadzwyczajnym Zagrożeniom Środowiska.
Projekty / programy	G.1.1. Ochrona przed NZŚ i ich skutkami.
Zadania i cele realizacyjne	G.1.1.1. – do 2005 roku – sporządzenie raportu o możliwości wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska na terenie gminy. G.1.1.2. – do 2005 roku – o uzyskanie informacji o postępowaniu na wypadek awarii komunikacyjnej na drodze krajowej 46 lub innych drogach o dużym natężeniu ruchu.

Uzasadnienie:

Projekt jest adresowany do służb odpowiedzialnych za sporządzenie planu zapobiegania awariom. Zadaniem gminy jest wyegzekwowanie od Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej lub WIOŚ przeprowadzenia kontroli w zakładach, w których może wystąpić potencjalna awaria przemysłowa oraz na stacjach benzynowych w celu uzyskania informacji:

- czy podjęte są środki zapobiegające wystąpieniu potencjalnych zagrożeń środowiska,
- czy opracowany jest plan operacyjno-ratowniczy na wypadek NZŚ.

Informacje pokontrolne zgodnie z *Ustawą o dostępie do informacji publicznej* powinny być dostępne dla zainteresowanych mieszkańców.

Cele szczegółowe	G.2. Ochrona przed powodzią.
Projekty / programy	G.2.1. Monitoring infrastruktury przeciwpowodziowej.
Zadania i cele realizacyjne	G.2.1.1. – do 2005 roku – opracowanie raportu o stanie technicznym zabezpieczeń związanych z ochroną przeciwpowodziową.

Uzasadnienie:

Projekt skierowany jest do władz gminnych, które zgodnie z *Ustawą o samorządzie gminnym* są zobowiązane do koordynacji działań ratowniczych na wypadek powodzi. W związku z powołaniem przez Burmistrza gminy Paczków 15.05.2003 r. Gminnego Zespołu ds. koordynacji działań ratowniczych na wypadek powodzi, w zakresie działalności którego leży m.in. opiniowanie rocznych i wieloletnich planów rozwoju gospodarki gminy w zakresie ochrony przed powodzią, w ramach powyższych działań powinien być co roku sporządzany raport o stanie technicznym zabezpieczeń przeciwpowodziowych na obszarach zagrożonych zalaniem.

XVII. H. Informacja o środowisku i edukacja ekologiczna – zalecane działania.

Cel ogólny: H. Kształtowanie proekologiczne postaw mieszkańców.

Cele szczegółowe	H.1. Upowszechnienie wiedzy dotyczącej realizacji zasad zrównoważonego rozwoju w gminie Paczków.
Projekty / programy	H.1.1. „Poznaj swoje środowisko naturalne”.
Zadania i cele realizacyjne	H.1.1.1. – do 2005 roku – stworzenie systemu upowszechniania informacji o środowisku naturalnym i działaniach na rzecz jego ochrony. H.1.1.2. – do grudnia 2004 r. – publikacja i szeroka dystrybucja (m.in. poprzez BIP) „Gminnego programu ochrony środowiska” i „Gminnego programu gospodarki odpadami”.

Uzasadnienie:

Projekt jest zadaniem koordynowanym przez gminę. Jest skierowany zarówno do administracji samorządowej, jak i do wszystkich użytkowników środowiska w obrębie gminy. Nowe zalecenia prawne zawarte w Polityce ekologicznej państwa zakładają szerokie współdziałanie różnych podmiotów działających w interesie ochrony środowiska. Po to, by działania te były skuteczne i wiarygodne, niezbędne jest stworzenie systemu upowszechniania wiarygodnych informacji o środowisku naturalnym, które wpłyną na kształtowanie postaw konsumentów i sposób ich zachowania się w środowisku. W ramach tego projektu zostaną podjęte w gminie działania na rzecz sprawnego pozyskiwania i dystrybucji informacji o środowisku poprzez tworzenie niezbędnych rejestrów informacji środowiskowych publikowanych w gminnym BIP-ie. Udostępnienie informacji będzie pomocne przy stymulowaniu proekologicznych zachowań, tak zwykłych mieszkańców, jak i sfery biznesu. Przedsiębiorcy uzyskają wszelkie dane, które uprzedzą ich o konieczności spełnienia zaostrzonych ekologicznych wymagań oraz ustalenia niezbędnych dostosowawczych okresów przejściowych przy wdrażaniu nowych rozwiązań na rzecz ochrony środowiska. Jednym z

efektów współpracy z przedsiębiorcami powinno być powołanie Rady Konsultacyjnej składającej się z przedstawicieli administracji i lokalnych podmiotów gospodarczych.

Cele szczegółowe	H.2. Przygotowanie potencjału kadrowego i technicznego do realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska.
Projekty / programy	H.2.1. Rozwój kadr dla środowiska.
Zadania i cele realizacyjne	H.2.1.1. – bieżące szkolenie pracowników Urzędu Gminy i jednostek współpracujących w zakresie realizacji zadań z ochrony środowiska, w tym możliwości pozyskania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. H.2.1.2. – do końca 2004 roku – zaplanowanie potrzeb kadrowych w gminie w związku z wdrażaniem „Gminnego programu ochrony środowiska” i „Gminnego programu gospodarki odpadami”.

Uzasadnienie:

Projekt skierowany jest głównie do administracji samorządowej, radnych, środowisk opiniotwórczych i decyzyjnych gminy, służb BHP zakładów produkcyjnych. Zwiększenie zadań związanych z ochroną środowiska w gminie łączy się w dużym obciążeniem służb gminnych i brakiem możliwości efektywnego działania związanym z wdrażaniem tych zadań. Dlatego niezbędne jest ilościowe i jakościowe zwiększenie zasobów kadrowych w Urzędzie Gminy oraz we wszystkich jednostkach, których użytkowanie środowiska powoduje konieczność jego zwiększonej ochrony. Gmina powinna prowadzić szkolenia swoich pracowników oraz służb komunalnych w systemie ciągłym, jednocześnie propagować informacje o cyklach szkoleniowych organizowanych przez instytucje publiczne dla przedsiębiorstw indywidualnych, rolników. Po rozpoznaniu potrzeb kadrowych w gminie związanych z wdrażaniem obu programów, powinien zostać sporządzony plan nowych potrzeb kadrowych dla ich realizacji, z uwzględnieniem projektów związanych z podniesieniem walorów estetycznych i przyrodniczych gminy, a także zwiększeniem jej oferty turystycznej i rekreacyjnej.

Cele szczegółowe	H.3. Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w działaniach na rzecz ochrony środowiska.
Projekty / programy	H.3.1. Partycypacja społeczna w programach proekologicznych.
Zadania i cele realizacyjne	H.3.1.1. – do 2005 roku – opracowanie planu współpracy z przedstawicielami lokalnego biznesu na rzecz zachowania równowagi w rozwoju gminy.

Uzasadnienie:

Projekt jest zadaniem koordynowanym przez gminę. Skierowany jest przede wszystkim do organizacji pozarządowych, ale również wszystkich właścicieli domów, gospodarstw rolnych i podmiotów gospodarczych. Projekt zakłada, że do 2005 roku zostanie opracowany plan współpracy z przedstawicielami większych podmiotów gospodarczych w gminie, np. poprzez stworzenie Rady Konsultacyjnej. Wykorzystany zostanie potencjał istniejących organizacji pozarządowych takich jak OSP oraz kół młodzieży szkolnej, które na zasadach wolontariatu będą brały udział w pracach związanych z utrzymaniem porządku i czystości w gminie.

XVII. I. Współpraca przygraniczna – zalecane działania.

Cel ogólny: I. Współpraca organiczna na rzecz ochrony środowiska.

Cele szczegółowe	I.1. Ochrona strefy przygranicznej.
Projekty / programy	I.1.1. Współudział w sporządzaniu planów i tworzeniu wspólnych z Republiką Czeską transgranicznych obszarów chronionych.
Zadania i cele realizacyjne	I.1.1.1. – do 2006 roku – zorganizowanie wraz ze stroną czeską spotkania w formie warsztatów ekologicznych w Euroregionie PRADZIAD.
Projekty / programy	I.1.2. Współpraca przy planowaniu i wykorzystywaniu turystycznym obszaru pogranicza.
Zadania i cele realizacyjne	I.1.2.1. – współuczestnictwo w rozmowach na rzecz utworzenia nowego przejścia granicznego.

Uzasadnienie:

Projekt jest adresowany do władz gminnych, które zgodnie z wytycznymi *Programu ochrony środowiska dla Powiatu Nyskiego*, są zobligowane do nawiązywania współpracy na poziomie władz samorządowych z władzami Republiki Czeskiej w zakresie ochrony transgranicznych cieków wodnych, promocji turystycznej strefy przygranicznej oraz wymiany informacji o wystąpieniach zagrożeń środowiska.

XVIII. Zestawienie i harmonogram działań.

Legenda:

1. Działy od VI – XV odnoszą się do diagnozy stanu środowiska naturalnego.
2. Cele główne uporządkowane są alfabetycznie od A do I.
3. Dodatkowe oznaczenia:

- literowe w kolumnie „Zadania i cele realizacyjne”

W – zadania własne gminy

K – zadania koordynowane przez gminę

- kolory w kolumnie „Szacunkowe koszty”

łącznie koszt zadania

w tym środki z budżetu gminy

- kolory w wierszach zadań:

zadania pozainwestycyjne
zadania inwestycyjne

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

CELE SZCZEGÓŁOWE (ŚREDNIOOKRESOWE)	PROGRAMY PROJEKTY DO REALIZACJI (KRÓTKOOKRESOWE)	ZADANIA I CELE REALIZACYJNE	PODSTAWA PRAWNA	PODMIOTY REALIZUJĄCE	SZACUNKOWE KOSZTY	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN WYKONANIA	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA
VI I VII. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I WARTOŚCI KULTUROWE								
CEL GŁÓWNY: A. OCHRONA ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I WARTOŚCI KULTUROWYCH								
A.1. Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym.	A.1.1. Wprowadzenie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo przed przeinwestowaniem	A.1.1.1. - do 2005 roku aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem tworzenia obszarów funkcjonalnych chroniących obszary cenne przyrodniczo i krajobrazowo. W	Ustawa o samorządzie gminnym Ustawa o ochronie przyrody	gmina	Plan zagospodarowania przestrzennego 39 000 zł	budżet gminy (ujęte w planie inwestycyjnym)	31.12.2005	istnienie odpowiednich obszarów funkcjonalnych w aktualnych Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego
A.2. Podniesienie walorów przyrodniczych i estetycznych gminy.	A.2.1. „Zielona gmina” – rozwój terenów zielonych dostępnych publicznie.	A.2.1.1. – do 2005 roku sporządzenie gminnego programu rozwoju i pielęgnacji zieleni trwałej na lata 2006 – 2007 (w tym uzupełnienie nasadzeń przy drogach komunikacyjnych) oraz uwzględnienie roślin ozdobnych. W	Ustawa o samorządzie gminnym Ustawa o ochronie przyrody	gmina organizacje pozarządowe mieszkańcy	wkład rzeczowy gminy	budżet gminy	31.12.2005	istnienie programu pielęgnacji zieleni trwałej
		A.2.1.2. – w każdym roku dokonanie nasadzeń co najmniej 1000 sztuk drzew i 1000 sztuk krzewów. W	Ustawa o samorządzie gminnym Ustawa o ochronie przyrody	gmina organizacje pozarządowe mieszkańcy	2000 zł rocznie	budżet gminy	program ciągły	liczba nasadzeń zieleni trwałej w ciągu roku
	A.2.2. Rozwijanie i tworzenie nowych pasów zieleni śródpolnej.	A.2.2.1. – do 2005 roku – opracowanie programu nasadzeń roślinności śródpolnej. W	Ustawa o ochronie przyrody Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	gmina FOGR właściciele gruntów rolnych	wkład rzeczowy gminy	budżet gminy	31.12.2005	istnienie programu nasadzeń roślinności śródpolnej
		A.2.2.2. – do 2007 roku – utworzenie co najmniej 1 pasa roślinności śródpolnej. W + K	Ustawa o ochronie przyrody Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	gmina FOGR właściciele gruntów rolnych	3000 zł	właściciele gruntów FOGR	31.12.2007	liczba m bieżących nasadzeń śródpolnych
		A.2.2.3. – do 2005 roku – upowszechnienie wśród rolników w gminie korzyści ekologicznych wynikających z nasadzeń śródpolnych. K	Ustawa o ochronie przyrody Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	ODR	1000 zł rocznie	ODR	31.12.2005	liczba odbytych szkoleń liczba rozprawdzonych informacji edukacyjnych liczba rolników przeszkolonych

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

	A.2.3. Ochrona terenów zadrzewionych i cennych przyrodniczo.	A.2.3.1. – do 2005 roku – rozpoznanie terenu gminy pod kątem ustanowienia użytków ekologicznych. W	Ustawa o ochronie przyrody Ustawa o samorządzie gminnym	gmina	500 zł rocznie	budżet gminy	31.12.2005	istnienie obszaru funkcjonalnego w MPZP
A.3. Zwiększenie oferty turystycznej i rekreacyjnej.	A.3.1. Plan zagospodarowania obrzeża zbiornika Kozielno.	A.3.1.1. – do 2007 roku – opracowanie dokumentacji technicznej uzbrojenia terenu wokół zbiornika Kozielno. W	Ustawa o samorządzie gminnym	gmina	80 000 zł	budżet gminy	31.12.2007	istnienie dokumentacji uzbrojenia wokół zbiornika Kozielno
		A.3.1.2. – zagospodarowanie terenu wokół zbiornika Kozielno (z uwzględnieniem nasadzeń zieleni trwałej). Cała inwestycja zaplanowana do 2010 roku. W	Ustawa o samorządzie gminnym	gmina WZIR	4 mln zł	budżet gminy	31.12.2010	istnienie nowego, publicznego terenu rekreacji
	A.3.2..Ekologiczne ścieżki rekreacyjne.	A.3.2.1. – do 2006 roku – wytyczenie i zagospodarowanie co najmniej jednej trasy turystyki pieszej i rowerowej o walorach edukacji ekologicznej. W	Ustawa o ochronie przyrody Ustawa o samorządzie gminnym	gmina organizacje pozarządowe	10 000 zł	budżet gminy budżet powiatu	31.12.2005	długość ścieżek edukacyjnych (km) liczba akcji edukacyjnych przeprowadzonych w roku
	A.3.3. „Czysta gmina” – wspieranie inicjatyw dotyczących porządku i czystości.	A.3.3.1. – coroczne uczestnictwo młodzieży szkolnej w akcjach porządkowych terenów leśnych i rekreacyjnych na obszarze gminy (m.in. w „Sprzątaniu świata”). W	Ustawa o ochronie przyrody Ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminach	gmina (szkoły) mieszkańcy zakłady pracy organizacje ekologiczne	wkład rzeczowy gminy 3000 zł rocznie	budżet gminy	program ciągły	liczba młodzieży uczestniczącej w sprzątaniu ilość zebranych śmieci (kg)
A.4. Dbałość o tereny i obiekty znajdujące się pod ochroną.	A.4.1. Utrzymanie istniejących i objęcie ochroną nowych pomników przyrody.	A.4.1.1. – do 2006 roku – objęcie ochroną prawną drzew wyszczególnionych w załączniku nr.3 K	Ustawa o ochronie przyrody	Wojewódzki Konserwator Przyrody gmina	wkład rzeczowy gminy	budżet gminy budżet wojewody	31.12.2005	wpisanie proponowanych drzew do rejestru pomników przyrody
		A.4.1.2. – do 2007 roku – przeprowadzenie inwentaryzacji florystycznej na obszarze chronionego krajobrazu (uaktualnienie zbiorowisk roślin rzadkich). K	Ustawa o ochronie przyrody	Wojewódzki Konserwator Przyrody organizacje pozarządowe	8 000 zł 1000 zł	budżet Wojewody budżet gminy	31.12.2007	istnienie aktualnej dokumentacji florystycznej obszaru chronionego krajobrazu
	A.4.2. „Zabytki kultury dobrem wszystkich mieszkańców gminy”.	A.4.2.1. – do 2005 roku – sporządzenie raportu o stanie zabytków na terenie gminy. K	Ustawa o ochronie dóbr kultury	Wojewódzki Konserwator Zabytków gmina	4000 zł 1000 zł	budżet Wojewody budżet gminy	31.12.2005	istnienie raportu o stanie zabytków
		A.4.2.2. – do 2006 roku – opracowanie programu obejmującego renowację parków podworskich wraz z zabudową dworską oraz plant w Paczkowie. K	Ustawa o ochronie dóbr kultury	Wojewódzki Konserwator Zabytków gmina	5000 zł 1000 zł	budżet Wojewody budżet gminy	31.12.2006	istnienie programu renowacyjnego

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

		A.4.2.3. – do 2006 roku – opracowanie planu renowacji i konserwacji zabytkowych zabudowań w Paczkowie. K	Ustawa o ochronie dóbr kultury	Wojewódzki Konserwator Zabytków gmina	5 mln zł - koszt całej inwestycji do 2010 r. 30 000 zł	budżet Wojewody budżet gminy	31.12.2005	istnienie opracowania
		A.4.2.4. – do 2005 roku – opracowanie projektu renowacji cmentarza komunalnego w Paczkowie oraz budowy nowego w Wilamowej. K	Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Ustawa o samorządzie gminnym	gmina	20 000 zł całość inwestycji 115 580 zł – do 2007 r.	budżet gminy	31.12.2004	istnienie projektu
		A.4.2.5. – do 2006 roku – opracowanie programu ochrony układów przestrzennych na terenach wiejskich (zagrody chłopskie, folwarki, cmentarze), stanowiących wartości historyczne i krajobrazowe. K	Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Ustawa o samorządzie gminnym	gmina	5 000 zł	budżet gminy	31.12.2005	istnienie programu

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

CELE SZCZEGÓŁOWE (ŚREDNIOOKRESOWE)	PROGRAMY PROJEKTY DO REALIZACJI (KRÓTKOOKRESOWE)	ZADANIA I CELE REALIZACYJNE	PODSTAWA PRAWNA	PODMIOTY REALIZUJĄCE	SZACUNKOWE KOSZTY	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN WYKONANIA	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA
VIII. GLEBY								
CEL GŁÓWNY: B. OCHRONA GLEB								
B.1. Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb użytkowanych rolniczo.	B.1.1. Właściwe rolnicze użytkowanie gleb.	B.1.1.1. – do 2005 roku – rozpoczęcie działań mających na celu propagowanie wśród rolników Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej. K	Ustawa o nawozach i nawożeniu Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	gmina ODR	1000 zł	budżet ODR	program ciągły	odbycie co najmniej 2 spotkań w ciągu roku
		B.1.1.2. – do końca 2005 roku – ustalenie procedury kontrolnej, monitorującej postępowanie z opakowaniami po nawozach sztucznych i środkach ochrony roślin. K	Ustawa o nawozach i nawożeniu Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	gmina SChR	wkład rzeczowy gminy	budżet gminy PIH	raz w roku – program ciągły	istnienie procedury
		B.1.1.3. - okresowe monitorowanie zasobności gleb. K	Ustawa o nawozach i nawożeniu Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	gmina SChR	wkład rzeczowy gminy	rolnicy	program ciągły	uzyskanie raportu o zasobności gleb
	B.1.2. Budowa płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę i gnojowicę.	B.1.2.1. – do 2008 roku – podjęcie masowej akcji edukacyjnej poprzez dostarczenie do każdego gospodarstwa rolnego ulotki na temat potrzeby budowania płyt obornikowych lub zbiorników na gnojowicę. K	Ustawa o nawozach i nawożeniu	ODR gmina	500 zł rocznie	budżet gminy ODR	31.12.2007	liczba ulotek rozprawdzonych na terenie gminy liczba wybudowanych płyt obornikowych, zbiorników na gnojowicę
	B.1.3. Tworzenie zielonych stref wokół budynków inwentarskich.	B.1.3.1. – do 2007 roku – podjęcie masowej edukacji poprzez dostarczenie ulotek do każdego gospodarstwa rolnego na temat zasadności tworzenia zielonych stref ochronnych wokół budynków inwentarskich. K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	ODR gmina	500 zł rocznie	budżet gminy ODR	31.12.2007	liczba ulotek rozprawdzonych na terenie gminy liczba utworzonych zielonych stref wokół budynków inwentarskich
	B.2.1. Rozpoznanie skali zanieczyszczeń komunikacyjnych.	B.2.1.2. – co najmniej raz w roku przeprowadzenie badania zanieczyszczenia gleb przy trasach o największym natężeniu ruchu. K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	WIOŚ SChR	1000 zł rocznie 500 zł	rolnicy budżet gminy	program ciągły	otrzymanie raz w roku wyników badań zawartości metali ciężkich w glebie
B.3. Racjonalne zagospodarowanie terenów o słabych glebach.	B.3.1. Identyfikacja gruntów i nieużytków do planowanego zalesiania.	B.3.1.1. – do 2008 roku zalesienie 5 ha terenów najniższej klasy bonitacji i nieużytków (w tym terenów zdegradowanych). K	Ustawa o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia	właściciele gruntów starostwo powiatowe	wkład rzeczowy gminy	budżet starostwa powiatowego	program ciągły	liczba hektarów zalesionych w ciągu roku

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

CELE SZCZEGÓŁOWE (ŚREDNIOOKRESOWE)	PROGRAMY PROJEKTY DO REALIZACJI (KRÓTKOOKRESOWE)	ZADANIA I CELE REALIZACYJNE	PODSTAWA PRAWNA	PODMIOTY REALIZUJĄCE	SZACUNKOWE KOSZTY	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN WYKONANIA	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA
IX. WODY								
CEL GŁÓWNY: C. OCHRONA WÓD								
C.1. Ochrona jakościowa wód.	C.1.1. Zapobieganie skażeniu wód gruntowych i powierzchniowych.	Zadania i cele realizowane są takie same jak w celu: Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb. C.1.1.1. – do 2005 roku – rozpoczęcie działań mających na celu propagowanie wśród rolników Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej. C.1.1.2. – do końca 2005 roku – ustalenie procedury kontrolnej monitorującej postępowanie z opakowaniami po nawozach sztucznych i środkach ochrony roślin. C.1.1.3. – okresowe monitorowanie zasobności gleb. C.1.1.4. – do 2008 roku – podjęcie masowej akcji edukacyjnej poprzez dostarczenie do każdego gospodarstwa rolnego ulotki na temat potrzeby budowania płyt obornikowych lub zbiorników na gnojowicę. K						wskaźniki takie jak przy monitorowaniu ochrony gleb
	C.1.2. Kontrola gospodarki ściekowej.	C.1.2.1. – kontrola postępowania ze ściekami na 50 posesjach rocznie. W + ZUK	Ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminach	gmina ZUK	wkład rzeczowy ZUK	budżet gminy ZUK	program ciągły	raporty z kontroli liczba stwierdzonych nieprawidłowości
		C.1.2.2. – do 2006 roku – inwentaryzacja źródeł spływu wód deszczowych na terenie gminy. W + K	Ustawa Prawo wodne Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych zarządca dróg	4000 zł	budżet gminy ZUK	31.12.2005	istnienie rejestru źródeł spływu wód deszczowych
C.2. Zapewnienie dobrej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.	C.2.1. Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej na terenie całej gminy.	C.2.1.1. – skanalizowanie wsi w gminie i budowa wiejskich oczyszczalni ścieków. W	Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków Ustawa o samorządzie gminnym	gmina ZUK	30 mln zł – koszt całej inwestycji 110 000 zł częściowa realizacja zadań w latach 2009-2010	budżet gminy fundusze strukturalne (ERDF) Agencja Własności Rolnych SP	lata 2010 – 2015 31.12.2010 (dla realizacji czątkowej planów)	liczba gospodarstw domowych nie podłączonych do sieci kanalizacyjnej % kanalizowania gminy w ciągu roku
		C.2.1.2. – do 2008 roku – modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnej w Paczkowie (wraz z uporządkowaniem rozdziału kanalizacji sanitarnej i deszczowej). W	Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków Ustawa o samorządzie gminnym	gmina ZUK	8079365 zł	budżet gminy fundusze strukturalne (ERDF)	31.12.2008	% rozdzielonej sieci kanalizacyjnej (deszczowej i sanitarnej) w mieście

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

		C.2.1.3. – do 2010 roku – modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków. W	Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków Ustawa o samorządzie gminnym	gmina ZUK	500 000 zł	budżet gminy fundusze strukturalne (ERDF)	31.12.2010	istnienie zaplanowanych 5 separatorów (zmodernizowanie oczyszczalni ścieków w Paczkowie)
	C.2.2. Modernizacja infrastruktury wodociągowej.	C.2.2.1. – modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Paczkowie W	Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków Ustawa o samorządzie gminnym	gmina ZUK	4 mln zł	budżet gminy fundusze strukturalne (ERDF)	lata 2010 - 2015	przeprowadzenie renowacji stacji uzdatniania wody
		C.2.2.2. – do 2006 roku – wymiana odcinków rur wodociągowych azbestowo-cementowych na obszarze całej gminy. W	Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków Ustawa o samorządzie gminnym	gmina ZUK	60 000 zł	budżet gminy fundusze strukturalne (ERDF) Agencja Własności Rolnych SP	31.12.2005	odcinki wymienionych rur wodociągowych (w m)
C.3. Zapobieganie deficytom wody.	C.3.1. Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wody.	C.3.1.1. – systematyczne zwiększanie liczby zakładanych oczek śródpolnych. K	Ustawa Prawo wodne Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	właściciele gruntów gmina	20 000 zł rocznie	FOGR budżet Sejmiku Wojewódzkiego rolnicy	program ciągły	liczba oczek założonych w ciągu roku
		C.3.1.2. – systematyczna konserwacja istniejącej sieci melioracyjnej. K	Ustawa Prawo wodne	spółki wodne właściciele gruntów rolnych	20000 zł rocznie	budżet gminy spółki wodne	program ciągły	długość konserwowanych rowów melioracyjnych w ciągu roku (w m)

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

CELE SZCZEGÓŁOWE (ŚREDNIOOKRESOWE)	PROGRAMY PROJEKTY DO REALIZACJI (KRÓTKOOKRESOWE)	ZADANIA I CELE REALIZACYJNE	PODSTAWA PRAWNA	PODMIOTY REALIZUJĄCE	SZACUNKOWE KOSZTY	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN WYKONANIA	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA
X. POWIETRZE ATMOSFERYCZNE								
CEL GŁÓWNY: D. OCHRONA POWIETRZA								
D.1. Ograniczenie emisji gazów i pyłów.	D.1.1. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza przez lokalne kotłownie.	D.1.1.1. – stworzenie scentralizowanego systemu ciepłowniczego na terenie miasta. W	Ustawa o samorządzie gminnym	gmina ZUG	1900000 zł	budżet gminy ZUG Fundusze strukturalne	31.12.2010	istnienie centralnej ciepłowni na terenie miasta
		D.1.1.2. – rozbudowa sieci gazowej na obszarze gminy. W	Ustawa o samorządzie gminnym	gmina ZUG	inwestycja nie ujęta w planach do roku 2010	budżet gminy ZUG Fundusze strukturalne LOK GAZ	lata 2010 - 2015	% zgazyfikowania gminy długość nowej sieci gazowej w m w ciągu roku
		D.1.1.3. – działania edukacyjne na rzecz zmiany nośnika energii używanego do celów grzewczych w gospodarstwach indywidualnych. K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	gmina szkoły organizacje pozarządowe lokalne media	1000 zł rocznie	budżet gminy (Gminny Fundusz Ochrony Środowiska)	program ciągły	liczba spotkań / programów edukacyjnych w roku liczba gospodarstw domowych, które zlikwidowały kotłownie węglowe
		D.1.1.4. – do 2006 roku – opracowanie systemu przekazywania władzom gminy przez WIOŚ wyników pomiarów emisji gazów i pyłów z lokalnych źródeł. W + K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	podmioty emitujące gazy i pyły	wkład rzeczowy gminy	budżet gminy budżet Marszałka	31.12.2006	istnienie systemu przekazywania wyników
	D.1.2. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza ze źródeł komunikacyjnych.	D.1.2.1. – do 2006 roku – rozpoznanie wielkości emisji pochodzenia komunikacyjnego. W + K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	gmina WIOŚ	wkład rzeczowy gminy	WIOŚ	31.12.2006	liczba dni, w których odnotowano przekroczenia stężenia NO ₂ lub SO ₂
		D.1.2.2. – okresowe badanie poziomu zanieczyszczeń komunikacyjnych przy drodze krajowej nr 46 i drogach o dużym nasileniu ruchu pojazdów. K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Zarząd Dróg Krajowych	1000 zł rocznie 500 zł	WIOŚ budżet gminy	program ciągły	istnienie harmonogramu monitoringu zanieczyszczeń

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

CELE SZCZEGÓŁOWE (ŚREDNIOOKRESOWE)	PROGRAMY PROJEKTY DO REALIZACJI (KRÓTKOOKRESOWE)	ZADANIA I CELE REALIZACYJNE	PODSTAWA PRAWNA	PODMIOTY REALIZUJĄCE	SZACUNKOWE KOSZTY	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN WYKONANIA	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA
XI. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE I HAŁAS								
CEL GŁÓWNY: E. OCHRONA PRZED PROMIENIOWANIEM I HAŁASEM								
E.1. Rozpoznanie zagrożenia promieniowaniem i hałasem.	E.1.1. Ochrona przed promieniowaniem.	E.1.1.1. – do 2006 roku – zidentyfikowanie źródeł promieniowania elektromagnetycznego i prowadzenie ich aktualnego rejestru. K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	gmina WIOŚ	wkład rzeczowy gminy i powiatu	budżet gminy, powiatu	31.12.2006	istnienie aktualnego rejestru źródeł promieniowania elektromagnetycznego
	E.1.2. Ochrona przed hałasem.	E.1.2.1. – do 2006 roku – zidentyfikowanie źródeł hałasu i prowadzenie ich aktualnego rejestru. K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	gmina WIOŚ	wkład rzeczowy gminy i powiatu	budżet gminy, powiatu	31.12.2006	istnienie aktualnego rejestru źródeł hałasu

CELE SZCZEGÓŁOWE (ŚREDNIOOKRESOWE)	PROGRAMY PROJEKTY DO REALIZACJI (KRÓTKOOKRESOWE)	ZADANIA I CELE REALIZACYJNE	PODSTAWA PRAWNA	PODMIOTY REALIZUJĄCE	SZACUNKOWE KOSZTY	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN WYKONANIA	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA
XII. GOSPODARKA ODPADAMI								
CEL GŁÓWNY: F. ZAGOSPODAROWANIE ODPADÓW								
F.1. Racjonalne zagospodarowanie odpadów.	F.1.1. Sporządzenie gminnego planu gospodarki odpadami.	F.1.1.1. – do 30.06.2004 r. – powstanie uaktualnionego dokumentu: Gminnego planu gospodarki odpadami, obejmującego m.in. następujące zadania: - organizację segregacji, wywozu i utylizacji wszystkich rodzajów odpadów (łącznie z ustaleniem współpracy międzygminnej), - bezpieczne usuwanie odpadów szkodliwych dla zdrowia (łącznie z azbestem), - monitorowanie strumieni odpadów, prowadzenie szczegółowych pomiarów i ich dokumentacji W	Ustawa o odpadach Ustawa Prawo ochrony środowiska	gmina	13 000 zł	budżet gminy	30.06.2004	istnienie Gminnego Planu Gospodarki Odpadami

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

CELE SZCZEGÓŁOWE (ŚREDNIOOKRESOWE)	PROGRAMY PROJEKTY DO REALIZACJI (KRÓTKOOKRESOWE)	ZADANIA I CELE REALIZACYJNE	PODSTAWA PRAWNA	PODMIOTY REALIZUJĄCE	SZACUNKOWE KOSZTY	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN WYKONANIA	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA
XIII. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA, W TYM OCHRONA PRZED POWODZIĄ								
CEL GŁÓWNY: G. OCHRONA PRZED NZŚ, W TYM PRZED POWODZIĄ								
G.1. Zapobieganie Nadzwyczajnym Zagrożeniom Środowiska.	G.1.1. Ochrona przed NZŚ i ich skutkami.	G.1.1.1. – do 2005 roku – sporządzenie raportu o możliwości wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska na terenie gminy. K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	WIOŚ Państwowa Straż Pożarna	wkład rzeczowy gminy, powiatu	budżet gminy, powiatu	31.12.2005	istnienie aktualnego raportu o poziomie zagrożenia NZŚ na terenie gminy i o planach im przeciwdziałania
		G.1.1.2. – do 2005 roku – o uzyskanie informacji o postępowaniu na wypadek awarii komunikacyjnej na drodze krajowej 46 lub innych drogach o dużym natężeniu ruchu. K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Państwowa Straż Pożarna	wkład rzeczowy gminy	Państwowa Straż Pożarna	31.12.2005	posiadanie planu postępowania
G.2. Ochrona przed powodzią.	G.2.1. Monitoring infrastruktury przeciwpowodziowej.	G.2.1.1. – do 2005 roku – opracowanie raportu o stanie technicznym zabezpieczeń związanych z ochroną przeciwpowodziową. K	Ustawa o samorządzie gminnym Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	RZGW WZMiUW w Opolu – Oddział Nysa	wkład rzeczowy gminy	budżet powiatu	31.12.2005	posiadanie raportu

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

CELE SZCZEGÓŁOWE (ŚREDNIOOKRESOWE)	PROGRAMY PROJEKTY DO REALIZACJI (KRÓTKOOKRESOWE)	ZADANIA I CELE REALIZACYJNE	PODSTAWA PRAWNA	PODMIOTY REALIZUJĄCE	SZACUNKOWE KOSZTY	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN WYKONANIA	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA
XIV. INFORMACJA O ŚRODOWISKU I EDUKACJA EKOLOGICZNA								
CEL GŁÓWNY: H. KSZTAŁTOWANIE PROEKOLOGICZNYCH POSTAW MIESZKAŃCÓW								
H.1. Upowszechnienie wiedzy dotyczącej realizacji zasad zrównoważonego rozwoju w gminie Paczków.	H.1.1. „Poznaj swoje środowisko naturalne”.	H.1.1.1. – do 2005 roku – stworzenie systemu upowszechniania informacji o środowisku naturalnym i działaniach na rzecz jego ochrony. K	Ustawa Prawo ochrony środowiska Ustawa o dostępie do informacji publicznej	Urząd Gminy	wkład rzeczowy gminy	budżet gminy	31.12.2005	istnienie systemu upowszechniania informacji
		H.1.1.2. – do grudnia 2004 r. – publikacja i szeroka dystrybucja (m.in. poprzez BIP) „Gminnego programu ochrony środowiska” i „Gminnego programu gospodarki odpadami”. W	Ustawa Prawo ochrony środowiska Ustawa o dostępie do informacji publicznej	Urząd Gminy	3000 zł	budżet gminy	31.12.2004	umieszczenie POŚ i GPGO w BIP-ie, przygotowanie 20 egzemplarzy dokumentu
H.2. Przygotowanie potencjału kadrowego i technicznego do realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska.	H.2.1. Rozwój kadr dla środowiska.	H.2.1.1. – bieżące szkolenie pracowników Urzędu Gminy i jednostek współpracujących w zakresie realizacji zadań z ochrony środowiska, w tym możliwości pozyskania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. W	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Urząd Gminy	2000 zł	budżet gminy	program ciągły	liczba godzin odbytych szkoleń liczba przeszkolonych osób
		H.2.1.2. – do końca 2004 roku – zaplanowanie potrzeb kadrowych w gminie w związku z wdrażaniem „Gminnego programu ochrony środowiska” i „Gminnego programu gospodarki odpadami”. W	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Urząd Gminy	wkład rzeczowy gminy	budżet gminy	31.12.2004	istnienie planu zatrudnienia
H.3. Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w działaniach na rzecz ochrony środowiska.	H.3.1. Partycypacja społeczna w programach proekologicznych.	H.3.1.1. – do 2005 roku – opracowanie planu współpracy z przedstawicielami lokalnego biznesu na rzecz zachowania równowagi w rozwoju gminy. K	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Urząd Gminy ODR lokalne organizacje gospodarcze banki	wkład rzeczowy organizacji	budżet organizacji	31.12.2004	istnienie planu

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

CELE SZCZEGÓŁOWE (ŚREDNIOOKRESOWE)	PROGRAMY PROJEKTY DO REALIZACJI (KRÓTKOOKRESOWE)	ZADANIA I CELE REALIZACYJNE	PODSTAWA PRAWNA	PODMIOTY REALIZUJĄCE	SZACUNKOWE KOSZTY	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	TERMIN WYKONANIA	WSKAŹNIKI MONITOROWANIA
XV. WSPÓŁPRACA PRZYGRANICZNA								
CEL GŁÓWNY: I. WSPÓŁPRACA PRZYGRANICZNA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA								
I.1. Ochrona strefy przygranicznej.	I.1.1. Współdział w sporządzaniu planów i tworzeniu wspólnych z Republiką Czeską transgranicznych obszarów chronionych.	I.1.1.1. – do 2006 roku – zorganizowanie wraz ze stroną czeską spotkania w formie warsztatów ekologicznych w Euroregionie PRADZIAD. K	Europejska konwencja ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi	Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu PRADZIAD Urząd Gminy	wkład rzeczowy gminy	budżet gminy fundusze stowarzyszenia	31.12.2006	odbyte spotkanie w formie warsztatów ekologicznych
	I.1.2. Współpraca przy planowaniu i wykorzystywaniu turystycznym obszaru pogranicza.	I.1.2.1. – współuczestnictwo w rozmowach na rzecz utworzenia nowego przejścia granicznego. K	Europejska konwencja ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi	Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu PRADZIAD Urząd Gminy Wojewoda	(-)	fundusze województwa opolskiego	31.12.2006	otwarcie nowego granicznego małego ruchu turystycznego

XIX. Zarządzanie Programem ochrony środowiska.

Uchwalenie POŚ przez Radę Gminy jest równoznaczne z przyjęciem zobowiązania o realizacji programu zgodnie z przyjętymi wcześniej założeniami i harmonogramem.

Efektywność wdrażania programu zależy jednak od wielu elementów. Można je podzielić na czynniki zewnętrzne, takie jak: położenie geograficzne gminy, regulacje prawne, dostęp do funduszy strukturalnych oraz czynniki wewnętrzne. Do tych ostatnich można zaliczyć przede wszystkim zasoby organizacyjne i kadrowe w urzędzie, wysokość budżetu oraz istniejące bariery mentalne, wynikające między innymi z braku wiedzy o środowisku naturalnym.

Dla gminy, której służby administracyjne wynoszą 35 osób, a sprawami ochrony środowiska i rolnictwa zajmuje się etatowo jedna osoba, zrealizowanie przyjętego programu staje się dużym wyzwaniem. Proces wdrażania programu będzie jednak tym sprawniejszy im większa będzie wiara w sens realizacji takiego przedsięwzięcia i lepiej przygotowane narzędzia wspomagające. W gminie Paczków motywacja do realizacji programu jest duża. Zbieżność planowanych zadań z zadaniami „Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Opolskiego na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem lat 2007 - 2010” oraz ustalenie własnych potrzeb i priorytetów ekologicznych w oparciu o szczegółową diagnozę stanu środowiska naturalnego zdecydowanie zwiększa szanse gminy w dostępie do funduszy europejskich.

Struktura programu, który składa się z samodzielnych projektów wymaga przede wszystkim wyznaczenia osób odpowiedzialnych za ich realizację oraz stałej, dobrej, jednoosobowej koordynacji, wzmocnionej pomocą zespołu wdrażającego. W praktyce, równoległe z podjęciem przez Radę Gminy uchwały o przyjęciu do realizacji POŚ powinien zostać powołany zespół wdrażający, którego pracą będzie kierowała osoba o ustalonych pełnomocnictwach do podejmowania decyzji, najlepiej burmistrz lub osoba delegowana przez burmistrza. Zadaniem zespołu wdrażającego będzie bieżące monitorowanie programu i okresowe (np. raz w roku) zdawanie przed Radą Gminy sprawozdania z przebiegu realizacji, pojawiających się problemów i potrzeby wprowadzenia ewentualnych zmian. Warunkiem koniecznym sprawności realizacji programu jest wzmocnienie kadrowe zespołu zajmującego się ochroną środowiska. Wydaje się, że liczba nowych zadań, wynikających z konieczności

realizowania ustawowych obowiązków, przekracza możliwości nawet najlepiej przygotowanych i stale szkolących się pracowników.

19.1 Monitorowanie Programu – mierniki realizacji zadań.

W zarządzaniu POŚ należy odróżnić te elementy działań, które poddają się procesowi planowania od tych, których nie można przewidzieć i które umykają tradycyjnym metodom zarządzania (np. związane z różnego rodzaju klęskami żywiołowymi, awariami, ale również z załamaniem systemu finansowania w wyniku niestabilnej polityki finansowej państwa). Dlatego bardzo istotnym elementem z punktu widzenia wdrażania jest właściwe zaplanowanie procesu monitorowania programu, który pozwoli na śledzenie wykonywania zadań na każdym jego etapie.

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie realizacji programu (stanu zawansowania poszczególnych projektów) i jego zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało i co nie zostało zrobione, a także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładany cel w przyszłości. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań.

Ustawa Prawo Ochrony Środowiska, nakładająca na burmistrza obowiązek udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie, rodzi przede wszystkim potrzebę stworzenia systemu gromadzenia i upowszechniania informacji z tego obszaru. Dlatego w zaproponowanym programie tak dużą wagę przywiązuje się do mierników wykonania zadań i obiektywnych wskaźników zmiany stanu środowiska. W rozdziale „XVIII. Zestawienie i harmonogram działań” do każdego z określonych w czasie i mierzalnych zadań dokonano wyboru wskaźników ich monitorowania, natomiast ich ograniczona liczba wynika z trudności pozyskiwania danych.

Wskaźniki są miarami, które podsumowują informacje z danego obszaru i dostarczają wiarygodnych odpowiedzi na pytania stawiane przez osoby podejmujące decyzje i tworzące politykę ochrony środowiska. Przedstawiają tendencje i dostarczają informacji, głównie ilościowych, przydatnych w określaniu standardów i limitów, do których dąży gmina. Świadomie stosowane mogą stać się czymś więcej niż tylko fragmentami obligatoryjnej informacji, przekazywanej społeczności lokalnej. Jeżeli zostaną przygotowane w odpowiedzi na dobrze zdefiniowane cele, wskaźniki pomagają ustalać priorytety w realizacji zadań, a i ich

monitorowanie może stanowić nieocenioną pomoc w kształtowaniu postaw proekologicznych oraz uzasadnianiu i uzyskiwaniu akceptacji dla czasami kontrowersyjnych decyzji dotyczących środowiska naturalnego.

Reasumując, podstawą efektywnego wdrażania POŚ dla gminy Paczków jest:

Uchwała Rady Gminy o przystąpieniu do realizacji POŚ, nadająca programowi wysoką rangę i wspierająca warunki jego wykonania oraz przygotowany na lata 2004 – 2008 program działań, który:

- zawiera realistyczne cele i określone w czasie, mierzalne zadania,
- wskazuje źródła finansowania,
- posiada ustaloną procedurę monitorowania zadań,
- ma jednego koordynatora, uprawnionego do podejmowania decyzji,
- jest wdrażany przez zespół o dostatecznych kwalifikacjach i kompetencjach,
- jest znany, akceptowany i wspierany w realizacji przez społeczność lokalną.

XX. Fundusze strukturalne Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska dostępne dla Polski w latach 2004 – 2006⁹.

(Uwzględniono ustalenia I tury negocjacji z Komisją Europejską Narodowego Planu Rozwoju / Podstaw Wsparcia Wspólnoty Rozwoju)

Dokumentem strategicznym określającym najważniejsze cele i priorytety rozwoju gospodarczego Polski po przystąpieniu do Unii Europejskiej jest **Narodowy Plan Rozwoju 2004 - 2006** (NPR). Zawarta w nim strategia uwzględnia horyzont nie tylko kilku najbliższych lat po przystąpieniu do Unii, ale także odnosi się do wyzwań, które będą aktualne także w następnym okresie planowania, co najmniej do roku 2013 r. Narodowy Plan Rozwoju - jest dokumentem planistycznym opracowanym przez rząd RP zawierającym działania, które Polska musi podjąć w związku z akcesją do UE (np. jak będą wykorzystane fundusze strukturalne?); w jakim kierunku będzie się rozwijać po wstąpieniu do Wspólnoty etc.

W związku z tym, że pieniądze przyznawane w ramach funduszy strukturalnych mogą być przeznaczone jedynie na projekty, których cele odpowiadają tym przewidzianym w Narodowym Planie Rozwoju, dokument ten będzie służył jako podstawa do negocjacji z Komisją Europejską Podstaw Wsparcia Wspólnoty (ang. Community Support Framework – (CSF) dla Polski), które określą cele oraz wielkość pomocy z funduszy strukturalnych przyznanych Polsce.

NARODOWY PLAN ROZWOJU 2004 - 2006¹⁰ zakłada osiągnięcie następujących celów:

Celem strategicznym jest rozwijanie konkurencyjności gospodarki zdolnej do harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia i poprawę spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym. Ma on być osiągnięty, między innymi, poprzez:

1. ograniczenie zatrudnienia w rolnictwie i wzrost zatrudnienia w sektorze usług

⁹ Informacje ze stron: www.fundusze.ukie.gov.pl, www.mos.gov.pl, www.cois.gov.pl, www.funduszestrukturalne.gov.pl, www.minrol.gov.pl (04.04.2004).

¹⁰ Tekst Narodowego Planu Rozwoju 2004 - 2006 dostępny jest pod adresem: www.mg.gov.pl.

2. wspieranie konkurencyjności sektora przemysłu i usług
3. stworzenie warunków dla zwiększenia poziomu inwestycji
4. przekształcenia strukturalne w rolnictwie
5. rozwój zasobów ludzkich

Zasadniczym elementem Narodowego Planu Rozwoju są realizowane w jego ramach **programy operacyjne**. Programy operacyjne służą wdrażaniu Podstaw Wsparcia Wspólnoty na poziomie centralnym w postaci **sektorowych programów operacyjnych** oraz dla działań o charakterze regionalnym w postaci **Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR)** dla regionów.

Oprócz sektorowych programów operacyjnych oraz działań o charakterze regionalnym w postaci ZPORR, wdrażaniu Podstaw Wsparcia Wspólnoty dla Polski w latach 2004 – 2006 będą służyć:

- ⇒ **Program Operacyjny Pomoc techniczna**¹¹, który został przygotowany w celu jak najbardziej efektywnego oraz zgodnego z prawem Unii Europejskiej wykorzystania pomocy dostępnej w ramach funduszy strukturalnych.
- ⇒ Strategia wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004 – 2006¹²

20.1 Program Operacyjny Pomoc techniczna

Założeniem Programu jest zapewnienie na poziomie krajowym wsparcia dla zarządzania, monitorowania, oceny i kontroli Podstaw Wsparcia Wspólnoty. Program ten ma charakter horyzontalny, dlatego jego priorytety i działania dotyczą kwestii istotnych dla całego systemu wdrażania i koncentrują się na usprawnieniu jego funkcjonowania i zapewnieniu spójności.

Program Operacyjny Pomoc techniczna dostarcza środki i narzędzia dla zaspokojenia potrzeb Instytucji Zarządzającej i Instytucji Płatniczej, jako jednostek koordynujących zadania pozostałych ośrodków zaangażowanych we wdrażanie funduszy strukturalnych. Dodatkowo Program wspiera Urzędy Kontroli Skarbowej i Jednostki monitorująco-kontrolne

¹¹ Informacje ze strony <http://www.funduszestrukturalne.gov.pl/fundusze.php?dzial=1191>, 13.04.2004.

¹² Informacje ze strony www.wfosigw.katowice.pl/FS/strategia%20-%20Fundusz%20Spojnosci.pdf, 05.04.2004.

wszystkich funduszy strukturalnych w wykonywaniu powierzonych im zadań. Celem Programu jest również zapewnienie bezproblemowej eksploatacji krajowego systemu informatycznego SIMIK, ciągły rozwój systemu, jego usprawnianie oraz podnoszenie zarówno jakości obsługi jak również usług świadczonych przez system jego użytkownikom. Dla realizacji powyższych celów wyodrębniono trzy priorytety, w ramach których określono trzynastą działań służących ich wdrażaniu:

Priorytet 1:

Wzmocnienie zdolności w zakresie zarządzania, monitorowania, oceny i kontroli Podstaw Wsparcia Wspólnoty (CSF),

Priorytet 2:

Wsparcie informatycznego systemu monitoringu i kontroli finansowej,

Priorytet 3:

Upowszechnianie informacji i promocja funduszy strukturalnych.

Poszczególne działania przewidują pomoc w postaci finansowania: doradztwa, pracy ekspertów, oceny Programów Operacyjnych, szkoleń, wynagrodzeń osób zaangażowanych we wdrażanie Programu oraz prac badawczych służących wsparciu efektywnego zarządzania funduszami strukturalnymi. Ponadto, w ramach Programu przewidziane jest rozpowszechnianie, wymiana informacji oraz promocja Podstaw Wsparcia Wspólnoty i operacji funduszy strukturalnych.

20.2 Strategia wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004 – 2006¹³

Fundusz Spójności nie należy do funduszy strukturalnych, jednak realizuje założenia polityki strukturalnej UE i posiada pierwszorzędne znaczenie z punktu widzenia spójności społecznej i gospodarczej Wspólnoty jako całości.

Przedsięwzięcia wspomagane przez Fundusz Spójności w słabiej rozwiniętych krajach Unii Europejskiej mają przyczyniać się do rozwoju infrastruktury transportu i środowiska, a przez to zarówno do realizacji celów europejskiej polityki transportowej i ekologicznej, jak i

¹³ Informacje ze strony www.wfosigw.katowice.pl/FS/strategia%20-%20Fundusz%20Spojnosci.pdf, 05.04.2004.

celów polityki spójności, której efektem jest zmniejszanie się dysproporcji ekonomicznych i społecznych między poszczególnymi państwami. Takie rozumienie interwencji wspólnotowej w tym obszarze odzwierciedla też filozofię rozwoju trwałego i zrównoważonego, w szczególności zwiększanie produktywności i konkurencyjności gospodarki głównie poprzez rozwój infrastruktury transportowej, lecz zarazem nie kosztem środowiska i jego zasobów, a przez to – kosztem przyszłych pokoleń.

Główne priorytety Funduszu Spójności w ochronie środowiska w latach 2004-2006:

W kontekście wyzwań i strategicznych celów polityki państwa w okresie przystępowania do UE, jak te celów przypisanych Funduszowi Spójności (określonych w Rozporządzeniu Rady 1164/94/WE), w latach 2004-2006 środki tego instrumentu będą przeznaczone przede wszystkim na niżej wymienione kierunki interwencji, umożliwiające Polsce stopniowe wypełnienie zobowiązań podjętych w trakcie negocjacji akcesyjnych:

- **poprawa jakości wód powierzchniowych oraz polepszenie jakości i dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia** poprzez takie działania jak:
 - budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej i burzowej oraz oczyszczalni ścieków tam, gdzie przyniesie to największy efekt ekologiczny przy uwzględnieniu efektywności kosztowej;
 - rozbudowa i modernizacja urządzeń uzdatniających wodę i sieci wodociągowej (w powiązaniu z systemami sanitacji).

Powyższe działania umożliwi wdrażanie wymogów dyrektyw: 91/271/EWG w sprawie komunalnych oczyszczalni ścieków; 75/440/WE w sprawie wód powierzchniowych ujmowanych jako woda do picia oraz 80/778/EWG w sprawie wody pitnej (zastąpiona w 2003 r. dyrektywą 98/83/WE). Będą one prowadzone z uwzględnieniem filozofii dyrektywy 2000/60/WE w sprawie ram polityki Unii Europejskiej dotyczącej wody.

- **zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego** poprzez:
 - budowę zbiorników retencyjnych, zbiorników, obwałowań i innych zabezpieczeń,

- zalesianie,
 - renaturyzację cieków wodnych.
- **racjonalizacja gospodarki odpadami i ochrona powierzchni ziemi** poprzez:
 - budowę, rozbudowę lub modernizację składowisk odpadów komunalnych oraz tworzenie systemów recyklingu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych (sortownie, kompostownie itp.)

Działania te umożliwią stopniowe wdrożenie wymogów dyrektyw: 75/440/EWG/ramowej/, 1999/31/WE w sprawie składowisk odpadów komunalnych, 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych.
 - tworzenie systemów zbiórki i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych (w tym spalarnie), co umożliwi spełnienie wymogów dyrektywy 91/689/EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych,
 - tworzenie systemów zagospodarowania osadów ściekowych (w tym spalarnie), co umożliwi spełnienie wymogów dyrektywy 86/278/WE w sprawie osadów ściekowych,
 - rekultywację terenów zdegradowanych przez przemysł i inne szkodliwe oddziaływania.
 - **poprawa jakości powietrza** poprzez:
 - modernizację i rozbudowę miejskich systemów ciepłowniczych (źródeł, sieci) połączoną z likwidacją "niskiej emisji" w strefach o znaczących przekroczeniach dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w powietrzu;
 - systemową konwersję palenisk domowych na rozwiązania przyjazne zdrowiu i środowisku (głównie zamiana węgla na gaz, w okresie początkowym eliminacja węgla niskiej jakości, ew. przejście na paliwa bezdymne).

Zmniejszenie zagrożenia dla jakości powietrza można równie osiągnąć poprzez podniesienie efektywności wykorzystania energii i jej oszczędzanie, szersze stosowanie alternatywnych źródeł energii, a także poprzez działania mające na celu redukcję uciążliwości transportu.

Powyższe działania umożliwi przede wszystkim wdrożenie wymagań dyrektyw:

96/62/WE w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza wraz z dyrektywami - córkami.

Kryteria wyboru projektów proponowanych do wsparcia z Funduszu Spójności w sektorze ochrony środowiska

Kluczowe kryteria wyboru priorytetowych inwestycji, które będą mogły uzyskać wsparcie ze środków Funduszu Spójności są następujące:

- **Kryteria podstawowe (ogólne)**

- zgodność z celami polityki ekologicznej UE: ochrona, zachowanie i poprawa jakości środowiska, ochrona zdrowia ludzkiego, oszczędne i racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych
- zgodność z zasadami polityki ekologicznej UE, a w szczególności: zasadą przezorności, zasadą prewencji, zasadą likwidowania zanieczyszczeń u źródła, zasadą zanieczyszczający płaci,
- przedsięwzięcia będące kontynuacją programu ISPA,
- odbiorcą wsparcia winien być w pierwszym rzędzie samorząd terytorialny, związek gmin, przedsiębiorstwo komunalne lub inny podmiot publiczny
- osiągnięcie przez przedsięwzięcie/grupę przedsięwzięć kosztorysowej wartości progowej 10 mln EUR (jeśli nie, to przypadek winien być wystarczająco uzasadniony)
- przyczynienie się do redukcji zanieczyszczeń oddziałujących na znaczną liczbę ludzi przy najniższych kosztach tej redukcji (efektywność ekologiczna i ekonomiczna przedsięwzięć)
- przyczynianie się w największym stopniu do osiągnięcia gospodarczej i społecznej spójności Polski z UE (projekty potencjalnie przynoszące najwyższe korzyści ekonomiczne i społeczne) □oddziaływanie transgraniczne.

20.3 Sektorowe programy operacyjne dotyczące ochrony środowiska.

20.3.1 Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Gospodarki (SOP WKG)

Celem głównym programu jest poprawa pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki funkcjonującej w warunkach otwartego rynku. Cel programu będzie osiąganym poprzez koncentrację środków finansowych kierowanych bezpośrednio do sektora przedsiębiorstw, sektora naukowo-badawczego oraz instytucji otoczenia biznesu (w tym administracji publicznej) na najbardziej efektywne, gwarantujące wzrost innowacyjności produktowej i technologicznej projekty i przedsięwzięcia.

Skuteczna realizacja celu programu jest uwarunkowana w dużej mierze powodzeniem przedsięwzięć o charakterze prawnym i organizacyjnym, wynikających ze strategii gospodarczej rządu. Likwidacja barier dla działalności gospodarczej w powiązaniu ze ściśle ukierunkowaną pomocą publiczną pozwoli, w stosunkowo krótkim czasie, na zdynamizowanie wzrostu gospodarczego, zwiększenie poziomu zatrudnienia w najbardziej efektywnych sektorach przemysłu i usług oraz stworzy podstawy do zwiększania konkurencyjności całej polskiej gospodarki. Głównymi beneficjentami wsparcia udzielonego w ramach programu będą przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu oraz instytucje sfery naukowo-badawczej.

Priorytety realizowane w ramach SPO Wzrost konkurencyjności gospodarki to:

- Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności z wykorzystaniem instytucji otoczenia biznesu

Cel: działania ukierunkowane na wzmocnienie otoczenia instytucjonalnego przedsiębiorstw.

- **Zwiększanie konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw**

Cele:

- zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez poprawę poziomu organizacyjnego i technologicznego,
- dostosowanie do wymogów standardów UE w zakresie ochrony środowiska,
- wzrost wymiany handlowej poprzez wsparcie jej promocji.

Działania:

- wsparcie doradcze w zakresie zwiększania konkurencyjności produktowej i technologicznej MSP,
- wsparcie dla inwestycji w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska,

Powyższe priorytety obejmą m.in.:

- gospodarkę odpadami niebezpiecznymi i przemysłowymi,
- wykorzystanie energii odnawialnej,
- budowę przemysłowych oczyszczalni ścieków,
- ochronę powietrza,
- wprowadzenie Najlepszych Dostępnych Technik tzw. BAT

20.3.2 Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich

Głównymi celami programu operacyjnego jest poprawa konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej oraz zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Akcesja Polski do Unii Europejskiej i włączenie sektora rolno-żywnościowego do jednolitego rynku rozszerzy możliwości zbytu polskich produktów, lecz jednocześnie wzmocni konkurencję. W związku z tym, w celu sprostania konkurencji na rynku wewnętrznym należy wykorzystać istniejące rezerwy konkurencyjności leżące po stronie poprawy efektywności ekonomicznej (wykorzystanie istniejących zasobów produkcyjnych) i nowych technologii (innowacyjność).

Istotna jest poprawa dochodów w rolnictwie i na wsi oraz ograniczenie bezrobocia ludności wiejskiej. Poprawa dochodów jest możliwa poprzez lepsze wykorzystanie czynników produkcji, modernizację technologii oraz dywersyfikację produkcji rolnej lub podejmowanie działań towarzyszących. W sytuacji słabo rozwiniętego na obszarach wiejskich rynku pracy oraz wysokiej stopy bezrobocia (również ukrytego) niezbędne są uzupełniające działania na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy i samozatrudnienia współfinansowanych przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Europejski Fundusz Społeczny.

Program ma na celu także poprawę bezpieczeństwa i jakości żywności oraz rynkowe ukierunkowanie produkcji. Inwestycje zmierzające do poprawy standardów higienicznych, sanitarnych i jakościowych w produkcji żywności oraz działania mające na celu ochronę środowiska i poprawę dobrostanu zwierząt stanowią priorytetowy obszar niniejszego programu. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i prawo do zaspokojenia aspiracji rozwojowych obecnej generacji oraz przyszłych pokoleń odnosi się w zasadniczej mierze do aspektów środowiskowych rozwoju gospodarczego. Oznacza to również prowadzenie polityki rozwojowej w sposób zapewniający trwałość struktur społecznych, gospodarczych i kulturowych w długim horyzoncie czasowym. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich wiąże się z koncepcją wielofunkcyjności, kształtowaniem warunków dla różnorodnej działalności ekonomicznej prowadzonej z poszanowaniem aspektów środowiskowych, rozwoju funkcji społecznych, kulturalnych oraz dbałością o zapewnienie mieszkańcom dobrych warunków życia. Wielofunkcyjny rozwój rolnictwa jest zgodny z oczekiwaniami społecznymi, a zarazem stabilizuje funkcje ekonomiczne gospodarstw.

Odbiorcami pomocy programu operacyjnego będą podmioty prowadzące działalność rolniczą – rolnicy, prowadzący gospodarstwo rolne (osoby fizyczne i prawne), producenci rolni reprezentowani przez zrzeszenia/stowarzyszenia lub władze samorządowe, przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, spółki wodne, których statutowy cel jest związany z działalnością rolniczą oraz Lasy Państwowe.

Cele programu:

Cel 1 „Poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej” - traktowany jako najważniejszy cel strategiczny rozwoju polskiego rolnictwa oraz przetwórstwa żywności w pierwszych latach integracji z UE.

Cel 2 „Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich” - realizowany również poprzez Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) oraz inne programy operacyjne w ramach Narodowego Planu Rozwoju.

Powyższe cele realizowane będą w ramach trzech priorytetów:

I. Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym

działania:

- inwestycje w gospodarstwach rolnych
- ułatwienie startu młodym rolnikom
- szkolenia dla rolników
- wsparcie doradztwa rolniczego
- scalanie gruntów
- gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi

II. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

działania:

- odnowa wsi oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego
- rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem
- przywracanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego naturalną katastrofą i/lub pożarem oraz wprowadzenie odpowiednich instrumentów zapobiegawczych

III. Rozwój i dostosowanie do norm WE przetwórstwa artykułów rolnych

działania:

- poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych

Pomoc strukturalna na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa musi być uzupełniona, ze względu na ograniczenia możliwej interwencji, wynikającej z jednofunduszowego charakteru Sektorowego Programu Operacyjnego pt. Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, przez:

- transfery środków przeznaczonych na rozwój infrastruktury (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – ERDF);
- tworzenie pozarolniczych miejsc pracy i rozwój zasobów ludzkich (Europejski Fundusz Socjalny – ESF i ERDF);
- instrumenty pomocy krajowej, kontynuowane po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

Niezależnym dokumentem programowym, w stosunku do Sektorowego Programu Operacyjnego pt. Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich,), będzie **Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich** (Rural Development Plan), współfinansowany przez Sekcję Gwarancji EAGGF (z części budżetu UE przeznaczonej na Rozwój obszarów wiejskich). W ramach tego programu wdrażane będą takie działania jak: renty strukturalne, programy rolnośrodowiskowe, zalesianie gruntów rolnych, płatności dla terenów trudnych dla gospodarki rolnej, płatności dla gospodarstw niskotowarowych, wsparcie dostosowań do standardów Wspólnotowych, grupy producenckie oraz pomoc techniczna.

Działania wdrażane w ramach obydwu programów będą kompatybilne i będą się wzajemnie uzupełniały w ramach nadrzędnego celu jakim jest rozwój obszarów wiejskich. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej oznacza szansę na zdynamizowanie procesów rozwoju społeczno - gospodarczego kraju, obejmujących także przekształcenia struktur rolnictwa i gospodarki żywnościowej oraz poprawę warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej na terenach wiejskich.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi przygotowując i nadzorując realizację programu operacyjnego dbać będzie, aby szansa ta została w pełni wykorzystana. Jednocześnie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi prowadzi prace nad Uzupełnieniem Programu. Procedura przygotowania dokumentów programowych, zgodnie z legislacją UE, podzielona jest na dwa etapy. W pierwszym przygotowuje się program operacyjny (odpowiada załączonemu SOP), natomiast w drugim etapie, po uzgodnieniu programu operacyjnego z Komisją Europejską, przygotowuje się tzw. uzupełnienie programu (Programme complement), w którym umieszcza się wszystkie szczegóły dotyczące wdrażania programu. W ramach drugiego etapu określa się dokładnie odbiorców pomocy, maksymalne i minimalne wsparcie, warunki, jakie powinni spełniać wnioskodawcy, kryteria selekcji projektów oraz wskaźniki monitorowania.

20.3.3 Sektorowy program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb

Celem strategicznym programu jest racjonalna gospodarka zasobami wód i poprawa efektywności sektora rybackiego oraz podniesienie konkurencyjności polskiego rybołówstwa i przetwórstwa rybnego. Produkty rybołówstwa i przetwórstwa powinny odpowiadać

zapotrzebowaniu rynku krajowego pod względem ceny i jakości oraz powinny być konkurencyjne na rynkach zagranicznych.

Beneficjentami końcowymi pomocy będą przede wszystkim armatorzy statków rybackich, właściciele i dzierżawcy portów, zintegrowane kolektywne grupy właścicieli i rodzin rybackich, rybacy, organizacje rybaków śródlądowych, właściciele gospodarstw rybackich, właściciele zakładów przetwórczych o określonych możliwościach wdrożenia nowych technologii, hurtownicy, detaliści, placówki naukowo-badawcze, uczelnie.

W ramach programu operacyjnego Rybołówstwo i przetwórstwo ryb realizowane będą cztery priorytety:

- dostosowanie nakładu połowowego do zasobów,
- odnowa i modernizacja floty rybackiej,
- ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla ryb, rybackie urządzenia portowe, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe,
- inne działania (społeczne, rynkowe, innowacyjne).

20.4 Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

W ramach **NARODOWEGO PLANU ROZWOJU** konstruowany jest **ZINTEGROWANY PROGRAM OPERACYJNY ROZWOJU REGIONALNEGO** - plan, którego celem jest zapewnienie wszystkim polskim regionom równego dostępu do środków, które mają im zapewnić możliwość rozwoju i wzrostu konkurencyjności. Realizacja ZPORR jest zdecentralizowana tak, aby podejmowane działania odpowiadały potrzebom poszczególnych regionów.

Opierając się na Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego (NSRR) i innych dokumentach rządowych stworzony został program zintegrowany, którego celem strategicznym jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską. Zakłada się, że zarządzanie i wdrażanie ZPORR będzie odbywać się na możliwie najniższym szczeblu, tak aby decyzje odnośnie konkretnych projektów realizacyjnych w najwyższym stopniu odpowiadały potrzebom i priorytetom poszczególnych regionów. Obok zakładanego zwiększenia efektywności wykorzystania środków podejście

takie umożliwi po roku 2006 przeniesienie zarządzania programami regionalnymi współfinansowanymi z funduszy strukturalnych na poziom regionalny.

NSRR na lata 2001- 2006 za główne zadanie przyjęła zapewnienie warunków wzrostu konkurencyjności regionów w układzie krajowym i europejskim oraz przeciwdziałanie pogłębianiu się różnicowań międzyregionalnych. Cel ZPORR jest ściśle powiązany z celem NSRR, a zostanie on osiągnięty poprzez realizację sformułowanych w trakcie konsultacji w regionach priorytetów. Ustalone priorytety i działania wynikają z potrzeb województw i wpisują się w poszczególne strategie regionalne.

CELE PROGRAMU:

- 1.Tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów;
- 2.Przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów;
- 3.Sprzysianie długotrwałemu rozwojowi gospodarczemu;
- 4.Sprzysianie spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej.

Struktura programu ZPORR¹⁴

W toku I rundy negocjacji NPR/PWW uzgodniono realizację w ramach ZPORR na lata 2004 - 2006 następujących priorytetów:

Priorytet 1 - Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności regionów (współfinansowany z ERDF)

Priorytet 2 - Wzmocnienie rozwoju regionalnych zasobów ludzkich (współfinansowany z ESF)

Priorytet 3 - Rozwój lokalny (współfinansowany z ERDF)

Priorytet 4 - Pomoc techniczna (współfinansowany z ERDF)

¹⁴ Informacje ze strony: <http://www.um-zachodniopomorskie.pl/index.php?k=183>, 13.04.2004 r. oraz http://www.kdpw.com.pl/news/2003/innowacje/pliki/02_Anna_Siejda_2.pdf, 05.04.2004 r.

Priorytet 1

Rozbudowa i Modernizacja Infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów

Działanie 1: Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego;

1.1 Infrastruktura drogowa

1.2 Infrastruktura transportu publicznego

Działanie 2: Infrastruktura ochrony środowiska;

Działanie 3: Regionalna infrastruktura społeczna;

Działanie 4: Rozwój turystyki i kultury;

Działanie 5: Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego;

Działanie 6: Infrastruktura transportu publicznego w aglomeracjach.

Priorytet 2

Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach

Działanie 1: Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnych rynków pracy i możliwości kształcenia ustawicznego;

Działanie 2: Wyrównywanie szans edukacyjnych przez programy stypendialne;

Działanie 3: Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa;

Działanie 4: Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi;

Działanie 5: Promocja przedsiębiorczości;

Działanie 6: Regionalne strategie innowacyjne i transfer wiedzy.

Priorytet 3

Rozwój lokalny

Działanie 1: Obszary wiejskie;

Działanie 2: Obszary podlegające restrukturyzacji;

Działanie 3: Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne;

Rewitalizacja obszarów miejskich

Rewitalizacja obszarów po-przemysłowych i powojennych.

Działanie 4: Mikroprzedsiębiorstwa;

Działanie 5: Lokalna infrastruktura społeczna

5.1 Infrastruktura edukacyjna i sportowa

5.2 Infrastruktura zdrowia

Priorytet 4

Pomoc Techniczna

Działanie 1: Wsparcie procesu wdrażania ZPORR

– wydatki limitowane

Działanie 2: Wsparcie procesu wdrażania ZPORR

– wydatki nielimitowane

Działanie 3: Działania informacyjne i promocyjne

Priorytet 1

DZIAŁANIE 2. – INFRASTRUKTURA OCHRONY ŚRODOWISKA¹⁵

Wspierane będą programy na rzecz:

- zaopatrzenia w wodę i oczyszczanie ścieków,
- zagospodarowania odpadów,
- poprawy jakości powietrza,
- zapobieganie powodziom,
- wsparcia zarządzania ochroną środowiska,
- wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.

CEL DZIAŁANIA

Działanie ma na celu ograniczenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód i gleb, poprawę stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a także poprawę zarządzania środowiskiem. W wyniku realizacji powyższych celów nastąpi poprawa stanu środowiska naturalnego, poprawią się także warunki życia mieszkańców oraz stworzone zostaną

¹⁵ Informacje ze strony http://www.cios.gov.pl/ma_struktura/docs/uzupelnienie_do_dzialania_1.2.doc oraz <http://bi.gazeta.pl/im/1843/m1843252.pdf>, 13.04.2004 r.

korzystne warunki dla rozwoju przedsiębiorstw działających zgodnie z zasadami poszanowania środowiska.

UZASADNIENIE DZIAŁANIA

Od 1990 r. nastąpiła w Polsce znacząca poprawa stanu środowiska naturalnego i ograniczenie negatywnego oddziaływania człowieka na środowisko. W wyniku zmian, które zaszły w tym czasie w strukturze polskiej gospodarki nastąpiło zmniejszenie emisji zanieczyszczeń przemysłowych, a wypracowanie skutecznych mechanizmów finansowych umożliwiło realizację inwestycji infrastrukturalnych w zakresie ochrony środowiska i zapobiegania zanieczyszczeniom. Pozytywnym tendencjom towarzyszy jednak narastanie zagrożeń i niekorzystnych zjawisk, zwłaszcza w świetle wyzwań zrównoważonego rozwoju: pogłębianie się deficytu wód, nie rozwiązanie problemu gospodarki odpadami, antyekologiczny model transportu, szkodliwy wpływ na środowisko skutków działalności wielu – szczególnie małych i średnich firm. Brak odpowiedniej infrastruktury ochrony środowiska uniemożliwia zapewnienie mieszkańcom wszystkich polskich regionów wysokiej jakości życia, powoduje również brak możliwości wdrożenia prawa wspólnotowego w tym zakresie, a także ograniczenie rozwoju gospodarczego przy poszanowaniu zasad ochrony środowiska. Niezbędne jest zatem szerokie wsparcie działań na rzecz ochrony środowiska ze środków strukturalnych.

KOMPLEMENTARNOŚĆ Z INNYMI DZIAŁANAMI I PROGRAMAMI

Działanie 1.2 „Infrastruktura ochrony środowiska” jest komplementarne do Działań realizowanych w ramach 3 Priorytetu ZPORR „Rozwój lokalny”: 3.1 „Obszary wiejskie” oraz Działanie 3.2. „Obszary podlegające restrukturyzacji”. W ramach Działań 3.1 oraz 3.2. realizowane będą małe inwestycje w zakresie ochrony środowiska, o oddziaływaniu lokalnym. W ramach Działania 1.2 „Infrastruktura ochrony środowiska” realizowana będzie natomiast infrastruktura o znaczeniu regionalnym, służąca wzmocnieniu konkurencyjności regionów. Niewielkie inwestycje związane z ochroną środowiska na terenach wiejskich realizowane przez osoby prywatne przewidziane są również w SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” w ramach Działania „Rozwój i ulepszanie infrastruktury związanej z rolnictwem”. W ramach ww. Sektorowego Programu Operacyjnego realizowane będzie również Działanie „Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi”.

Inwestycje realizowane w ramach Działania 1.2 będą również komplementarne z inwestycjami w zakresie infrastruktury ochrony środowiska realizowanymi w ramach Funduszu Spójności oraz Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw”.

W ramach SPO WKP wsparcie uzyskają inwestycje w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska.

WPLYW DZIAŁANIA NA POLITYKI HORYZONTALNE

WPLYW NA ŚRODOWISKO

Realizacja Działania będzie miała bezpośredni pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze. W wyniku jego realizacji zmniejszy się m.in. ilość zanieczyszczeń odprowadzanych do wód ze źródeł komunalnych, zmniejszy się negatywne oddziaływanie odpadów na środowisko przyrodnicze, nastąpi poprawa jakości powietrza.

UWZGLĘDNIENIE POLITYKI RÓWNYCH SZANS

Przy realizacji Działania będą uwzględnione zasady równości szans.

WPLYW NA ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Działanie będzie miało pozytywny wpływ na rozwój społeczeństwa informacyjnego, gdyż realizowane projekty z zakresu wsparcia zarządzania ochroną środowiska przyczynią się do poprawy dostępu do informacji o środowisku dla wszystkich użytkowników. Zakłada się że inwestycje liniowe (takie jak: wodociągi, kanalizacja itd.) w ramach działania 1.2 przyczyniają się do rozbudowy kanalizacji teletechnicznej, a odstępianie od tej reguły wymaga uzasadnienia.

Dodatkowo w ramach promocji projektów mogą być tworzone strony www poświęcone realizacji projektu, współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, itp.

OPIS DZIAŁANIA

W ramach Działania przewidziane do realizacji są projekty, które mają pozytywny wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej regionu oraz tworzą warunki dla wzrostu zatrudnienia.

W ramach Działania realizowane będą projekty infrastrukturalne o wartości całkowitej od 1 mln euro do 10 mln euro (projekty o wartości całkowitej przekraczającej kwotę 10 mln euro dofinansowywane będą z Funduszu Spójności, infrastrukturalne projekty środowiskowe o wartości całkowitej poniżej 1 mln euro realizowane będą w ramach Priorytetu 3 ZPORR „Rozwój lokalny”). Do realizacji w ramach Działania przewidziane są także projekty z zakresu zarządzania ochroną środowiska o minimalnej wartości całkowitej 500 tys. euro.

RODZAJE KWALIFIKUJĄCYCH SIĘ PROJEKTÓW

Zaopatrzenie w wodę, pobór wody i oczyszczanie ścieków

1. budowa i modernizacja sieci wodociągowych,
2. budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnych,
3. budowa i modernizacja sieci kanalizacji deszczowych,
4. budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody,
5. budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków,
6. budowa zbiorników umożliwiających pozyskanie wody pitnej.

Gospodarka odpadami

1. organizacja i wdrażanie systemów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu,
2. wdrażanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi (m.in. budowa sortowni, kompostowni, obiektów termicznej, termiczno-chemicznej i mechanicznej utylizacji odpadów; budowa nowych, modernizacja istniejących i rekultywacja nieczynnych składowisk; likwidacja "dzikich" składowisk),
3. budowa i modernizacja spalarni odpadów niebezpiecznych,
4. rekultywacja i likwidacja składowisk odpadów niebezpiecznych.

Poprawa jakości powietrza

1. modernizacja i rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza,
2. przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie "niskiej emisji".

Zapobieganie powodziom

1. regulacja cieków wodnych (pogłębianie, zapory, stabilizacja brzegów, prace remontowe w korytach rzecznych, itd.),
2. tworzenie polderów,
3. budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych wraz z drogami dojazdowymi,
4. budowa i modernizacja małych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych w ramach tzw. "małej retencji",
5. ochrona brzegów morskich.

Wsparcie zarządzania ochroną środowiska

1. opracowanie baz danych dotyczących lasów, jakości gleb, wód, powietrza,
2. tworzenie systemów pomiaru zanieczyszczeń powietrza w miastach oraz systemów informowania mieszkańców o poziomie zanieczyszczeń powietrza,
3. utworzenie sieci stacji kontrolnych i ostrzegawczych w zakresie jakości wód,
4. tworzenie map terenów zalewowych,
5. tworzenie systemów monitoringu środowiska, w tym reagowania na zagrożenia,
6. tworzenie systemów informacji przeciwpowodziowej.

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

1. budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej (energia wiatrowa, wodna, geotermalna, kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, biomasa).

KOSZTY KWALIFIKOWANE

W ramach Działania do wydatków kwalifikowanych mogą zostać zaliczone w szczególności następujące koszty:

1) Prace przygotowawcze, w tym:

- przygotowanie projektu (przeprowadzenie prac studialnych, ekspertyz, badania geologiczne),
- przygotowanie dokumentacji technicznej,
- przygotowanie studium wykonalności, oceny wpływu na środowisko;
- prace projektantów, architektów,
- wykup niezabudowanych gruntów (maksymalnie 10% całkowitych kosztów kwalifikowanych projektu),
- przygotowanie dokumentacji przetargowej,
- koszty przygotowania przetargu, w tym publikacji ogłoszeń przetargowych

2) Prace inwestycyjne i związane z procesem inwestycyjnym, w tym:

- przygotowanie terenu pod budowę, w tym roboty pomiarowe,
- prace ziemne,
- prace budowlano-montażowe,
- prace instalacyjne,

- prace wykończeniowe,
- zakup wyposażenia nierozdzielnie związanego z funkcjonowaniem inwestycji,
- nadzór inżynierski,
- koszty promocji projektu,
- koszty infrastruktury towarzyszącej niezbędnej dla realizacji projektu.

Za koszty **niekwalifikowane** w ramach Działania uznaje się zakup środków transportu, np. na cele transportu odpadów.

RODZAJE BENEFICJENTÓW

1. jednostki samorządu terytorialnego: gminy, powiaty, województwa,
2. związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
3. podmioty wykonujące usługi publiczne na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego, w których 100%: udziałów lub akcji posiada samorząd gminny, powiatowy lub wojewódzki,
4. podmioty wybrane w drodze Ustawy *Prawo Zamówień Publicznych* - zharmonizowanej z prawem Wspólnot Europejskich – wykonujące usługi publiczne na podstawie obowiązującej umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu ochrony środowiska,
5. jednostki administracji rządowej w województwach,
6. inne jednostki publiczne.

Priorytet 3

DZIAŁANIE 1. – ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH¹⁶

Wspierane będą projekty wynikające z PROGRAMÓW ROZWOJU LOKALNEGO na obszarach wiejskich i w miastach do 20 tys. mieszkańców. Szczególny nacisk zostanie położony na lokalne centra gospodarcze:

- budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę,
- budowa lub modernizacja dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym,

¹⁶ Informacje ze strony http://www.cios.gov.pl/ma_struktura/docs/uzupelnienie_do_dzialania_3.1.doc, 07.04.2004 r.

- gospodarka odpadami stałymi,
- kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje,
- lokalna infrastruktura przeciwpowodziowa,
- do 1 mln EURO infrastruktura środowiskowa w miejscowościach od 5 do 20 tysięcy,
- lokalne projekty z zakresu turystyki i dziedzictwa kulturowego.

CEL DZIAŁANIA

Głównym celem Działania jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów wiejskich i małych miast. Dodatkowo określone są następujące cele szczegółowe Działania:

- wzrost mobilności zawodowej mieszkańców wsi i małych miast
- tworzenie warunków do dywersyfikacji działalności gospodarczej
- poprawa warunków życia na obszarach o najmniejszych perspektywach rozwojowych w Polsce

UZASADNIENIE DZIAŁANIA

Znaczne obszary Polski zagrożone są zjawiskami trwałej marginalizacji ekonomicznej i społecznej. Problem ten dotyczy m.in. istotnej części gmin wiejskich i wiejsko-miejskich. Niepokojąca jest wysoka stopa bezrobocia, niski poziom wykształcenia, mała mobilność zawodowa społeczności lokalnych i niska kreatywność w zakresie poszukiwania pozarolniczych źródeł utrzymania.

Obok niskiego poziomu przedsiębiorczości i kwalifikacji mieszkańców tych obszarów ograniczenie możliwości rozwojowych wynika także m.in. z niskiego poziomu wyposażenia infrastrukturalnego w zakresie podstawowej infrastruktury technicznej i społecznej. Czynniki te w połączeniu z ograniczonymi możliwościami finansowymi samorządów lokalnych tworzą barierę dla zwiększenia poziomu inwestycji lokalnych i zewnętrznych i tym samym ograniczają możliwości dywersyfikacji źródeł zatrudnienia i podniesienia poziomu cywilizacyjnego mieszkańców tych obszarów.

Dodatkowym czynnikiem utrudniającym rozwój obszarów wiejskich jest stosunkowo niska zdolność niektórych środowisk lokalnych do rozwijania współpracy i zasad partnerstwa przy realizacji działań rozwojowych. Ma to poważne, negatywne konsekwencje dla perspektyw rozwojowych wsi i małych miast.

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI DZIAŁANIAM I PROGRAMAMI

Działanie 3.1. „Obszary wiejskie” jest komplementarne do Działań dotyczących rozwoju transportu, ochrony środowiska oraz turystyki i kultury z Priorytetu 1 ZPORR „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów”.

W ramach Działania 1.1. „Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego” realizowane będą projekty z zakresu infrastruktury drogowej o oddziaływaniu regionalnym.

W Działaniu 1.2. „Infrastruktura ochrony środowiska” realizowane będą projekty infrastrukturalne o wartości całkowitej od 1 mln do 10 mln euro. Projekty środowiskowe realizowane w ramach Działania 3.1. ZPORR realizowane będą na obszarach spełniających kryterium demograficzne (miejscowości do 20 tys. mieszkańców), wynikały będą z planów rozwoju lokalnego, a ich wartość całkowita nie będzie przekraczała 1 mln euro.

W Działaniu 1.4 „Rozwój turystyki i kultury” przewidziane są do realizacji duże projekty z zakresu turystyki i kultury, o charakterze krajowym i regionalnym. W Działaniu 3.1. do realizacji przewidziane są projekty z zakresu turystyki i kultury o oddziaływaniu lokalnym, zlokalizowane na obszarach spełniających wymagane dla tego typu projektów w Działaniu 3.1. „Obszary wiejskie” kryterium demograficzne (miejscowości od 5 do 20 tys. mieszkańców lub mniejsze ośrodki w przypadku, gdy pełnią funkcję centrum rozwoju lokalnego).

Działaniem komplementarnym do działania 3.1. „Obszary wiejskie” jest również Działanie 2.3. ZPORR skierowane na reorientację zawodową osób odchodzących z rolnictwa.

Działanie 3.1. komplementarne jest również z działaniami 3.2. i 3.3. z Priorytetu 3 „Rozwój lokalny” ZPORR.. Działanie 3.2. realizowane będzie na obszarach spełniających geograficzne kryterium określone w Programie. Działanie 3.3. realizowane będzie na rewitalizowanych obszarach miejskich, przemysłowych i powojkowych.

Niewielkie inwestycje z zakresu ochrony środowiska, realizowane przez prywatnych beneficjentów przewidziane są również w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich”. W ramach tego Programu Operacyjnego przewidziane są także do realizacji inwestycje z zakresu turystyki i kultury zlokalizowane na terenie miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców.

Inwestycje z zakresu ochrony środowiska komplementarne będą również z inwestycjami w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw”.

WPLYW DZIAŁANIA NA POLITYKI HORYZONTALNE

WPLYW NA ŚRODOWISKO

Realizacja projektów z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej będzie miała bezpośredni pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze. W wyniku jego realizacji zmniejszy się m.in. ilość zanieczyszczeń odprowadzanych do wód ze źródeł komunalnych, zmniejszy się negatywne oddziaływanie odpadów na środowisko przyrodnicze, nastąpi poprawa jakości powietrza. Wszystkie projekty z zakresu rozwoju infrastruktury kulturowej i turystycznej realizowane będą z poszanowaniem zasad ochrony środowiska.

UWZGLĘDNIENIE POLITYKI RÓWNYCH SZANS

Przy realizacji działania będą uwzględnione zasady równości szans.

WPLYW NA ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Realizacja Działania będzie miała pozytywny wpływ dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Ważnym elementem tworzenia infrastruktury społeczeństwa informacyjnego jest powszechne wykorzystanie projektów inwestycyjnych realizowanych w ramach działania 3.1. – *Obszary wiejskie* do rozbudowy systemów kanalizacji teletechnicznej umożliwiającej szybka i tania rozbudowę nowoczesnych sieci informatycznych na poziomie regionalnym i lokalnym.

Zakłada się, że inwestycje liniowe (takie jak infrastruktura drogowa, kanalizacja, wodociągowa itd.) w ramach działania 3.1 przyczyniają się do rozbudowy kanalizacji teletechnicznej, a odstępianie od tej reguły wymaga uzasadnienia.

W ramach promocji projektów mogą być tworzone strony www poświęcone realizacji projektu i współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej. Realizacja projektów z zakresu systemów informacji turystycznej i kulturalnej przyczyni się do poprawy dostępu społeczeństwa do informacji nt. np. lokalnych atrakcji turystycznych i kulturalnych.

OPIS DZIAŁANIA

W ramach działania przewidziane do realizacji są projekty, które mają wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej obszaru objętego projektem oraz tworzą warunki dla wzrostu zatrudnienia.

W ramach Działania do realizacji przewiduje się projekty inwestycyjne, wynikające z planów/programów rozwoju lokalnego przygotowanych w formule partnerstwa na poziomie gminnym, międzygminnym (np. przez związki gmin) lub powiatowym. Plany te powinny zawierać co najmniej: opis aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze objętym planem, opis planowych zadań inwestycyjnych na lata 2004-2006, plan finansowy na lata 2004-2006. Przykładowa struktura takiego dokumentu znajduje się w załączniku.

RODZAJE KWALIFIKUJĄCYCH SIĘ PROJEKTÓW

Budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków:

1. sieci kanalizacyjne,
2. sieci kanalizacji deszczowej,
3. oczyszczalnie ścieków,
4. inne urządzenia do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków.

Budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę i poboru wody:

1. sieci wodociągowe,
2. ujęcia wody (w tym ochrona ujęć i źródeł wody pitnej),
3. urządzenia służące do gromadzenia, przechowywania i uzdatniania wody,
4. urządzenia regulujące ciśnienie wody.

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii:

1. budowa i modernizacja urządzeń do produkcji i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych (energia, wiatrowa, wodna, kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, energia uzyskiwana z wykorzystania biomasy i inne).

Poprawa jakości powietrza:

1. modernizacja i rozbudowa systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza,

2. przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie "niskiej emisji".

Gospodarka odpadami:

1. budowa, modernizacja, rekultywacja lub likwidacja składowisk odpadów (w tym rekultywacja bądź likwidacja składowisk odpadów niebezpiecznych),
2. budowa lub modernizacja miejsc utylizacji opakowań i nieużytych środków ochrony roślin,
3. likwidacja dzikich wysypisk,
4. kompleksowe systemy zagospodarowania odpadów na poziomie lokalnym, obejmujące m.in. odbiór posegregowanych odpadów od mieszkańców, odzyskiwanie surowców wtórnych, recykling, kompostowanie odpadów organicznych, itp.

Przeciwdziałanie powodziom:

1. regulacja cieków wodnych (pogłębianie, zapory, stabilizacja brzegów, prace remontowe w korytach rzecznych, itd.),
2. tworzenie polderów,
3. budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych wraz z drogami dojazdowymi,
4. budowa i modernizacja małych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych w ramach tzw. „małej retencji”.

Budowa lub modernizacja dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym:

1. drogi powiatowe i gminne,
2. lokalne obiekty mostowe (mosty i wiadukty) na drogach gminnych i powiatowych,
3. ulice w granicach administracyjnych miast do 20 tys. mieszkańców,
4. towarzysząca infrastruktura drogowa.

Kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje:

1. projekty kompleksowego uzbrojenia terenu przeznaczonego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod inwestycje, z wyłączeniem terenów pod inwestycje mieszkaniowe – uzbrojenie związane z dostarczeniem podstawowych

mediów – kanalizacji, wodociągu, instalacji elektrycznych, gazowych oraz dróg wewnętrznych itp.

Budowa lub modernizacja lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej

1. infrastruktura służąca rozwojowi aktywnych form turystyki,
2. infrastruktura noclegowa, gastronomiczna, informacyjno-recepcyjna i inna infrastruktura turystyczna,
3. systemy informacji kulturalnej i turystycznej,
4. infrastruktura kultury (zaplecze kulturalne i rozrywkowe – sale koncertowe i wystawowe, amfiteatry, itp.),
5. projekty polegające na restauracji i rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego,
6. systemy zabezpieczeń obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń (np. pożary, włamania, itp.),
7. projekty inwestycyjne gmin uzdrowiskowych związane z rozwojem funkcji leczniczo-wypoczynkowych.

KOSZTY KWALIFIKOWANE

W ramach działania do wydatków kwalifikowanych mogą zostać zaliczone w szczególności następujące koszty:

1) Prace przygotowawcze, w tym:

- przygotowanie projektu (przeprowadzenie prac studialnych, ekspertyz, badania geologiczne),
- przygotowanie planu rozwoju lokalnego – podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o refundację są samorządy gmin i powiatów,
- przygotowanie dokumentacji technicznej,
- przygotowanie studium wykonalności, oceny wpływu na środowisko,
- prace projektantów, architektów,
- wykup niezabudowanych gruntów (maksymalnie 10% całkowitych kosztów kwalifikowanych projektu),
- przygotowanie dokumentacji przetargowej,
- koszt przygotowania przetargu, w tym publikacji ogłoszeń przetargowych

2) Prace inwestycyjne i związane z procesem inwestycyjnym, w tym:

- przygotowanie terenu pod budowę, w tym roboty pomiarowe,
- prace ziemne,
- prace budowlano-montażowe,
- prace instalacyjne,
- prace wykończeniowe,
- zakup wyposażenia nierozdzielnie związanego z funkcjonowaniem inwestycji, nadzór inżynierski,
- koszty promocji projektu integralnie związane z jego realizacją.

DZIAŁANIE 2. – OBSZARY PODLEGAJĄCE RESTRUKTURYZACJI¹⁷

Wspierane będą projekty wynikające z PROGRAMÓW ROZWOJU LOKALNEGO na obszarach koncentracji przemysłów tradycyjnych. Szczególny nacisk zostanie położony na lokalne centra gospodarcze:

- budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę,
- budowa lub modernizacja dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym,
- gospodarka odpadami stałymi,
- kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje,
- lokalna infrastruktura przeciwpowodziowa,
- do 1 mln EURO infrastruktura środowiskowa.

CEL DZIAŁANIA

Głównym celem działania jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów restrukturyzowanych. Dodatkowo określone zostały następujące cele szczegółowe:

- tworzenie warunków do dywersyfikacji działalności gospodarczej
- poprawa warunków życia na obszarach o najmniejszych perspektywach rozwojowych w Polsce

UZASADNIENIE DZIAŁANIA

¹⁷ Informacje ze strony http://www.cios.gov.pl/ma_struktura/docs/uzupelnienie_do_dzialania_3.2..doc, 07.04.2004 r.

Obszary podlegające procesom restrukturyzacji w Polsce borykają się z wieloma problemami społecznymi i gospodarczymi.. Wysoka stopa bezrobocia, niski poziom wykształcenia ludności, wysoki udział dochodów ze źródeł socjalnych powodują, że nawet podstawowe potrzeby społeczne na tych obszarach nie są zaspokajane w odpowiednim stopniu. Taki stan rzeczy przyczynia się do powstawania zjawiska frustracji społecznej, rozprzestrzeniania się patologii społecznych, powstawania stref ubóstwa. Społeczność obszarów restrukturyzowanych wymaga przekwalifikowania i aktywizacji. Dodatkowym czynnikiem ograniczającym rozwój nowych sektorów działalności gospodarczej w terenie jest zły stan infrastruktury technicznej. Wymaga ona rozbudowy i modernizacji.

KOMPLEMENTARNOŚĆ DZIAŁANIA Z INNYMI DZIAŁANIAM I PROGRAMAMI

Działanie 3.2. „Obszary podlegające restrukturyzacji” jest komplementarne do Działań dotyczących rozwoju transportu, ochrony środowiska oraz turystyki i kultury z Priorytetu 1 ZPORR „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności regionów”.

W ramach Działania 1.1. „Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego” realizowane będą projekty z zakresu infrastruktury drogowej o oddziaływaniu regionalnym.

W Działaniu 1.2. „Infrastruktura ochrony środowiska” realizowane będą projekty infrastrukturalne o wartości całkowitej od 1 mln do 10 mln euro. Projekty środowiskowe realizowane w ramach Działania 3.2. ZPORR realizowane będą na obszarach podlegających restrukturyzacji, wynikały będą z planów rozwoju lokalnego, a ich wartość całkowita nie będzie przekraczała 1 mln euro.

W Działaniu 1.4 „Rozwój turystyki i kultury” przewidziane są do realizacji projekty duże, o charakterze regionalnym. W Działaniu 3.2. do realizacji przewidziane są projekty z zakresu turystyki i kultury o mniejszym oddziaływaniu, zlokalizowane na obszarach spełniających wymagane w Działaniu 3.2. „Obszary podlegające restrukturyzacji” kryteria geograficzne.

Działaniem komplementarnym do działania 3.2. „Obszary podlegające restrukturyzacji” jest również Działanie 2.4. ZPORR skierowane na reorientację zawodową osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi.

Działanie 3.2. komplementarne jest również z działaniami 3.1. i 3.3. z Priorytetu 3 „Rozwój lokalny” ZPORR.. Działanie 3.1. realizowane będzie na obszarach spełniających

demograficzne kryterium określone w Programie. Działanie 3.3. realizowane będzie na rewitalizowanych obszarach miejskich, przemysłowych i powojkowych.

Inwestycje z zakresu ochrony środowiska komplementarne będą również z inwestycjami w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw”.

WPLYW DZIAŁANIA NA POLITYKI HORYZONTALNE

WPLYW NA ŚRODOWISKO

Realizacja projektów z zakresu infrastruktury technicznej będzie miała bezpośredni pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze. W wyniku jego realizacji zmniejszy się m.in. ilość zanieczyszczeń odprowadzanych do wód ze źródeł komunalnych, zmniejszy się negatywne oddziaływanie odpadów na środowisko przyrodnicze, nastąpi poprawa jakości powietrza. Projekty z zakresu infrastruktury kulturalnej i turystycznej realizowane będą z poszanowaniem zasad ochrony środowiska.

UWZGLĘDNIENIE POLITYKI RÓWNYCH SZANS

Przy realizacji Działania będą uwzględnione zasady równości szans.

WPLYW NA ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Realizacja Działania będzie miała pozytywny wpływ dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Ważnym elementem tworzenia infrastruktury społeczeństwa informacyjnego jest powszechne wykorzystanie projektów inwestycyjnych realizowanych w ramach działania 3.2. – Obszary podlegające restrukturyzacji do rozbudowy systemów kanalizacji teletechnicznej umożliwiającej szybka i tania rozbudowę nowoczesnych sieci informatycznych na poziomie regionalnym i lokalnym.

Zakłada się, że inwestycje liniowe (takie jak infrastruktura drogowa, kanalizacja, wodociągowa itd.) w ramach działania 3.2 przyczyniają się do rozbudowy kanalizacji teletechnicznej, a odstępianie od tej reguły wymaga uzasadnienia.

W ramach promocji projektów mogą być tworzone strony www poświęcone realizacji projektu i współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej. Realizacja projektów z zakresu systemów informacji turystycznej i kulturalnej przyczyni się do poprawy dostępu społeczeństwa do informacji nt. np. lokalnych atrakcji turystycznych i kulturalnych.

OPIS DZIAŁANIA

W ramach Działania przewidziane do realizacji są projekty, które mają wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej obszaru objętego projektem oraz tworzą warunki dla wzrostu zatrudnienia.

W ramach Działania wspierane będą projekty infrastrukturalne wynikające z planów/programów rozwoju lokalnego przygotowanych w formule partnerstwa na poziomie gminnym, międzygminnym (np. przez związki gmin) lub powiatowym. Plany te powinny zawierać co najmniej: opis aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze objętym planem, opis planownych zadań inwestycyjnych na lata 2004-2006, plan finansowy na lata 2004-2006. Przykładowa struktura takiego dokumentu znajduje się w załączniku.

Wsparcie w ramach działania uzyskają inwestycje realizowane na obszarach podlegających restrukturyzacji. Są to obszary o wysokiej stopie bezrobocia, dużym udziale zatrudnionych w przemyśle i dużym spadku zatrudnienia w przemyśle.

RODZAJE KWALIFIKUJĄCYCH SIĘ PROJEKTÓW

Budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków:

- sieci kanalizacyjne,
- sieci kanalizacji deszczowej,
- oczyszczalnie ścieków,
- inne urządzenia do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków

Budowa lub modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę:

- sieci wodociągowe,
- ujęcia wody (w tym ochrona ujęć i źródeł wody pitnej),
- urządzenia służące do gromadzenia, przechowywania i uzdatniania wody,
- urządzenia regulujące ciśnienie wody

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii:

- budowa i modernizacja urządzeń do produkcji i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych (energia, wiatrowa, wodna, kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, energia uzyskiwana z wykorzystania biomasy i inne),

Poprawa jakości powietrza:

- modernizacja i rozbudowa systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza,
- przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie "niskiej emisji"

Gospodarka odpadami:

- budowa, modernizacja, rekultywacja lub likwidacja składowisk odpadów (w tym rekultywacja bądź likwidacja składowisk odpadów niebezpiecznych),
- budowa lub modernizacja miejsc utylizacji opakowań i nieużytych środków ochrony roślin,
- likwidacja dzikich wysypisk,
- kompleksowe systemy zagospodarowania odpadów na poziomie lokalnym, obejmujące m.in. odbiór posegregowanych odpadów od mieszkańców, odzyskiwanie surowców wtórnych, recykling, kompostowanie odpadów organicznych, itp.

Budowa lub modernizacja dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym:

- drogi powiatowe i gminne,
- lokalne obiekty mostowe (mosty i wiadukty) na drogach gminnych i powiatowych,
- ulice w granicach administracyjnych miast do 20 tys. mieszkańców,
- towarzysząca infrastruktura drogowa

Kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje:

- projekty kompleksowego uzbrojenia terenu przeznaczonego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod inwestycje, za wyjątkiem terenów z przeznaczeniem pod inwestycje mieszkaniowe – uzbrojenie związane z dostarczeniem podstawowych mediów – kanalizacji, wodociągu, instalacji elektrycznych, gazowych oraz dróg wewnętrznych, itp.,

Budowa lub Modernizacja lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej:

- infrastruktura służąca rozwojowi aktywnych form turystyki,
- infrastruktura noclegowa, gastronomiczna, informacyjno-recepcyjna,
- systemy informacji kulturalnej i turystycznej,
- infrastruktura kultury (zaplecze kulturalne i rozrywkowe – sale koncertowe i wystawowe, amfiteatry, itp.),
- projekty polegające na restauracji i rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego,
- systemy zabezpieczeń obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń (np. pożary, włamania, itp.)

Inkubatory przedsiębiorczości:

- modernizacja obiektów, w których zlokalizowane będą inkubatory przedsiębiorczości,
- przystosowanie obiektów do pełnienia funkcji inkubatorów przedsiębiorczości

KOSZTY KWALIFIKOWANE

W ramach działania do wydatków kwalifikowanych mogą zostać zaliczone w szczególności następujące koszty:

1) Prace przygotowawcze, w tym:

- przygotowanie projektu (przeprowadzenie prac studialnych, ekspertyz, badania geologiczne),
- przygotowanie planu rozwoju lokalnego – podmiotami uprawnionymi do ubiegania się o refundację są samorządy gmin i powiatów,

- przygotowanie dokumentacji technicznej,
- przygotowanie studium wykonalności, oceny wpływu na środowisko;
- prace projektantów, architektów,
- wykup niezabudowanych gruntów (maksymalnie 10% całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu)
- przygotowanie dokumentacji przetargowej,
- koszt przygotowania przetargu, w tym publikacji ogłoszeń przetargowych

2) Prace inwestycyjne i związane z procesem inwestycyjnym, w tym:

- przygotowanie terenu pod budowę, w tym roboty pomiarowe,
- prace ziemne,
- prace budowlano-montażowe
- prace instalacyjne,
- prace wykończeniowe,
- zakup wyposażenia nierozdzielnie związanego z funkcjonowaniem inwestycji, nadzór inżynierski,
- koszty promocji projektu integralnie związane z jego realizacją

**DZIAŁANIE 3. – REWITALIZACJA ZDEGRADOWANYCH OBSZARÓW
MIEJSKICH, POPRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH¹⁸**

PODDZIAŁANIE 3.2.1. REWITALIZACJA OBSZARÓW MIEJSKICH

**PODDZIAŁANIE 3.2.2. REWITALIZACJA OBSZARÓW POPRZEMYSŁOWYCH I
POWOJSKOWYCH .**

Wsparcie zostanie udzielone projektom wpisującym się w lokalne programy rewitalizacji społeczno-gospodarczej.

CEL DZIAŁANIA

Celem działania jest zachęcanie do rozwijania nowych form aktywności gospodarczej generujących miejsca pracy poprzez oferowanie infrastruktury do prowadzenia działalności

¹⁸ Informacje ze strony http://www.cios.gov.pl/ma_struktura/docs/uzupelnienie_do_dzialania_3.3.doc, 07.04.2004 r.

dostosowanej do potrzeb nowych przedsiębiorstw, przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego warunkującego zrównoważony rozwój gospodarczo-społeczny.

Zasadniczym celem działania jest ożywienie gospodarcze i społeczne, a także zwiększenie potencjału turystycznego i kulturalnego, w tym nadanie obiektom i terenom zdegradowanym nowych funkcji społeczno-gospodarczych poprzez:

- rewitalizację i odnowę zdegradowanych obszarów miast i dzielnic mieszkaniowych w miastach;
- rewitalizację obiektów i terenów po-przemysłowych, przez zmianę dotychczasowych funkcji na gospodarcze, społeczne, edukacyjne, zdrowotne, rekreacyjne i turystyczne,
- rewitalizację obiektów i terenów po-wojskowych, przez zmianę z przeważającą, dotychczas funkcji zabudowy po-wojskowej na usługową, gospodarczą, społeczną, edukacyjną, zdrowotną, rekreacyjną i turystyczną z uzupełniającą funkcją mieszkaniową.

UZASADNIENIE DZIAŁANIA

Na skutek procesów rynkowych wiele miast w Polsce utraciło dotychczasową bazę ekonomiczną w postaci ośrodków przemysłowych, bądź bazy wojskowej. W szczególnie trudnej sytuacji znalazły się miasta, których byt ekonomiczny opierał się niekiedy na funkcjonowaniu jednego zakładu przemysłowego zatrudniającego kilka tysięcy osób.

Nowym zjawiskiem w Polsce, lecz już dobrze rozpoznanym w Europie, jest degradacja obszarów wielkomiejskich. Wiąże się ona z problemami degradacji społecznej, jak również degradacji majątku trwałego o wartości kulturowej, które uzewnętrzniają się w skali „sypialnianych” oraz po-przemysłowych dzielnic. Problemy te często wpływają na obniżenie, niekiedy skutecznie, zainteresowania inwestorów całym miastem, a w skrajnych przypadkach nawet całym regionem.

Zjawisko to posiada poważne konsekwencje dla rynku pracy i możliwości rozwoju całych regionów. Wspólnymi cechami tych obszarów jest m.in.: utrzymujące się długotrwałe bezrobocie, niskie dochody, w których znaczna część stanowi pomoc socjalną, niski poziom wykształcenia ludności, patologie społeczne.

W wyniku wzrostu umiędzynarodowienia gospodarki oraz wdrożenia reguł gospodarki rynkowej w Polsce od początku lat 90-tych występuje również problem z branżami

przemysłu, które wymagają restrukturyzacji. W stosunku do niektórych sektorów podjęto już głęboki proces restrukturyzacji, jednakże nadal brakuje regionalnie zorientowanych instrumentów polityki społeczno-gospodarczej oddziałujących nie tylko bezpośrednio na sektor, którego dotyczy proces restrukturyzacji, ale także na obszary, w których przedsiębiorstwa są zlokalizowane. Obszary te cechuje koncentracja bezrobocia, zwłaszcza strukturalnego i patologii społecznych. Poza tym występuje niski poziom przedsiębiorczości, brak czynników wzrostu, a ludność zamieszkująca te tereny pomimo dość dobrego poziomu wykształcenia charakteryzuje się niedostosowaniem kwalifikacji do zmieniającego się rynku pracy. Infrastruktura techniczna znajdująca się na tych terenach, aczkolwiek rozwinięta, wymaga znacznych nakładów na modernizację.

Szczególnym problemem w Polsce jest także zagospodarowanie obiektów oraz terenów zajmowanych w przeszłości przez armię byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR). Należą do nich zarówno kompleksy obiektów w skład, których wchodzi: koszary, szpitale, magazyny, jak i pojedyncze obiekty o charakterze militarnym - lotniska, porty. Pomimo upływu czasu (armia ZSRR opuściła teren Polski w 1992r.) problem integracji tych obszarów i ich wykorzystania nadal nie jest rozwiązany. Podobnie istnieje problem z zagospodarowaniem byłych baz Wojska Polskiego, które zostały opuszczone w wyniku przeprowadzanej reformy armii.

KOMPLEMENTARNOŚĆ Z INNYMI DZIAŁANAMI I PROGRAMAMI

Działanie jest komplementarne z:

- Działanie 1.5. ZPORR „Infrastruktura Społeczeństwa Informacyjnego”;
- Działanie 2.2. ZPORR „Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne;
- Działanie 2.4. ZPORR „Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi”;
- Działaniem 3.2. ZPORR „Obszary podlegające restrukturyzacji”;
- Działaniem 3.4. ZPORR „Mikroprzedsiębiorstwa”;
- Działaniem 3.5. ZPORR „Lokalna infrastruktura społeczna”.
- SPO „Rozwój Zasobów Ludzkich”:
 - Działanie 1.2. „Perspektywy dla młodzieży”;
 - Działanie 1.3. „Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia”;

- Działanie 1.5 „Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka”;
 - Działanie 1.6. „Integracja i reintegracja zawodowa kobiet”.
-
- Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL
 - SPO „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”

WPLYW DZIAŁANIA NA POLITYKI HORYZONTALNE

WPLYW NA ŚRODOWISKO

Działanie będzie miało pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego. Projekty rewitalizacji obszarów miejskich, po-przemysłowych i po-wojskowych zostaną przeanalizowane pod kątem oddziaływania na środowisko naturalne.

W ramach rewitalizacji obszarów po-wojskowych i po-przemysłowych mogą być przeprowadzane prace porządkowe związane z oczyszczeniem terenu. Następnie na tych terenach powstaną zielone strefy (sadzenie drzew i krzewów). W ramach rewitalizacji obszarów miejskich także mogą zostać stworzone tereny zielone w celu polepszenia stanu zdrowia mieszkającej tam ludności.

UWZGLĘDNIENIE POLITYKI RÓWNYCH SZANS

Przy realizacji działania będą uwzględnione zasady równości szans kobiet i mężczyzn, umożliwiające pogodzenie życia rodzinnego z pracą zawodową. Priorytetowo traktowana będzie również pomoc w zwalczaniu patologii społecznych oraz walka z wykluczeniem społecznym np. poprzez zawarcie - w przyjętych przez lokalne organy uchwałodawcze Lokalnych Programach Rewitalizacji – działań zmierzających do rozwiązania problemów społecznych. Dodatkowo preferowane będą takie projekty, które będą powiązane z innymi działaniami dotyczącymi szkoleń i wsparcia dla rozwoju przedsiębiorstw realizowanymi w ramach ZPORR oraz Sektorowych Programów Operacyjnych: „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”, „Rozwój Zasobów Ludzkich”. W ramach działania uwzględniane będą także kwestie dotyczące pomocy osobom niepełnosprawnym (lepszy dostęp do obiektów i infrastruktury).

WPLYW NA ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

W ramach działania mogą być remontowane obiekty, które w połączeniu ze środkami działania 1.5. „infrastruktura społeczeństwa informacyjnego” zporr spełniać będą funkcje

publicznych punktów dostępu do internetu – telecentra. Projekty w tym zakresie przyczyniać się będą do walki z tzw. „wykluczeniem cyfrowym”. Wpływ na rozwój społeczeństwa informacyjnego może być również widoczny poprzez realizację projektów z zakresu tworzenia systemów monitorowania obszaru zagrożonego wysoką przestępczością. Poza tym w zakresie promocji projektów mogą być realizowane strony www informujące o wsparciu ze środków unii europejskiej.

OPIS DZIAŁANIA

Cele wymieniane w Podstawach Wsparcia Wspólnoty oraz interwencje określone w ZPORR wykazują potrzebę stworzenia kompleksowego podejścia do kwestii trwałej peryferyzacji obszarów i marginalizacji dużych grup mieszkańców zdegradowanych społecznie i ekonomicznie miast i dzielnic miast oraz zdegradowanych obszarów po-przemysłowych i po-wojskowych poprzez działania inspirujące rozwój nowych funkcji obszarów problemowych oraz przywrócenie terenom zdegradowanym utraconych funkcji społeczno-gospodarczych.

Projekty infrastrukturalne dotyczące rewitalizacji obszarów miejskich oraz terenów po-przemysłowych i po-wojskowych będą wdrażane w powiązaniu z projektami z zakresu ożywienia gospodarczego oraz rozwiązywania problemów społecznych i ułatwienia przedsiębiorstwom warunków prowadzenia działalności gospodarczej – poprzez dostarczenie im dogodniejszych warunków, uzupełniając tym samym działania podejmowane w ramach ZPORR Priorytetu 2 – „Wzmocnienie Regionalnych Zasobów Ludzkich” oraz Sektorowego Programu Operacyjnego „Rozwój Zasobów Ludzkich” i Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”, a także Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL.

Wdrażanie projektów rewitalizacji miast i dzielnic miast, w ramach tego działania, wpłynie również na stworzenie potencjału dla przyszłej realizacji w Polsce Inicjatywy Wspólnotowej URBAN.

Rewaloryzacja urbanistyczna będzie polegać na wsparciu kompleksowych działań technicznych, takich jak: remonty, modernizacja infrastruktury podstawowej oraz rewaloryzacja zabudowy, poprawa funkcjonalności ruchu kołowego i ruchu pieszego, zwiększenie funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznych, w tym renowacja obiektów o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na terenach rewitalizowanych.

Projekty obejmować będą także działania na rzecz walki z patologiami społecznymi. Ich koncentracja na obszarach problemowych pozwoli na przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego pewnych grup, które w wyniku trudnej sytuacji na rynku pracy znalazły się na marginesie życia społecznego.

W ramach Działania 3.3. realizowane będą dwa poddziałania:

3.3.1. – Rewitalizacja obszarów miejskich;

3.3.2. – Rewitalizacja obszarów przemysłowych i powojkowych.

PODDZIAŁANIE 3.3.1. REWITALIZACJA OBSZARÓW MIEJSKICH

W ramach tego poddziałania wspierane będą projekty, które będą wynikały ze zintegrowanych programów rewitalizacji społeczno-gospodarczej, przestrzennej i funkcjonalnej zdegradowanych: dzielnic mieszkaniowych, zespołów mieszkaniowych w miastach, (szczególnie na obszarach zagrożonych lub dotkniętych zjawiskami patologii społecznej) w celu:

- tworzenia w zdegradowanych dzielnicach warunków lokalowych i infrastrukturalnych do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności kulturalnej i edukacyjnej, w tym mających za zadanie podniesienie kwalifikacji mieszkańców ww. terenów zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- porządkowania „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem,
- renowacji zabudowy budynków w tym obiektów infrastruktury społecznej, zwłaszcza dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- renowacji budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie oraz ich adaptacja na cele: gospodarcze, społeczne i kulturalne,
- poprawy funkcjonalności struktury ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych ,
- przebudowy i/lub remontów publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych,
- tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast.

Ważny element tego poddziałania stanowi pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast. Dlatego też gminy, które będą chciały uzyskać wsparcie w ramach tego poddziałania na terenie, których znajdują się obszary miast wymagające rewitalizacji, muszą przygotować kilkuletnie Lokalne Programy Rewitalizacji.

Obszary miejskie poddawane rewitalizacji muszą zostać wyznaczone przez miasto w trakcie przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Granice te zostaną wyznaczone na podstawie krytycznej analizy wyników badań i analiz (w tym wniosków różnych podmiotów współuczestniczących w procesie rewitalizacji) przeprowadzonych dla potrzeb przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Dokonując tego wyboru należy wziąć pod uwagę:

- poziom bezrobocia;
- poziom ubóstwa oraz trudne warunki mieszkaniowe;
- poziom przestępczości;
- poziom wykształcenia mieszkańców;
- poziom przedsiębiorczości mieszkańców;
- poziom degradacji technicznej infrastruktury i budynków;
- poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

W Lokalnych Programach Rewitalizacji muszą obligatoryjnie zostać wyznaczone granice obszaru rewitalizacji wraz z ich uzasadnieniem. Poza tym Lokalne Programy Rewitalizacji powinny zawierać opis niezbędnych działań potrzebnych dla rozwoju gospodarczego rewitalizowanych terenów, proponowane sposoby rozwiązywania problemów społecznych, a także kilkuletnie plany finansowe gminy dotyczące rewitalizacji obszarów miejskich. Programy te muszą być zgodne ze strategią rozwoju województwa i powinny być przekazane razem z wnioskiem aplikacyjnym EFRR - po uprzednim zatwierdzeniu uchwałą Rady Gminy - Urzędowi Marszałkowskiemu.

Inwestycje wdrażane w ramach Poddziałania 3.3.1. muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji i są to poniższe projekty:

- porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem,
- izolacja, remont i/lub przebudowa elewacji, fasad i dachów budynków oraz pomieszczeń przeznaczonych na cele: gospodarcze, szkoleniowe lub kulturalne -

za wyjątkiem przeprowadzania prac budowlano-montażowych w indywidualnych mieszkaniach - w ramach działania wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu, w tym:

- remont, przebudowa instalacji w budynkach: grzewczych, elektrycznych, gazowych i wodno-kanalizacyjnych;
- zagospodarowaniem przyległego terenu (budowa, remont, przebudowa małej architektury, ogrodzeń).
- renowacja budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie w tym ich adaptacja na cele: gospodarcze, społeczne, edukacyjne, turystyczne lub kulturalne, przyczyniająca się do tworzenia stałych miejsc pracy. Renowacja będzie się składała z działań wspierających:
 - prace konserwatorskie,
 - odnowienie zabudowań (za wyjątkiem indywidualnych mieszkań).
- prace konserwatorskie, odnowienie fasad i dachów budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się w rejestrze zabytków wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu przyczyniająca się do tworzenia stałych miejsc pracy,
- wyburzanie budynków pod cele: usługowe, kulturowe, edukacyjne, gospodarcze, turystyczne lub rekreacyjne,
- remont i/lub przebudowa infrastruktury publicznej związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych,
- tworzenia stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast, w tym:
 - budowa i/lub remont oświetlenia;
 - zakup i instalacja systemów monitoringu przyczyniających się do realizacji działania.
- adaptacja, przebudowa i/lub remonty budynków i kubatury użyteczności publicznej wraz z przyległym otoczeniem na cele edukacyjno-społeczne znajdujących się na terenie rewitalizowanym w tym m.in.: przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły średnie i ponadgimnazjalne, szkoły wyższe, szkolne stołówki, domy dziecka, ośrodki walki z patologiami społecznymi (np. walki z narkomanią, alkoholizmem), poradnie psychologiczne, świetlice dla dzieci

i młodzieży, domy kultury, Warsztaty Terapii Zajęciowej oraz obiekty służące pomocą społeczną (np. dla samotnych matek z dziećmi, zapobiegania przestępczości, punkty służące pomocą i przekwalifikowywaniem byłych więźniów) – pomoc strukturom świadczącym usługi dla lokalnej społeczności - przyczyniające się do tworzenia lub ochrony miejsc pracy i przeciwdziałania marginalizacji społecznej (za wyjątkiem prac remontowo-instalacyjnych w indywidualnych mieszkaniach), w tym:

- izolacja, remont, przebudowa fasad i dachów budynków;
- remont, przebudowa, adaptacja pomieszczeń
- budowa, remont, przebudowa instalacji w budynkach: grzewczych, wodno-kanalizacyjnych, gazowych, elektrycznych;
- zagospodarowanie przyległego terenu (np. budowa, remont, przebudowa ogrodzeń i małej architektury).
- przebudowa, wymiana i/lub remont infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, elektrycznej, grzewczej i gazowej w rewitalizowanych obiektach publicznych, usługowych,
- regeneracja, rehabilitacja i zabudowywanie pustych przestrzeni publicznych, w tym:
 - remont i/lub przebudowa: placów, rynków, parkingów, placów zabaw dla dzieci, publicznych toalet miejskich, małej architektury (np. tarasy widokowe, fontanny, ławki, kosze na śmieci), miejsc rekreacji, terenów zielonych (zieleń wysoka, niska i trawniki) oraz prace restauracyjne na terenie istniejących parków.
- remonty i/lub przebudowa infrastruktury technicznej, szczególnie w zakresie ochrony środowiska na terenie zdegradowanych dzielnic miast, w tym:
 - budowa, remonty i/lub przebudowa sieci kanalizacyjnych i innych urządzeń do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków,
 - budowa, remonty i/lub przebudowa kanalizacji deszczowej,
 - wymiana elementów konstrukcyjnych zawierających azbest w budynkach publicznych (poza celami mieszkaniowymi) w przypadku, gdy nie wymaga to przebudowy całego obiektu i po spełnieniu wymagań przekazania powstałych odpadów zawierających azbest podmiotom, które uzyskały zezwolenie

właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki takimi odpadami,

- budowa, remonty i/lub przebudowa sieci wodociągowych, ujęć wody i urządzeń służących do gromadzenia i uzdatniania wody oraz urządzeń regulujących ciśnienie wody.
- poprawa funkcjonalności ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych rewitalizowanego terenu, w tym:
 - remonty, przebudowa i/lub modernizacja dróg lokalnych (gminnych lub powiatowych) i ulic prowadzących do dzielnic mieszkalnych oraz komunalnych dróg osiedlowych (m.in.: wzmocnienie podbudowy jezdni, polepszenie stanu nośności, wymiana i poszerzenie nawierzchni) oraz małych obiektów inżynierskich,
 - budowa, remonty i/lub przebudowa chodników i przejść dla pieszych, jak również wszelkie inne prace infrastrukturalne i/lub zakup wyposażenia pozwalający zwiększyć bezpieczeństwo pieszych, rowerzystów lub zwierząt, (np. budowa, przebudowa i/lub remont ścieżek rowerowych),
- remont i/lub przebudowa obiektów pełniących funkcje zaplecza turystycznego, kulturalnego,
- remont, przebudowa i/lub przystosowanie budynków i kubatury dla potrzeb tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości,
- remont, przebudowa i/lub przystosowanie budynków i infrastruktury na cele turystyczne i kulturalne (włącznie z odnowieniem i konserwacją obiektów dziedzictwa kulturowego) prowadząca do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy.

KOSZTY KWALIFIKOWANE W RAMACH PODDZIAŁANIA 3.3.1.

Beneficjenci końcowi mogą ubiegać się o środki z EFRR, jeżeli zostaną spełnione następujące kryteria:

- wnioskowane projekty wynikają z zatwierdzonych uchwałą Rady Miasta Lokalnych Programów Rewitalizacji (wnioskowane projekty są tam wymienione - stanowią ich integralny element - oraz została uzasadniona ich realizacja);

- wnioskowane projekty przyczyniają się do realizacji celów działania, np.: przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu zamieszkującej tam ludności, tworzą nowe, stałe miejsca pracy.

W ramach kompleksowych programów dotyczących Poddziałania 3.3.1. *Rewitalizacja obszarów miejskich* do wydatków kwalifikowanych mogą zostać zaliczone w szczególności następujące koszty – tylko w przypadku przyjęcia projektu do realizacji:

1. Prac przygotowawczych:

- przygotowanie Lokalnych Programów Rewitalizacji (przeprowadzenie prac studialnych, ekspertyz, badań) – podmiotem uprawnionym do otrzymania zwrotu poniesionego kosztu przygotowania dokumentu jest samorząd miasta,
- przygotowanie dokumentacji technicznej: koncepcja budowlana, projekt budowany, projekt wykonawczy,
- przygotowanie studium wykonalności, oceny wpływu na środowisko,
- przygotowanie dokumentacji przetargowej,
- zakup niezabudowanego terenu (nie więcej niż 10 % całkowitego kosztu kwalifikowalnego projektu),
- projekt budowlany i architektoniczny,
- badania i prace projektowe poprzedzające rewitalizację obszarów miejskich związane z urbanistyką, krajobrazem, i budownictwem oraz roboty pomiarowe,
- zakup nieruchomości, jeśli istnieje bezpośrednie powiązanie między zakupem i celami realizacji poddziałania 3.3.1. ZPORR – zgodnie z zasadami Rozporządzenia KE 1145/2003/WE z dnia 27 czerwca 2003r,
- przygotowanie dokumentacji przetargowej,
- koszt przygotowania projektu, w tym publikacji ogłoszeń przetargowych.

2. Prace inwestycyjne i związane z procesem inwestycyjnym:

- przygotowanie terenu pod budowę,
- prace ziemne,
- prace budowlano-montażowe,
- prace budowlane,

- prace rozbiórkowe,
- prace remontowe,
- prace modernizacyjne,
- prace konserwacyjne,
- prace wykończeniowe,
- prace ziemne,
- przebudowa infrastruktury technicznej kolidującej z inwestycją,
- prace wykończeniowe w tym umocnienia,
- zakup wyposażenia nierozzerwalnie związanego z funkcjonowaniem inwestycji,
- nadzór inżynierski i konserwatorski,
- koszty informacji i promocji projektu integralnie związane z realizacją działania.

Do kosztów **niekwalifikowanych** należy:

- budowa budynków mieszkaniowych;
- budowa budynków,
- adaptacja, przebudowa, remont budynków, powierzchni i mieszkań na cele mieszkaniowe,
- remont, przebudowa, adaptacja budynków administracji publicznej w celach wyłącznie administracyjnych, (za wyjątkiem funkcji szkoleniowych, przekwalifikowywania, poradnictwa zawodowego osób bezrobotnych, zapobiegania przestępczości - przyczyniających się do realizacji celów działania i dla jednostek, które uczestniczą w realizacji programu);
- zakup obiektów wykorzystywanych jako miejsce świadczenia usług przez administrację publiczną (za wyjątkiem funkcji szkoleniowych, przekwalifikowywania, poradnictwa zawodowego osób bezrobotnych - przyczyniających się do realizacji celów działania i dla jednostek, które uczestniczą w realizacji programu) – zgodnie z zasadą nr 6 zawartą w Rozporządzeniu KE 1145/2003/WE z dnia 27 czerwca 2003r.;
- uzbrojenie terenu pod budowę budynków mieszkaniowych;

- remont, przebudowa indywidualnych mieszkań (prace budowlano-montażowe),
- rozbiórka budynków pod budowę budynków mieszkalnych,
- zakup nieruchomości dla celów mieszkaniowych
- zakup nieruchomości w przypadku, jeśli w ciągu ostatnich 10 lat była finansowana z krajowych lub wspólnotowych grantów, które powodowałyby podwójne współfinansowanie jego zakupu ze środków EFRR - zgodnie z zasadą nr 6 zawartą w Rozporządzeniu KE 1145/2003/WE z dnia 27 czerwca 2003r.
- finansowanie projektów, nie ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji (nie znajdują się w granicach obszaru podlegającego rewitalizacji), nie przyczyniających się do realizacji celów działania.

Załącznik nr 1.

**Ustawy z dziedziny ochrony środowiska wraz z ważniejszymi
rozporządzeniami**

Stan prawny na 01.03.2004 r.¹⁹

¹⁹ Zestawienie przepisów opracowano na podstawie materiałów poglądowych przygotowanych dla potrzeb projektu „Europejski dialog gmin wiejskich o ochronie środowiska”.

- ⇒ **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U.1997.78.483),**
- ⇒ **Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001.62.627, Dz.U. 2002.233.1957),**
- ⇒ **Rozporządzenia wydane przez Radę Ministrów, Ministra Środowiska, Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej:**
- z dnia 29 września 2001 r. w sprawie wysokości jednostkowych stawek kar za przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu na podstawie art. 311 ust. 2 ustawy,
 - z dnia 18 marca 2003 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska na podstawie art. 290 ust. 2 ustawy,
 - z dnia 20 listopada 2001 r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia na podstawie art. 153 ust. 1 ustawy,
 - z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie wysokości jednostkowych stawek kar za przekroczenie warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi na podstawie art. 310 ust. 2 ustawy,
 - z dnia 9 stycznia 2002 r. w sprawie wartości progowych poziomów hałasu na podstawie art. 118 ust. 7 ustawy,
 - z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej na podstawie art. 248 ust. 3 ustawy,
 - z dnia 17 czerwca 2003 r. w sprawie określenia wzoru publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie na podstawie art. 19 ust. 8 ustawy,
 - z dnia 25 lutego 2003 r. w sprawie stawek opłat za udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie oraz sposobu uiszczania opłat na podstawie art. 24 ust. 3 ustawy,
 - z dnia 1 października 2002 r. w sprawie sposobu udostępniania informacji o środowisku na podstawie art. 30 ust. 3 ustawy,

- z dnia 14 listopada 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie art. 41 ust. 3 ustawy,
- z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko na podstawie art. 51 ust. 8 ustawy,
- z dnia 29 maja 2003 r. w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać raport o bezpieczeństwie zakładu o dużym ryzyku na podstawie art. 253 ust. 3 ustawy,
- z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych na podstawie art. 72 ust. 6 ustawy,
- z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji na podstawie art. 86 ust. 1 i 2 oraz art. 89 ust. 4 ustawy,
- z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu na podstawie art. 90 ust. 3 ustawy,
- z dnia 5 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza na podstawie art. 91 ust. 4 ustawy,
- z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi na podstawie art. 105 ust. 1 ustawy,
- z dnia 14 października 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinien odpowiadać program ochrony środowiska przed hałasem na podstawie art. 119 ust. 3 ustawy,
- z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji na podstawie art. 148 ustawy,
- z dnia 27 lutego 2003 r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia, przekazywanych właściwym organom ochrony środowiska oraz terminu i sposobów ich prezentacji na podstawie art. 149 ust. 2 ustawy,

- z dnia 24 czerwca 2002 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska na podstawie art. 163 ust. 1 ustawy,
- z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska na podstawie art. 163 ust. 6 ustawy,
- z dnia 23 stycznia 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów w środowisku substancji lub energii przez zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem, portem na podstawie art. 176 ust. 1 ustawy,
- z dnia 17 stycznia 2003 r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją dróg, linii kolejowych, linii tramwajowych, lotnisk oraz portów, które powinny być przekazywane właściwym organom ochrony środowiska, oraz terminów i sposobów ich prezentacji na podstawie art. 177 ust. 2 ustawy,
- z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości na podstawie art. 201 ust. 2 ustawy,
- z dnia 4 listopada 2002 r. w sprawie wysokości opłat rejestracyjnych na podstawie art. 210 ust. 4 ustawy,
- z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu na podstawie art. 222 ust. 2 ustawy,
- z dnia 29 maja 2003 r. w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać raport o bezpieczeństwie zakładu o dużym ryzyku na podstawie art. 253 ust. 3 ustawy,
- z dnia 4 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu informacji wymaganych do podania do publicznej wiadomości przez komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej na podstawie art. 267 ust. 4 ustawy,

- z dnia 8 kwietnia 2003 r. w sprawie rodzajów instalacji, dla których prowadzący mogą ubiegać się o ustalenie programu dostosowawczego na podstawie art. 425 ustawy,
- z dnia 28 marca 2003 r. w sprawie wysokości zryczałtowanego kosztu postępowania negocjacyjnego na podstawie art. 430 ust. 3 ustawy,
- z dnia 5 czerwca 2002 w sprawie szczegółowego sposobu funkcjonowania Państwowej Rady Ochrony Środowiska (Dz.U. 2002.77.702),
- z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu funkcjonowania Krajowej Komisji do Spraw Oddziaływania na Środowisko oraz wojewódzkich komisji do spraw ocen oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2002.134.1139),
- z dnia 26 września 2002 r. w sprawie określenia urządzeń, w których mogły być wykorzystane substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U. 2002.173.1416),
- z dnia 26 listopada 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz.U. 2002.204.1727),
- z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (Dz.U. 2002.230.1934),
- z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami na podstawie art.15 ust. 8 ustawy.

⇒ **Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2001.142.1591, Dz.U. 2002.113.984),**

⇒ **Ustawa z 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. 2001.100.1085),**

⇒ **Ustawa z 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U.2000.56.679, Dz.U. 2002.113.984),**

⇒ **Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa:**

- z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie jednorazowego odszkodowania za przedwczesny wyręb drzewostanu (Dz.U. 2002.99.905),
- z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczególnych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowe zasady prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz.U. 1992.67.337),
- z dnia 9 kwietnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu sprzedaży lokali i gruntów z budynkami mieszkalnymi lub w budowie oraz kryteriów kwalifikowania ich jako nieprzydatne Lasom Państwowym a także trybu przeprowadzania przetargu ograniczonego (Dz.U. 1998.52.327, Dz.U. 2002.190.1592).

⇒ **Ustawa z 10 maja 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2003. 80.717),**

⇒ **Rozporządzenia wydane przez Radę Ministrów, Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, Ministra Infrastruktury oraz Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa:**

- z dnia 30 grudnia 1994 r. w sprawie rodzajów i wzorów dokumentów stosowanych w pracach planistycznych (M.P. 1995.3.40),
- z dnia 20 stycznia 1995 r. w sprawie trybu sporządzania programów oraz negocjacji warunków wprowadzania zadań rządowych do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (Dz.U. 1995.8.36),
- z dnia 30 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania i prowadzenia wojewódzkiego rejestru (Dz.U. 1995.8.40),
- z dnia 09 marca 1995 r. w sprawie określenia wymagań, jakim powinna odpowiadać prognoza skutków wpływu ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na środowisko przyrodnicze (Dz.U. 1995.29.150),
- z dnia 14 lipca 1998 r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagania, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji (Dz.U. 1998.93.589),

- z dnia 28 stycznia 1999 r. w sprawie uprawnień urbanistycznych (Dz.U. 1999.10.86),
- z dnia 13 grudnia 2001 r. w sprawie dokumentów stosowanych w pracach planistycznych oraz wymaganych przy ustalaniu warunków zabudowy i zagospodarowania terenu (Dz.U. 2002.1.12).

⇒ **Ustawa z 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2001.99.1079, Dz.U. 2002.113.984),**

⇒ **Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska:**

- z dnia 14 sierpnia 2001 r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie na podstawie art. 35a ust. 2 ustawy,
- z dnia 10 września 2001 r. w sprawie określenia stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych dla pracowników Służby Parków Narodowych na podstawie art. 20 pkt 1 ustawy,
- z dnia 10 września 2001 r. w sprawie określenia stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych dla pracowników Służby Parków Krajobrazowych na podstawie art. 24c ust. 3 pkt 1 ustawy,
- z dnia 11 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów na podstawie art. 27c ust. 5 pkt 1 ustawy,
- z dnia 26 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów na podstawie art. 27c ust. 5 pkt 2 ustawy,
- z dnia 15 stycznia 2002 r. w sprawie wzoru tablic obwieszczających o obowiązujących ograniczeniach i zakazach z zakresu ochrony przyrody na podstawie art. 50 ust. 2a ustawy,
- z dnia 27 lutego 2002 r. w sprawie zezwoleń na przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt na podstawie art. 27d ust. 7 ustawy,

- z dnia 15 kwietnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego. na podstawie art. 13b ust. 4 pkt 1 ustawy,
- z dnia 15 kwietnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania projektu planu ochrony dla rezerwatu przyrody na podstawie art. 13b ust. 4 pkt 2 ustawy,
- z dnia 15 kwietnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania projektu planu ochrony dla parku krajobrazowego na podstawie art. 13b ust. 4 pkt 3 ustawy,
- z dnia 16 kwietnia 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków dla chowu i hodowli poszczególnych grup zwierząt w ogrodach zoologicznych na podstawie art. 46 ust. 10 ustawy,
- z dnia 6 maja 2003 r. w sprawie jednostkowych stawek opłat za usuwanie drzew lub krzewów na podstawie art. 47h ust. 4 ustawy,
- z dnia 26 czerwca 2003 r. w sprawie trybu nakładania administracyjnych kar pieniężnych za usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia oraz za zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów na podstawie art. 47l ust. 2 ustawy,
- z dnia 6 maja 2003 r. w sprawie jednostkowych stawek kar za usuwanie drzew na podstawie art. 47l ust. 4 ustawy,
- z dnia 11 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów na podstawie art. 27c ust. 5 pkt 1 ustawy,
- z dnia 26 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów na podstawie art. 27c ust. 5 pkt 2 ustawy,
- z dnia 4 grudnia 2002 r. w sprawie gatunków zwierząt chronionych wyrządzających szkody za które odpowiada Skarb Państwa na podstawie art. 52 ust. 3 ustawy,
- z dnia 24 września 2002 r. w sprawie zakresu wykroczeń, za które uprawnieni pracownicy Lasów Państwowych, pracownicy parków narodowych oraz

strażnicy łowieccy są upoważnieni do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego na podstawie art. 95 § 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia.

⇒ **Ustawa z 08 czerwca 2001 r. o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia (Dz.U. 2001.73.764),**

⇒ **Rozporządzenie Ministra Środowiska:**

- z dnia 6 lutego 2002 w sprawie zasad współdziałania Lasów Państwowych ze starostami w zakresie sporządzania planów zalesienia i uproszczonych planów urządzania lasu, szkoleń, nadzoru nad wykonywaniem prac zalesieniowych oraz dostarczania sadzonek (Dz.U. 2002.12.121).

⇒ **Ustawa z 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz.U. 2002.42.372, Dz.U. 2002.113.984),**

⇒ **Rozporządzenia Ministra Środowiska:**

- z dnia 10 kwietnia 2001 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych oraz określenia okresów polowań na te zwierzęta (Dz.U. 2001.43.488),
- z dnia 4 kwietnia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad i warunków wykonywania polowania oraz obowiązku znakowania (Dz.U. 1997.35.215),
- z dnia 15 lipca 2002 r. w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych (Dz.U. 2002.126.1081),
- z dnia 12 listopada 2002 r. w sprawie rocznych planów łowieckich i wieloletnich planów hodowlanych (Dz.U. 2002.194.1640),
- z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie ewidencji skupu zwierzyny żywej, tusz zwierzyny i ich części (Dz.U. 2002.208.1775),
- z dnia 4 grudnia 2002 r. w sprawie zasad kategoryzacji obwodów łowieckich, szczegółowych zasad ustalania czynszu dzierżawnego oraz udziału dzierżawców obwodów łowieckich w kosztach ochrony lasu przed zwierzyną (Dz.U. 2002.210.1791),

- z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad przekazywania w zarząd obwodów łowieckich wyłączonych z wydzierżawiania (Dz.U. 2002.219.1842).
- ⇒ **Ustawa z 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. 1997.111.724, Dz.U. 2002.135.1141),**
- ⇒ **Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (Dz.U. 2001.97.1051),**
- ⇒ **Ustawa z 03 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. 1995.16.78, Dz.U. 2002.113.984),**
- ⇒ **Rozporządzenie Ministra Środowiska:**
 - z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie jednorazowego odszkodowania za przedwczesny wyręb drzewostanu (Dz.U. 2002.99.905),
- ⇒ **Ustawa z 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U.1996.132.622),**
- ⇒ **Rozporządzenia Ministra Infrastruktury:**
 - z dnia 17 października 2002 r. w sprawie warunków wprowadzania nieczystości ciekłych do stacji zlewnych (Dz.U. 2002.188.1576),
 - z dnia 12 listopada 2002 r. w sprawie wymagań dla pojazdów asenizacyjnych (Dz.U. 2002.193.1617).
- ⇒ **Ustawa z 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. 2000.89.991),**
- ⇒ **Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi:**
 - z dnia 30 maja 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu zamieszczania informacji dot. identyfikacji nawozów, sposobu ich pakowania, dopuszczalnych tolerancji zawartości składników nawozowych w nawozach

mineralnych, sposobu pobierania próbek i metod badania nawozów (Dz.U. 2001.91.1016),

- z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu (Dz.U. 2001.60.615),
- z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. 2001.60.616).

⇒ **Ustawa z 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. 1994.27.96, Dz.U. 2002.166.1360),**

⇒ **Rozporządzenia wydane przez Radę Ministrów, Ministra Środowiska, Ministra Gospodarki:**

- z dnia 23 kwietnia 2002 r. w sprawie objęcia przepisami Prawa geologicznego i górniczego prowadzenia określonych robót podziemnych z zastosowaniem techniki górniczej, na podstawie art. 3 ustawy (Dz.U. 2002.62.561),
- z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie złóż wód podziemnych zaliczonych do solanek, wód leczniczych i termalnych oraz złóż innych kopalin leczniczych, a także zaliczenia kopalin pospolitych z określonych złóż lub jednostek geologicznych do kopalin podstawowych, na podstawie art. 5 ust. 5 i 6 ustawy (Dz.U. 2001.156.1815),
- z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie przetargu na nabycie prawa użytkowania górniczego, na podstawie art. 11 ust. 4 ustawy (Dz.U. 2001.156.1816),
- z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie projektów prac geologicznych, na podstawie art. 50 ust. 1 pkt 1 ustawy (Dz.U. 2001.153.1777),
- z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać dokumentacje geologiczne złóż kopalin, na podstawie art. 50 ust. 1 pkt 2 lit. a) ustawy (Dz.U. 2001.153.1778),
- z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać dokumentacje hydrogeologiczne i geologiczno-inżynierskie, na podstawie art. 50 ust. 1 pkt. 2 lit. b) ustawy (Dz.U. 2001.153.1779),
- z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie kryteriów bilansowości złóż kopalin, na podstawie art. 50 ust. 1 pkt. 3 ustawy (Dz.U. 2001.153.1774),

- z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać operaty ewidencyjne zasobów złóż kopalin, na podstawie art. 50 ust. 1 pkt 4 ustawy (Dz.U. 2001.153.1775),
- z dnia 13 grudnia 2001 r. w sprawie określenia przypadków, w których jest konieczne sporządzenie innej dokumentacji geologicznej, na podstawie art. 50 ust. 1 pkt. 6 ustawy (Dz.U. 2001.152.1741),
- z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie sposobu i zakresu wykonywania obowiązku udostępniania i przekazywania informacji oraz próbek organom administracji geologicznej przez wykonawcę prac geologicznych, na podstawie art. 50 ust. 1 pkt 7 ustawy (Dz.U. 2001.153.1781),
- z dnia 10 grudnia 2001 r. w sprawie rejestru obszarów górniczych, na podstawie art. 52 ust. 3 ustawy (Dz.U. 2001.148.1660),
- z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać projekty zagospodarowania złóż, na podstawie art. 54 ust. 2 ustawy (Dz.U. 2001.157.1866),
- z dnia 14 czerwca 2002 r. w sprawie planów ruchu zakładów górniczych, na podstawie art. 64 ust. 6 ustawy (Dz.U. 2002.94.840),
- z dnia 19 czerwca 2002 r. w sprawie dokumentacji mierniczo-geologicznej, na podstawie art. 69 ust. 3 ustawy (Dz.U. 2002.92.819),
- z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie stawek opłat eksploatacyjnych, na podstawie art. 84 ust. 4 ustawy (Dz.U. 2001.153.1746),
- z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów druków informacji dotyczącej opłaty eksploatacyjnej za wydobytą kopalinę ze złoża, na podstawie art. 84 ust. 11 ustawy (Dz.U. 2001.153.1773),
- z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie kategorii prac geologicznych, kwalifikacji do wykonywania, dozoru i kierowania tymi pracami oraz sposobu postępowania w sprawach stwierdzania kwalifikacji (Dz.U. 2001.153.1776),
- z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie gromadzenia i udostępniania próbek i dokumentacji geologicznych (Dz.U. 2001.153.1780),
- z dnia 19 grudnia 2001 r. w sprawie sposobu i zakresu wykonywania obowiązku udostępniania i przekazywania informacji oraz próbek organom

administracji geologicznej przez wykonawcę prac geologicznych (Dz.U. 2001.153.1781).

⇒ **Ustawa z 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz.U. 1997.54.348, Dz.U. 2002.135.1144),**

⇒ **Rozporządzenia Ministra Gospodarki, wydane w oparciu o delegację ustawową:**

- z dnia 15 grudnia 2000 r. w sprawie obowiązku zakupu energii elektrycznej ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych oraz wytwarzanej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła, a także ciepła ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych oraz zakresu tego obowiązku (Dz.U. 2000.122.1336),
- z dnia 14 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz zasad rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz.U. 2000.1.7),
- z dnia 20 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz zasad rozliczeń w obrocie paliwami gazowymi (Dz.U. 2000.1.8),
- z dnia 15 grudnia 2000 r. w sprawie obowiązku zakupu energii elektrycznej ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych oraz wykorzystywanych w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła, a także ciepła ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych oraz zakresu tego obowiązku (Dz.U. 2000.122.1336).

⇒ **Ustawa z 16 marca 2001 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz.U. 2001.38.452),**

⇒ **Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi:**

- z dnia 21 marca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń metali ciężkich zanieczyszczających glebę (Dz.U. 2002.37.344),
- z dnia 14 maja 2002 r. w sprawie szczegółowych warunków wytwarzania produktów rolnictwa ekologicznego (Dz.U. 2002.77.699),
- z dnia 15 maja 2002 r. w sprawie wykazu substancji dodatkowych, innych składników wspomagających i składników pochodzenia rolniczego wytworzonych metodami innymi niż ekologiczne dopuszczonych do

stosowania przy przetwarzaniu produktów rolnictwa ekologicznego (Dz.U. 2002.77.700).

⇒ **Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz.U. 2001.62.628, Dz.U. 2002.199.1671),**

⇒ **Rozporządzenia Rady Ministrów, Ministrów Środowiska, Gospodarki, Spraw Wewnętrznych i Administracji:**

- z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów, na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy,
- z dnia 9 listopada 2001 r. w sprawie stwierdzenia kwalifikacji w zakresie gospodarowania odpadami (Dz.U. 2001.140.1584),
- z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu informacji podawanych przy rejestracji przez posiadaczy odpadów zwolnionych z obowiązku uzyskiwania zezwoleń oraz sposobów rejestracji (Dz.U. 2001.152.1734),
- z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie rodzajów odpadów i ich ilości, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów oraz kategorii małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą prowadzić uproszczoną ewidencję odpadów (Dz.U. 2001.152.1735),
- z dnia 28 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, których zbieranie lub transport nie wymagają zezwolenia na prowadzenie działalności, oraz podstawowych wymagań dla zbierania i transportu tych odpadów (Dz.U. 2002.188.1575),
- z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz.U. 2001.152.1736),
- z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz.U. 2001.152.1737),
- z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie warunków i zakresu dostępu do wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz.U. 2001.152.1738),
- z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie zasad sporządzania raportu wojewódzkiego, na podstawie art. 37 ust. 11 ustawy (Dz.U. 2001.152.1739),

- z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie niezbędnego zakresu informacji objętych obowiązkiem zbierania i przetwarzania oraz sposobu prowadzenia centralnej i wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz.U. 2001.152.1740),
- z dnia 6 lutego 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów niebezpiecznych dopuszczonych do przywozu z zagranicy (Dz.U. 2002.15.146),
- z dnia 6 lutego 2002 r. w sprawie wprowadzenia obowiązku uzyskiwania zezwoleń na wywóz do określonych państw odpadów innych niż niebezpieczne (Dz.U. 2002.15.147),
- z dnia 6 lutego 2002 r. w sprawie wzoru rejestru decyzji wydanych w zakresie międzynarodowego obrotu odpadami (Dz.U. 2002.15.148),
- z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie odpadów innych niż niebezpieczne oraz rodzajów instalacji i urządzeń, w których dopuszcza się ich termiczne przekształcanie (Dz.U. 2002.18.176),
- z dnia 21 marca 2002 r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów (Dz.U. 2002.37.339),
- z dnia 5 marca 2002 r. w sprawie określenia wzoru dokumentu stosowanego w międzynarodowym obrocie odpadami (Dz.U. 2002.56.511),
- z dnia 5 marca 2002 r. w sprawie listy odpadów innych niż niebezpieczne, których przywóz z zagranicy nie wymaga zezwolenia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz.U. 2002.56.512),
- z dnia 16 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów oraz stężeń substancji, które powodują, że urobek jest zanieczyszczony (Dz.U. 2002.55.498),
- z dnia 8 maja 2002r. w sprawie wniosku o wydanie zezwolenia na przewóz lub wywóz odpadów niebezpiecznych za granicę(Dz.U. 2002.56.513),
- z dnia 13 maja 2002 r. w sprawie wykazu przejść granicznych, którymi może być realizowany międzynarodowy obrót odpadami, na podstawie art. 67 ustawy (Dz.U. 2002.60.548),
- z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych, na podstawie art. 11 ust. 5 ustawy (Dz.U. 2002.236.1986),
- z dnia 28 maja 2002 r. w sprawie listy rodzajów odpadów, które posiadacz odpadów może przekazywać osobom fizycznym lub jednostkom

organizacyjnym, nie będącym przedsiębiorcami, do wykorzystania na ich własne potrzeby, na podstawie art. 33 ust. 3 ustawy (Dz.U. 2002.74.686),

- z dnia 21 października 2002 r. w sprawie odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów, które nie mogą być unieszkodliwiane przez ich składowanie, na podstawie art. 40 ust. 7 ustawy (Dz.U. 2002.180.1513),
- z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów na podstawie art. 60 ustawy (Dz.U. 2002.220.1858),
- z dnia 8 października 2002 r. w sprawie składowisk odpadów oraz miejsc magazynowania odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów, na podstawie art. 40 ust. 8 ustawy (Dz.U. 2002.176.1456),
- z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów medycznych i weterynaryjnych, których poddawanie odzyskowi jest zakazane na podstawie art. 42 ust. 2 ustawy (Dz.U. 2003.8.103),
- z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie dopuszczalnych sposobów i warunków unieszkodliwiania odpadów medycznych i weterynaryjnych na podstawie art. 42 ust. 3 ustawy (Dz.U. 2003.8.104),
- z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych na podstawie art. 43 ust. 7 ustawy (Dz.U. 2002.134.1140),
- z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów na podstawie art. 50 ust. 2 ustawy (Dz.U. 2003.61.549),
- z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz.U. 2002.191.1595),
- z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz.U. 2003.66.62).

⇒ **Ustawa z 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz.U. 2001.63.638),**

⇒ **Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska:**

- z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie wzorów formularzy służących do składania rocznych sprawozdań o masie wytworzonych, przywiezionych z zagranicy oraz wywiezionych za granicę opakowań (Dz.U. 2002.122.1053),
- z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie raportów wojewódzkich dotyczących gospodarki opakowaniami (Dz.U. 2002.122.1054).

⇒ **Ustawa z 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz.U. 2001.63.639, Dz.U. 2002.113.984)(11)(242,280,362,367,474),**

⇒ **Rozporządzenia Rady Ministrów i Ministra Ochrony Środowiska:**

- z dnia 29 maja 2003 r. w sprawie rocznych poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i poużytkowych na podstawie art. 3 ust. 8 ustawy,
- z dnia 30 czerwca 2001 r. w sprawie rocznych poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i poużytkowych (Dz.U. 2001.69.719),
- z dnia 11 września 2001 r. w sprawie stawek opłat produktowych (Dz.U. 2001.116.1235),
- z dnia 20 grudnia 2001 r. w sprawie wzoru rocznego sprawozdania o wysokości należnej opłaty produktowej (Dz.U. 2001.157.1865),
- z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie wzoru sprawozdania o wielkościach wprowadzonych na rynek krajowy opakowań i produktów, osiągniętych wielkościach odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i poużytkowych oraz wpływach z opłat produktowych (Dz.U. 2002.2.26),
- z dnia 8 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad i kryteriów gospodarowania środkami z opłat produktowych (Dz.U. 2002.122.1052).

⇒ **Ustawa z 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. 1997.101.628, Dz.U. 2001.100.1085),**

⇒ **Ustawa z 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. 2001.115.1229, Dz.U. 2002.238.2022),**

⇒ **Rozporządzenia wydane przez Radę Ministrów lub Ministra Ochrony Środowiska:**

- z dnia 29 marca 2000 r. w sprawie należności za korzystanie ze śródlądowych dróg wodnych oraz urządzeń wodnych, na podstawie art. 150 ust. 1 ustawy (Dz.U. 2002.55.494),
- z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków (Dz.U. 2002.176.1454),
- z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz.U. 2002.176.1455),
- z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz.U. 2002.204.1728),
- z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. 2002.212.1799),
- z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy, przyporządkowania zbiorników wód podziemnych do właściwych obszarów dorzeczy, utworzenia regionalnych zarządów gospodarki wodnej oraz podziału dorzeczy na regiony wodne (Dz.U. 2002.232.1953),
- z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości opłat rocznych za oddanie w użytkowanie gruntów pokrytych wodami (Dz.U. 2002.239.2036),
- z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie granic między śródlądowymi wodami powierzchniowymi a morskimi wodami wewnętrznymi i wodami morza terytorialnego, na podstawie art. 6 ustawy (Dz.U. 2002.239.2035),
- z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, na podstawie art. 11 ust. 2 i 3 ustawy (Dz.U. 2003.16.149),
- z dnia 12 lutego 2003 r. w sprawie konkursu ofert na oddanie w użytkowanie obwodu rybackiego, na podstawie art. 13 ust. 9 ustawy (Dz.U. 2003.34.290),
- z dnia 6 listopada 2002 r. w sprawie metodyk referencyjnych badania stopnia biodegradacji substancji powierzchniowoczynnych zawartych w produktach,

których stosowanie może mieć wpływ na jakość wód, na podstawie art. 45 ust. 1 pkt. 2 ustawy (Dz.U. 2002.196.1658),

- z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie śródlądowych dróg wodnych, na podstawie art. 66 ust. 1 ustawy (Dz.U. 2002.210.1786),
- z dnia 11 lutego 2003 r. w sprawie warunków i trybu ustalania wysokości oraz poboru opłaty melioracyjnej, na podstawie art. 78 ust. 1 ustawy (Dz.U. 2003.41.345),
- z dnia 16 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach, na podstawie art. 50 ust. 3 ustawy (Dz.U. 2002.183.1530),
- z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych, na podstawie art. 47 ust. 8 pkt. 1 ustawy (Dz.U. 2002.241.2093),
- z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, na podstawie art. 47 ust. 8 pkt 2 ustawy (Dz.U. 2003.4.44),
- z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie dopuszczalnych mas substancji, które mogą być odprowadzane w ściekach przemysłowych, na podstawie art. 45 ust. 2 ustawy (Dz.U. 2003.35.309),
- z dnia 7 października 1991 r. w sprawie określenia zasad korzystania z wód granicznych oraz uprawiania turystyki w strefie nadgranicznej, na podstawie art. 13 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz.U. 1991.93.416).

⇒ **Ustawa z 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. 2001.72.747, Dz.U. 2002.113.984),**

⇒ **Rozporządzenia wydane przez Ministra Infrastruktury i Ministra Zdrowia:**

- z dnia 14 stycznia 2002 r. w sprawie określenia przeciętnych norm zużycia wody (Dz.U. 2002.8.70),

- z dnia 12 marca 2002 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz.U. 2002.26.257),
- z dnia 20 lipca 2002 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych (Dz.U. 2002.129.1108),
- z dnia 19 listopada 2002 r. w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do picia (Dz.U. 2002.203.1718).

⇒ **Ustawa z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2000.46.543, Dz.U. 2002.113.984),**

⇒ **Rozporządzenia Rady Ministrów:**

- z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie trybu dokonywania podziałów nieruchomości oraz sposobu sporządzania i rodzajów dokumentów wymaganych w tym postępowaniu (Dz.U. 1998.25.130),
- z dnia 19 października 2001 r. w sprawie powszechnej taksacji nieruchomości (Dz.U. 2001.135.1514),
- z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad wyceny nieruchomości oraz zasad i trybu sporządzania operatu szacunkowego (Dz.U. 2002.230.1924).

⇒ **Ustawa z 29 czerwca 1963 r. o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych (Dz.U. 1963.28.169, Dz.U. 2002.113.984),**

⇒ **Ustawa z 6 maja 1981 r. o pracowniczych ogrodach działkowych (Dz.U. 1996.85.390, Dz.U. 2002.113.984),**

⇒ **Ustawa z 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz.U. 58/1989 poz. 349, Dz.U. 113/2002 poz. 984),**

⇒ **Ustawa z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz.U. 2003.64.592),**

⇒ **Ustawa z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. 2000.106.1126, Dz.U. 2001.154.1800),**

⇒ **Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów, Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej, Infrastruktury, Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa:**

- z dnia 30 maja 2000 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogowe obiekty inżynierskie i ich usytuowanie (Dz.U. 2000.63.735),
- z dnia 19 marca 1999 r. w sprawie nadania statutu Głównemu Urzędowi Nadzoru Budowlanego (Dz.U. 1999.24.216),
- z dnia 19 listopada 2001 r. w sprawie rodzajów obiektów budowlanych, przy których realizacji jest wymagane ustanowienie inspektora nadzoru inwestorskiego (Dz.U. 2001.138.1554),
- z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz.U. 2002.108.953),
- z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. 2002.75.690),
- z dnia 30 grudnia 1994 r. w sprawie samodzielnych funkcji technicznych budownictwie (Dz.U. 1995.8.38),
- z dnia 9 października 2002 r. w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania kontroli działania organów administracji architektoniczno-budowlanej oraz wzoru protokołu kontroli i sposobu jego sporządzania (Dz.U. 2002.179.1494),
- z dnia 2 grudnia 2002 r. w sprawie systemów oceny zgodności wyrobów budowlanych oraz sposobu ich oznaczania znakowaniem CE (Dz.U. 2002.209.1779).

⇒ **Ustawa z 2 marca 2001 r. o postępowaniu z substancjami zubożającymi warstwę ozonową (Dz.U. 2001.52.537, Dz.U. 2001.100.1085),**

⇒ **Rozporządzenia Ministra Gospodarki:**

- z dnia 25 kwietnia 2002 r. w sprawie listy technologii (procesów chemicznych), w których substancje kontrolowane mogą być stosowane jako czynniki ułatwiające niektóre procesy chemiczne na podstawie art. 14 ust. 4 ustawy,
- z dnia 10 czerwca 2002 r. w sprawie sposobu oznakowania pojemników zawierających substancje kontrolowane oraz produktów i urządzeń, w skład których takie substancje wchodzi na podstawie art. 18 ust. 2 ustawy.

⇒ **Ustawa z 22 stycznia 2000 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów (Dz.U. 2000.15.179),**

⇒ **Ustawa z 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz.U. 2001.11.84, Dz.U. 2002.142.1187),**

⇒ **Rozporządzenia Ministra Zdrowia dotyczących postępowania z opakowaniami tych substancji:**

- z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy,
- z dnia 3 lipca 2002 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy,
- z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych na podstawie art. 26 ustawy,
- z dnia 14 marca 2003 r. w sprawie sposobu oznakowania miejsc, rurociągów oraz pojemników i zbiorników służących do przechowywania lub zawierających substancje niebezpieczne lub preparaty niebezpieczne na podstawie art. 27 ust. 2 ustawy,
- z dnia 15 lipca 2002 r. w sprawie substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych, których opakowania należy zaopatrywać w zamknięcia utrudniające otwarcie przez dzieci i w wyczuwalne dotykiem ostrzeżenie o niebezpieczeństwie na podstawie art. 28 ust. 3 ustawy,
- z dnia 17 kwietnia 2003 r. w sprawie ograniczeń, zakazów i warunków obrotu lub stosowania substancji i preparatów niebezpiecznych na podstawie art. 31 ust. 1 ustawy.

- ⇒ **Ustawa z 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. 2002.112.982, Dz.U. 2002.113.983),**
- ⇒ **Ustawa z 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. 2002.147.1229),**
- ⇒ **Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji:**
 - z dnia 17 lipca 1998 r. w sprawie terenu działania jednostek ochrony przeciwpożarowej, okoliczności i warunków udziału tych jednostek w działaniach ratowniczych poza terenem własnego działania oraz zakresu, szczegółowych warunków i trybu zwrotu poniesionych przez nie kosztów (Dz.U. 1998.94.598),
 - z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania i współdziałania jednostek ochrony przeciwpożarowej biorących udział w działaniu ratowniczym (Dz.U. 2001.82.895),
 - z dnia 19 stycznia 1998 r. w sprawie czynności kontrolno-rozpoznawczych z zakresu ochrony przeciwpożarowej oraz osób uprawnionych do jej przeprowadzania (Dz.U. 1998.15.69).
- ⇒ **Ustawa z 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz.U. 2002.62.558),**
- ⇒ **Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r.:**
 - w sprawie sposobu tworzenia gminnego zespołu reagowania, powiatowego i wojewódzkiego zespołu reagowania kryzysowego oraz Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej i ich funkcjonowania (Dz.U. 2002.215.1818).
- ⇒ **Ustawa z 14 sierpnia 2001 r. o szczególnych rozwiązaniach prawnych związanych z usuwaniem skutków powodzi z lipca i sierpnia 2001 (Dz.U. 2001.84.907, Dz.U. 2002.113.984),**
- ⇒ **Ustawa z 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz.U. 1999.98.1150, Dz.U. 2002.113.984),**

- ⇒ **Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 8 kwietnia 2002 r. w sprawie społecznej opieki nad zabytkami (Dz.U. 2002.56.508),**
- ⇒ **Ustawa z 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz.U. 1999.41.412, Dz.U. 2002.113.984),**
- ⇒ **Ustawa z 18 stycznia 1996 r. o rybołówstwie morskim (Dz.U. 1996.34.145, Dz.U. 1999.70.778),**
- ⇒ **Ustawa z 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz.U. 1999.66.750, Dz.U. 2001.115.1229),**
- ⇒ **Ustawa z 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz.U. 2002.199.1671),**
- ⇒ **Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 20 grudnia 2002r.:**
 - w sprawie kursów dokształcających dla kierowców przewożących towary niebezpieczne (Dz.U. 2002.236.1987).

Załącznik nr 2.

WYKAZ OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH NA TERENIE GMINY PACZKÓW²⁰

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT ZABYTKOWY
Frydrychów	- park pałacowy, poł. XIX-XX, nr rej.: 95/84 z 28.01.1984
Gościce	- kościół par. p. w. św. Mikołaja, XVII, 1853.: nr rej.: 15/50 z 20.02.1950 (brak decyzji w ODZ) - dom gminny, XIX, nr rej.: 1667/66 z 23.09.1966
Kamienica	- ogrodzenie kościoła par. mur., XVI, XVIII, nr rej.: 1680/66 z 26.09.1966 - dom gminny nr 93, ob. poczta, XIX, nr rej.: 1681/66 z 26.09.1966 - dom nr 7, XIX, nr rej.: 1682/66 z 26.09.1966 - dom nr 27, XIX, nr rej.: 1683/66 z 26.09.1966 - dom nr 82, XIX, nr rej.: 1684/66 z 26.09.1966 - dom nr 90, XIX, nr rej.: 1685/66 z 26.09.1966
Kozielno	- folwark (nr 27), XIX, nr rej.: 1687/66 z 26.09.1966 - dom nr 35, XIX, nr rej.: 1688/66 z 26.09.1966
Lisie Kąty	- zespół dworski, 1600, 2 poł. XIX, nr rej.: 935/64 z 03.06.1964: dwór z basztą, spichrz, gołębnik, kaplica
Paczków-miasto	- dom, Rynek 33, XV/XVI, XIX, nr rej.:1552/66 z 13.08.1966 - dom, Rynek 35, 1560, nr rej.: 926/64 z 02.06.1964 - dom, Rynek 36, XVIII, nr rej.: 1193/66 z 10.03.1966 - dom, Rynek 38, XIX, nr rej.: 1553/66 z 16.08.1966 - dom, Rynek 39, XVI/XVII, XIX, nr rej.:1554/66 z 16.08.1966 - dom, Rynek 40, XVI/XVII, XIX, nr rej.: 1555/66 z 16.08.1966 - dom, Rynek 43, XIX, nr rej.: 1556/66 z 16.08.1966 - dom, Rynek 44, XIX, nr rej.: 1557/66 z 16.08.1966 - dom, Rynek 45, XIX, nr rej.: 1558/66 z 16.08.1966 - dom, Rynek 48, XVIII, nr rej.: 742/64 z 17.03.1964 - dom, Rynek 49, XVII, XIX, nr rej.: 1559/66 z 16.08.1966 - dom, Rynek 50, XIX, nr rej.: 1560/66 z 16.08.1966 - dom, Rynek 52, XIX, nr rej.: 1561/66 z 16.08.1966 - dom, Rynek 55, 1870, nr rej.:2197/89 z 29.08.1989 - folwark, ul. Sienkiewicza 6, XIX, nr rej.: 1572/66 z 17.08.1966: dom, brama wjazdowa, czworak - dom, ul. Sienkiewicza 8, XIX, nr rej.: 1568/66 z 17.08.1966 - dom, ul. Słowackiego 1, XVII-XIX, nr rej.: 1569/66 17.08.1966 - dom, ul. Wojska Polskiego 4, 1 poł. XIX, nr rej.: 1919/67 z 21.01.1967 - dom, ul. Wojska Polskiego 17, 1 poł. XIX, nr rej.: 1920/67 z 23.10.1967 - dom, ul. Wojska Polskiego 23, XVIII, nr rej.: 1194/66 z 10.03.1966 - dom, ul. Wrocławska 6, XVIII/XIX, nr rej.: 1570/66 z 17.08.1966 - dom, ul. Wrocławska 10, poł. XIX, nr rej.: 970/66 z 28.01.1966

²⁰ Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Nyskiego.

Program ochrony środowiska dla gminy Paczków

Paczków- Paczkówek	- folwark, XIX, nr rej.: 1701/66 z 27.09.1966
Stary Paczków	- kościół par. p. w. Wszystkich Świętych, XV, XIX, n rej.: 1123/66 z 08.02.1966 - dom gminny, XIX, nr rej.: 1705/66 z 27.09.1966
Ścibórz	- zespół dworski (nr 68), XVII-XIX, nr rej.: A-2346/95 z 15.02.1995: oficyna, stajnia, - dwór, nr rej.: A-928/64 z 02.06.1964 - zajazd, XIX, nr rej.: 1706/66 z 28.09.1966
Trzeboszowice	- dwór, 1800, nr rej.: 1026/65 z 21.05.1965
Ujeździec	- zespół pałacowy, XVI-XIX, nr rej.: 1027/65 z 09.06.1965: dwór, oficyna, spichrz, park, nr rej.: 96/84 z 28.01.1984
Unikowice	- kaplica, 1774, nr rej.: 1710/66 z 28.09.1966 - dom nr 39, drew. XVIII/XIX, nr rej.: 1711/66 z 28.09.1966
Wilamowa	- dom nr 12, XIX, nr rej.: 1713/66 z 28.09.1966 - domy nr 16/17, nr rej.: 1714/66 z 28.09.1966 - domy nr 36 i 37, XIX, nr rej.: 1715/66 z 28.09.1966 - dom nr 39, XIX, nr rej.: 1716/66 z 28.09.1966

Załącznik nr 3.

DRZEWA PROPONOWANE DO OBJĘCIA OCHRONĄ PRAWNĄ

Proponuje się objęcie ochroną prawną następujących drzew pomnikowych:

- Platan klonolistny, obwód 297 cm, wysokość ok. 25 m, rośnie na plantach w Paczkowie,
- Jesion wyniosły, obwód 366 cm, wysokość ok. 27 m, rośnie na plantach w Paczkowie,
- Buk zwyczajny, obwód 380 cm, wysokość ok. 23 m, rośnie w parku podworskim w Ujeźdźcu,
- Jesion wyniosły, obwód 316 cm, wysokość ok. 27 m, rośnie w parku podworskim w Ujeźdźcu,
- Buk zwyczajny, obwód 385 cm, wysokość ok. 23 m, rośnie w parku podworskim w Ujeźdźcu,
- Jawor, obwód 246 cm, wysokość ok. 18 m, rośnie w parku podworskim we Frydrychowie,
- Dąb szypułkowy, obwód 425 cm, wysokość ok. 18 m, rośnie w parku podworskim we Frydrychowie,
- Dąb szypułkowy, obwód 400 cm, wysokość ok. 22 m, rośnie w parku podworskim we Frydrychowie,
- Dąb szypułkowy, obwód 454 cm, wysokość ok. 22 m, rośnie w parku podworskim we Frydrychowie,
- Dąb szypułkowy, obwód 483 cm, wysokość ok. 22 m, rośnie w parku podworskim we Frydrychowie,
- Dąb szypułkowy, obwód 400 cm, wysokość ok. 22 m, rośnie w parku podworskim we Frydrychowie,
- Dąb szypułkowy, obwód 352 cm, wysokość ok. 20 m, rośnie w zadrzewieniu śródpolnym koło Ujeźdźca,
- Dąb szypułkowy, obwód 355 cm, wysokość ok. 19 m, rośnie w zadrzewieniu śródpolnym koło Ujeźdźca,
- Buk pospolity, obwód 323 cm, wysokość ok. 20 m, rośnie na plantach w Paczkowie,

- Platan klonolistny, obwód 633 cm, wysokość ok. 25 m, rośnie na plantach w Paczkowie,
- Jesion wyniosły, obwód 341 cm, wysokość ok. 20 m, rośnie na plantach w Paczkowie,
- Platan klonolistny, obwód 387 cm, wysokość ok. 25 m, rośnie na plantach w Paczkowie,
- Platan klonolistny, obwód 313 cm, wysokość ok. 25 m, rośnie na plantach w Paczkowie,
- Platan klonolistny, obwód 280 cm, wysokość ok. 25 m, rośnie na plantach w Paczkowie,

Spis tabel:

TABELA NR 1. PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY PACZKÓW (DANE GMINY).....	22
TABELA NR 2. LUDNOŚĆ GMINY PACZKÓW (GUS 2003).....	22
TABELA 3. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW (GUS 2003).....	23
TABELA 4. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW W GOSPODARSTWACH ROLNYCH	24
TABELA NR 5. GOSPODARSTWA ROLNE WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH POWIERZCHNI UŻYTKÓW ROLNYCH (GUS 2003).....	24
TABELA 6. POWIERZCHNIA ZASIEWÓW WEDŁUG GRUP OBSZAROWYCH POWIERZCHNI UŻYTKÓW ROLNYCH (DANE SPISU POWSZECHNEGO 2003).....	25
TABELA NR 7. POWIERZCHNIA ZASIEWÓW GŁÓWNYCH ZIEMIOPŁODÓW	25
TABELA NR 8. POWIERZCHNIA ZASIEWÓW ZBÓŻ PODSTAWOWYCH	26
TABELA NR 9. GOSPODARSTWA ROLNE ZAJMUJĄCE SIĘ UPRAWĄ GŁÓWNYCH ZIEMIOPŁODÓW (DANE SPISU POWSZECHNEGO 2003).....	26
TABELA NR 10. GOSPODARSTWA ROLNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ POZAROLNICZĄ (DANE SPISU POWSZECHNEGO 2003).....	27
TABELA NR 11. BAZA NOCLEGOWA (GUS 2003).....	28
TABELA NR 12. RODZAJ GLEB WYSTĘPUJĄCYCH NA OBSZARZE GMINY PACZKÓW (DANE POWSZECHNEJ INWENTARYZACJI PRZYRODNICZEJ GMINY).....	66
TABELA NR 13. TYP GLEB WYSTĘPUJĄCYCH NA OBSZARZE GMINY	67
TABELA NR 14. STRUKTURA JAKOŚCI GLEB WG KLAS BONITACJI.....	67
TABELA NR 15. POGLÓWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH NA OBSZARZE GMINY PACZKÓW (GUS 2003).	70
TABELA NR 16. WYNIKI KLASYFIKACJI WÓD POWIERZCHNIOWYCH OBJĘTYCH MONITORINGIEM PODSTAWOWYM I REGIONALNYM (LATA 2000, 2002).	77
TABELA NR 17. LUDNOŚĆ W MIEŚCIE KORZYSTAJĄCA Z SIECI WODOCIĄGOWEJ I KANALIZACYJNEJ (GUS 2002).....	82
TABELA NR 18. SIEĆ WODOCIĄGOWA I KANALIZACYJNA NA OBSZARZE GMINY PACZKÓW (GUS 2003).	82
TABELA NR 19. EMISJA I REDUKCJA PRZEMYSŁOWYCH ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA DLA MIASTA PACZKOWA (GUS 2003).	88
TABELA NR 20. SIEĆ GAZOWA, ODBIORCY I ZUŻYCIE GAZU Z SIECI W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH (GUS 2002).	89
TABELA NR 21. WARTOŚĆ PROGOWA POZIOMÓW HAŁASU W ŚRODOWISKU.	93
TABELA NR 22. DOPUSZCZALNE POZIOMY HAŁASU W ŚRODOWISKU POWODOWANEGO PRZEZ POSZCZEGÓLNE GRUPY ŹRÓDEŁ HAŁASU Z WYŁĄCZENIEM HAŁASU POWODOWANEGO PRZEZ LINIE MAGNETYCZNE ...	94
I STATKI POWIETRZNE:	94
TABELA NR 23. DOCHODY OGÓŁEM A DOCHODY Z BUDŻETU GMINY.....	123
TABELA NR 24. UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH SKŁADNIKÓW W DOCHODACH BUDŻETU GMINY W LATACH 2001-2003.	124
TABELA 25. WYDATKI BUDŻETOWE W POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁACH (W %) W LATACH 2001 – 2003.	124
TABELA NR 26. STRUKTURA WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH WEDŁUG DZIAŁÓW W LATACH 2001 – 2003 (W %).	126
TABELA NR 27. POZIOM WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH I ICH UDZIAŁ W WYDATKACH BUDŻETU GMINY.	126
TABELA NR 28. PLAN WYDATKÓW ZWIĄZANYCH Z REALIZACJĄ PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY PACZKÓW.....	129

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

- ⇒ *Program ochrony środowiska województwa opolskiego na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010*, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole 2003.
- ⇒ *Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami dla Powiatu Nyskiego*, Nysa 2003.
- ⇒ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Paczków*, Nysa 1999, Biuro Urbanistyczno-Architektoniczne „Arplan” Sp. z o.o. 48-300 Nysa, ul. Słowiańska 17.
- ⇒ *Powszechna inwentaryzacja przyrodnicza gminy Paczków*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu, opracowanie pod kierunkiem doc. dr hab. Krystyny Dubel.
- ⇒ *Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym*, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2002.
- ⇒ *Stan środowiska w województwie opolskim w roku 2002*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu.
- ⇒ *Zagrożenia, ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczo-rolniczego*, S. Bieszczad, J. Sobota.
- ⇒ *Rocznik statystyczny województwa opolskiego*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2001.
- ⇒ *Rocznik statystyczny województwa opolskiego*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2003.
- ⇒ *Raport o stanie środowiska województwa dolnośląskiego w 2002 roku*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu.
- ⇒ *Strategia Rozwoju Wspólnoty Nyskiej do roku 2015*.
- ⇒ *Strategia rozwoju województwa opolskiego na lata 2000 – 2015*, Sejmik Województwa Opolskiego, Opole 2000.
- ⇒ Informacje telefoniczne, elektroniczne i listowne uzyskane z Urzędu Gminy Paczków.